

سید قطب

Sayyid Qutb

U okrilju Kur'ana

في
ظلال
القرآن

8

Naslov originala
SAYYID QUTB
FĪ ZILĀLI-L-QUR'ĀN

Sayyid Quṭb

U okrilju Kur'ana

Fī ṣilāli-l-Qur'ān

8

SARAJEVO, 1998.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ
كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا
قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ » .

(سورة التوبة آية ١٢٢)

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Svi vjernici ne treba da idu u boj. Neka se po nekoliko njih iz svake zajednice njihove potrudi da se uputi u vjerske nauke i neka opominju narod svoj da mu se vrate, da bi se Allaha pobožali (9/122).

U OKRILJU KUR'ANA

8

بقية سورة الأنعام وأول سورة الأعراف

U IME ALLAHA, MILOSTIVOG, SAMILOSNOG!

PREOSTALI DIO SURE EL-EN'AM I POČETAK SURE EL-A'RAF

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovaj osmi džuz sastoji se iz dva dijela; prvi dio obuhvata preostali dio sure El-En'am, čiji je prvi dio izložen u sedmom džuzu, i drugi dio koji se odnosi na suru El-A'raf.

Definicija sure El-En'am izložena je u sedmom džuzu. Mi ćemo ovdje pokušati da povežemo čitaoca ovog dijela sa definicijom koja je obuhvaćena prošlim džuzom. Osvrt na suru El-A'raf bit će izložen na svome mjestu, ako Bog da, kada budemo govorili o ovoj suri.

Preostali dio sure El-An'nam bit će izložen prema programu ove sure, kojega smo objasnili prilikom njena definiranja u sedmom džuzu. Bit će lijepo da ukažemo na to u sažetku u nekoliko slijedećih pasusa.

Kod definiranja ove sure iznijeti su pasusi.

Ova sura u cjelini izlaže *"činjenicu Božanstva"*. To izlaže u dva nivoa, nivou Kosmosa i nivou života. Ona to izlaže i u druga dva nivoa, duše i savjesti. To sve izlaže kroz nepoznanicu ovog viđenog Kosmosa kao i kroz nepoznanicu neviđenog, kroz nastanak Kosmosa, nastanak života i nastanak čovjeka. Ona to izlaže kroz borbu prolaznika i razilaženja onih koji se razilaze. To ona izlaže u formi scena prirode, suočavajući se sa Kosmosom, događajima, uživanjima i nesrećama kao što ih izlaže i kroz manifestacije Allahovog određenja i nadzora u životu čovjeka, životu koji se manifestira i koji je pokriven, kroz realne i očekujuće situacije ljudi i, na kraju, ona to izlaže u scenama Sudnjeg dana, položajima stvorenja, a to sve zavisi od njihova Gospodara, Stvoritelja.

Ovako kruži ova sura u ljudskom srcu u ovim razdaljinama i horizontima, u ovim provalijama i dubinama, ali uvijek nastupa u ovom svemu kroz mekkanski program Kur'ana, o čemu smo ranije govorili na nekoliko proteklih stranica,¹ odnosno na programu Kur'ana u cjelini. Ona ne smjera da izloži "teoretisanje" o doktrini niti teološku raspravu koja obuzima umove i misli, nego ima za cilj da da definiciju ljudima o njihovom pravom Gospodaru kako bi kroz tu definiciju došli do saznanja da se ljudi mogu klanjati samo svom istinitom Gospodaru, Kome će se klanjati i njihova srca i njihove duše, čemu će oni težiti i kretati se, Kome će se klanjati i njihova tradicija i njihovi obredi, tj. njihova cjelokupna realnost; klanjati se ovoj jedinstvenoj vlasti, vlasti Allaha, druge vlasti nema ni na Zemlji ni na nebesima.

Skoro da je cjelokupni smjer ove sure usmjeren ka ovom strogo definiranom cilju počevši od njena početka pa do kraja. Allah je Stvoritelj. Allah je Skrbnik. Allah je Gospodar. Allah je Vlasnik moći pobjede i vlasti, Allah zna sve nevideno i tajno. Allah daje da se srca i ljudski vid mijenjaju kao što se mijenjaju noć i dan. Na osnovu toga, nužno proističe da je Allah vrhovni sudac u životu ljudi, da niko drugi nema nikakva prava da nešto naredi ili zabrani, da propisuje ili određuje, da nešto proglasi dozvoljenim, nešto zabranjenim, jer su to sve specifičnosti Božanstva. Ovo nije dozvoljeno nikome! To je Allahovo pravo! Niko ne može ni stvoriti ni opskrbiti, ni oživiti, ni usmrtniti, niti naštetiti, niti korist učiniti, ni darovati, ni spriječiti, ni gospodariti, imati za sebe nešto ili za drugoga na ovom ni na drugom svijetu. Tekst ove sure donosi i dokaze za ovu situaciju u tim brojnim scenama, mjestima i događajima koji dosežu granice krajnjeg oduševljenja i koji suočavaju srce sa brojnim djelotvornim i inspirativnim nagomilanostima koji se uočavaju na svakoj stazi i svakim vratima.

Najvažnije pitanje s kojim se suočava ova sura jeste pitanje "Božanstva i klanjanja-robovanja" na nebesima i Zemlji, u najširem smislu ali u odgovarajućoj situaciji muslimanskog društva tada promjenljivoj situaciji tog velikog i sveobuhvatnog pravila koje praktikuje džahilijet - pravo zabrane i pravo dozvole kod klanja i kod jela, kod prava definiranja obreda, kod zavjetovanja bilo da se odnosi na klanje, plod ili djecu. To su situacije o kojima govore ovi ajeti na kraju ove sure:

Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je

---

¹ Ovim se misli na definiciju mekkanskog dijela Kur'ana, o čemu je bilo govora u sedmom džuzu, str. 82-93.

spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio, osim kad ste u nevolji; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. Ne griješite ni javno ni tajno! Oni koji griješe sigurno će biti kažnjeni za ono što su zgriješili. Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh! A šejtani navode štićenike svoje da se s vama raspravljaju pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno, mnogobošci postali (6/118-121)

Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke, koju je On stvorio, pa govore: "Ovo je za Allaha" - tvrde oni-, "a ovo za božanstva naša!" Međutim, ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim. Kako ružno oni sude! Mnogim mnogobošcima su tako isto šejtani njihovi ubijanja vlastite djece lijepim prikazali da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj zbunili. A da je Allah htio oni to ne bi činili. Zato i njih i njihove izmišljotine ostavi! Oni govore: "Ova i ova stoka i ti i ti zemaljski plodovi su zabranjeni, smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvolimo"- tvrde oni-, "a ove i ove kamile je zabranjeno jahati." Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laž. A On će ih sigurno zbog onoga što izmišljaju kazniti. Oni govore: "Ono što je u utrobama ove i ove stoke dozvoljeno je samo mušakrcima našim, a zabranjeno našim ženama. A ako se plod izjalovi, onda su u tome sudionici." - Allah će ih za neistine njihove koje oni pričaju kazniti, On je Mudar i Sveznajući. Oni koji iz lakoumnosti i ne znajući šta rade djecu svoju ubijaju i koji ono čime ih je Allah podario zabranjenim smatraju, govoreći neistine o Allahu, sigurno će nastradati. Oni su zalutali i oni ne znaju šta rade (6/136-140).

Ovo je ta odgovarajuća povoljnost u životu muslimanskog Ummeta, a oko njega džahilijet. U čemu je predstavljeno to veliko pitanje, pitanje donošenja zakonitosti i sudstva, iza čega stoji najozbiljniji problem, problem Božanstva i klanjanja, o čemu govori ova sura kroz cijelu svoju cjelinu i koju tretira dio Kur'ana objavljen u Mekki, a tretira ga također i dio Kur'ana objavljen u Medini. To se uvijek spominje kada dolazi da se govori o sistemu i donošenju zakona.

Gomila izvještaja i djelotvornih iskaza prolazi kroz tekst ove sure suočavajući se sa stanovništvom predislamskog perioda o odredbama vezanim za životinje, klanje i zavjet, a to je ono u čemu se ogleda pitanje prava sudstva i donošenja zakona i povezivanje svega toga sa pitanjem doktrine, pitanjem Božanstva i klanjanja i to sve čini pitanjem vjerovanja ili nevjerovanja, pitanjem islama ili džahilijeta. Ta gomila na ovaj način kroz

koju ćemo pokušati da iznesemo uzorak toga u ovoj sažetoj definiciji o ovoj suri, a koja će kasnije doći uistinu do punog izražaja u detaljnom suočavanju teksta u kontekstu, to gomilanje izazvat će u čovjeku tu temeljnu činjenicu vezanu za prirodu ove vjere, a to je da svaki i najmanji djelić u ljudskom životu treba da se apsolutno potčini direktnoj Allahovoj presudi izraženoj u Njegovom zakonu. U protivnom, to bi bilo napuštanje ove vjere u cjelini zbog suprotstavljanja apsolutnom sudstvu Allaha izraženom u tom malom djeliću.

Ta gomila također ukazuje na dalekosežnost važnosti od koje zavisi ova vjera da bi se oslobodila cjelokupna pojavnost života, sjene sudstva donijete od strane građanstva u bilo kojoj formi, bilo to značajno ili mizerno, veliko ili malo, i povezivanje svega toga sa glavnom osnovom, u čemu je predstavljena ova vjera: da apsolutno sudstvo pripada Allahu, u čemu je predstavljeno i Njegovo Božanstvo na Zemlji, a izraženo i u cjelokupnom Kosmosu: da On slobodno postupa ovim Kosmosom u cjelini, bez sudruga.²

Ovaj povod s kojim se suočilo muslimansko društvo u svom životu, dok je svugdje oko njega vladao džahilijet, povod kojeg je tretirao kontekst ove sure na način na koji smo ukazali u ovim izvodcima, jeste tema preostalog dijela ove sure koju ćemo izložiti u ovom džuzu, nakon što je iznijet prvi dio ove sure u kojem je iznijeto pitanje Božanstva i klanjanja u cjelini i završio kontekst na suočavanju ovog realnog povoda i to povezao sa glavnim pitanjem veoma jako, snažno i direktno.

Ovaj kur'anski kontekst navodi brojne djelotvorne faktore i osvrte radi suočenja sa džahilijetskom tradicijom vezanom za zabrane nekih jela i odobravanjem drugih, vezanom za zavjete oko ploda stoke i djece i te činjenice i ta pravila u cjelini, činjenice ove vjere i njena osnovna pravila povezuje, govori o njima prethodno i daje poduže osvrte što ukazuje na veliku važnost o čemu ovisi ova vjera u cilju oslobođenja života ispod pesnice džahilijeta radi povratka ljudskog života u cjelini ka islamu i potčinjavanju samo vlasti Allahovoj.

---

² V. str. 103-104. sedmog džuzua.

Kur'anski tekst koncentriše mnoge djelotvorne faktore i saopćenja radi suočavanja s tim džahilijetskim tradicijama vezanim za zabranu nekih jela, a odobravanja drugih, zatim za zavjete vezane za plodove, životinje i djecu i sve to povezuje sa brojnim činjenicama i pravilima, a to su činjenice ove vjere i njena osnovna baza. Kur'anski kontekst navodi prije toga uvodna objašnjenja i pogovore, što ukazuje na veliku važnost koju uvjetuje ova vjera da bi se život u cjelini oslobodio pesnice džahilijeta i povratio u cjelini ka islamu, što je prihvatanje Allahove vlasti kao jedine.

Tako ovaj kontekst otpočinje i sa uvodnim objašnjenjem ovog pitanja vezanog za htijenje Allahovo koje obuhvata sve džine i ljude i objašnjava da im je dao rok i - da se zbivanja svih događaja u ovim svjetovima odvijaju po Allahovom htijenju i Njegovoj odredbi. Kontekst vješto nastoji da predstavi neprijatelje Poslanika, šejtane ljudske i džinske da im je određen rok, nek izmišljaju što izmišljaju. Međutim, da je Allah htio, On ih je mogao prisiliti na Uputu i odvratiti od zablude nasilno, mogao ih je uputiti ka Istini i raspoložiti, mogao ih je odvratiti od uznemiravanja poslanika i vjernika pa da im ništa ne naude, da ne zauzimaju protivnički stav prema poslanicima, da ne izmišljaju ono što izmišljaju ustajući protiv Allahove vlasti i Njegovog htijenja. Oni nisu sposobni da se suprotstave Allahovoj vlasti i Njegovu htijenju. Sve je to Allahovo htijenje koje predviđa da se njima da mogućnost na izbor i moć: da li Uputa ili zabluda. Oni su, u svakom slučaju, u Njegovoj ruci: *Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali u vidu ljudi i džinova koji su jedni drugima kičene besjede govorili da bi ih obmanuli - a da je Gospodar tvoj htio On to ne bi učinio; zato ti ostavi njih i ono što izmišljaju - i da bi srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju bila sklona tome i zadovoljna time, i da bi počinili grijeha koje su počinili* (6/112-113).

Pošto je dokazano da je neprijateljstvo činjeno od strane šejtana, ljudskih i džinskih, poslanicima, zakon u kome se odražava Allahova moć, da su ovi šejtani i sve ono što oni čine u Allahovoj ruci, to i Resullulah (alejhi's-selam) odbija da vlast može biti dodijeljena bilo kome do Allahu. Ovo se općenito odnosi na svaki posao i svaku stvar. To znači da dodjela sudstva i arbitraže drugom do Allahu o ovim jelima jeste isto kao dodjela arbitraže i sudstva nekom drugom do Allahu u svemu ostalom. To je uspostavljanje Božanstva mimo Allahova Božanstva. Ovo osuđuje Vjerovjesnik. Ovaj stav popraćen je sudom da je riječ njegova Gospodara, odnosno Njegova odluka postavljena u ovoj Knjizi i u ovom Zakonu tako da ne preostaje u tome nikome pravo da kaže nešto o tome ili da sudi ljudima. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je upozoren da ljudi treba da se pokoravaju

Allahovoj vjeri, a većina njih slijede samo pretpostavke. Oni nemaju ubjedljivog znanja i svakog ko se tim ljudima pokori oni će zavesti. Jedino Allah zna ko su zalutali, a ko upućeni. Ovo su bile uvodne riječi za naredbu o jelu pri čemu je spomenuto Allahovo ime kod klanja ako su muslimani vjernici kao i zabranu da se jede ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime. To je i upozorenje upućeno njima da se ne pokoravaju prijateljima šejtana ni u jednom djelu koje oni odobravaju, odnosno sprječavaju. Uostalom, ako bi se pokorili njima, oni bi bili politeisti kao i njihovi zavodnici. Ovaj pasus završava objašnjenjem prirode nevjerovanja i prirode vjerovanja, zatim podstreka onima koji podstrekavaju nevjernike na ovo što oni izmišljaju: *Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito, zato ti ne sumnjaj nikako! Riječi Gospodara tvoga su vrhunac istine i pravde; Njegove riječi niko ne može promijeniti i On sve čuje i sve zna. Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode, i oni samo neistinu govore. Gospodaru tvome su dobro poznati oni koji su skrenuli s Njegova puta i On dobro zna one koji su na pravom putu. Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime ako vjerujete u Njegove ajete. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio, -osim kad ste u nevolji; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. Ne griješite ni javno ni tajno! Oni koji griješe sigurno će biti kažnjeni za ono što su zgriješili. Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh! A šejtani navode štićenike svoje da se s vama raspravljaju, pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno, mnogobošci postali. Zar je onaj ko je bio u zabludi, a kome smo mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izilazi? A nevjernicima se čini lijepim to što oni rade. Isto tako Mi učinimo da u svakom gradu velikaši postanu grešnici i da u njemu zamke postavljaju, ali oni samo sebi zamke postavljaju, a da i ne primjećuju. A kada njima dokaz dolazi, oni govore: "Mi nećemo vjerovati sve dok se i nama ne da nešto slično onome što je Allahovim poslanicima dano." A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. One koji griješe sigurno će stići od Allaha poniženje i patnja velika zato što spletkare* (6/114-124).

Kontekst se vraća i potvrđuje da se Uputa upućenih i zabluda zalutalih, i jednih i drugih, obavlja prema odredbi Allaha; da su i jedni i drugi u Allahovoj ruci i Njegovoj vlasti, da su obuhvaćeni Njegovim htijenjem i Njegovom odredbom - kaderom. *Onome koga Allah želi da*

uputi - On srce njegovo prema islamu raspolaži, a onome koga želi da u zabludi ostavi - On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi (6/125).

Ovaj pasus završava potvrdom da sve spomenute naredbe i zabrane, sve doktrine i poimanja čini pravi Allahov put, zatim se u njemu povezuju te odredbe i zabrane sa osnovnim principima vjerovanja u Allahovo htijenje i Njegovu odredbu i to oboje čini jednu cjelinu, jedan snop, kao što ga čini i pravim Allahovim putem na kojem Allah insistira i naređuje ljudima da ga slijede kako bi došli do Kuće spasa i sigurnosti kod svoga Gospodara, a On je njihov zaštitnik i pomagač. *Ovo je pravi put Gospodara tvoga. A mi objašnjavamo dokaze ljudima koji pouku primaju. Njih čeka Kuća blagostanja u Gospodara njihova; On će biti zaštitnik njihov zbog onoga što su činili (6/126-127).*

Pogovori vezani za pitanje naredbe i zabrane o jedenju zaklanoga skoro da nisu ni završeni, a kontekst prelazi na izlaganje sudbine šejtana ljudskih i džinskih koji se glože i prepiru sa vjernicima o ovom pitanju, a oni u Allahovoj ruci, u ruci Gospodara i vlasti i sudstva. U kontekstu se prelazi i na izlaganje Allahove vlasti vezano za uzimanje u zastupništvo na Zemlji onoga koga Allah hoće i odvođenje onoga koga On hoće da odvodi. Zatim, tu se prijeti onome ko nepromišljeno postupa na ovom svijetu, zbog slobode koju mu je Allah dao da izabere sebi pravac kao iskušenje od strane Allaha, provjeravanja na kraju datog roka i prijeti da rok nije trajan, da će se dotičnom uzeti u obzir šta je radio za vrijeme tog iskušenja i provjere: *A na Dan kada On sve sakupi: "O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli!" - "Gospodaru naš," - reći će ljudi, štićenici njihovi - "mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našeg koji si nam odredio Ti!" - "Vatra će biti prebivalište vaše" - reći će On -, "u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi." - Gospodar tvoj je zaista mudar i sveznajući. Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugima zbog onoga što su zaradili. "O skupe džinski i ljudski, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati." Oni će reći: "Mi to priznajemo na svoju štetu." Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici. Tako je, jer Gospodar tvoj nije uništavao sela i gradove zbog zulumata njihova - bez prethodne opomene njihovim stanovnicima. Svima će pripasti nagrada ili kazna, već prema tome kako su postupali, jer je Gospodar tvoj bdio nad onim što su radili. Gospodar tvoj je neovisan i pun milosti. Ako hoće, vas će ukloniti, i poslije vas one koje on hoće dovesti, kao što je od potomstva drugih naroda vas stvorio. Ono čime*

vam se prijeti doista će doći i vi nećete stići umaći! Reci: "O narode moj, čini sve što možeš, činiću i ja; saznaćete vi već koga čeka sretan kraj!" Nevjernici sigurno neće uspjeti. (6/128-135).

Ovom čudnom koncentracijom osnovnih činjenica vjerovanja, scena, stavova, djelotvornih faktora, usmjeravanja svjetla na činjenice htijenja i činjenice kosmičkog bitka, zatim činjenicama ljudske duše, vidljivih i nevidljivih faktora podstrekavanja u životu ljudi punih dokaza o vlasti Allaha na nebesima i Zemlji, na ovom i budućem svijetu, u javnom i tajnom životu čovjeka, sa ovim brojnim nagomilanostima kur'anski program suočava se sa jednom pojavnosti iz domena džahilijjskih pojavnosti vezanih za jelo i zabranu jela pri čemu je spomenuto Allahovo ime. Šta je to? To je osnovno pitanje ove vjere. Pitanje kome sudstvo i vlasti pripadaju ili, rečeno drugim riječima pitanje Božanstva i Gospodstva, kome to pripada? Najzad ova djelomična okruženja uključuju sve ove nagomilanosti, koncentracije i sabranosti.

Sa sličnim koncentracijama i složenostima suočeno je također i pitanje zavjeta u vremenu iz predislamskog perioda vezanog za plod, životinje i djecu.

Arapski predislamski džahilijet nije kategorički nijekao Allaha, nije ni činio uz Allaha drugo Božanstvo koje bi Mu bilo ravno, ali je ipak pridodavalo jednu vrstu Božanstva nižeg ranga i položaja. Ljudi predislamskog perioda bi govorili da bi ovo niže božanstvo koristili kao posrednika preko kojeg bi se približavali Allahu. U tome se, ustvari odražava njihov politeizam. Na osnovu toga i oni sami su bili politeisti.

U njihovom politeizmu javljala se još jedna činjenica, a to je da su oni sobom kreirali zakone i tradicije u svom životu. Ustvari, to nisu kreirali oni nego njihovi svećenici i starješine. To što su oni izmislili oni su ustvrdili da im je to Allah propisao i da im je to naredio. Oni se nisu hvalisali politeizmom do te mjere da su te zakone pripisivali sebi i da oni lično raspolazu vrhovnom sudstvenom vlašću koja izdaje zakone potpuno neovisno od vlasti Allaha. Oni takoder nisu poznavali oholost i hvalisanje kakvu poznaju politeisti ovog vremena, politeisti koji tvrde i pripisuju sebi vlast mimo Allaha. Pa i pored toga, ovi Arapi iz predislamskog perioda ispoljavali su politeizam i bili politeisti.

Među ove zakonske propise i tradiciju koju su oni sami proizveli i ustvrdili da je to Allahov propis, jesu njihovi zavjeti vezani za plod i stoku. Oni su to zavjetovali Allahu (Uzvišenom) i svojim božanstvima koje su oni

tvrdili. Kasnije su oni raspolagali time onako kako su htjeli ili po želji i čarobnjaka i svećenika: *Ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim* (6/136).

Tu spadaju i muška djeca koju su oni zavjetovali tzv. božanstvima i ženska djeca koju su oni ubijali provodeći plemenski običaj.

Bez obzira koliko god oni sprječavali i zabranjivali stoku i usjeve, to bi uživao i jeo onaj kome Allah odredi da jede. Oni bi to smatrali grijehom. Oni bi također određivali ko su to oni koje Allah hoće da odredi da se time hrane.

U ovaj politeizam spada i njihova zabrana:

- jahanja pojedine stoke, kao što su behira, sai'ba, vasila i ham;³

- zabrana spominjanja Božijeg imena kod klanja tvrdeći da je to naredba od Allaha;

- dodjeljivanje mladunčeta stoke dok je još u utrobi majke muškarcima, a ne i ženama, osim u slučaju da plod dođe na svijet mrtav. Tada imaju pravo i žene na to. Ono prvo smatrali su da je zabranjeno, a ovo drugo da je dozvoljeno.

Ovdje spada i uginulo kojeg su oni dozvoljavali da se može jesti, poprativši riječima da je to Allah zaklao pa je ono dopušteno tim Allahovim klanjem!

Kur'an se suočava sa ovim jasnim prigovorom navodeći pri tome osnovne odredbe vjerovanja, zatim navodeći scene i djelotvorne činjenice i sve ostalo što se ističe kod suočavanja pitanja politeizma i vjerovanja u cjelokupnom tekstu ove sure, jer se ovdje radi o jednom te istom pitanju, radi se o pitanju politeizma i vjerovanja u realnoj i primijenjenoj slici.

Kroz ovaj prigovor i napad jasno se da uočiti da je to pitanje ove vjere i ove doktrine. Ove zakonske propise i tradicije uobličili su politeistima njihovi prijatelji koji su im to propisali da bi im život razrušili i na tome gradili svoju vjeru. Obmane u vjeri i rušenje života bili su povezani. Međutim, propis koji donosi Allah jeste jasna vjera i zdravi život, a ono što propisuju drugi, a ne Allah, to je nejasna tamna vjera i život kome prijeti propast: *Mnogim mnogobošcima su tako isto šejtani njihovi ubijanje vlastite*

---

³V, više suru El-Mai'de, sedmi džuz, str. 57-58.

djece lijepim prikazali da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj zbunili
(6/137).

Sasvim je jasno da iza ovog odstupanja od Allahova zakona i Njegove vjere ka zakonu prijatelja šejtana i njihovoj vjeri stoji šejtan a on je uočljivi i jasni neprijatelj koji vodi politeiste ka propasti i rušenju...*jedite dio onoga čime vas Allah opskrbljuje, a ne slijedite šejtanove korake, jer vam je on pravi neprijatelj* (6/142).

Proističe da su zabrana ili dozvola bez Allahovog zakona je isto što i politeizam. Tu nema nikakve razlike. Označavanje nečega od ovoga i dodjeljivanje ka moćnom Allahovom htijenju jeste tvrdnja koju ističu politeisti kroz sva stoljeća. Allahovo htijenje je htjelo da ljudima da onoliko moći koliko je bilo potrebno da ih stavi na kušnju. Prema tome, nema prisiljavanja da neko prihvati politeizam ni u jednoj formi, nego je to samo iskušenje. Oni nisu oslobođeni ni u jednom momentu Allahove moći. *Mnogobošci će govoriti: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." Tako isto su oni prije njih poricali sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: "Imate li vi kakav dokaz da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite." Reci: "Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na pravi put ukazao!"* (6/148-149).

Potom nailazimo na mjesto potvrđivanja da je Allah zabranio ono što oni zabranjuju, to je mjesto koje nas podsjeća na mjesto svjedočenja vezano za pitanje Božanstva izloženo na početku ove sure. To je zbog toga što se radi o jednom te istom pitanju. Prakticiranje donošenja zakona znači i vršenje kompetencije Božanstva. Ovo je jedno te isto pitanje: *Reci: "Dovedite te svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allaha to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za željma onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koje druge Gospodaru svome ravnim smatraju* (6/150). Ovdje nas podsjeća izraz "ravnim smatraju" da je to onaj isti izraz koji je upotrijebljen i kod pitanja Božanstva na početku ove sure. Na to smo posjetili i kod definiranja ove sure.⁴

Ovaj prigovor i napad završava objašnjenjem da ono što je Allah odredio kod pitanja donošenja zakonitosti i oponašanja vezanog za plod, životinje i djecu jeste pravi Allahov put. To je isti onaj izraz koji je upotrijebljen prije kod pitanja zabrane jedenja zaklanoga, odnosno njegove dozvole. Ovaj isti termin upotrijebljen je i kod pitanja Božanstva na početku

---

⁴ U okrilju Kur'ana, VII, str. 82-93.

ove sure a koje smo spomenuli i kod definiranja te sure: *I doista, ovo je pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonuli* (6/153).

Kontekst ne završava ovom konstatacijom iz koje smo izvukli ovo upozorenje, nego nastavlja svojim metodom i kazuje o Knjizi Mūsāa, koja je data narodu njegovom: *Da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost - da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati* (6/154), nastavlja da kazuje i o ovoj blagoslovljenoj Knjizi koju je objavio Allah da je slijede muslimani i da budu bogobojazni, da bi bili obuhvaćeni milošću, da bi bio dokinut njihov dokaz da je ova knjiga već objavljena Jevrejima i kršćanima još ranije, i da su oni ti kojima nije došla nikakva knjiga u kojoj bi bilo sve objašnjeno i na temelju čega bi spoznali da je ono što je Allah propisao uistinu Istina i da je ono što im se kaže iz oblasti propisa Allahova i zakona izmišljeno.

Ova prijetnja upućena je onima koji ne slijede ono što je donio Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nego ostaju i dalje na čemu su ranije i bili pridržavajući se džahilijjskih zakona koje su oni pripisivali Allahu, izmišljajući to. Onima koji su tražili nadnaravnost koja bi ih navela da vjeruju i slijede - slijedi prijetnja njima da će ova nadnaravnost koju oni traže biti data onog dana kada dođe do odlučnog rješenja, kada slijedi rušenje i propast: *Zar oni čekaju da im meleki dođu, ili kazna Gospodara tvoga ili neki predznaci od Gospodara tvoga? Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: "Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!"* (6/158).

Zatim slijedi konačno razlučivanje između Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i vjere koju je prenio on i muslimanskog Ummeta, s jedne strane, i onih koji dozvoljavaju ili zabranjuju nešto bez Allahove odredbe i zakona nego sami sobom iznalaze zakonske odredbe, a onda tvrde da je to Allahov zakon, s druge strane: *Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili, Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti* (6/159). Tako, sasvim jasno: *tebe se ništa ne tiču oni*. Na kraju ovog cjelokupnog konteksta, konteksta koji se suočava sa pitanjem zakona i sudstva ovom prilikom u djelićima svoje pojavnosti, dolazi kompletno upozorenje vezano za pitanje doktrine u cjelini i pitanje vjere, doktrine koja je smještena duboko u srcu i savjesti i vjere koja pretače tu doktrinu u sistem i program života: *Reci: "Mene je Gospodar moj na pravi put uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrāhima pravovjernika, a on nije*

bio idolopoklonik." Reci: "Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman." Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega? Što god ko uradi sebi uradi, i svaki grešnik će samo svoje breme nositi. Na kraju Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete i On vas po položaju jedne iznad drugih uzdiže da bi vas iskušao u onome što vam daje. Gospodar tvoj, zaista, brzo kažnjava, ali On, doista, prašta i samilostan je (6/161-165).

To je cijela skupina pitanja iz oblasti doktrine i vjere: o ovom i budućem svijetu, o živom i mrtvom, o radu, nagradi i kazni i o klanjanju i ponašanju. Sve ovo sabire Božanski program da bi tim uzvišeni ritmom, strašnim i milim, popratio pitanje sudstva i zakonodavstva predloženim u najjednostavnijoj formi u svakodnevnom životu, u jelima i pićima. To je zbog toga što je to pitanja Božanstva i Gospodstva predloženo u najuzvišenijim nivoima i najsloženijim pozicijama.

Ovo je to puno predanje, islam, kao što iznosi njegov Božanski plemeniti izvor.

« وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتَى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا مَّا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ يَجْمَلُونَ .
 « وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرُفَ الْقَوْلِ غُرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ * وَلِتَصْغَى إِلَيْهِ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ .

Kad bismo im meleke poslali, i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih očigledno sve dokaze sabrali, - oni opet ne bi vjerovali, osim ako bi Allah htio, ali većina njih ne zna (6/111).

Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinnova koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih

obmanuli - a da je Gospodar tvoj htio oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih i ono što izmišljaju - (6/112)

i da bi srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju bila sklona tome i zadovoljna time, i da bi počinili grijeha koje su počinili (6/113).

Prvi ajet je dopuna prošlog pasusa u kontekstu na kraju sedmog džuza i vezan je za prijedloge politeista Arapa koji su predlagali Vjerovjesniku (alejhi's-selam) da im pokaže nadnaravnost koju bi on njima donio pa da bi mu povjerovali. Ovaj ajet govori i o njihovoj zakletvi Allahom u kojoj se zaklinju i ponovo tvrde da, kad bi im došli ti znaci koje oni traže, oni bi, zaista, vjerovali, što je navelo i neke muslimane da i oni požele da im Allah odgovori na ono što oni traže, pa su predlagali Resulullahu (alejhi's-selam) da i on zamoli svoga Gospodara za ove znake koje su tražili i predlagali oni koji su na tome insistirali.

Cjelokupni ovaj pasus glasi:

Oni se zaklinju Allahom, najtežom zakletvom, da će, ako im dođe čudo, sigurno zbog njega vjernici postati. Reci: "Sva čuda su samo u Allaha!" A odakle vi znate da će oni, kad bi im ono došlo, vjernici postati, i da Mi srca njihova i oči njihove nećemo zapečatiti, i da neće vjerovati kao što ni prije nisu vjerovali, i da ih nećemo ostaviti da u zabludi svojoj lutaju smeteni? Kad bismo im meleke poslali, i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih očigledno sve dokaze sabrali, - oni opet ne bi vjerovali, osim ako bi Allah htio, ali većina njih ne zna (6/109-111).

Ranije je bilo riječi o ovim ajetima na kraju sedmog džuza,⁵ a sada ćemo govoriti o općim činjenicama koje tretiraju ovi tekstovi, a koje nismo tamo prilikom njihovog komentiranja izlagali.

Prva činjenica glasi: vjerovanje ili nevjerovanje, Uputa ili zabluda ne ovise o dokazima radi istine, jer sama Istina je po sebi dokaz. Ona ima i presudnu vlast na ljudsko srce, djeluje na njega da je prihvati, pomiri s njom i potčini joj se. Međutim, postoje druge smetnje koje se ubacuju između srca i Istine, o kojima Allah (Uzvišeni) kaže vjernicima:

... A odakle vi znate da će oni, kad bi im ono došlo sigurno zbog njega vjernici postati, i da Mi srca njihova i oči njihove nećemo zapečatiti, i da neće vjerovati kao što ni prije nisu vjerovali, i da ih nećemo ostaviti da u zabludi svojoj lutaju smeteni? (6/109-110).

---

⁵ U okrilju Kur'ana, VII, str.360-361.

Sve što se desilo s njima prvi put i što ih je smelo od Upute, može se ponovo dogoditi i nakon davanja te nadnaravnosti pa da ih po drugi put odvede od Upute.

Nagovještaji vjerovanja koncentrirani su u samom srcu, ali i u samoj Istini. To ne ovisi o vanjskim faktorima. Prema tome, pokušaje treba usmjeriti ka tom srcu da bi se izlječilo od nesreća i raznih zapreka.

Druga činjenica glasi: Allahovo htijenje je posljednji izvor kod pitanja Upute i zablude. Ovo htijenje predvidjelo je da će ljudi biti stavljeni na kušnju jednim dijelom slobode radi izbora i usmjerenja kod iskušenja. I učinio je ovu količinu slobode mjestom iskušenja ljudi i provjere i ko to upotrijebi u usmjeravanju srca prema Uputi i hodnji prema njoj i težnji ka njoj, premda ne zna tada gdje je Uputa, Allahovo htijenje je predvidjelo da će ga povesti za ruku i uputiti ka Pravom Putu. A onaj ko upotrijebi tu količinu slobode u cilju izbjegavanja Upute i odstupanja od njenih dokaza i nagovještaja, Allahovo htijenje je preodredilo da će ga ta sloboda zvesti i odvesti od Pravog Puta i prepustiti ga da srlja u tami. Allahova volja i Njegova moć obuhvatili su svakog čovjeka u svakoj situaciji i, na koncu, svako i svašto se vraća Njemu.

Na ovu činjenicu ukazuje kontekst u riječima Uzvišenoga:... *i da Mi srca njihova i oči njihove nećemo zapečatiti, i da neće vjerovati kao što ni prije nisu vjerovali, i da ih nećemo ostaviti da u zabludi svojoj lutaju smeteni?* (6/110).

Na ovu činjenicu ukazuju i riječi Uzvišenoga: *Kad bismo im meleke poslali, i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih očigledno sve dokaze sabrali, - oni opet ne bi vjerovali, osim ako bi Allah htio, ali većina njih ne zna* (6/111).

Na to ukazuje i ranije citirani ajet ovog pasusa u kontekstu sure koje glasi: *Ti ono što ti Gospodar tvoj obavljuje slušaj - drugog boga osim Njega nema! - i mnogobošce izbjegavaj. Da Allah hoće, oni ne bi druge Njemu ravnim smatrali, a Mi tebe nismo čuvarom njihovim učinili, niti si ti njihov staratelj* (6/106-107).

Ovo upozorenje ponavlja se u slijedećem ajetu ovog pasusa: *Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinnova koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli - a da je Gospodar tvoj htio, oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih, i ono što izmišljaju* (6/112).

Ovo sve ovisi o Allahovom htijenju. On je taj koji nije htio da ih uputi, jer se nisu prihvatili uzroka Upute. On je taj koji im je stavio na

raspolaganje ovoliko moći da prave izbor na putu iskušenja. On je taj koji ih upućuje kada se bore na putu Upute. On je taj koji ih zabluduje kad oni sami izaberu zabludu. Prema islamskoj koncepciji, nema nikakvog suprotstavljanja između apsolutnosti Allahova htijenja i ovog prostora kojeg je On ostavio ljudima u kojem bi bili podvrgnuti iskušenju kod izbora.⁶

Treća činjenica glasi: da su oni koji se pokoravaju i oni koji se odmeću podjednako u Allahovoj ruci, pod Njegovom moći i vlasti. Niko od njih ne može proizvesti ništa bez Allahove odredbe, sukladno Njegovom htijenju koje se odvija prema zakonima i postupcima pojedinih pitanja ljudi. Međutim, vjernici jednako postupaju kod moći njima date radi izbora, između prisilnog povinjavanja nametnutog im od strane vlasti Allaha u njima samima i u kretanju njihovih ćelija i prirodi njihovog fizičkog i psihičkog formiranja i između izbornog povinjavanja kojeg se oni pridržavaju na osnovu spoznaje Upute i izbora. Na taj način oni žive u miru sami sa sobom jer prisilna srtrana u tome i izborna strana slijede jedan te isti zakon, jednu te istu vlast i jedno te isto sudstvo. Međutim, oni drugi, oni su prisiljeni da slijede prirodni zakon Allaha, onaj koji ih prisiljava i iz koga oni ne mogu da iskorače u svom tjelesnom formiranju i svojim prirodnim potrebama dok u oblasti koja je prepuštena njima na izbor oni strše i iskaču protiv vlasti Allahove predstavljene u Njegovom programu i zakonu, unesrećeni ovim istupanjem u svojim osobenostima. I pored svega toga, oni su svi u Božijoj ruci, ne mogu Njega ni u čemu označiti nemoćnim niti mogu bilo šta proizvesti bez Njegove odredbe.

Ova treća činjenica je veoma važna posebno zbog pitanja koje izlaže preostali dio ove sure. Ona se ponavlja na brojnim mjestima i u raznovrsnim slikama. To je zbog toga što se ovaj dio sure, kao što smo objasnili, suočava sa pitanjem Božanstva i Njegove vlasti u životu ljudi i zakonu kojeg se oni pridržavaju u životu. Kontekst se dalje oslanja na sud da vlast u cjelini pripada Allahu, čak i kod javljanja griješnika koji iskaču i odstupaju od Allahova programa i Njegova zakona, to jeste da oni ne uznemiravaju Allahove štćenike bez Allahovog htijenja. Oni nemaju vlasti da upravljaju ni samim sobom pa kako da imaju vlast da upravljaju vjernicima? Sve je to Allahovo htijenje i sve se događa po Njegovu htijenju, bilo da se radi o onima koji su pokorni ili o onima koji su griješnici. Ebu Džafer Muhammed ibni Džerir Taberi kaže u svom tefsiru komentarišući riječi:

---

⁶V. poglavlje Et-tewazun u djelu *Hasisu't-tesawwuri'l-islami we muqawwimatih*, 1.

Kad bismo im meleke poslali i kad bi im mrtvi progovorili, i kad bismo pred njih očigledno sve dokaze sabrali, - oni opet ne bi vjerovali osim ako bi Allah htio, ali većina njih ne zna (6/111).

“Uzvišeni govori Svom poslaniku Muhammedu (alejhi’s-selam):”O, Muhamede, očajavaš zbog spasa ovih koji na isti nivo stavljaju svoga Gospodara, toteme i kipove govoreći *da će ako im dođe čudo, sigurno zbog njega vjernici postati* (6/109). I Mi kad bismo im spustili i meleke da ih oni vide vlastitim očima, kad bismo im omogućili da govore sa mrtvima koje bismo Mi proživili radi njih kao dokaz da si ti Poslanik i dokaz tvome poslanstvu i kad bismo Mi njih obavijestili da ti što govoriš istinu prenosiš, da je to sve što ti prenosiš zaista od Allaha i kad bismo Mi pred njih sabrali i sakupili sve što postoji i da se oni prema tebi okrenu, u tebe bi vjerovao, potvrdio te i slijedio samo onaj od njih koga hoće Allah... *ali većina njih ne zna* (6/111). Uzvišeni kaže: Ali većina ovih politeista ne znaju da je tako, oni misle da je vjerovanje ono na čemu su oni, a i nevjerovanje da je u njihovim rukama, kada hoće, oni vjeruju, a kada žele, oni ne vjeruju. To nije tako. To je u Mojoj ruci. Znaj, vjerovat će samo onaj koga sam Ja uputio i ostavio u vjerovanju, a neće vjerovati onaj koga sam odvojio od Pravog Puta i zaveo ga.”

Ovo što ovdje navodi Ibni Džerir smatram da je tačno. Ali tome treba dodati još više objašnjenja, o čemu smo mi ranije govorili, tražeći inspiraciju u nekolicini kur’anskih tekstova koji govore o Uputi, zabludi, Allahovom htijenju i nastojanju čovjeka. Vjerovanje je događaj i zabluda je događaj. Ništa se ne može dogoditi u ovom Bitku bez odredbe Allahove, koji to daje.

Mi sve s mjerom stvaramo (54/49). Zakon na čijoj se osnovi odvija to određenje da neko vjeruje, neko ne vjeruje, a neko da bude u zabludi, objašnjava skupina tekstova. Svaki čovjek stavljen je na kušnju izvjesnim brojem izbora u svom hodu. I kada se usmjeri ka Uputi, trudi i bori na tom putu, Allah će ga uputiti, bit će upućen i ostvarit će to Allahovom odredbom. Međutim, kada se uputi prema zabludi i bude prezirao Uputu, Allah će ga navesti u zabludu, dogodit će se i ostvariti njegova zabluda Allahovom odredbom. I kod jedne i druge situacije čovjek je u ruci Allahovoj i Njegovoj vlasti. Njegov život se odvija prema Allahovoj odredbi sukladno Njegovom apsolutnom htijenju i Njegovu zakonu koga je postavilo Njegovo apsolutno htijenje.

Nakon ovoga slijede dva ajeta u kontekstu ove sure koja su dopuna značenja i činjenica na koje ukazuje raniji pasus o kome smo završili razgovor. S druge strane, ova dva ajeta su uvodna priprema za doktrinalna pitanja vezana za vlast, zakon i sudstvo. To su pitanja koja će obuhvatiti preostali dio ove sure.

Ta dva ajeta glase:

Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinnova koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli - a da je Gospodar tvoj htio, oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih, i ono što izmišljaju - i da bi srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju bila sklona tome i zadovoljna time, i da bi počinili grijehе koje su počinili (6/112-113).

Isto je to kao što smo ranije potvrdili: da politeisti koji su vezali svoje vjerovanje sa predocjenjem nadnaravnosti, a odstupili od dokaza Upute koji se ispoljavaju u Kosmosu i u čovjeku, neće vjerovati, pa makar im predočena bila svaka nadnaravnost.

Tako isto kao što smo potvrdili o ovima, potvrdili smo i to da će svaki vjerovjesnik imati svoje neprijatelje, šejtane ljudske i džinske, odredili smo i da jedni druge zavode zavodnim riječima kako bi ih time potčinili i zaveli da stupe u borbu protiv poslanika i Upute. Mi smo odredili i to da srca budu sklona ovim zavodnim riječima onih koji ne vjeruju u Sudnji dan i koji su se zadovoljili tim zavodnim besjedama, izmišljaju neprijateljstvo prema poslanicima i istini, izmišljaju zablude i smutnje i čine nered na Zemlji.

Sve se to odvija po Allahovoj odredbi sukladno Njegovom htijenju. Da je Allah htio, oni to ne bi učinili, Njegovo htijenje bi bilo sasvim drukčije, Njegova odredba protekla bi na sasvim drugi način. Ništa od ovoga nije se desilo slučajno. Ništa se od ovoga ne događa na osnovu vlasti ljudi niti njihove moći.

Kada je potvrđeno da borba koja se zbiva na Zemlji, koja je nastala i ne smiruje se između vjerovjesnika i Istine koju oni donose i između šejtana ljudskih i džinskih i njihovih neistina, njihovih kićenih besjeda i njihovih zavodjenja, kada je potvrđeno da se ovo sve na Zemlji zbiva po Allahovom htijenju i ostvaruje zahvaljujući Njegovoj moći, onda musliman treba da se usmjeri ka razmišljanju o Allahovoj mudrosti kroz sve ono što se zbiva na Zemlji nakon što spozna prirodu toga što se događa i moć koja stoji iza toga.

Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinnova koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli (6/112).

Našom voljom i Našom moći Mi smo učinili da svaki vjerovjesnik ima protivnika. Taj protivnik je šejtan u vidu ljudi i džinnova. Šejtanski postupak je odmetanje, zavodenje i usrdna predaja zlu, osobina koja se nalazi i kod čovjeka kao i kod džina. Svaki *džin* koji se pripremi i usrdno predaje zlu i zavodenju zove se šejtan. Tako isto i svaki čovjek koji se pripremi i usrdno služi zlu i zavodenju nosi isto ime. Ovim svojstvom se opisuje i životinja koja se joguni i postaje opasna. Navodi se kao primjer uzrečica: "Crni pas je šejtan".

Ovi šejtani, bilo ljudi ili džini, kojima je Allah dosudio da budu protivnici svakom vjerovjesniku oni su jedni drugima kićene riječi govorili i jedni druge lahko obmanjivali, našto aludira i Objava. Oni jedni druge zavode i bodre na neposlušnost, zabludu, zlo i grijšenje.

Djela šejtana ljudskih su poznata nama i primjetna na ovoj Zemlji. Poznati su i njihovi uzorci i uzorci njihovog neprijateljstva svakom poslaniku i svakom vjerniku. To mogu da primijete ljudi u svako vrijeme.

Međutim, djela šejtana džinskih kao i svi džini jesu nešto što se ubraja u neviđeno, o kojima znamo samo onoliko koliko nas je obavijestio Onaj kod koga su ključevi neviđenog i nespoznajnog i što je poznato samo Njemu. Sa stanovišta principa postojanja drugih stvorenja u ovom Kosmosu, ne samo čovjeka i ne drugih vrsta živih bića poznatih na Zemlji, principijelno kažemo da mi vjerujemo u ono što Allah kaže o tome, potvrđujemo Njegovu vijest u granicama koje je On odredio. Što se tiče onih koji su se oboružali navodno naukom da bi dokučili ono što je Allah odredio o ovom pitanju, mi ne znamo na šta se oni oslanjaju. Njihovo ljudsko saznanje ne može se smatrati da je obuhvatilo svaku živu vrstu na ovoj Zemlji. Isto tako, njihovo saznanje nije dovoljno da zna šta se dešava na drugim nebeskim tijelima. Sve što se može reći to su samo pretpostavke da neka vrsta života koji se nalazi na Zemlji može i ne može da se nalazi i na nekim drugim zvijezdama. Ovo se ne može zaniijekati, čak i kad bi se potvrdile pretpostavke da druge vrste života i druge sorte života mogu da nastanjuju i žive na drugim stranama Kosmosa. Ta nauka o kojoj oni govore o ovome ne zna ništa. Bilo bi samovoljno, despotски i oholo da neko nijeće uime tog saznanja postojanje ovih drugih živih svjetova.

Sa stanovišta prirode ova stvorenja zvana džini od kojih se neki pretvaraju u šejtane i usrdno predaju činjenju zla i zavodenju, kao što je Iblis i njegovo potomstvo, kao što se pretvaraju u šejtana neki ljudi, mi ne znamo ništa sa stanovišta prirode o ovim stvorenjima zvanim *džinn*, osim ono što nas je obavijestio Allah (Uzvišeni) i Vjerovjesnik (alejhi's-selam).

Nama je poznato da su ova stvorenja stvorena od plamena vatre, da su osposobljena da žive i na Zemlji i u utrobi Zemlje i izvan Zemlje, da raspolazu kretanjem po ovim oblastima velikom brzinom kakvom ne mogu ljudi, da među njima ima i dobrih vjernika i šejtana odmetnika, da oni vide čovjeka, a čovjek ne vidi njih u onom njihovom osnovnom obliku. Koliko stvorenja primjećuje čovjeka, a čovjek ne vidi ta stvorenja! Šejtani među tim stvorenjima ponekad dominiraju nad čovjekom, zavode ga i zabludjuju. Oni su sposobni da obmanu čovjeka na način koji mi ne znamo. Ovi šejtani nemaju snage da dominiraju nad vjernicima koji klanjaju i sjećaju se Allaha. Kada vjernik spomene ime Allaha, šejtan bježi i sklanja se od njega, a kada je nemaran, šejtan se javlja i zavodi ga. Vjernik je daleko jači sa klanjanjem i sjećanjem na Allaha od spletke šejtana. Svijet džina bit će proživljen sa svijetom ljudi. Bit će mu obračunato kao i ljudima. On može biti nagrađen Džennetom, ali i Vatrom kao i ljudski rod. Kada se džini porede sa melekima, oni su slabašna stvorenja, nemaju ni moći ni snage.

U ovom ajetu spoznajemo da je Allah (Uzvišeni) dao svakom vjerovjesniku neprijatelja u obliku šejtana, ljudskog i džinskog.

Allah (Uzvišeni) je moćan i može, ako hoće, da ih prisili da oni ništa ne urade od gore spomenutoga, da se ne odmeću i ne predaju svojski činjenju zla, da se ne protive i ne zauzimaju neprijateljski stav prema vjerovjesnicima, da ne uznemiravaju vjernike i da ne zavode ljude sa Allahovog puta. Allah (Uzvišeni) je moćan i može ako hoće da ih prisili na Uputu ili da ih uputi da krenu prema Uputi ili da ih onesposobi da se suprotstavljaju vjerovjesnicima, Istini i vjernicima. Međutim, Allah (Uzvišeni) je ostavio njima ovu moć i stavio na izbor. Dozvolio im je da dignu svoje ruke na vjernike i čine nepravdu Allahovim odabranicima. Postavio je tu moć u srazmjeru kako predviđa Njegovo htijenje. Sve se odvija prema Njegovoj odredbi. On je odredio da budu iskušavani Njegovi odabranici uznemiravanjem od strane njegovih neprijatelja kao što je stavio na iskušenje i Svoje neprijatelje u ovoj mjeri izbora i moći koje im je dodijelio. Ovi nisu u mogućnosti da počine neprijateljstvo Allahovim odabranicima više nego što je to Allah odredio.

A da je Allah htio, oni to ne bi činili (6/137).

Kakve sažetke možemo izvući iz ovoga?

Prvo, možemo sažeti da oni koji prouzrokuju i čine neprijateljstvo svakom vjerovjesniku, muče i uznemiravaju njihove pristalice jesu šejtani. Šejtani vrste čovjeka i džina, svi oni, šejtani ljudski i džinski, obavljaju istu ulogu, te da jedni druge zavode a svi skupa su nepokorni, zavodnici i neprijatelji Allahovih štićenika.

Drugo, možemo sažeti da ovi šejtani ne mogu ništa od ovoga učiniti, nisu sposobni da urade bilo kakvo neprijateljstvo prema vjerovjesnicima niti da muče njihove sljedbenike svojom moći kojom oni raspolažu, nego svi su oni u Allahovoj ruci i On iskušava pomoću tih šejtana svoje odabranike zbog toga što želi da provjeri ove odabranike, da pročisti njihova srca, ispita njihovo strpljenje prema Istini koja im je povjerena. Kad oni prebrode ovu provjeru temeljito, Allah odstranjuje od njih ova iskušenja, otklanja od njih ove neprijatelje. Ti neprijatelji ostaju nesposobni da im urade bilo kakvo zlo osim ono što je Allah odredio. Allahovi neprijatelji potom vraćaju se slabi i poraženi noseći sve svoje terete na svojim leđima.

A da je Allah htio, oni to ne bi činili (6/137).

Treće što možemo sažeti jeste da je mudrost Allahova predvidjela da prepusti šejtanima ljudskim i džinskim da se pretvaraju u šejtane, a to je da ih iskušava u izboru i moći u omjeru koliko im je Allah dao i ostavio da uznemiravaju i muče Njegove štićenike jedno određeno vrijeme. To je Allahova mudrost koja ima cilj da provjeri Allahove odabranike da li su strpljivi, da li će ustrajati na Istini koju imaju sa sobom u momentu dok se neistina nadima pred njima i produžuje, da provjeri da li su iskreni sa svojim udjelom kojeg imaju i da sve to ustupaju Allahu i kad su u izobilju i kad su u nevolji i kad su u aktivnosti i kad su u nečemu što osuđuju. U protivnom, Allah je moćan da se ne dogodi ništa od toga što se događa.

Četvrto što možemo sažeti jeste beznačajnost šejtana ljudskih i džinskih, beznačajnost njihovih spletki i mučenja. Oni nisu u stanju da učine svojom snagom bilo šta, niti mogu da prekorače ono što im je Allah dozvolio. Vjernik koji zna da je njegov Gospodar taj koji određuje, Taj koji dozvoljava, može i sposoban je da prezre svoje neprijatelje šejtane bez obzira koliko njihova vanjska snaga i moć izgledala. Zbog toga je i data ova visoka smjernica plemenitom Allahovom Poslaniku (alejhi's-selam) u riječima:

Zato ti ostavi njih, i ono što izmišljaju (6/112).

Ostavi ih i njih i njihovo izmišljanje! Ja sam sposoban da ih kaznim i zadržim za njih kaznu.

Postoji tamo i još jedna druga svrha pored iskušenja šejtana i vjernika. Allah je odredio da postoji ovo neprijateljstvo, da postoji i ovo usmjerenje i da ovo zavođenje bude izvedeno i riječima i prevarom radi druge svrhe i mudrosti, a to je:

I da bi srca onih koji u onaj svijet ne vjeruju bila sklona tome i zadovoljna time, i da bi počinili grijeha koje su počinili (6/113). Tj. da saslušaju tu prevaru i usmjerenja srca onih koji ne vjeruju u buduću svijet. Ovi su koncentrisali svu svoju pažnju na ovaj svijet. Oni vide šejtane na ovom svijetu kako vrebaju svakog vjerovjesnika, čine nasilje sljedbenicima svakog vjerovjesnika. Govore jedni drugima zavodljive riječi i čine obamamljiva djela. Na taj način oni se povinjavaju šejtanima, oduševljeni njihovim neistinitim kićenim besjedama, oduševljeni njihovom prevarantskom vlašću. Na koncu, oni zaslužuju kaznu zbog grijeha, zla, odmetništva i smutnje u sjeni tog usmjerenja i ove sklonosti.

Ovo je nešto što Allah hoće i što se zbiva po Njegovoj odredbi, jer iza toga stoje provjera i praksa i pruža se prilika svakom pojedincu da uradi ono što mu je dostupno i na taj način pravedno ostvari svoju zasluženu nagradu.

Zatim, i da popravi život ovom odbranom i da jasno odvoji Istinu, provjeri dobro strpljenjem, da šejtane optereti njihovim cjelokupnim teretom na Sudnjem danu, da se sve zbiva po Allahovom htijenju, i djelo Njegovih neprijatelja i djelo Njegovih odabranika, da je sve to Allahovo htijenje i da Allah radi šta hoće.

Scena koju ocrtava Časni Kur'an vezana za borbu šejtana ljudskog i džinskog, s jedne strane, i svakog vjerovjesnika i njegovih sljedbenika, s druge strane, i Allahovog htijenja koje kontroliše i određuje ko će to realizirati, s treće strane, zaslužuje da se još malo zadržimo pred njom.

To je scena borbe u kojoj su koncentrirane snage zla u ovom Kosmosu, šejtani ljudski i džinski, koncentrisani u suradnji i skladnosti da nastave provoditi odlučeni plan, plan suprotstavljanja Istini predloženoj u poslanicama vjerovjesnika. To je plan u kome su i njegova sredstva određena, *koji su jedni drugima kićene besjede govorili da bi ih obmanuli* (6/112). Jedni druge potpomažu podvalama i zavođenjem tako da istovremeno jedni druge zavode. Ta činjenica uočljiva je u svakoj koncentraciji zla protiv istine i onih koji je predstavljaju. Šejtani surađuju

međusobno i potpomažu jedni druge u zavodenju. Nikada niko od njih neće uputiti jedan drugog ka istini, nego jedan drugom ukrašavaju protivljenje Istini i vođenje borbe protiv nje. Na taj način oni dugo vode borbu protiv Istine.

Međutim, ova spletko nije bez ograničenja, nije apsolutno slobodna. Nju okružuje i ograničava Allahovo htijenje i Njegova moć. Šejtan ne može ništa učiniti bez Allahove odredbe. Allah čini što hoće i provodi to Svojom moći. Odavdje ova spletko, uprkos svojoj veličini i koncentraciji svjetske moći zla, okovana je i ograničena. Pred njom nije otvoreno polje kao što ona hoće, nije bez ograničenja i bez regulatora. Ta spletko ne može pogoditi koga hoće bez neke posljedice i bez povratka kao što bi to željeli nasilnici. Oni žele da izazovu oduševljenje kod ljudi koji ih obožavaju, da bi njihova srca vezali za svoje htijenje i svoje želje. Ne, nikako! Njihova želja je ograničena i okovana Allahovim htijenjem. Njihova moć ograničena je Allahovom moći. Oni mogu naštetiti Allahovim odabranicima samo ono što Allah hoće u granicama iskušenja, jer se sve vraća Allahu.

Scena koncentracije na određeni plan šejtana dovoljna je da privuče pažnju predstavnika Istine da bi spoznali prirodu toga plana i njihova sredstva. Scena da Allahovo htijenje i Njegove moći obuhvataju plan šejtana i njegov raspored zaslužuje također da srca predstavnika Istine budu dopunjena pouzdanjem, smirenošću i uvjerenjem, i da njihova srca i njihove poglede veže za pobjedonosnu moć i realizatorsku snagu kao i za osnovnu vlast Istine u ovom Bitku, zatim da njihovu savjest oslobodi od ovisnosti o onome što želi ili ne želi šejtan. I tako da nastave predstavnici Istine svojim putem gradeći tu istinu u realnom stvorenju nakon njene izgradnje u njihovim srcima i životima. Što se tiče neprijateljstva šejtana i njegove spletko, pa neka oni to prepuste htijenju koje sve obuhvata i moći koja realizira:

A da je Gospodar tvoj htio, oni to ne bi učinili; zato ti ostavi njih, i ono što izmišljaju (6/112).

« أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا ، وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا ، وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِّن رَّبِّكَ بِالْحَقِّ ؟ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ * وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ، لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ * وَإِن

تَطْعُ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّكَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ، إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ، وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخْرُصُونَ * إِنْ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ * فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ أَنْتُمْ اللَّهُ عَلَيْهِ، إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ * وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ أَنْتُمْ اللَّهُ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ؟ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ، إِنْ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ * وَذَرُوا ظَاهِرَ الْإِنْتِمِ وَبَاطِنَهُ إِنْ الَّذِينَ يَكْسِبُونَ الْإِنْتِمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ * وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يَذْكُرْ أَنْتُمْ اللَّهُ عَلَيْهِ - وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ - وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ إِلَى أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ، وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ .

« أَوْ مِنْ كَانَ مِيتًا فَأَحْيَيْنَاهُ، وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا؟ كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ * وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا مَّجْرِمِيهَا لِيَمْنَكُرُوا فِيهَا، وَمَا يَمْكُرُونَ إِلَّا بِأَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُونَ * وَإِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ! اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ . سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ * فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ، وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ. كَذَلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ .

« وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا، قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ * لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ، وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ » .

Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito, zato ti ne sumnjaj nikako! (6/114).

Riječi Gospodara tvoga su vrhunac istine i pravde; Njegove riječi niko ne može promijeniti i On sve čuje i sve zna (6/115).

Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji; oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode, i oni samo neistinu govore (6/116).

Gospodaru tvom su dobro poznati oni koji su skrenuli s Njegova puta i On dobro zna one koji su na pravom putu (6/117).

Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete (6/118).

A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio, - osim kad ste u nevolji; mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru (6/119).

Ne griješite ni javno ni tajno! Oni koji griješe sigurno će biti kažnjeni za ono što su zgriješili (6/120).

Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh! A šejtani navode štićenike svoje da se s vama raspravljaju, pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno mnogobošci postali (6/121).

Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi? A nevjernicima se čini lijepim to što oni rade (6/122).

I isto tako Mi učinimo da u svakom gradu velikaši postanu grešnici i da u njemu zamke postavljaju, oni samo sebi zamke postavljaju, a da i ne primjećuju (6/123).

A kada njima dokaz dolazi, oni govore: "Mi nećemo vjerovati sve dok se i nama ne da nešto slično onome što je Allahovim poslanicima dano." A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. One koji griješe sigurno će stići od Allaha poniženje i patnja velika zato što spletkare (6/124).

Onome koga Allah želi da uputi - On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi - On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi (6/125).

Ovo je pravi put Gospodara tvoga. A Mi objašnjavamo dokaze ljudima koji pouku primaju (6/126).

Njih čeka Kuća blagostanja u Gospodara njihova; On će biti zaštitnik njihov zbog onoga što su činili (6/127).

Ovdje nailazimo na pitanje koje će tretirati preostali dio ove sure, a čija je priprema iznijeta u kontekstu ove cijele sure. Posljednji dio ove pripreme odnosi se na glavna pitanja doktrine, realitet doktrinalne duge borbe izložene u dva ranije citirana ajeta, na odredbu apsolutne vlasti Allaha koja se primjećuje u borbi između šejtana ljudskih i džinskih i svakog vjerovjesnika, zatim na pravila Upute, zablude i Allahova zakona prema kojem se odvija i zbiva i zabluda i Uputa pa do posljednjega što smo iznijeli na ranijim stranicama ovog djela.

Da se sada zadržimo na pitanju koje je učinilo ove sve predgovore njegovim osnovom, da se zadržimo na pitanju dozvole i zabrane korištenja onoga pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime i onoga pri čijem klanju nije spomenuto Njegovo ime, a to je da bi se steklo saznanje prije svega važnosti islamskog principa, principa da pravo apsolutne sudske vlasti pripada jedino Allahu, da je svaki onaj koji tvrdi da ima to pravo i da ga prakticira u bilo kojoj formi, lišen tog prava. I pošto je to pitanje principijelno pitanje, onda i malo djelo jednako je velikom kod ostvarenja tog principa ili njegove povrede. Prema tome, nije važno da je ovo pitanje, pitanje koje se odnosi na klanje nečega čije se meso može ili ne može jesti ili je to pitanje koje se odnosi na državu koja se uspostavlja ili sistem društva koji se uvodi, i jedno i drugo su u principu, u istoj ravni, i ovo i to znači priznavanje Božanstva samo Allahu ili znači odbijanje ovog Božanstva.

Kur'anski program oslanja se veoma mnogo na ovaj princip da bi ga iznio skoro svakom prilikom. Njegovo ponavljanje ne dosaduje. Ono se iznosi prilikom svakog ozakonjenja, kod običnog ili složenog pitanja. To je zbog toga što je ovaj princip doktrine, princip vjere, princip islama. Iza ovoga u ovoj vjeri ne preostaje ništa drugo nego primjena i razrada.

U ovom odlomku sure naći ćemo, kao i u preostalom njenom dijelu sve do kraja, da se ponavlja iznošenje ovog principa u raznim vidovima povodom iznošenja zakona predislamskog perioda i njegovih tradicija u kojima se objašnjava povezanost ovih zakona i tradicija sa politeizmom i oholosti prema islamu, da se objašnjava proizilaženje tih zakona iz koncepcije uspostavljanja drugog Božanstva mimo Allahovog Božanstva,

da Kur'an izlijeva ovaj žestoki napad na takve odnose primjenjujući razne stilove i povezujući to čvrsto sa osnovnim principom doktrine vjerovanja i potpunim predanjem (principom akide, imana i islama).

Kontekst počinje da izlaže pojam sudstva o pitanju svih ljudi, pripremajući izvješće o sudstvu vezanom za dozvoljeno ili zabranjeno jedenje nečega što je zaklano. To je nešto što su prakticirali politeisti, pripisujući sebi pravo sudstva, izmišljajući laži na Allaha i istupajući protiv Njegove vlasti. Kontekst počinje dugom pripremom vezanom za ovo pitanje, a što možemo primijetiti iz samog konteksta ajeta koji se odnose na ovu temu.

Zašto da pored Allaha tražimo drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito, zato ti ne sumnjaj nikako! Riječi Gospodara tvoga su vrhunac istine i pravde; Njegove riječi niko ne može promijeniti i On sve čuje i sve zna. Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji; oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode i oni samo neistinu govore. Gospodaru tvom su dobro poznati oni koji su skrenuli s Njegova puta i On dobro zna one koji su na pravom putu (6/114-116).

Ova cjelokupna priprema dolazi prije pristupa realnoj temi za koju se izvršila ova priprema, a onda se ta priprema direktno veže za pitanje vjerovanja ili nevjerovanja.

Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete. A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio, - osim kad ste u nevolji (6/118,119).

I prije nego se završi izlaganjem pitanja dozvoljenog i zabranjenog, a poslije te cjelokupne pripreme, rastavljaju se dva pasusa drugim usmjerenjima i pogovorima, koja sadrže snažne djelotvorne faktore vezane za naredbu i zabranu, objašnjenje i kazne.

... mnogi prema prohtjevima svojim nemajući za to nikakava dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze

svaku mjeru. Ne giješite ni javno ni tajno! Oni koji griješe sigurno će biti kažnjeni za ono što su zgriješili (6/119,120).

Razgovor se nastavlja o pitanju dozvole i zabrane i to pitanje direktno veže sa pitanjem islama i politeizma.

Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh! A šejtani navode štićenike svoje da se s vama raspravljaju, pa ako biste im se pokorili i vi biste, sigurno mnogobošci postali (6/121).

Zatim se nastavlja sa drugim dijelom i govori o prirodi nevjerovanja i prirodi vjerovanja, dio koji kao da je pogovor na pitanje dozvoljenog i zabranjenog (halala i harama).

Kroz ovaj slijed, ovu vezu i ovaj iskaz predstavljena je priroda islamskog pogleda na pitanje donošenja zakona i sudstva u svakodnevnom životu.

Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito, zato ti ne sumnjaj nikako! (6/114).

To je pitanje postavljeno preko Resulullaha (alejhi's-selam) radi osude, osude potrebe sudstva mimo Allaha u bilo kom pitanju uopće, zatim radi potvrde kome pripada sudstvena vlast u svakom slučaju, osami tog prava o čemu nema spora i negiranje da tamo postoji bilo ko kome bi bilo dozvoljeno da se od njega traži njegov sud u pitanju života u cjelini osim Allahu.

Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju? (6/114).

Zatim slijedi objašnjenje ove osude i okruženja koja su prouzrokovali da se sudstvo za bilo šta dodijeli drugom, ne Allahu, osuđuje kao čudno jer Allah nije ništa ostavio nejasnim niti je ostavio ljude da budu potrebni drugom izvoru da im se presudi povodom nekih problema iz života koji bi im iskršli.

... kad vam On objavljuje Knjigu potanko? (6/114).

Ova Knjiga je objavljena da se na osnovu nje praedno presuđuje u sporovima među ljudima i da se u tome odrazi sudstvo Allaha i Njegovo Božanstvo. Zatim, Ona je jasna i detaljna. Ona sadrži osnovne principe na kojima se uspostavlja sistem sveukupnog života. Ova Knjiga sadrži i detaljne odredbe o pitanjima koje Allah želi da učvrsti u ljudskom društvu bez obzira na privredni, naučni i stvarni nivo tog društva. I u jednom i u drugom slučaju nema potrebe da se kod donošenja presude o nekom pitanju iz oblasti života služi nečim drugim mimo Kur'ana. Ovo govori Allah (Uzvišeni) o ovoj Knjizi. I ko hoće da kaže da čovječanstvo nekada u nekoj vremenskoj fazi neće imati potrebu za ovom Knjigom, pa neka kaže, ali neka kaže istovremeno, sačuvaj, Bože, da je nevjernik i da negira riječi Gospodara svjetova.

Postoje i druga okruženja koja djeluju da nema potrebe uzimati nekog drugoga osim Allaha za arbitra u nekom predmetu iz života. Oni kojima je data Knjiga još ranije znaju da je ova Knjiga objavljena od Allaha. Oni to bolje prepoznaju jer su oni sljedbenici Knjige.

A oni kojima smo Mi dali Knjigu dobro znaju da Kur'an objavljuje Gospodar tvoj istinito (6/114).

Ovo okruženje bilo je prisutno i u Mekki i na Arabijskom poluotoku. Allah se ovim ajetom obraća politeistima bez obzira da li sljedbenici Knjige priznali to i oglasili, kao što se to desilo kod nekih čije je grudi Allah raspoložio za islam, ili su zašutjeli i zanijekali, kao što se to desilo kod drugih. U oba ova slučaja situacija je ista, a to je obavještenje Allaha Uzvišenog, a ono što On kaže - to je istinito, obavještenje da sljedbenici Knjige znaju da je Kur'an uistinu objavljen od njegova Gospodara. Prema tome, istina je sadržaj ove Knjige. Ona govori da je ova Knjiga objavljena od Allaha.

Sljedbenici Knjige znaju da je ovaj Kur'an zaista objavljen od Allaha, a znaju i da moć ove vjere proističe iz ove Istine koja je okružuje i iz ove Istine koju ona sadrži. Zbog njihova znanja ovog svega oni se neprestano bore protiv ove vjere, protiv ove Knjige. Najžešća i najogorčenija borba ogleda se u izuzimanju sudstvene vlasti iz zakonodavstva ove Knjige i njeno ustupanje zakonima zasnovanim na drugim djelima ljudske proizvodnje, zatim uzimanje za sudiju drugoga mimo Allaha, da bi se Allahova Knjiga anulirala a i Allahova vjera. Zatim da bi se uspostavilo drugo Božanstvo na Zemlji na kojoj Božanstvo pripada samo Allahu - onda kada je sudstvo počivalo na Allahovu zakonu navedenom u Njegovoj Knjizi, kada u tome nisu sudjelovali nikakvi drugi zakoni, kada se pored

Allahove Knjige nisu nalazile druge knjige na koje bi se oslanjala društva i osnovni principi zakona, kada se društvo obraćalo na te zakone, uzimalo dokaze iz njenih pasusa isto onako kao što to radi musliman predajući se Allahovoj Knjizi i Njegovim zakonima. Sljedbenici Knjige, križari i cionisti, iza svega ovoga, iz svake situacije i suda pokušavaju ostvariti svoje ružne ciljeve.

I kada kontekst ove Knjige potvrdi da je ona detaljna, da sljedbenici Knjige znaju da je ona objavljena od Allaha uistinu, da se upućuje Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i preko njega vjernicima, onda postaje blijedo i beznačajno i njemu i vjernicima to što oni poriču i prepiru se, a koje nalaze kod politeista, postaje blijedo i beznačajno šutanje i negiranje koje muslimani primjećuju da postoji kod nekih sljedbenika Knjige.

Zato ti ne sumnjaj nikako! (6/114).

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nije ni najmanje sumnjao! Prenosi se da je Vjerovjesnik (alejhi's-selam) prilikom objave ajeta: *Ako sumnjaš u ono što ti objavljemo, upitaj one koji čitaju Knjigu prije tebe objavljenu. Tebi istina od Gospodara tvoga dolazi, i nikako ne budi od onih koji su u sumnji* (10/94) - rekao: "Ne sumnjam, niti pitam!"

Ove smjernice, ovi primjeri, ovo učvršćivanje na Istini i ono što je povezano sa Istinom ukazuje šta je sve ogromno Vjerovjesnik (alejhi's-selam) i muslimanska zajednica s njim, susretao, kakve sve spletke, napade, negiranja i pobijanja su doživljavali, a s njim i s njima i Božiju milost, ovu Uputu i učvršćivanje.

Kontekst nastavlja u ovom smjeru, potvrđujući da je konačna Allahova riječ ispunjena, njoj nema izmjene djelovanjem bilo koga od stvorenja bez obzira kakve spletke preduzimao.

Riječi Gospodara tvoga su vrhunac istine i pravde; Njegove riječi niko ne može promijeniti i On sve čuje i sve zna (6/115).

Riječ Allaha (Uzvišenog) vrhunac je istine, kako On kaže, i pravde - u propisu i sudstvu. Prema tome, ne preostaje pravo nikome da kaže bilo šta o doktrini, koncepciji, osnovi, principu, vrijednosti ili mjerilu. Nije preostalo pravo nikome da kaže bilo šta o zakonu i sudstvu ili običaju i tradiciji, niti da popratni Njegov sud niti da se usudi na to.

On sve čuje i sve zna (6/115).

On je Onaj Koji čuje šta Mu govore Njegovi robovi, zna šta stoji iza toga, a zna i šta im je od koristi i šta povoljno.

Pored potvrde da je "istinito" sve ono što sadrži Knjiga koju je poslao Allah, Kur'an potvrđuje da sve ono što odluče ljudi i što misle nije ništa drugo do slijedenje pretpostavke u kojoj nema ni najmanje sigurnosti, čiji sljedbenici završavaju samo u zabludi. Ljudi ne govore istinu niti ukazuju na to osim u slučaju kada to preuzmu iz jedinog uvjerljivog Izvora. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) upozoren je da se ne pokorava ljudima ni u čemu na što oni ukazuju iz svoje glave, bez obzira koliko ih bilo. Neznanje je neznanje bez obzira koliko imalo sljedbenika koji lutaju.

Ako bi se ti pokoravao većini onih koji žive na Zemlji, oni bi te od Allahova puta odvratili; oni se samo za pretpostavkama povode, i oni samo neistinu govore (6/116).

Većina ljudi predislamskog perioda, kao što je slučaj i danas, nisu priznavali sudstvo Allahu u svim svojim poslovima i nisu priznavali Allahov zakon koji se nalazi u Njegovoj Knjizi, svojim zakonom. Nisu gradili svoja poimanja i sudove, svoje načine i razmišljanja i programe svoga života na principima Allahove Upute i Njegova usmjerenja. Bili su, kao što je slučaj i danas, u zalutalom džahilijjetskom društvu, takvi da nisu mogli ni da ukažu na sud, riječ i odredbu koje bi se zasnivali i gradili na Istini. One koji su im se pokoravali i koji su ih slijedili odvodili bi u zabludu. Ostavljali su, kao i ovi danas, uvjerljivu nauku, a slijedili slutnje i pretpostavke. A pretpostavke i slutnje dovode samo do zablude. Allah je upozorio Svoga Poslanika da im se ne pokorava, da ih ne slijedi da ga ne bi odvratili od Pravog Puta. Ovo je ukratko rečeno, mada je tadašnji povod bio zabrana jedenja nekih zaklanih životinja i dozovola drugih. O ovome će biti više riječi kasnije u kontekstu.

Kur'an potvrđuje da onaj koji presuđuje ljudima - onaj koji upućuje i koji ostavlja nekoga da luta, jeste Allah, jer samo Allah zna kakva je stvarnost ljudi. On odlučuje šta je to Uputa, a šta zabluda.

Gospodaru tvom su dobro poznati oni koji su skrenuli s Njegova puta, i On dobro zna one koji su na pravom putu (6/117).

Mora postojati neko pravilo za procjenu ljudskih doktrina i njihovih poimanja, njihovih vrijednosti, mjerila, aktivnosti i njihovih djela, mora postojati neko pravilo za odlučivanje i procjenu šta je to Istina, a šta neistina u ovom svemu, da ne bi kod svega ovoga bio korišten prevrtljiv hir i sklonost ljudi i ono što oni smatraju za dobro, a što ne počiva na sigurnom

znanju, mora postojati nešto na što bi se postavila mjerila za ove karakteristike iz čega bi ljudi primali sudove i vrijednosti o ljudima.

Allah (Uzvišeni) ovdje potvrđuje da je On jedini gospodar istine u postavljanju ovog mjerila, Gospodar istine kod mjerenja ljudi ovim mjerilom, odlučuje ko je taj ko upućuje i ko je taj koji ostavlja u zabludi.

Nije društvo taj faktor koji donosi ove odredbe sukladno svojim prevrtljivim interesima, nije društvo taj faktor čije se forme i materijalne naznake mijenjaju pa se kao posljedica i njegova vrijednost i odluke mijenjaju. Ovo znači da bi u tom slučaju postojale vrijednosti i ponašanja poljoprivrednog društva, vrijednosti i ponašanja drugih, recimo industrijskog društva, vrijednosti i ponašanja buržuaskokapitalističkih društava, vrijednost i ponašanje npr. socijalističkog i komunističkog društva, što znači da se mjerila ljudi i mjerila njihovih djela mijenjaju sukladno interesima pojedinih društava.

Islam ovo u principu ne priznaje. Islam ima vlastite principe koje određuje Allah (Uzvišeni). Ovi principi su stalni i kada se mijenjaju forme društva. Društvo koje izađe ili se podigne protiv islamskih principa i vrijednosti dobije islamski termin: da je neislamsko društvo, džahilijetsko društvo, društvo koje ne vjeruje u Allaha jer se oslanja mimo Allaha na čovjeka i gleda na vrijednosti, mjerila, poimanja, sistem i situaciju na drugi način, a ne kako je Allah odredio. Ovo je ta jedinstvena podjela koju priznaje islam društvima po vrijednostima i etici. Društvo može biti islamsko i neislamsko - islamsko i džahilijetsko, bez obzira na formu i izgled.

Poslije ove duge odlučujuće pripreme dolazi pitanje klanja stoke postavljeno na osnovu pravila koje je proisteklo iz ove duge odlučujuće pripreme:

Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete. A žašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je on objasnio šta vam je zabranio, osim kad ste u nevolji; mnogi, prema prohtjevima svojim nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge i zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru. Ne griješite ni javno ni tajno! Oni koji griješe sigurno

će biti kažnjeni za ono što su grijeshili. Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh! A šejtani navode šticeenike svoje da s vama raspravljaju, pa ako biste im se pokorili, i vi biste sigurno mnogobošci postali (6/118-121).

Prije nego što pristupimo raščlanjivanju ovih odredaba s pravne strane, željeli bismo da istaknemo osnovne doktrinalne principe koji su naredeni. Kur'an naređuje da se jede sve ono pri čijem je klanju spomenuto Allahovo ime. Spominjanje imena određuje i način i smjer. Vjerovanje ljudi ovisi o pokoravanju ovoj naredbi koja im je izdata od Allaha.

Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete (6/118).

U Kur'anu se zatim postavlja ovima pitanje zašto se oni suzdržavaju od jedenja onoga pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime i što im je Allah dozvolio. Kur'an im je objasnio i šta je zabranjeno, šta ne mogu jesti osim kad su prisiljeni. Ovim završava objašnjenje kazivanja o dopuštenom i zabranjenom, o jelu ili ostavljanju toga.

A zašto da ne jedete ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime kad vam je On objasnio šta vam je zabranio, - osim kad ste u nevolji (6/119).

Ovi tekstovi suočili su se sa aktualnim pitanjem u društvu kada su politeisti zabranjivali da se kolje i jede ono što je Allah dozvolio, a dozvoljavali ono što je Allah zabranio, tvrdeći da je to ono što je Allah odredio. Kontekst raščlanjuje pitanje ovih koji izmišljaju i donose zakon protiv Allaha i potvrđuje da oni postavljaju zakon prema svojim željama bez znanja i ne slijedeći, zatim zavode ljude tim svojim propisima koje su oni sobom izdali i time čine nepravdu i nasilje prema Allahovom Božanstvu, Njegovom sudstvu, vršeći specifičnosti Božanstva, a oni, ljudi - robovi.

Mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu. A Gospodar tvoj dobro zna one koji u zlu prelaze svaku mjeru (6/119).

Kur'an im naređuje da se prođu svakog grijeha, javnog i tajnog, između ostaloga i ovoga kojeg oni primjenjuju zavodeći ljude zabludom i bez ikakva dokaza, obavezujući te ljude na propise koji nisu donijeti od strane Allaha i izmišljaju da su Allahovi. Kur'an ih upozorava na posljedicu ovog grijeha kojeg oni čine.

Ne griješte ni javno ni tajno! Oni koji griješe sigurno će biti kažnjeni za ono što su griješili (6/120).

U nastavku se govori o zabrani jela zaklane životinje pri čemu nije spomenuto Allahovo ime, odnosno pri čemu su spominjali imena svojih božanstava ili klali stoku radi kocke ili podjele na bazi gatanja strjelicama, zatim zabrani jela uginulog, o čemu su se oni sporili sa muslimanima i tvrdili da je Allah to uginulo zaklao, pitajući se kako da muslimani jedu ono što su zaklali svojim rukama, a ne jedu ono što je Allah zaklao!? Ovo je jedno od džahilijetskih poimanja čijoj gluposti i nepromišljenosti kraja nema. Ovo je to čime su šejtani ljudski i džinski zavodili svoje štićenike da se prepiru sa muslimanima na taj način o pitanju ovih zaklanih životinja, a na to ukazuju i slijedeći ajeti:

Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh! A šejtani navode štićenike svoje da se s vama raspravljaju, pa ako biste im se pokorili, i vi biste, sigurno mnogobošci postali (6/121).

Da se zadržimo pred ovim posljednjim iskazom, da razmislimo odlučnije i otvorenije o presuđivanju pokornosti i slijedenju u ovoj vjeri.

Kur'anski tekst kategoričan je da svako pokoravanje muslimana bilo kom čovjeku u bilo kom detalju i dijelu zakona koji se ne zasniva i ne proističe iz Allahova zakona - šerijata, i ne priznaje da samo Njemu pripada konačna presuda, značilo bi da pokornost muslimana, u ovom malom djeliću, drugom zakonu izvodi iz predaje Allahu i uvodi u politeizam.

O ovome Ibni Kesir kaže: "Riječi Uzvišenoga *Pa ako biste im se pokorili, i vi biste sigurno mnogobošci postali*, tj. odstupili biste od onoga što vam je Allah odredio i propisao, prihvatili biste riječi drugoga i stavili tog drugoga ispred Allaha. To bi bio pravi politeizam. U riječima Uzvišenoga: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje* (9/31) Tirmizi prenosi u svom tefsiru od Adi ibni Hatema da je Adi rekao: "Božiji Poslaniče, oni njih nisu obožavali" - a nato Poslanik odgovori - "Kako da ne? Oni su im dozvoljavali ono što je zabranjeno, a zabranjivali ono što je dozvoljeno, pa su ih oni u tome slijedili. To je njihovo obožavanje njih."

Isto tako, Ibni Kesir prenosi od Suddija vezano za riječi Uzvišenoga: *Oni, pored Allaha, bogovima smatraju svećenike svoje i monahe svoje* (9/31), da su oni konsultirali čovjeka, a bacili za leđa Allahovu Knjigu. Zbog toga Uzvišeni kaže: *A naređeno im je da se samo jednom Bogu klanjaju* (9/31), tj. kada Allah nešto zabrani, to je zabranjeno, a kada nešto dozvoli, to je dozvoljeno. Sve što On propiše, slijedi! Sve što odredi, provedi! Ovo su

riječi Suddija, a ono riječi Ibni Kesira. I jedan i drugi su odlučni, otvoreni i jasni, oslanjajući se pri tome na odlučnost kur'anskog teksta, njegovu jasnoću i odlučnost Vjerovjesnikovog objašnjenja Kur'ana, također jasno i jezgrovito. Da. Onaj ko se pokori nekom čovjeku u zakonu koga taj donese, pa makar to bilo i u malom djeliću, on je tada politeista, mada je u osnovi musliman, a kada primijeni to, onda istupa zbog toga iz islama i pristupa politeizmu, bez obzira koliko takav musliman izgovara šehadet "Samo je jedan Allah" svojim jezikom, jer prima zakonske odredbe od drugoga i pokorava se drugome, a ne Allahu.

Kada bacimo pogled danas na ovu Zemlju, u svjetlu ovih kategoričkih odluka, primijetit ćemo da su džahilijet i politeizam svugdje, nema ništa drugoga osim ponekoga koga je sačuvao Allah. Kur'an osuđuje zemaljskim vlastima osobenosti Božanstva koje za sebe priuštuju. Islam ne prihvata te zakone niti odredbe osim u slučaju prisile.

Što se tiče pravne norme koja se da izvući iz riječi Uzvišenoga: *Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh* (6/121), a u vezi sa dopuštanjem jedenja zaklane životinje, odnosno zabrane pri spominjanju Allahova imena i nespominjanju, to je Ibni Kesir naveo sažeto u svom tefsiru gdje kaže:

"Ovaj časni ajet uzeo je za dokaz onaj koji smatra da zaklana životinja nije dozvoljena sve dok ne bude spomenuto Allahovo ime pri klanju makar mesar bio i musliman."

"Znalci ove problematike (Allah im se smilovao) razilaze se o ovom pitanju i ističu tri stava:

Nije dozvoljena zaklana životinja na ovaj način, jedni kažu, ako je izostavljeno spominjanje Allahova imena namjerno ili nesvjesno. Ovo se prenosi od Ibni Omera, Nafija, njegova osobođena roba, Amira Šabi'ja, Muhammeda ibni Sirina, a ono je u verziji Imam-i Malika i Ahmeda ibni Hanbela. To prihvata i jedna grupa znalaca ove problematike, ranijeg i kasnijeg perioda. Ovo je prihvatio i Ebu Sevri, Davud Zahiri, Ebu'l-Feth, Muhammed ibni Halim, Muhammeħ ibni Muhammed, Ali Tai, jedan od poznijih pristalica šafijske pravne škole, u svom djelu "*Erbe'in*". Oni to uzimaju za podlogu svom stavu u svojoj pravnoj školi, a oslanjaju se i na ajet koji se odnosi na lov. *Jedite ono što vam one uhvate i spomenite Allahovo ime pri tome!* (5/4). To potvrđuju i riječi Allahove: *To je uistinu grijeh* (6/121). Zamjenica ovdje, jedni kažu, odnosi se na jelo, drugi kažu, odnosi se na životinju zaklanu pri čemu nije spomenuto Allahovo ime. U hadisima koji

se navode o naredbi spominjanja Allahovog imena kod klanja životinje i u lovu ističe se, kao što su hadisi Adija ibni Hatema i Ebi Sealeba, slijedeće: "Kada pošalješ svoga dresiranog kera u lov i spomeneš pri tome Allahovo ime, jedi sve ono što ti on ulovi." Ovaj hadis se nalazi u dva Sahiha, a hadis Rafija ibi Hadidža koji glasi: "Kada se pusti krv (zakolje) i spomene pri tome Allahovo ime, jedite to," nalazi se u zbirkama *Sahihajn*.

Drugi stav pri ovom pitanju glasi: Nije uvjet spomenuti Allahovo ime kod klanja, nego je lijepo - mustehab, pa ako se pri klanju Božije ime ne spomene namjerno ili zbog zaborava, ništa ne smeta. Ovo je prihvatila šafijska pravna škola. Verziju Imam-i Ahmeda, prenosi Hanbel. Ovaj hadis prenosi i Imam-i Malik, a navodi ga Ešref ibni Abdul-Aziz, njegov savremenik. Njega prenosi Ibni Abass, Ebu Hurejre i Ataa ibni Ebi Revaha. A Allah najbolje zna. Šafiija navodi i ajet: *Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh* (6/121), da se odnosi na zaklano koje nije zaklano u ime Allaha nego u ime nečega drugoga, kao što se navodi i u ajetu: *Ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime* (6/145). Ibni Džerir kaže prenoseći od Ataa: *Ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime* (6/121), da se odnosi na zabranu jedenja mesa žrtve koje su Kurejšije klale totemima, a odnosi se i na klanje koje su činili zaratustrovci. Ovaj stav koga je postavio Šafi je veoma snažan.

Ibni Ebi Hatem kaže: Prenio mi je moj otac u nizu Jahje ibni Mugireja, Džerir, Ata, Seid ibi Džebejr, od Ibni Abassa o ajetu: *Ne jedete ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime* (6/121), da se odnosi na uginulo. Za ovaj stav on nalazi podlogu u hadisu koga prenosi Ebu Davud u djelu Merasil lancem prenošenja: Seor ibni Jezid, Salt Sudusi, oslobođeni rob Suvejda ibni Mejmuna, a on je jedan od Tabiina kojeg navodi Ebu Hatem ibni Hiban u djelu Es-Sukat i kaže: "Vjerovjesnik (alejhi's-selam) je rekao: "Sve što zakolje musliman - to je halal, pri čemu je spomenuo ime Allahovo ili nije spomenuo, i ako je spomenuo, onda je spomenuo samo ime Allahovo, a ne nekoga drugog". Ovaj mursel hadis (hadis koga prenosi tabija) potkrijepljen je hadisom koga prenosi Darul-Kutni od Ibni Abassa koji kaže: Ako musliman zakolje životinju i pri tome nije spomenuo Allahovo ime, pa ipak neka se to jede, jer naziv musliman (*muslim*) u sebi sadrži jedno od Allahovih imena."

Treći stav glasi: Ako se ispusti spominjanje Allahova imena pri klanju žrtve iz zaborava, neće štetiti, a ako ga ostavi namjerno pri klanju žrtve, meso neće biti dozvoljeno. Ovo je stav malikijske i hanbelijske pravne škole. Ovo je prihvatio i Ebu Hanife i predstavnici hanefijske pravne škole zatim Ishak ibi Rahuvej, prenoseći u nizu: Alija ibni Abbas,

Sejid ibni Musejed, Ataa, Tavus, Hasan Basri, Ebu Malik, Abdurrahman ibni Ebi Lejla, Džafer ibni Muhammed, i Rebija ibni Ebi Abdurrahman.

Ibni Džerir ističe da se muhaddisi razilaze oko ovoga ajeta, tj. da li je sud ovog ajeta dokinut ili nije. Neki kažu da ništa nije dokinuto od ovog ajeta, da je ajet ostao na snazi u onome na što se odnosi. Ovaj stav zastupaju Mudžahid i svi muhaddisi. Prenosi se od Hasan Basrija i Ikrima u nizu: Ibni Humejd, Jahja ibi Vadih, Husejn ibni Vakid, Ikrima i Hasan Basri slijedeće: Uzvišeni Allah kaže: *Zato jedite ono pri čijem klanju je spomenuto Allahovo ime, ako vjerujete u Njegove ajete.* (6/118)... *A ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime, to je, uistinu, grijeh!* (6/121) pa je dokinuto. Od toga je izuzeto, on kaže: *I dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga i vaša jela su njima dozvoljena* (5/5). Ibni Ebi Hatem kaže u nizu: Abbas ibni Velid ibni Jezid, Muhammed ibni Šuajb, Numan, tj. Ibni Munzir, od Mekhula slijedeće: Allah je objavio u Kur'anu: *I ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime* (6/121), a zatim je Gospodar dokinuo taj ajet iz milosti prema muslimanima, riječima: *Od sada vam se dozvoljavaju sva lijepa jela; i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena!* (5/5). Time je gornji ajet ovim ajetom dokinut i dopuštena su jela sljedbenika Knjige. Ibni Džerir na ovo dodaje: Tačno je da nema proturječnosti između dozvoljenog jela sljedbenika Knjige i između zabranjenoga jela pri čemu nije spomenuto kod klanja žrtve Allahovo ime. Ovo što on kaže je tačno. Onaj ko je od ranijih mislilaca istakao da je ovo dokinuto, pokušao je da mu da posebnost. Allah najbolje zna, ističe Ibni Kesir.

Poslije ovoga dolazi kompletna cjelina koja govori o prirodi nevjerovanja i prirodi vjerovanja, govori o Allahovoj odredbi da On postavlja u svakoj zemlji velikaše griješnike da spletkare po njoj, govori o oholosti koja kopka po dušama ovih velikaša griješnika i sprječava ih da prihvate islam. Ova cjelina završava veličanstvenim vjerodostojnim predstavljanjem stanja vjerovanja kojim Allah raspoloži grudi čovjeka, a predstavlja i stanja nevjerovanja koje prouzrokuje tjeskobu u grudima čovjeka i čini ga umornim i tužnim. Ova cjelina ima veze sa temom koja govori o zabranjenom i dozvoljenom jedenju zaklane žrtve povezujući osnovno pravilo sa primijenjenim detaljem, što ukazuje da je ovaj detalj jako vezan za glavnu osnovu.

Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi, a nevjernicima se čini lijepim ono što rade. I isto tako Mi učinimo da u svakom gradu velikaši postanu grešnici i da u njemu zamke postavljaju, ali oni samo sebi zamke postavljaju, a da i ne primjećuju. A kada njima dokaz dolazi, oni govore: "Mi nećemo vjerovati sve dok se i nama ne da nešto slično onome što je Allahovim poslanicima dano." A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. One koji griješe sigurno će stići od Allaha poniženje i patnja velika zato što spletkare. Onome koga Allah želi da uputi - On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi - On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto tako, Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi (6/122-125).

Ovi ajeti koji ocrtavaju prirodu Upute i prirodu imana - oni su pravi realni izraz o realnoj stvarnosti. Sličnost i apstraktnost koja se javlja u tome predstavlja otjelovljenje ove istine u inspirativnoj i jako djelotvornoj slici, ali i sami tekst po sebi je istinit.

Vrsta istine o kojoj govore ovi ajeti jeste ono što traže i zahtijevaju ovi odslikavajući tonovi. Da. To je istina, ali duhovna i intelektualna istina, istina koja se da okusiti praksom, iskustvom. Tekst može da pripremi okus ovog iskustva, ali samo onaj osobi koja je to stvarno okusila.

Ova doktrina gradi u srcu: život poslije smrti, pušta svjetlo poslije tmine, život se vraća sa ovom doktrinom i osjeća sve, slika sve, procjenjuje sve drugim osjećajem kakvog nije poznao čovjek prije ovog života. Ova doktrina gradi svjetlo pod čijim se zrakama primjećuje sve u područjima oko njega, ali na novi način, kako to nije primjećivao nikada ranije. To gradi srce koje je osnažio iman svjetlom.

Ovo iskustvo i doživljaj ne mogu prenijeti termini. Njega može osjetiti samo onaj ko ga je isprobao. Kur'anski tekst je najsnažniji izraz koji prenosi stvarnost ovog iskustva jer ga on slika u bojama njegove vrste i prirode.

Nevjerovanje prekida veze sa stvarnim iskonskim i trajnim životom, životom koji ne iščezava, životom koji se niti smanjuje niti gubi. Nevjerovanje je smrt, nevjerovanje je izolacija od aktivne djelotvorne moći u cjelokupnom bitku. Prema tome, nevjerovanje je smrt i gašenje aparata za prijem i prirodnom uslišavanju. Nevjerovanje je smrt.

Vjerovanje je spona i povezivanje. Vjerovanje je produžavanje. Vjerovanje je odgovaranje prirodi. Prema tome, vjerovanje je život.

Nevjеровanje je zastor duši da posmatra i gleda. Nevjеровanje je tmina. Nevjеровanje je kraj organima i osjećajima. Nevjеровanje je mrak. Nevjеровanje je lutanje u pustari i zabluda. Nevjеровanje je tama.

Vjеровanje je otvorenost i viđenje, spoznaja i ispravnost, vjеровanje je svjetlo u svemu što označava svjetlo.

Nevjеровanje je povlačenje u sebe i okamenjenost. Nevjеровanje je tjeskoba. Ono je progonstvo sa prirodnog i udobnog puta. Nevjеровanje je tegoba. Ono je lišavanje smirenosti i mira u krilu sigurnosti. Nevjеровanje je duševni nemir.

Vjеровanje je raspoloženje, lahkoća, smirenost i produženo okrilje.

Šta je onda nevjernik? On nije ništa drugo nego klica koja je zalutala, koja nema nikakve veze sa plodnim tlom ovog Bitka niti ima korijena. Nevjernik je osoba koja je prekinula svaku sponu sa Stvoriteljem ovog Bitka. Prema tome, on je prekinuo svaku vezu i sa ovim Bitkom. Njega sa ovim bitkom povezuje samo blijeda i neprimjetna veza njegovog osamljenog, ograničenog bitka u najtješnjem ograničenju, u granicama u kakvim živi životinja, granicama čula i onoga što spoznaju čula iz oblasti pojavnosti ovog Bitka svijeta.

Veza sa Allahom i spona u Allahu povezuje prolaznu jedinku - čovjeka - sa Vječitim, Trajnim, Iskonskim, Praiskonskim, zatim povezuje ga sa stvorenim Svemirom i primjetnim životom, povezuje ga sa povorkom vjеровanja i jednim Ummetom koji hodi korjenima vremena povezanim kroz protoke vremena. To je bogatstvo veza, bogatstvo spona, bogatstvo onoga što postoji, bujnog protegnutog, otvorenog koje se ne zadržava pri ograničenom osobnom životu.

Kada čovjek osjeti u svom srcu svjetlo, tada mu se otkrivaju istine ove vjere, njen program i kretanje u veoma čudnom otkrovenju. To je veličanstvena i divna scena onoga što čovjek osjeća u svom srcu kad pronade ovo svjetlo. To je scena pune i oduševljavajuće sukladnosti u prirodi ove vjere i njenih činjenica. To je scena lijepe i detaljne sukladnosti u njenom programu rada i primjene. Ova vjera ne oponaša doktrina ibadeta, zakona i smjernica, nego se javlja kao jedan projekat nabijen, nagomilan, skladan, povezan, kao nešto živo koje se podudara sa prirodom dubokim zbližavanjem - čvrstim prijateljstvom i neograničenom ljubavlju.

Kada čovjek osjeti ovo svjetlo u svom srcu, otkrije istinu ovog Bitka, istinu života, istinu naroda, istinu događaja koji se zbivaju u ovom Bitku i

svijetu ljudi, tada će mu se pojaviti veličanstvena scena, scena detaljnog zakona koji preuzima na sebe ono što prethodi i ono što kasnije dolazi kao rezultat u jednom čvrstom, ali prirodnom i lahkom sistemu, scena moćnog htijenja koja se zbiva iza ovog tekućeg zakona, koja se pokreće ovim zakonom da radi, iza scene je otvoreno polje, scena ljudi i događaja, a i oni su u okviru ovih zakona u ovom okviru.

I kad čovjek nađe ovo svjetlo u svom srcu, osjetit će jasnoću u svemu i svakom događaju. Naći će jasnoću u sebi, u svojim ćelijama, u svojim sjećanjima, u svom planu i kretanju. Naći će jasnoću u svemu što se zbiva oko njega iz oblasti Allahova zakona koji se provodi ili ljudskih djela, njihovih ćelija, stalnih planova i pojavnosti. Naći će objašnjenje svih događaja i onoga što se zbilo u historiji i u samom sebi i u svom razumu u realnom svijetu oko sebe, kao da to čita iz nekog djela.

Kada čovjek u svom srcu nađe ovo svjetlo, on će naći i svjetlo u svojim sjećanjima, osjećanjima, naći će mir u sebi, u duši, svom stanju i nadi. Naći će prijatnost i lakooću u stvarima koje dolaze i koje odlaze u dočeku događaja i odlasku tih događaja, naći će smirenost, pouzdanje i uvjerenje u svakoj situaciji i u svako vrijeme.

Ovako kur'anski jedinstveni izraz odslikava tu stvarnost u jedinstvenim tonovima:

Zar je onaj koji je bio u zabludi, a kome smo Mi dali život i svjetlo pomoću kojeg se među ljudima kreće, kao onaj koji je u tminama iz kojih ne izlazi? (6/122).

Takvi su bili ovi muslimani prije ove vjere, prije nego je vjerovanje ispunilo njihove duše, oživilo ih i stavilo u njih ovu ogromnu moć živahnosti, kretnje, gledanja unaprijed i uzdizanja. Njihova srca su bila umrtvljena, njihove duše mračne, a kada je vjerovanje probudilo njihova srca i zatreslo ih, u dušama se pojavilo svjetlo, zasjalo i prosulo obilato svjetlo iz njih, ljudi išli koristeći to svjetlo, upućujući one koji su u zabludi, izvlačeći prognanoga, umirujući uplašenoga, oslobađajući ropstva onoga koji je učinjen robom, otkrivajući znakove puta ljudima i oglašavajući na Zemlji rođenje novog čovjeka, čovjeka slobodnoga, svijetlog čela, čovjeka koji nastupa klanjajući se samo Allahu, oslobađajući se klanjanja čovjeku.

Pa zar je onaj u čiju je dušu Allah udahnuo život i obilato izlio svjetlo u njegovo srce kao onaj koji je u tmuni i koji nema izlaska iz nje?

To su dva različita svijeta. Među njima je velika razlika. Pa zašto se nije prihvatio ovog svjetla onaj koji je u mraku, a svjetlo na sve strane oko njega obilato?

A nevjernicima se čini lijepim to što oni rade! (6/122).

Ovo je ta tajna. To je ukrašavanje nevjerovanja, tmine i smrti. Onaj koji čini to ukrašavanje od samog početka jeste Allahovo htijenje koje je pohranilo u prirodu ovog ljudskog bića dvojni spremnost - sklonost i ljubav prema svjetlu i sklonost i ljubav prema tmuni, da bi to biće stavio na kušnju izborom tmine ili svjetla. Kada ono odabere tminu, ona će mu biti prikazana lijepom i skrenut će u zabludu tako da mu nema povratka niti izlaska iz te tmine. Tu postoje i ljudski i džinski šejtani, gdje jedan drugom govore zavodljive riječi, tvrde da je lijepo i krasno nevjernicima ono što oni rade. Srce koje je prekinulo svaku nit sa životom, vjerovanjem i svjetlom čuje i osjeća u toj tami skretanje i zavodenje, a ne osjeća niti primjećuje razliku između Upute i zablude u toj dubokoj tami. Tako je ukrašeno nevjernicima ono što oni rade.

Istim metodom i zbog istih uzroka, Allah je postavio na istoj osnovi u svakoj zemlji velikaše, njene griješnike, da spletkare u njoj, da bi i oni bili stavljeni na iskušenje, provedena Allahova odredba i ostvarila se mudrost. Svaki od njih nastavlja ono što mu je drago i lahko i svaki od njih će postići na kraju tog kruženja ono što je zaslužio.

I isto tako Mi učinimo da u svakom gradu vekaši postanu griješnici i da u njemu zamke postavljaju, ali oni samo sebi zamke postavljaju, a da i ne primjećuju (6/123).

To je tekući zakon da se odabere u svakom mjestu, a to je veliki grad ili glavni grad, neko od velikaša griješnika u toj zemlji, da zauzmu negativan stav i neprijateljski prema vjeri Allaha. To je zbog toga što Allahova vjera starta sa tačke gdje se razvlašćuju ovi velikaši, a oni bi htjeli da zadrže nad narodom tu vlast kao i Božanstvo koje su ljudi prema njima ispoljavali, zatim vlasti i sudstvo s kojim su oni ponižavali ljude. Sve se ovo vraća Allahu, jedinom Allahu, Gospodaru ljudi, vlasniku i njihovu Božanstvu.

To je zakon prirode, da Allah šalje svoje poslanike s istinom s kojom je razvlastio svakoga onog koji tvrdi da ima nad ljudima Božanstvo, gospodstvo, sudstvo i vrhovnu vlast. Njih taj zakon proglašava neprijateljem Allahove vjere i Njegovih poslanika. Osim toga, oni spletkare po zemljama, jedan drugom govore laskave riječi, surađuju sa šejtanom

džinskim u borbi protiv Istine i Upute, a u cilju širenja neistine i zablude, u cilju omalovažavanja ljudi ovom otvorenom i zaplašujućom sletkom.

To je tekući zakon i naizbježna borba koja počiva na osnovi kompletne proturječnosti između prve postavke u Allahovoj vjeri, a to je povraćanje cjelokupnog sudstva i vlasti Allahu, borba između pohlepe grijешnika po ovim zemljama, odnosno borba protiv njihova postojanja uopće.

Borbu Vjerovjesnik neizbježno mora voditi. On nema moći da je izbjegne. Ona je neminovna i za vjernike sa Vjerovjesnikom da je vode i nastave do kraja boriti se. Allah (Uzvišeni) smiruje svoje štitenike. Spletka velikaša grijешnika, bez obriza koliko bilo velika i koliko trajala, na kraju će se na njih sručiti. Vjernici ne vode sami ovu borbu, Allah je njihov pomoćnik u tome. On im je dosta. Spletke spletkaroša sručit će se na njihovu glavu.

Ali oni samo sebi zamke postavljaju, a da i ne primjećuju (6/123).

Pa zato neka vjernici budu mirni!

U kur'anskom kontekstu se dalje razotkriva priroda oholosti u dušama neprijatelja Božijih poslanika i Allahove vjere, oholosti koja im sprječava da prime islam, bojeći se da se i oni ne vrate na nivo gdje se moraju klanjati Allahu kao i ostali ljudi. Oni traže sebi privilegije koje bi za sebe zadržali među svojim sljedbenicima. To bi bilo mnogo za njih da vjeruju u Poslanika i predaju mu se jer su oni navikli da budu na položaju Božanstva i da ih takve tretiraju sljedbenici, da oni donose zakone svojim sljedbenicima, a da oni to prihvataju kao zakon od njih, da im izdaju naredbe i da nailaze te naredbe kod tih njihovih sljedbenika na punu pokornost i potčinjenost. Zbog toga oni i govore takve ružne i grube riječi: "Nećemo vjerovati dok nam ne dode nešto slično kao što je došlo Allahovim poslanicima."

A kada njima dokaz dolazi, oni govore: "Mi nećemo vjerovati sve dok se i nama ne da nešto slično onome što je Allahovim poslanicima dano"
(6/124).

Velid ibni Mugire kaže: "Da je to poslanstvo istinito, ja bih bio preči od tebe za to poslanstvo, jer sam ja stariji od tebe i bogatiji od tebe!" A Ebu Džahel uzvikuje: "Tako mi Boga, nećemo biti zadovoljni njim niti ćemo ga slijediti sve dok i nama ne dođe Objava kao što je i njemu došla!"

Ova psihička oholost i osobenosti koje su uobičavali velikaši među svojim sljedbenicima, čija je prva naznaka donošenje naredbe i zahtjeva da im se sljedbenici pokoravaju i slijede ih, sasvim jasno označava elemente koji "ukrašavaju" nevjerovanje u njihovim dušama i njihov neprijateljski stav prema vjerovjesnicima i vjeri.

Allah odgovara na ove njihove ružne i pogrdne riječi prvo odlukom da je izbor vjerovjesnika za poslanstvo povjeren Njegovom znanju, zatim da On zna kome dolikuje ovo složeno kosmičko pitanje a onda im odgovara prijetnjom, poniženjem i lošom sudbinom.

A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje. One koji griješe sigurno će stići od Allaha poniženje i patnja velika, zato što spletkare (6/124).

Poslanstvo je nešto veoma veliko i složeno, svemirskog karaktera, u kome dolazi do spajanja iskonske i vječite volje sa kretanjem nekog od ljudi. U tome dolazi do spajanja i visoke skupine sa ograničenim svijetom čovjeka, u kome dolazi do spajanja nebesa sa Zemljom i ovog svijeta sa budućim svijetom. U tome je predstavljena cjelovita istina, predstavljena u srcu čovjeka, u realnosti ljudi, kretanju historije, u kome ljudsko biće diže ruke od sebe da bi se predalo u cjelini Allahu, ne sa namjerom i radom nego i mjestom u kome se sakuplja ovo složeno pitanje. Biće Vjerovjesnika (alejhi's-selam) postaje vezano sa ovom istinom čiji je izvor direktna i kompleksna spona. Ova spona može biti povezana samo kada je sa stanovišta bića svoga elementa povoljna za kompletno i direktno primanje bez ikakvih smetnji i brana.

Jedino Allah (Uzvišeni) zna kome će dati poslanstvo, koju će ličnost izabrati da joj to povjeri među hiljadama miliona, pa da se kaže toj ličnosti: Ti si odabran za ovo veliko i složeno djelo!

Oni koji žele mjesto poslanstva i traže da im se da nešto slično kao što je dato Poslaniku, oni, prije svega, po prirodi ne odgovaraju za ovo djelo. Oni smatraju sebe da su osovina kosmičkog bitka. Poslanici su od sasvim druge prirode, prirode koja prima poslanstvo predajući se, poklanjajući sebe njoj, zaboravljajući pri tome svoje biće. Ona im dolazi bez njihova nastojanja i bez iščekivanja. *Ti nisi očekivao da će ti Knjiga biti objavljena, ali ona ti je objavljena kao milost Gospodara tvoga* (28/86), zatim oni su totalne neznalice, nije im poznata složenost ovog velikog posla, oni ne znaju da je jedino Allah Gospodar znanja da odabere dobra i povoljna čovjeka.

Zbog toga im stiže odlučni odgovor.

A Allah dobro zna kome će povjeriti poslanstvo Svoje (6/124).

Prema Svome znanju, Uzvišeni je dodijelio to poslanstvo i odabrao za to mjesto najplemenitije i najiskrenije stvorenje među ljudima. On je učinio poslanike plemenitom skupinom koja je završena sa Muhammedom, najboljim Allahovim stvorenjem i posljednjim vjerovjesnikom.

Poslije je uslijedila i prijetnja poniženjem i prijezirom od Allaha, prijetnja strašnom i ponižavajućom kaznom:

One koji griješe sigurno će stići od Allaha poniženje i patnja velika zato što spletkare (6/124).

Poniženje kod Allaha stoji nasuprot oholosti i uzdizanja kod sljedbenika, oholosti u odnosu na Istinu i stremljenju za položajima Allahovih poslanika. Strašna kazna stoji nasuprot velikog spletkarenja i neprijateljstva prema poslanicima i mučenju vjernika!

Ova cjelina završava odslikavanjem Upute, vjerovanja u srcima i dušama:

Onome koga Allah želi da uputi, On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi (6/125).

Kome Allah dosudi Uputu, sukladno Svom tekućem zakonu, da uputi onoga koji teži za Uputom i Allah ga uputi prema moći koju mu je dodijelio, i to je izbor radi provjere i iskušenja, *On srce njegovo prema islamu raspoloži*, i raširi tako da ga čovjek sa lahkoćom i željom prihvati, koordinira s tim, pomiruje s njim, zadovoljava time i zadovoljava ono što se od njega traži.

A kome Allah odredi da ostane u zabludi prema Njegovu tekućem zakonu o zabludi, onome ko izbjegava Uputu i zatvara svoju prirodu izbjegavajući Uputu, *On srce njegovo stegne i umornim učini kao da čini napor da na nebo uzleti*. On je zatvoren i slijep, nailazi na poteškoće kod prihvatanja toga kao kad čini napor da na nebo uzleti. To je psihičko stanje otjelovljeno kao osjećajno, a sastoji se iz tjeskobe duše i bola u grudima i iscrpljenja kod penjanja na nebo. Na osnovu samog termina izraženog u *jes'adu*, izraženog u aktivu, kako stoji u kiraetu Hafsa, i u njemu se osjeća ova teškoća, zatvorenost i napor. Intonacija ovog izraza predočava ovo sve

čovjeku i ide u sklad sa scenskim oličnjem sa realnom situacijom i izgovorenim izrazom u jednoj intonaciji.⁷

Ova scena završava odgovarajućim pogovorom:

Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi (6/125).

Eto tako se odvija Allahova odredba kod unošenja raspoloženja u grudi onih kojima Allah želi Uputu i unošenja teškoće i napora kod onih kojima On želi zabludu. Tako On srca onih koji ne vjeruju čini umornim i steže.

Upotrijebljeni termin u ovom tekstu *ridžs* znači kaznu, a znači i baciti čovjeka unazad. I jedno i drugo značenje govore o muci u sceni onoga koji je bačen u nevolju i kaznu, onoga koji će se vratiti u takav položaj od koga se neće moći rastaviti. To je to traženo okrilje.

Svakako će ostaviti trag na čovjeka riječi Uzvišenoga: *Onome koga Allah želi da uputi - On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi - On srce njegovo stegne i umornim učini kao kad čini napor da na nebo uzleti. Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi* (6/125).

Poimanje stvarnosti koju iskazuje ovaj tekst i drugi njemu slični primjeri teksta u Časnom Kur'anu, teksta koji se odnosi na suradnju i povezivanje, htijenje Allaha (Uzvišenog) i smjerove ljudi kao i povezivanje sa Uputom koja će ih zadesiti, ili zabludom, kao i kakvu će nagradu ili kaznu poslije toga dobiti, sve ovo traži drugo područje, ne područja ljudske spoznaje koja stoji iza područja intelektualne logike, niti traži rasprave o ovom pitanju u historiji islamske misli, posebno između mutezile, sunne i frakcije murdžija ili historije teologije i filozofije. Sva pitanja i svi izrazi i misli o tome su označeni pečatom intelektualne logike.

Poimanje ove istine zahtijeva korištenje druge logike i ljudske spoznaje, pored oblasti intelektualne logike. Istovremeno, zahtijeva i suradnju sa "radnom realnošću", a ne sa "intelektualnim pitanjima".

---

⁷V. poglavlje *Et-Tahjilu'l-hissi we't-tedžsim* u djelu *Et-Tefsiru'l-fenni fi'l-Qur'an*.

Kur'an predstavlja aktivnu stvarnost u ljudskom biću i realnom biću općenito. U ovoj činjenici ogleda se isprepletenost i povezanost Allahovog htijenja i Njegove moći i ljudskog htijenja i djelovanja u okviru koji se ne može spoznati u cjelini putem intelektualne logike.

Ako neko kaže da Allahova volja navodi čovjeka snažno na Uputu ili zabludu, to neće biti realna istina. Ako neko kaže da je volja čovjeka ta koja odlučuje u cjelini njegovu sudbinu, ni to neće biti realna istina. Realna i stvarna istina sastoji se iz tačnih odnosa podrazumijevajući tu i nespoznajno, između apsolutnog Božanstvenog htijenja i Njegove aktivne vlasti i između izbora čovjeka i njegovog željenog smjera, bez ikakve suprotnosti, proturječnosti i sudara između jednog i drugog.

Medutim, poimanje radne i praktične istine kao što je ona u svojoj realnosti ne može se predstaviti kompletno u granicama intelektualne logike i formi intelektualnih pitanja i ljudskog izraza o tome. Vrsta te istinitosti jeste ono što definiše program koji tu istinu uključuje kao i stil izraza o njoj. Ovoj istini ne odgovara program intelektualne logike niti dijalektička pitanja.

Poimanje ove istine zahtijeva također i puni okus duhovnog i racionalnog iskustva. Ono čemu teži priroda čovjeka ka islamu jeste pronalaženje raspoloženja u njegovim grudima, a to je sigurno Allahov dar. Raspoloženje je događaj koji se zbiva samo po odredbi Allaha koji ga i daje i iznosi na vidjelo. A onaj čovjek čija priroda teži ka zabludi naći će u svojim grudima tjeskobu, stiješnjenost i poteškoću, i to je svakako Allahom dato, jer taj se događaj dešava stvarno samo sa Allahovom odredbom, Koji ga je i stvorio i dao. I jedan i drugi slučaj je odraz Allahove volje i postupka sa čovjekom. Medutim, to nije volja prisile nego je to volja koja je proizvela tekući i ostvareni zakon na osnovu čega će biti provjereno i iskušano ovo stvorenje nazvano čovjek ovom odredbom volje, i da se odvija Allahova odredba na činjenju onoga što počiva na korištenju i upotrebi ove odredbe date ovom voljom u smjeru Upute ili zablude.

Kada se stavi jedan intelektualni problem u suočavanju sa drugim intelektualnim problemom i kada se uspostavi koordinacija i suradnja sa ovim problemima bez pridruživanja unutrašnjih okruženja istine i realnog iskustva u suradnji s tim, onda nikada nije moguće da se ostvari puno poimanje i stvarnost ove istine. Ovo je došlo do izražaja u islamskoj dijalektici kao i u drugim dijalektikama.

Ovo znači da je potrebno primijeniti drugi program i direktno iskustvo u koordinaciji i suradnji sa ovim velikim pitanjem.

Da se mi vratimo na kontekst Kur'ana. Ovaj osvrt u cjelini dolazi kao pogovor na pitanje klanja, o čemu je bilo riječi, pa se taj osvrt i taj pogovor povezuju kao jedan snop ili buket u kontekstu a i osjećaju, jedan buket ili snop u izgradnji ove vjere. Pitanje klanja jeste pitanje zakonitosti, a pitanje zakonitosti jeste pitanje sudstva, a pitanje sudstva jeste pitanje vjerovanja. Odatle proističe da se razgovor o vjerovanju na ovaj način odvija, prema tome, na potrebnom mjestu.

U ovom odlomku dolazi i posljednji pogovor koji povezuje i jedno i drugo jednom drugom vezom, a i jedno i drugo su Allahov Pravi Put. Istupanje iz bilo kog od njih jeste istupanje sa ovog Allahovog Pravog Puta. Ustrajnost i na jednom i na drugom istovremeno znači vjerovanje i zakon, a to je ustrajnost na putu koji vodi ka Kući Spasa i Allahovoj zaštiti ljudi koji se klanjaju.

Ovo je pravi put Gospodara tvoga. A Mi objašnjavamo dokaze ljudima koji pouke primaju. Njih čeka Kuća blagostanja u Gospodara njihova; On će biti zaštitnik njihov zbog onoga što su činili (6/126-127).

Ovo je taj put, put tvoga Gospodara - s dodatkom koji smiruje i koji upućuje i sigurno razveseljava na kraju. Ovo je Božiji zakon o Uputi i ostavljanju u zabludi. To je Njegov zakon o dozvoljenom i zabranjenom. I jedno i drugo su u Allahovim mjerilima. I jedno i drugo su kao komad mesa u tijelu konteksta Njegova Kur'ana.

Allah je objasnio i razjasnio svoje ajete. I oni koji se klanjaju i ne zaboravljaju niti zanemaruju Allahove ajete / znakove, to su oni koji se koriste ovim objašnjenjem i detaljisanjem. Vjerničko srce je srce koje se klanja i koje ne zanemaruje. To je srce koje je raspoloženo, prostrto i otvoreno, živo srce koje prima i uslišava.

Oni koji se klanjaju dobit će kod svoga Gospodara Kuću Spasa, Kuću Smirenosti i Sigurnosti. Bit će sigurni kod svoga Gospodara, neće biti izgubljeni. On je njihov zaštitnik, pomagač, čuvar i garant. To je zbog onoga što su radili u životu. To je nagrada za uspjeh kod iskušenja.

Mi se nalazimo ponovo pred jednom velikom istinom ove doktrine, gdje je Pravi Allahov Put predstavljen u sudstvu i zakonodovstvu. Iza sudstva i zakonodavstva odražava se i vjerovanje i doktrina. To je priroda ove vjere, kao što iskazuje Gospodar svjetova:

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا : يَامَعْشَرَ الْإِنِّ قَدْ أَسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ : وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ : رَبَّنَا أَسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَنَا ! قَالَ : النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا - إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ - إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ * وَكَذَلِكَ نُوَلِّي بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ * يَامَعْشَرَ الْإِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي ، وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا ؟ قَالُوا : شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا ! وَغَرَّتْهُمْ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ، وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ * ذَلِكَ أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ * وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِمَّا عَمِلُوا ؛ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ .
 « وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ، إِنْ يَشَأْ يُدْهِبْكُمْ وَيَسْتَخَافُ مِنْ بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ .
 كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةٍ قَوْمٍ آخَرِينَ * إِنْ مَا تُوعَدُونَ لَاتٍ ، وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ .
 « قُلْ : يَا قَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ إِنْ عَمِلْتُمْ ، فَسَوْفَ تَعْمَلُونَ مِنْ تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ ، إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ » .

A na Dan kada On sve sakupi: "O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli!" - "Gospodaru naš," - reći će ljudi, šticenici njihovi - "mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našeg koji si nam odredio Ti!" - "Vatra će biti prebivalište vaše" - reći će On -, "u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi." - Gospodar tvoj je zaista mudar i sveznajući (6/128).

Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugima zbog onoga što su zaradili (6/129).

"O skupe džinski i ljudski, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati?" Oni će reći: "Mi to priznajemo na svoju štetu." Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici (6/130).

Tako je, jer Gospodar tvoj nije uništavao sela i gradove zbog zuluma njihova - bez prethodne opomene njihovim stanovnicima (6/131).

Svima će pripasti nagrada ili kazna, već prema tome kako su postupali, jer je Gospodar tvoj bdio nad onim što su radili (6/132).

Gospodar tvoj je neovisan i pun milosti. Ako hoće, vas će ukloniti, i poslije vas one koje On hoće dovesti, kao što je od potomstva drugih naroda vas stvorio (6/133).

Ono čime vam se prijeti doista će doći i vi nećete stići umaći! (6/134).

Reci: "O narode moj, čini sve što možeš, činiću i ja; saznaćete vi već koga čeka sretan kraj!" Nevjernici sigurno neće uspjeti (6/135).

Ovaj odlomak u cjelini nije nešto odvojeno od prošle cjeline, on je ustvari produžetak te cjeline i sa gledišta onoga što slijedi i što sadrži u sebi, a to je ustvari nastavak objašnjenja sudbine šejtana ljudskih i džinskih, nakon što je objašnjena sudbina onih koji su ustrajni na Allahovu Putu. Odlomak je nastavak prošle cjeline i sa gledišta izlaganja pitanja vjerovanja i nevjerovanja, o čemu se govori ovdje u ovoj suri u povodu pitanja sudstva i zakonodavstva, zatim povezivanja ovog posljednjeg pitanja sa osnovnim činjenicama islamske doktrine među koje spada:

- nagrada na Sudnjem danu na osnovu rada na ovom svijetu, nakon Upute i upućivanja,

- istina Allahove vlasti, Koji je Moćan da odvede šejtane i njihove saveznike kao i sve ljude i da ih zamijeni drugim ljudima, i

- slabosti svih ljudi pred Allahovom srdžbom.

Sve su to doktrinalne činjenice koje se spominju u izlaganju o dozvoljenom i zabranjenom kod klanja i kod razgovora u slijedećem dijelu o zavjetu vezanom za plod, stoku i djecu, o džahilijjskoj tradiciji i njenjoj koncepciji vezanoj za ova pitanja. Tu se povezuje razgovor o svim ovim pitanjima i javlja se u svojoj prirodnoj situaciji kakvu je postavila ova vjera.

Sve su to podjednako pitanja vjerovanja. Nema nikakve razlike između njih u Allahovom mjerilu, kako se ističe u Njegovoj časnoj Knjizi.

U prošloj cjelini bilo je govora o onima čije grudi Allah rasoploži za islam, čija srca to imaju na umu i ne zanemaruju da nastave put prema Kući Spasa u koju stižu i zaustavljaju se kod zaštite svoga Gospodara i njegova staranja. Sada dolazi do izlaganja nečega što je suprotno tome u ovoj sceni, na način kako to preovlađuje u Kur'anu kod izlaganja, a to je izlaganje "scena Sudnjeg dana"⁸, izlaganja šejtana ljudskih i džinskih koji su proveli život zavodeći jedni druge lijepim riječima, podvalama i zabludama, potpomažući jedan drugoga u zauzimanju neprijateljskih stavova prema poslanicima, nagovarajući jedni druge da se spore i glože sa muslimanima o dozvoljenom i zabranjenom koje im Allah propisuje. Svi su oni izloženi u otjelovljenoj živoj sceni punoj dijaloga, priznavanja, prijekora, suđenja i pogovora, prepuna života, čime se karakteriziraju scene Sudnjeg dana u Kur'anu:

A na Dan kada On sve sakupi: "O skupe šejtanski, vi ste mnoge ljude zaveli!" - "Gospodaru naš," - reći će Ljudi, štićenici njihovi - "mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našeg koji si nam odredio Ti!" - "Vatra će biti prebivalište vaše" - reći će On -, "u njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi." - Gospodar tvoj je zaista mudar i sveznajući. Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugima zbog onoga što su zaradili. "O skupe džinski i ljudski, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati?" Oni će reći: "Mi to priznajemo na svoju štetu." Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici (6/128-130).

Ova scena počinje izlaganjem koje se odnosi na budućnost, Dan okupljanja svih ljudi, ali se prenosi u realnost tako da je slušalac vidi kao da gleda na nju. To se ostvaruje ukidanjem jednog termina u tekstu i prebacivanje sentence, "a na Dan kada On sve skupi", a zatim kaže "O, skupe šejtanski i ljudski", ali sa ukidanjem riječi "kaže" prenosi se slikovitim izrazom daleko prenošenje budućnosti u realnost koju čovjek

---

⁸ V. *Mešahidu'l-Qijameti fi'l-Qur'an*.

gleda. To su karakteristike i specifičnosti kur'anskog nedokučivog odslikavanja.⁹

Da pogledamo ovu scenu oličenu i izloženu:

O skupe šejtanski! Vi ste mnoge ljude zaveli! (6/128).

Zaveli ste mnoge ljude, vaše sljedbenike, koji su slušali vaše zavodenje, koji su se pokoravali vašim obmanama, koji su slijedili vaše korake. To je jedna vrsta izvješća s kojim se ne namjerava to izvješće. Džini znaju da su mnoge ljude zaveli, nego se time namjerava registriranje grijeha, grijeha zavodenja ove velike grupe koju skoro primjećujemo u ovoj predloženoj sceni. Time se namjerava i ukoriti ovaj prekršaj čiji su nosioci živi, sabrali se u ovoj gomili. Zbog toga džin ne odgovara niti kaže išta na ovo pitanje, ali zavedeni i neoprezni ljudi na šejtansko zavodenje i obmanu odgovaraju riječima: "*Gospodaru naš*", - *reći će ljudi, štićenici njihovi* - "*Mi smo jedni drugima bili od koristi i stigli smo do roka našega koji si nam odredio Ti!*" (6/128).

To je odgovor koji otkriva prirodu nemarnosti i lahkomislenosti kod ovih sljedbenika, a otkriva i to kako su se šejtani njima dodvorili i potčinili ih prevarili ih i doveli ih do Kuće Potčinjenosti. Oni su slušali i uživali u njihovom zavodjenju od strane džina čime su ih oni zavodili kod poimanja i iznošenja misli, lahkomislenosti i oholosti, kod javnog i tajnog grijeha. Kroz otvor slušanja i uživanja tih riječi uvukli su im se šejtani, šejtani su uživali u ovim neiskusnim, neopreznim i nemarnim. Oni su ih privlačili i zabavljali i ismijavali, da bi ostvarili svoj šejtanski cilj u svijetu ljudi. Ovi zavedeni i obmanjeni smatrali su da je to uzajamno uživanje, da su oni uživali u tome, a i da su ovi sami to uživali, pa kažu:

"Gospodaru naš, mi smo jedni drugima bili od koristi" (6/128).

Ovo uživanje trajalo je cijelog života dok nije došao krajnji čas - *edžel*, kojeg su oni spoznali danas, da je Allah bio taj koji im je dao taj rok i da su oni bili u Njegovoj ruci i za vrijeme tog uživanja.

I stigli smo do roka našega koji si nam odredio Ti! (6/128).

Tada dolazi konačna presuda, pravedna nagrada.

"Vatra će biti prebivalište vaše" - reći će On, - "U njoj ćete vječno ostati, osim ako Allah drukčije ne odredi" (6/128).

---

⁹V. *Et-taswiru'l-fenni fi'l-Qur'an*, poglavlje *Et-taswiru'l-feni i Tariqatu'l-Qur'an*.

Pakao je njihovo mjesto i njihovo prebivalište, prebivalište i boravak, to je trajni boravak za trajno *osim ako Allah drukčije ne odredi* - da bi ostala slika apsolutnog htijenja dominirajuća nad doktrinalnim poimanjem. Apsolutno Božansko htijenje je jedna od osnova ovog poimanja, a ovo htijenje ne može biti zaustavljeno niti okovano, već ono ostaje onako kako jeste.

Gospodar Tvoj je zaista mudar i sveznajući (6/128).

Allahova moć nad ljudima provodi se mudro i sa znanjem. Mudri i Učeni jedinstven je u tome!

Prije otpočinjanja novog dijaloga radi dovršenja ove scene, u kontekstu se donosi pogovor na dio scene koja završava:

Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugima zbog onoga što su zaradili (6/129).

Prijateljstvu koje je postojalo između džina i ljudi i slično sudbini kako će se završiti ovo prijateljstvo i na istoj osnovi Mi smo prepuštali vlast jednih silnika nad drugim, a na osnovu onoga što su stekli Mi smo činili da budu jedni drugima od koristi i zbog dogovora koji je bio među njima zbog jednake sudbine koja im je predstojala.

To je opći izraz, i dalekosežniji opis nego što je bio tadašnji povod. Ovaj osvrt obuhvata prirodu prijateljevanja između šejtana ljudskih i džinskih općenito, jer nasilnici su oni koji pridodaju Allahu druga u ovoj ili onoj formi, okupljaju se jedni s drugima da bi se suočili protiv Istine i Upute i pomažu jedni druge u suprotstavljanju svakom vjerovjesniku i vjernicima koji te vjerovjesnike slijede. Pored toga što su iste naravi, premda se razilaze u formi, oni imaju jedan te isti interes koji počiva na uzurpiranju prava Božanstva nad ljudima i slobode postupanja prema prohtjevima bez ikakva ograničenja Allahovom vlašću.

Primjećujemo da su takvi za sva vremena kao jedna cjelina, jedan blok koji se međusobno ispomaže iako među njima postoji razlika u borbi za lični interes, ispomažu se kada vode borbu protiv Allahove vjere i Njegovih zaštitnika. Prema čudi koja je identična kod njih i cilju koji je također isti uspostavljeno je to prijateljstvo među njima, a prema zlu i grijehu kojeg su počinili imat će i istu sudbinu na Sudnjem danu, kao što smo vidjeli u izloženoj sceni.

Svjedoci smo u ovo vrijeme kao i u nekoliko prethodnih stoljeća ogromne koncentracije šejtana ljudskih - križara, cionista, totemista i

komunista, iako postoje razlike među njihovim blokovima, koncentracije usmjerene protiv islama kako bi ugušili svaki napredni pokret islamskog preporoda na Zemlji. To je strašna djelotvorna koncentracija, na čemu su se koncentrisala iskustva desetak stoljeća u borbi protiv islama. Iskustva popraćena materijalnom i kulturnom moći koje podupiru i potčinjene aparature u istoj oblasti ili dotičnoj zemlji, aparature koje treba da rade sukladno ciljevima te koncentracije i šejtanskim spletkaskim projektima. To je koncentracija o kojoj jasno govore riječi Allaha (Uzvišenog): *Tako isto Mi prepuštamo vlast jednim silnicima nad drugima zbog oboga što su zaradili* (6/129). A na to se može primijeniti i Allahovo umirenje Poslanika (alejhi's-selam) izraženo u riječima: *A da je Allah htio oni to ne bi činili* (6/137), međutim, ova smirenost zahtijeva da tamo postoji i vjerna grupa koja će ići stopama Vjerovjesnika (alejhi's-selam) i učiti da ona stoji umjesto Vjerovjesnika u ovoj nečasnoj borbi protiv islama i vjernika.

Da se vratimo na kontekst iz posljednjeg dijela ove scene:

"O skupe džinnski i ljudski, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da ćete ovaj vaš dan dočekati"? Oni će reći: "Mi to priznajemo na svoju štetu." Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici (6/130).

Ovo je pitanje doneseno radi potvrde i registracije. Allah (Uzvišeni) zna šta je bilo s njima u životu na ovom svijetu, a odgovor na to pitanje je potvrda od samih njih da bi se obistinila ta kazna na Sudnjem danu.

Riječi su upućene i džinima i ljudima, pa onda - da li je Allah upućivao poslanike i džinima od samih njih kao što je slao poslanike ljudima? Samo Allah zna kakva su ova stvorenja, nevidljiva za čovjeka. Međutim, tekst donekle govori i moglo bi se shvatiti da su džini čuli ono što je objavljivano poslanicima i odlazili su svome narodu da ga upućuju kao što Časni Kur'an kaže osvrćući se na pitanju džina u suri El-Ahqaf: *Kada ti poslasmo nekoliko džinnova da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni rekoše: "Pst!" A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju.* "O narode naš", - govorili su *"mi smo slušali Knjigu koja se poslije Mūsāa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje, i koja ka istini i na pravi put upućuje. O narode naš, odazovite se Allahovu glasniku i vjerujte u Allaha, On će vam neke grijeha vaše oprostiti i vas od patnje neizdržive zaštititi!" A oni koji se ne odazovu Allahovu glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi* (46/29-32). Moguće je da je i pitanje i odgovor upućen i džinima i ljudima koji izvršavaju ovo, a ovo je sve

iz oblasti Allahove (Uzvišenog), Njegove kompetencije i znanja; svaka druga rasprava bila bi suvišna i nema mjesta.

U svakom slučaju, spoznali su upitani i džini i ljudi da pitanje nije postavljeno radi pitanja, nego je to pitanje radi potvrde i registracije i istovremeno ono je radi prijekora i sramoćenja, oni su to uostalom u cjelini priznali i sami potvrdili da zaslužuju to što zaslužuju:

Oni će reći: "Mi to priznajemo na svoju štetu" (6/130).

Ovdje dolazi pogovor na ovu scenu izražen riječima:

Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici (6/130).

Ovo je pogovor da potvrdi činjenicu njihova stanja na ovom svijetu. Njih je zaveo ovaj život. Zavodenje i obmana su ih odveli u nevjerovanje i, eto, oni sada svjedoče sami protiv sebe u vrijeme kada oholost i odbijanje nemaju nikakve koristi. Pa zar može biti gora sudbina nego kada čovjek nađe sebe u ovakvom tjesnacu? Čovjek koji nije u stanju u tom tjesnacu da se brani ni da izusti riječ osude, pa ni riječ u svoju odbranu!?

Da se zadržimo na moment pred kur'anskim čudnim stilom kod ocrtavanja aktualne scene i povratka budućnosti koja se očekuje na scenu realnosti koja je tu i da sadašnjost pretoči u daleku prošlost.

Ovaj Kur'an navodi se ljudima na ovom sadašnjem svijetu na ovoj ugovorenoj zemlji, ali on izlaže scene budućeg svijeta na način kao da je to bliska prisutnost, a scena ovog svijeta kao da je ona daleka prošlost. Mi zaboravljamo da je to scena koja će se zbiti na Sudnjem danu, ali osjećamo da je predstavljena na moment pred nama samim, da govori o ovom svijetu koji je minuo kao što govori i o dalekoj historiji.

Njih je život na Zemlji bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici (6/130).

To su fantastična čuda!

Na kraju ove scene kontekst se osvrće riječima Vjerovjesniku (alejhi's-selam) i vjernicima koji ga slijede i svim ljudima, da bi popratio

ovaj sud koji se odnosi na kaznu šejtana ljudskih i džinskih i prenošenje ove gomile koja se gomila u vatru da bi im se potvrdilo da su poslanici njima dolazili i kazivali im i prenosili Allahove znakove / ajete. Upozoravali ih na susret ovog Dana da bi popratio ovu scenu i ono što se zbiva u njoj riječima da Allahova kazna dolazi samo poslije upozorenja i da Allah neće kazniti nijednog čovjeka zbog njegova nasilja, što će reći politeizma, sve dok se takvi ne probude iz nemarnosti i dok im ne budu izloženi ajeti i dok ih ne upozore oni koji upozoravaju.

Tako je, jer Gospodar tvoj nije uništavao sela i gradove zbog zuluma njihova bez prethodne opomene njihovim stanovnicima (6/131).

Allahova milost dosudila je ljudima da neće biti kažnjeni zbog politeizma i nevjerovanja sve dok im ne budu upućeni poslanici uprkos njihovoj prirodi koja im je data da ih usmjeri ka njihovu Gospodaru, jer i ta priroda može katkad da zaluta; uprkos moći razuma i spoznaje koju im je Allah dodijelio, jer razum katkada zaluta pod pritiskom strasti; uprkos ajetima izloženim u otvorenoj svemirskoj Knjizi, jer aparat za prijem tog svega katkada može biti pokvaren kod čovjeka.

Važnost spasavanja prirode iz ove nagomilanosti ovisi o poslanicima i poslanstvima, spašavanju razuma od devijacije, vida i osjetilnih čula od sljepila i kazne učinjene kao zalog za negiranje i nevjerovanje poslije saopćenja i upozorenja.

Kao što ocrtava Božiju milost i Njegovu blagodat čovjeku, ova činjenica ocrtava i vrijednost ljudske spoznaje putem date mu prirode i razuma, ali istovremeno potvrđuje da ga ta ljudska vrijednost ne može sačuvati od zablude niti uputiti ka sigurnosti ni da se sačuva pritiska strasti sve dok njegovu vrijednost islamska doktrina ne potpomogne i vjera ne reguliše.¹⁰

Kontekst potvrđuje i drugu činjenicu vezanu za nagradu vjernika i kaznu šejtana.

Svima će pripasti nagrada ili kazna, već prema tome kako su postupali, jer je Gospodar tvoj bdio nad onim što su radili (6/132).

Vjernicima pripada nagrada iznad nagrade, a i šejtanima nagrada izražena u kazni, kazna ispod kazne, sukladno djelima. Sva djela se registriraju, ništa od toga se ne gubi.

---

¹⁰V. opširnije komentar riječi Uzvišenoga izloženih U okrilju Kur'ana, VI, str. 28-38.

Jer je Gospodar tvoj bdio nad onim što su radili (6/132).

Tako Allah (Uzvišeni) upućuje Svoje poslanike iz milosti prema ljudima, jer On nema nikakve potrebe za njima, za njihovim vjerovanjem i klanjanjem Njemu, jer kad ljudi čine neko dobro, oni to čine za sebe i na ovom i na budućem svijetu. Njegova milost će se odraziti također i na opstanku griješničkog, nasilničkog, nevjerničkog pokoljenja, a On je moćan da ih uništi i dovede drugi narod koji će zamijeniti taj nevjernički narod.

Gospodar tvoj je neovisan i pun milosti. Ako hoće, vas će ukloniti, i poslije vas one koje On hoće dovesti, kao što je od potomstva drugih naroda vas stvorio (6/133).

Nek ljudi ne zaborave da oni postoje zahvaljujući Allahovoj milosti, da njihov opstanak ovisi o Njegovu htijenju, da je vlast kojom oni raspolazu data njima od strane Allaha! Ta vlast nije iskonska, vlastita niti odabrana. Niko nema umiješanu ruku u Njegovo stvaranje. Niko nema moći u vlasti koju je On dodijelio. Njihov odlazak i zamjena drugima Allahu je lahko provesti isto onako kao što ih je proizveo iz drugih minulih pokoljenja i zamijenio ih poslije toga Svojom moći.

To su snažni udarci, žestoki otkucaji na srcima nasilnika - šejtana ljudskih i džinskih, koji spletke, kruže, zabranjuju, dozvoljavaju i glože se o Allahovu zakonu i suprotstavljaju se tom zakonu onim što su oni donijeli kao zakon. Oni su u Allahovoj ruci, zadržat će ih On onoliko koliko hoće i odvesti ih onda kada hoće. On će ih zamijeniti drugima kojima On hoće. To su tonovi učvršćivanja, smirenosti i pouzdanja u srcima muslimanske skupine koja je primala i podnosila nevolje prouzrokovane spletkama i smutnjama šejtana i podnosila muke griješnika i svojih neprijatelja. Oni su svi u Allahovoj ruci tako slabašni, a ohole se na Zemlji i spletkare.

Slijedi drugi prijeteći ton:

Ono čime vam se prijeti doista će doći i vi nećete stići umaći! (6/134).

Vi ste u Allahovoj ruci i Njegovoj pesnici, zalog Njegovom htijenju i Njegovoj moći, ne možete se izvući niti zaštititi, očekuje vas Dan okupljanja, čiju ste scenu maloprije vidjeli. Taj Dan će doći, nema sumnje!

Nećete se moći izvući toga Dana, nećete moći učiniti snažnog, jakog Allaha nemoćnim!

Ovi pogovori završavaju drugom prijetnjom, jako inspirativnom i snažno djelujućom na srca:

Reci: "O narode moj, čini sve što možeš, činiću i ja; saznaćete vi već koga čeka sretan kraj!" Nevjernici sigurno neće uspjeti (6/135).

To je prijetnja koja se oslanja na Istinu koja je s njima, Istinu koja stoji iza toga, moć koja je u toj Istini i moć koja stoji iza te Istine. To je prijetnja Vjerovjesnika (alejhi's-selam) da on otresa svoje ruke od njih oslanjajući se pouzdano na Istinu, oslanjajući se na Allahov program i metod, ali pouzdan i siguran u njihove zablude, siguran kakva će im biti sudbina s kojom će oni okončati.

Nevjernici sigurno neće uspjeti! (6/135).

Ovo je pravilo koje se ne može izostaviti. Politeisti nevjernici neće biti spašeni. Oni koji uzimaju za zaštitnika drugoga a ne Allaha neće biti spašeni, jer nema zaštitnika niti pomagača bez Allaha. To su oni koji ne slijede Allahovu Uputu. Iza toga ne stoji ništa drugo nego daleka zabluda i očiti gubitak.

Prije nego što prijedemo u kontekstu ove sure na novu cjelinu, da se zadržimo nakratko sa središnjom cjelinom koja se nalazi između osvrta o pravu donošenja zakona vezanog za klanje - pri čemu je spomenuto ili nije spomenuto Allahovo ime, i osvrta na zavjet koji se odnosi na plod, stoku i djecu.

Ova cjelina sadrži osnovne činjenice čiste doktrine, a sadrži i scene, slike i iskazivanja o prirodi vjerovanja i prirodi nevjerovanja, o prirodi borbe između šejtana ljudskih i džinskih, s jedne strane, i između Allahovih vjerovjesnika, i onih koji su vjerovali i povelili se za ovim vjerovjesnicima, sa druge strane. Ova cjelina sadrži i veći broj djelotvornih i inspirativnih faktora, čiji su primjeri donijeti ranije u kontekstu ove sure. Ova cjelina suočava se i izlaže činjenice prioritete doktrine u njenoj cjelovitosti.

Da se ovdje nakratko zadržimo na ovoj središnjoj cjelini, da vidimo koliko kur'anski program daje važnosti ovim prakticiranim činjenicama i ovim detaljima koji se primjenjuju u ljudskom životu, da vidimo koliko kur'anski program daje važnosti da to sve bude u skladu sa Allahovim zakonom i osnovom na koju treba da se to oslanja, a to je Allahova vlast i sudstvo ili, drugim riječima, priznavanje Božanstva samo Allahu.

Zašto kur'anski program daje ovoliko važnost ovom problemu?

Kur'anski program daje važnost ovim činjenicama jer one, sa stanovišta principa, sažimaju pitanje doktrine u islamu, a sažimaju i pitanje vjere. Doktrina u islamu počiva na temelju šehadeta - svjedočenja da nema drugog Boga osim Allaha. Ovim svjedočenjem musliman se oslobađa svakog drugog božanstva vezanog za čovjeka i priznaje da Božanstvo pripada samo Allahu. On se također oslobađa i pomisli da sudstvo i sudstvena vlast pripada bilo kome do Allahu, koju on pripisuje samo Njemu. Donošenje zakona koji se odnosi na nešto što je neznatno znači prakticiranje sudstva, kao i donošenje zakona na nešto što ima veliko znanje. Ovo znači da bi takav postupak označavao prakticiranje prava Božanstva, a musliman to odbija i pripisuje pravo Božanstva samo Allahu. Vjera u islamu znači klanjanje ljudi u njihovoj praktičnoj realnosti, kao što je slučaj i u doktrinalnom poimanju u srcu, da klanjanje pripada Jedinom Božanstvu, a to je Allahovo Božanstvo. Vjera znači i oslobođenje u ovom klanjanju u praktičnom životu od klanjanja čovjeku koji se pretvara u Božanstvo. Donošenje zakona je prakticiranje Božanstva, a potčinjavanje donošenju zakona je klanjanje tom Božanstvu. Zbog toga se musliman klanja samo Allahu i odbacuje svako drugo klanjanje nekom drugom osim Allaha, nekom od ljudi koji se prave Božanstvom.

Zbog toga je i uslijedilo davanje velikog značaja tome u Kur'anu, označavajući to doktrinalnim osnovama; zbog toga je uslijedilo isticanje nužnosti oslanjanja na te doktrinalne principe, na ovaj način, principe koje primjećujemo u kontekstu ove mekkanske sure. Mekanski dio Kur'ana, kao što smo istakli u predgovoru ove sure u sedmom džuzu,¹¹ nije posvećivao pažnju pitanju sistema i zakona u životu muslimanske zajednice, nego pitanju doktrine i poimanja. Pa i pored toga, ova sura jasno posvećuje značaj tome u iskazu ovog doktrinalnog osnova u oblasti i temi koja se odnosi na sudstvenu vlast, zbog toga ovaj dokaz ima veliki značaj.¹²

---

¹¹ U okrilju Kur'ana, VII, str. 77-94.

¹²V. poglavlje *Uluhiyye we 'ubudiyye*, u knjizi *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu*, II.

« وَجَعَلُوا لِلَّهِ تَمَازُراً مِنَ الْخُرْثِ وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا ، فَقَالُوا : هَذَا لِلَّهِ - بِرِغْمِهِمْ -
وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا . فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ ، وَمَا كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ
إِلَى شُرَكَائِهِمْ . سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ! * وَكَذَلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ قَتْلَ
أَوْلَادِهِمْ شُرَكَائِهِمْ لِيُذْذُوهُمْ وَيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ - وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ -
فَذَرَهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ * وَقَالُوا هَذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرِثَ حِجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ
- بِرِغْمِهِمْ - وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا ، وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا - افْتِرَاءٌ
عَلَيْهِ - سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ * وَقَالُوا : مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ
لِذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا ، وَإِنْ يَكُن مَقِيَّةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ . سَيَجْزِيهِمْ
وَصَفَهُمْ ، إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ * قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ ،
وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ - افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ - قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ .

« وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَنَّاتٍ مَعْرُوشَاتٍ وَغَيْرَ مَعْرُوشَاتٍ ، وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ مُخْتَلِفًا
أُكْلُهُ ، وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ . كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ ، وَآتُوا
حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ ، وَلَا تُسْرِفُوا ، إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ * وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمُولَةٌ
وَفَرَسَاتٌ ، كُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ ، وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ، إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ
مُبِينٌ * تَمَنَّى أَزْوَاجٍ : مِنَ الضَّانِّ أَثْنَيْنِ ، وَمِنَ الْغَنَمِ أَثْنَيْنِ . قُلْ : آلِذْ كَرِينِ
حَرَّمَ أُمَ الْأَنْثَيْنِ ؟ أَمْ مَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيْنِ ؟ نَبْثُونِي بِعِلْمٍ إِنْ
كُنْتُمْ صَادِقِينَ * وَمِنَ الْإِبِلِ أَثْنَيْنِ ، وَمِنَ الْبَقَرِ أَثْنَيْنِ . قُلْ : آلِذْ كَرِينِ حَرَّمَ
أُمَ الْأُنثَيْنِ ؟ أَمْ مَا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيْنِ ؟ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّاكُمْ
اللَّهُ بِهَذَا ؟ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ ؟ إِنْ اللَّهُ
لَا يَهْدِيَ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ .

« قُلْ : لَا أَجِدُ فِيهَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً ، أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا ، أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ - فَإِنَّهُ رِجْسٌ - أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ . فَمَنْ اضْطُرَّ - غَيْرَ بَايِعٍ وَلَا عَادٍ - فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ * وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفْرٍ ، وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا - إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا ، أَوِ الْحَوَايَا ، أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ - ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ ، وَإِنَّا لَصَادِقُونَ * فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقُلْ : رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ ، وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ .

« سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا : لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا ، وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ ! كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا . قُلْ : هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا ؟ إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ ، وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ * قُلْ : فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ، فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ * قُلْ : هَلُمْ شُهَدَاءُ كُمُ الَّذِينَ يَشْهَدُونَ أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَذَا ، فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ ، وَلَا تَتَّبِعِ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ، وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ .

« قُلْ : تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ : أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ، وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ ، نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ، وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ - مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ - وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ - إِلَّا بِالْحَقِّ - ذَلِكَُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ - إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ - حَتَّى يَبْلُغَ أَشُدَّهُ ، وَأَوْفُوا بِالْعَيْثِ وَالْوَعْدِ - وَلَا تَكَلَّفُوا نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا - وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا - وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى - وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا .. ذَلِكَُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَذَكَّرُونَ * وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ

فَاتَّبِعُوهُ ، وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ .. ذَلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ .

Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke, koju je On stvorio, pa govore: "Ovo je za Allaha" - tvrde oni -, "a ovo za božanstva naša"! Međutim, ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim. Kako ružno oni sude! (6/136).

Mnogim mnogobošcima su tako isto šejtani njihovi ubijanje vlastite djece lijepim prikazali da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj zbunili. A da je Allah htio, oni to ne bi činili. Zato i njih i njihove izmišljotine ostavi! (6/137).

Oni govore: "Ova i ova stoka i ti i ti zemaljski plodovi su zabranjeni, smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvolimo" - tvrde oni -, "a ove i ove kamile je zabranjeno jahati". Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laži. A On će ih sigurno zbog onoga što izmišljaju kazniti (6/138).

Oni govore: "Ono što je u utrobama ove i ove stoke dozvoljeno je samo muškarcima našim, a zabranjeno našim ženama. A ako se plod izjalovi, onda su u tome sudionici." - Allah će ih za neistine njihove koje i oni pričaju kazniti, On je Mudar i Sveznajući (6/139).

Oni koji iz lakoumnosti i ne znajući šta rade djecu; svoju ubijaju i koji ono čime ih je Allah podario zabranjenim smatraju, govoreći neistine o Allahu, sigurno će nastradati. Oni su zalutali i oni ne znaju šta rade (6/140).

On je Taj koji stvara vinograde, poduprte i nepoduprte, i palme i usjeve različita okusa, i masline i šipke, slične i različite, - jedite plodove njihove kad plod dadu, i podajte na dan žetve i berbe ono na što drugi pravo imaju, i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike, (6/141)

i stoku koja se tovari i kolje, - jedite dio onoga čime vas Allah opskrbljuje, a ne slijedite šejtanove korake, jer vam je on pravi neprijatelj (6/142)

i to osam vrsta: par ovaca i par koza - Reci: "Da li je On zabranio mužjake ili ženke ili ono što se nalazi u utrobama ženki?" Kažite mi, i dokažite, ako je istina to što govorite (6/143)

i par kamila i par goveda. - Reci: "Da li je On zabranio mužjake ili ženke ili ono što se nalazi u utrobama ženki? Da li ste vi bili prisutni kad vam je Allah to propisao?" - Ima li onda nepravednijeg od onoga koji, ne znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi Ijude u zabludu doveo. Allah sigurno neće ukazati na pravi put Ijudima koji su nepravedni (6/144).

Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja ističe, ili svinjskog mesa, - to je doista pogano -, ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime." A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da glad utoli, Gospodar tvoj će doista oprostiti i milostiv biti (6/145).

Jevrejima smo sve životinje koje imaju kopita ili kandže zabranili, a od goveda i brava njihov loj, osim onog s leđa ili s crijeva, ili onog pomiješana s kostima. Time smo ih zbog zuluma njihova kaznili; i Mi, zaista, govorimo istinu (6/146).

A ako ti oni ne budu vjerovali, ti reci: "Gospodar vaš je neizmjereno milostiv, ali kazna Njegova neće mimoći narod grešni" (6/147).

Mnogobošci će govoriti: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." Tako isto su oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: "Imate li vi kakav dokaz da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite" (6/148).

Reci: "Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na pravi put ukazao!" (6/149).

Reci: "Dovedite te svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge gospodaru svome ravnim smatraju (6/150).

Reci: "Dodite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite, da djecu svoju, zbog nemaštine, ne ubijate - Mi i vas i njih hranimo - ne približujte se nevaljalštinama, bile javne ili tajne; ne ubijajte onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva, - eto, to vam On preporučuje da biste razmislili - (6/151)

i da se imetku siročeta ne približavate, osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane, i da krivo na litru i na kantaru ne mjerite, - Mi

nikoga preko njegove mogućnosti ne zadužujemo -, i kad govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i da obaveze prema Allahu ne kršite, - eto, to vam On naređuje da biste to na umu imali (6/152).

I doista, ovo je pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili” (6/153).

Ova duga cjelina, pored cjeline koja joj je prethodila i pogovor na tu prethodnu cjelinu, u kontekstu mekkanske sure mekkanskog dijela Kur’ana, čija je tema bila doktrinalnog karaktera, nije se ni u čemu osvrtała na zakonske propise, osim tamo gdje se u osnovi odnosilo na doktrinalni princip, zbog toga što islam nije imao državu koja bi realizirala taj islamski zakon. Allah je zaštitio ovaj zakon da ne postane samo predmet razgovora i izučavanja prije nego se formira društvo u koje bi ušli svi, predali se Allahu svi, i klanjali Allahu, pokoravajući se Njegovom zakonu, prije nego se formirala država u kojoj bi vladala islamska vlast i primjenjivala u sudstvu među ljudima stvarno ovaj zakon i njegove odredbe popratile realizacijom, kao što je priroda ove vjere i kao što traži njen program, koji joj daje ozbiljnost, slobodu i dostojanstvo.

Mi kažemo da ova duga cjelina u mekkanskoj suri tretira pitanje donošenja zakona i primjene sudstva. Priroda ovog pitanja, a ono je doktrinalno pitanje, ukazuje na ozbiljnost ovog problema u ovoj vjeri, ukazuje da je ono njeno osnovno pitanje.¹³

Prije nego što detaljnije prijedemo na izlaganje ovog teksta, voljeli bismo da živimo u okrilju kur’anskog konteksta u cjelini, da vidimo njegove sadržaje ukupno, njegove dokaze i ono na šta kontekst ukazuje.

Tekst počinje izlaganjem grupe poimanja i džahilijjskih shvatanja o onome što su oni prakticirali u području ploda, stoke i djece, tj. u području imetka i društva u svom džahilijjskom društvu. Kad to pogledamo, primijetiti ćemo da se ova poimanja tvrdnje i shvatanja odražavaju na slijedeći način:

1. U njihovoj podjeli opskrbe kojom ih je Allah opskrbio i dao im ljetinu i stoku primijetiti ćemo dva dijela, dio za kojeg su oni govorili da pripada Allahu, tvrdeći da je to po Allahovu zakonu, i dio za kojeg su oni tvrdili da pripada njihovim drugim božanstvima, a to su božanstva koja su

---

¹³V. više poglavlje “Ubudijetu we uluhijetu” u drugom dijelu knjige “Hasaisu’t-tesawwuri’l-islami we muqawwimatuhu”

oni nazivali božanstvom i kojima su pripisivali da imaju dio u njima, njihovim imecima i u djeci njihovoj, pored Allaha. *Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke, koju je On stvorio, pa govore: "Ovo je za Allaha" - tvrde oni -, "a ovo za božanstva naša"* (6/136).

2. Poslije toga, oni su nepravedno postupali prema dijelu kojeg su dodijelili Allahu. Jedan dio toga uzimali su i priključivali dijelu kojeg su dodjeljivali svojim božanstvima. Tako nisu postupali sa dijelom kojeg su dodjeljivali svojim božanstvima. *Međutim, ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim* (6/136).

3. Oni su ubijali svoju djecu zbog obmane, od strane njihovih božanstava koja su u ovom slučaju bili njihovi svećenici i koji su donosili zakone njima. Svećenici koji su unosili tradicionalne običaje, koje su ljudi morali primjenjivati i klanjati im se u društvu, pod društvenim pritiskom, s jedne strane, i odredbom koja je djelovala i bila zasnovana na legendama, s druge strane. Takvi postupci obuhvatali su kćerke, bojeći se siromaštva i sramote, a obuhvatali su i mušku djecu kod zavjeta, slično onome čemu se zavjetovao Abdul-Mutalib, da, kada bi mu Allah dao deset sinova koji bi ga štitili, on bi zaklao božanstvu jednog od njih. *Mnogim mnogobošcima su tako isto šejtani njihovi ubijanje vlastite djece lijepim prikazali, da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj zbunili* (6/137).

4. Oni bi zabranjivali neku stoku i neku ljetinu i tvrdili da se to može jesti sa specijalnom dozvolom Allaha, zabranjivali su jahanje neke stoke, zabranjivali su, također, da se spomene Allahovo ime kod klanja nekih životinja, zabranjivali su da se jašu ili da se ne jašu za vrijeme hadždža, jer je hadždž - zikrullah (obredni čin). Oni su tvrdili da je ovo sve Božija odredba. *Oni govore: "Ova i ova stoka i ti i ti zemaljski plodovi su zabranjeni, smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvolimo" -, tvrde oni-, "a ove i ove kamile je zabranjeno jahati". Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laž* (6/138).

5. Oni bi zavjetovali ono što je u stomacima životinja svojim muškarcima, a zabranjivali bi to svojim ženama, osim u slučaju da se plod donese mrtav. Tada učestvuju u tome i muškarci i žene. I ovaj smiješni propis pripisivali su Allahu. *Oni govore: "Ono što je u utrobama ove i ove stoke, dozvoljeno je samo muškarcima našim, a zabranjeno našim ženama. A ako se plod izjalovi, onda su u tome sudionici." - Allah će ih za neistine njihove koje oni pričaju kazniti, On je mudar i Sveznajući* (6/139).

Ovo je ta skupina poimanja, tvrdnji i tradicija koja govori o arapskom društvu u predislamskom periodu u kome se sučeljava ovaj dugi kur'anski kontekst u mekkanskoj suri, da bi ih dokinuo, očistio duše i srca od tih poimanja i tradicija u društvenoj realnosti.

Kur'anski kontekst je primijenio ovaj program u sporim, lagahnim i detaljnim koracima:

- Odmah na početku, u kontekstu se ističe gubitak onih koji su ubijali svoju djecu iz neznanja i zabranjivali ono što im je Allah dao, izmišljajući laži na Allaha, zatim se označava njihova apsolutna zabluda u ovim poimanjima i tvrdnji koju su oni pripisivali, bez ikakava znanja, Allahu.

- Zatim, kur'anski kontekst skreće im pažnju da je Allah taj Koji im je dao taj imetak s kojim oni ovako postupaju, On im je dao bašće okoljenje i neokoljene, stvorio i dao im ovu stoku i sve drugo čime On druge opskrbljuje. On je Gospodar toga. On Jedini propisuje ljudima šta će uraditi sa imovinom koju im je On dodijelio. U ovom doticaju upotrijebljeno je više inspirativnih faktora, scena poljoprivrede, ploda, bašći okoljenih i neokoljenih, Allahovih blagodati datih njima u stoci, od kojih je neke učinio prikladnim za nošenje tereta i jahanje, druge za prostirku, za jedenje njihova mesa, korištenje njihove kože, vune i dlake. Tu je spomenuto i stalno neprijateljstvo između sinova Ādemovih - ljudskog roda i šejtana, zatim, kako su oni slijedili korake šejtana i slušali njegova zavodenja, a on - njihov otvoreni neprijatelj.

- Poslije toga je u kontekstu detaljno izložena glupost njihovih poimanja vezanih za stoku, istaknuto je da je to sve bez ikakve logike, izbačeno je svjetlo na tamu tog poimanja kako bi se iznijela na vidjelo ta ništavnost, prozirnost i raspadanje. Na kraju ovog izlaganja, pita se u kontekstu, na što su se oni oslanjali u ovim praznim propisima koji su bili bez ikakva dokaza i logike: *Da li ste vi bili prisutini kada vam je Allah to propisao?* (6/144), pa da to bude tajna koju znate samo vi i oni koji su vam to propisali. Učinjen je grozan grijeh izmišljanjem laži na Allaha i zavodenjem ljudi bez znanja. Ovu grozotu učinili su jednim od utjecajnih faktora kojeg su oni koristili.

- Ovdje se definira vlast kojoj pripada pravo donošenje zakona, objašnjava ono što je zabranila ova vlast da se jede, zabranila hranu muslimanima, zatim zabranila hranu posebno Jevrejima, a dozvolila tu hranu muslimanima.

- Zatim se razmatra prebacivanje ovih džahilijjskih shvatanja na Allahovo htijenje, shvatanja predstavljenih u politeizmu, u zabrani onoga što je Allah dozvolio, a halal i haram nisu u istoj ravni sa stanovišta Allahova zakona, i to propisali kao zakon donijet od Allaha; razmatra se prenošenje i prebacivanje toga na Allahovu volju njihovim riječima: *Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali ni preci naši niti bi smo išta zabranjenim učinili* (6/148). Kur'an potvrđuje da se ovim riječima služi svaki nevjernik i onaj koji je odranije odbacivao poziv. To su govorili i oni koji su odbacivali pozive sve dok im nije stigla Allahova kazna. *Tako isto su oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili* (6/148). Politeizam i svaka zabrana koju Allah nije propisao su karakteristika onih koji negiraju Allahove znakove. U kontekstu Kur'ana njima se postavlja pitanje kod ovog osuđivanja, na čemu oni baziraju ove odluke koje su donijeli. *Reci: "Imate li vi kakav dokaz da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite"* (6/148).

- Ovdje prestaje diskusija s njima o ovom pitanju i pozivaju se vjeri u Allaha i detaljnom i konačnom odvajanju, isto onako kao što ih je Kur'an pozvao ovome u početku ove sure, vezano za osnovu vjerovanja, uz korištenje istog teksta i istih opisa, štaviše i istih termina, da bi time ukazao da je to jedan te isti problem, problem nevjerovanja u Allaha, problem donošenja zakona bez Allahove dozvole. *Reci: "Dovedite svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa, ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge Gospodaru svome ravnim smatraju* (6/150). Primjećujemo u ovom ajetu, pored jedinstva scene, teksta i termina, da oni koji prakticiraju propisivanje ovih zakona, da su to oni koji slijede svoje strasti i želje, da su to oni koji negiraju Allahove znakove, da su to oni koji ne vjeruju u onaj svijet, jer, da su oni povjerovali u Allahove znakove, vjerovali u budući svijet i slijedili Allahovu Uputu, ne bi sami od sebe propisivali zakone i donosili ih ljudima bez Allaha, ne bi dozvoljavali i zabranjivali ništa bez Allahove dozvole.

- Na kraju ove cjeline, kur'anski kontekst ih poziva da im objasni šta je to Allah uistinu zabranio. Ovdje ćemo primijetiti niz osnovnih principa koji se odnose na društveni život, prije svega, primijetiti ćemo vjerovanje u jednog Allaha - tevhid, zatim neke naredbe i obaveze, ali pretežno zabrane, i te zabrane stavljene su kao naslov za sve ostalo.

Allah je zabranio politeizam, naredio dobročinstvo roditeljima, zabranio ubijanje djece zbog siromaštva, smirujući ih da Allah sve opskrbljuje, zabranio približavanje sramnim djelima javno i tajno, zabranio

svako ubistvo, osim kada se radi o izvršenju pravde, zabranio doticanje imetka maloljetne djece, osim ako se radi na unapređenju tog imetka, sve dok ne postanu punoljetna, naredio da se pravo mjeri, da se istina govori kod svjedočenja i suda, pa makar bilo i protiv svojih bližih, naredio da se ispunjavaju Allahovi ugovori u cjelini i sve ovo učinio kao oporuku od Allaha koja se ponavlja poslije svake rečenice koja bi se odnosila na naredbu i zabranu.

Ovo sve sadrži u sebi osnovu ove doktrine i principe Allahova zakona, a koje se zajedno navodi u kontekstu, udvaja i miješa na ovaj način i izlaže kao jedna cjelina i jedan blok, na način čiji dokazi nisu nejasni i sakriveni svakome ko čita ovaj Kur'an, na način kako smo to mi objasnili. Ovo je skupina naredbi i zabrana o kojima se na kraju ove duge cjeline kaže:

I doista, ovo je pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonuli (6/153).

Da bismo istakli korisne dokaze konteksta i sročili ih u jednom jasnom i definitivnom iskazu, iznosimo:

Ova vjera, njen zakon kao i njena doktrina ogledaju se u iskazu svojstva politeizma i svojstva islama. Stavise, njen zakon, u ovom dokazu, proističe iz njene doktrine, odnosno njen zakon je njena doktrina, upravo ovakva kao što je rasvijetljena ova osnovna činjenica kroz kur'anske tekstove i kroz njeno izlaganje u kur'anskom programu.

Ovo je ta činjenica koja je udaljila shvatanje "vjere" u dušama pristalica ove vjere, udaljila tokom nekoliko dugih stoljeća raznim džehennemskim, ružnim metodama, udaljila tako da ovo pitanje završava na većini zanesenjaka ovom vjerom, tako da je pitanje sudstva u dušama ovih nemarnika postalo odvojeno od pitanja doktrine. Budi daleko od neprijatelja ove vjere i njenih nemarnika koji joj ne daju nikakve važnosti! To ih ni najmanje ne uzbuđuje, kao što ih ni doktrina ne uzbuđuje. Oni ne misle da ih to odvaja od vjere, kao ni da ih odvaja od doktrine i klanjanja - ibadeta. Ovoj vjeri je tuđe razdavanje vjerovanja, klanjanja i zakona. To je udaljenost koju je prakticirao i prakticira uvježbani aparat kroz stoljeća, tako da je pitanje sudstva svedeno na ovaj neshvatljivi nivo čak i u osjećaju najvećih zanesenjaka za ovom vjerom. To je problem na koji se koncentrisala mekkanska sura. Teme te sure ne obrađuju sistem niti govore o zakonu, nego govore o doktrini. Svi djelotvorni faktori koncentrisani su

na to kao i svi ovi iskazi. Ona se osvrće na primijenjene djeliće tradicije društvenog života zbog toga što je to vezano za glavni princip sudstva, a taj glavni princip vezan je za osnovu ove vjere i njeno stvarno postojanje.

Oni koji pripisuju politeizam čovjeku koji obožava toteme, ne pripisuju politeizam onima koji se u parnicama obraćaju nasilnicima. Oni zabranjuju jedno, a ne zabranjuju drugo. Ovi ne iščitavaju Kur'an niti poznaju prirodu ove vjere. Neka čitaju Kur'an onako kako ga je Allah objavio! Neka se prihvataju Allahove riječi ozbiljno: *Pa ako bi ste im se pokorili, i vi biste, sigurno, mnogobošci postali* (6/121).

Neki od ovih zanesenjaka ovom vjerom opsjednuti su objašnjenjem i sebi i ljudima da li su ovaj zakon, ili ove mjere, ili ove riječi u skladu sa Allahovim zakonom ili ne, i to uzimaju kao glavnu brigu, jer se to protivi tome i tome, kao da je islam u cjelini već primijenjen pa njegovoj savršenoj primjeni nedostaje samo taj propust ili protivljenje.

Ovi zanesenjaci i opsjednuti ovom vjerom muče ovu vjeru, a da to i ne primjećuju. Štaviše, oni joj zadaju jake udarce ovakvim i sličnim sporednim i beznačajnim interesiranjem i intervencijama. Oni iscrpljuju preostalu doktrinalnu snagu u dušama ljudi ovim marginalnim, sporednim i beznačajnim pitanjima. Time oni iznose svjedočenje koje sadrži džahilijjsku komponentu, svjedočenje da ova vjera postoji i da njenom savršenstvu nedostaje samo taj i taj propust, dočim ova vjera u cjelini skoro neće ni postojati sve dok sistem, vlast i sudstvo u njoj ne budu u vlasti Allaha, a ne u vlasti ljudi.

Postojanje ove vjere je postojanje Allahove sudstvene vlasti. Kada nestane ovog principa, nestat će i ove vjere. Problem ove vjere na Zemlji danas jeste postojanje nasilnika koji odražavaju neprijateljstvo prema Božanstvu Allaha, koji su uzurpirali njegovu vlast i dosudili sami sebi pravo donošenja zakona koji se odnosi na dopuštanje ili zabranjivanje u imetku i djeci. To su ta pitanja koja Časni Kur'an suočava ovom grupom upozorenja, odluka i objašnjenja, povezuje ih sa pitanjem Božanstva i klanjanja, čini to pitanje faktorom o kojem ovisi vjerovanje ili nevjerovanje i čini ga mjerilom džahilijjeta ili islama.

Stvarna borba koju je islam vodio, da bi potvrdio svoje postojanje, nije bila uperena protiv ateizma, nije išla za tim da bi on postao samo vjera, čemu teže ovi zanesenjaci i što oni žele ovoj vjeri. Stvarna borba nije bila uperena ni protiv društvene pokvarenosti ili moralne izopačenosti jer ove borbe slijede tek poslije borbe za uspostavljanje ove vjere. Prva borba koju

je poveo islam i vodio radi učvršćivanja svoga postojanja, bila je borba sudstva i odlučivanja kome sudstvena vlast pripada. Zbog toga je islam i vodio tu borbu dok je bio u Mekki, vodio je izgrađujući doktrinu islama, a nije se izlagao borbi za sistem i donošenje zakona, nego se brinuo da u ljudskoj svijesti utvrdi da vrhovna vlast i sudstvo pripadaju samo Allahu. Musliman ne može tvrditi da to pripada i njemu. Onaj ko to tvrdi ne može reći za sebe da je musliman. Kada se ova doktrina ustalila u dušama muslimanske skupine u Mekki, Allah im je olakšao i omogućio da je realno primjenjuju tek u Medini. Neka vide ovi zanesenjaci i vatreni pobornici ove vjere gdje su oni, a gdje bi trebalo da su. Oni bi morali da shvate ovu vjeru istine i spoznaju je pravim razumijevanjem.

Dovoljno nam je ovoliko, a da se sada suočimo sa detaljima.

Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke, koju je On stvorio, pa govore: "Ovo je za Allaha" - tvrde oni -, "a ovo za božanstva naša!" Međutim, ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim. Kako ružno oni sude! (6/136).

Ovaj kontekst potvrđuje, dok opisuje džahilijetska poimanja i njihovu tradiciju o ljetini i stoci, da je Allah taj Koji im je dao ove plodove i ovu stoku, da nema nikog drugog ko opskrbljuje ljude iz zemlje i nebesa do Allah, a onda kontekst govori o onome šta oni rade sa ovom svojom opskrbom kad dodjeljuju od toga Allahu (Uzvišenom) dio, a dodjeljuju dio i svojim totemima i kipovima. (Prirodno je da ovaj drugi dio završava u rukama čuvara ovih kipova.) Zatim oni dijele dio koga su dodijelili Allahu, na način kako je to definirao ajet.

Ibni Abbas prenosi: "Kada bi oni donijeli jelo, podijelili bi ga u dijelove; jedan dio od toga dodijelili bi Allahu, a jedan dio svojim bogovima, i ako bi puhnuo vjetar sa one strane koju su oni odredili za svoja božanstva i prenio taj dio prema strani koju su odredili Allahu, oni bi taj dio tada povratili svojim božanstvima. A ako bi vjetar puhnuo sa strane koju su oni odredili za Allaha i prenio taj dio prema strani koju su odredili za svoja božanstva, oni bi ga ostavili i ne bi ga vratili, pa zbog toga i dolazi u kontekstu *kako ružno oni sude.*"

Mudžahid kaže: "Oni bi dodjeljivali jedan dio svoje ljetine Allahu, a jedan dio svojim božanstvima i totemima. I ako bi puhnuo vjetar preko onoga što su nazvali da je Allahovo, u pravcu mjesta koje je namijenjeno njihovim kipovima, oni bi to ostavili, a ako bi puhnuo sa dijela koji je određen za njihove kipove prema dijelu koji su odredili Allahu, ostavili bi to i rekli: - Allahu ne treba ovo i stoka Sai'ba, Behira! - kako su oni to nazivali."

Katade kaže: "Ljudi koji su bili zavedeni svjesno su dodjeljivali od svojih prihoda i stoke jedan dio Allahu, a drugi dio svojim božanstvima, i ako bi se nešto od onoga što su dodijelili Allahu pomiješalo sa onim što su dodijelili svojim božanstvima, to bi ostavili. A ako bi se nešto pomiješalo od onoga što su dodijelili svojim božanstvima među Allahove dijelove, oni bi to povratili svojim božanstvima. Ako bi ih zadesila sušna, neplodna godina, tražili bi pomoć u onome što su dodijelili Allahu, a ostavili bi ono što su dodijelili svojim bogovima. Zbog toga Allah kaže: *Kako ružno oni sude!*"

Suddi prenosi da bi oni dijelili svoj imetak na dijelove i od toga dodjeljivali jedan dio Allahu, zasijavali ga i dodjeljivali Njemu, isti takav dio dodjeljivali bi i svojim božanstvima. I sve što bi uslijedilo iz onoga što su dodijelili božanstvima, potrošili bi na to, a što bi uslijedilo iz onoga što je dodijeljeno Allahu, podijelili bi ga. Ako bi propalo ono što su oni posvetili svojim božanstvima, a rodilo ono što su posvetili Allahu, oni bi govorili: - Našem božanstvu je neophodna hrana! - i uzeli bi ono što je dodijeljeno Allahu i utrošili na svoja božanstva. Ako bi ih zadesila suša i ne bi rodilo ono što je posvećeno Allahu, a rodilo ono što je posvećeno njihovom božanstvu, oni bi govorili: Da je Allah htio, On bi dao da raste i rodi to što je dodijeljeno Njemu! - pa ne bi ništa dodijeli Njemu od onoga što su dodijelili svojim božanstvima. Allah kaže: Ako su bili iskreni u svojoj podjeli, onda su loši u presudi. Zar da uzmu od Mene, a ne daju Mi. Ovo je došlo do izražaja kada je rečeno: *Kako ružno oni sude!*"

Ibni Džerir prenosi riječi Uzvišenoga: *Kako ružno oni sude*, i kaže da je to obavijest od Allaha Uzvišenoga o postupcima ovih politeista čija je svojstva izložio. Uzvišeni Allah kaže: Kako ružno postupaju u svom sudstvu jer su uzeli Moj dio i dodijelili ga božanstvima, a nisu dali Meni ništa od dijela svojih božanstava. Ovim je Uzvišeni htio reći i prenijeti kakvo je njihovo neznanje i zabluda i koliko su odstupili od puta Istine, da nisu bili zadovoljni pa su odstupili od onoga koji ih je stvorio i hranio i dao neograničene blagodati koje se ne mogu ni pobrojati, a prihvatili ono što

im ne može ni štetiti ni koristiti. Čak su oni dali prednost u svojoj diobi pa su božanstvima dali prednost nad Njegovim dijelom.

Ovo je to čime su šejtani ljudski i džinski nagovarali svoje prijatelje da se o tome prepiru sa muslimanima, da se prepiru o stoci i plodovima. Očito je da se u ovakvim poimanjima i postupcima odražava interes tih šejtana u onome što su oni ugodnim i prijatnim pokazivali svojim saveznicima. Interes šejtana ljudskih, svećenika, čuvara i poglavara predstavljen je prije svega, u dominiranju srcima sljedbenika i saveznika i njihovom pokretanju radi vlastitih želja, skladno ukrašenim neistinitim postupcima i iskvarenom vjerovanju. Ono je predstavljeno i u materijalnim interesima koje oni ostvaruju lijepim i zavodljivim riječima i zavodenjem širokih masa. To je ono što se njima vraća kroz dodijeljeni dio božanstvima, od strane ovih zavedenih i nemarnih. Interes šejtana predstavljen je u uspješnom zavodenju i obmani Ādemovih sinova - ljudskog roda, sve dok ih oni ne bi obmanuli u njihovu životu, njihovoj vjeri i povelili ih strmnice do punog rušenja na ovom svijetu i Džehennema na onom.

Ovo je slika koja se događala kod Arapa u predislamskom periodu. Nešto slično događalo se i u drugim džahilijjetima: kod Grka, Perzijanaca i Rimljana. To se događa još uvijek u Indiji, Africi i Aziji. Sve ove slike predstavljaju neku vrstu postupaka sa imetkom, postupaka koji se ne mogu ograničiti samo na ovaj predislamski period - džahilijet. I sadašnji džahilijet postupa sa imetkom na način kako to Allah ne dozvoljava. Na taj način savremeni džahilijet se susreće u politeizmu sa tim starim džahilijetom. Taj susret se ogleda i u osnovi i u pravilu. Džahilijet je svaka situacija u kojoj se postupa sa ljudima ne primjenjujući Allahov zakon. Razilaženje i forma u kojima je predstavljen ovaj postupak ne daje nam ništa novo. Ta razlika je samo u formi. *Mnogim mnogobošcima su tako isto šejtani njihovi ubijanje vlastite djece lijepim prikazali, da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj zbunili. A da je Allah htio, oni to ne bi činili. Zato i njih i njihove izmišljotine ostavite!* (6/137).

U kontekstu se dalje kaže: Isto onako kao što su njihova božanstva i šejtani ukrašavali lijepim riječima te postupke sa imecima, oni su im ukrašavali i zavodili ih da ubijaju svoju djecu. To se odražavalo u činjenici da su oni zakopavali žensku djecu, živu, bojeći se siromaštva i sramote. Zatim, zavodili su ih da ubijaju i mušku djecu, kod zavjeta božanstvima, kao što prenosi Abdul-Mutallib kada se zavjetovao da će zaklati jednog od svojih sinova ako mu Allah da deset sinova koji će ga štititi i braniti.

Jasno je da je sve ovo podržavao običaj predislamskih Arapa, običaj kojeg su uvodili ljudi jedni drugima. Njihova spomenuta božanstva ovdje su šejtani ljudski i džinski, odnosno svećenici, čuvari i poglavari ljudi i džina koji su ih zavodili surađujući s njima i uzimajući ih za zaštitnike.

Tekst jasno govori šta je bio sadržani cilj koji se krio iza ovih ukrasnih riječi i zavodenja, pa kaže:

... da bi ih upropastili i da bi ih u vjeri njihovoj sudili (6/137).

Da bi ih uporopastili i vjeru im učinili nejasnom kako ne bi imali jasan pojam o njoj. Upropaštavanje je predstavljeno, prije svega, u njihovom ubijanju svoje djece, a onda u iskvarenom društvenom životu u cjelini. Sudbina i kretanje ljudi u punoj zabludi, koje su usmjeravali njihovi zaštitnici pokvarenjaci tamo gdje hoće, skladno svojim željama i interesima, pa čak i da sude i raspolazu njihovim životima, njihovom djecom i imecima, ubijanjem i upropaštavanjem... Ova zavedena stoka ne može da nade sebi izlaza iz ove potčinjenosti, jer su poimanja zaogrnuti vjerom i doktrinom, a vjera nema ništa s tim, zaogrnuti sa svim opterećenjima koja imaju duboke korijene, surađujući sa društvenim običajem koji je proistekao iz tih poimanja i proizveo takve terete da im se ne mogu suprotstaviti široke mase sve dok se ne prihvate za jasnu vjeru i dok se ne povrate svim ovim svojim pitanjima ka čvrstom mjerilu.

Ova skrivena i nejasna poimanja i ovaj društveni običaj, koji je proistekao iz takvih običaja, i ono što pritiskuje široke mase nesnošljivim teretom, ne može se ograničiti na tu sliku koju su poznavala stara džahilijetska društva. Mi danas primjećujemo sliku daleko jasniju u savremenim džahilijetskim društvima, sliku ovih običaja i tradicija koja su nametnula ljudima veliki teret u njihovu životu, da oni ne nalaze sebi izlaza iz toga. Ova oblačenja i ceremonije, koja su se nametnula ljudima kao obaveza, katkada ih koštaju više nego što oni mogu materijalno podnijeti, preokupirala su svu njihovu pažnju u životu, a onda i moralno im iskvarila život. Pa i pored toga, ljudi se tome povinjavaju. Jutarnja odjeća, popodnevna odjeća, večernja odjeća, kratka odjeća, uska odjeća, smiješna odjeća, razne vrste toalete, dagonjenja i uređivanja i tako dalje i tako dalje, čovjeka pretvaraju u robovanje i poniženje. Ko sve to proizvodi? Ko stoji iza toga? Iza toga stoje modne kuće, stoje proizvođačka preduzeća i kompanije, stoje lihvari i bankari koji to finansiraju da iz toga izvuku dobit truda drugih. Iza toga stoje Jevreji koji rade na rušenju cijelog čovječanstva kako bi dominirali nad njim! Oni to ne čine otvoreno, sa oružjem u ruci i vojnim pohodom, ni primjetno, nego poimanjima i

vrijednostima koja sami grade i čvrsto povezuju sa nazorima i kulturama,¹⁴ i to puste u eter da preplavi svijet pod nazivom “društveni običaji”. Oni znaju da sama teorija i pogledi neće biti dovoljni sve dok se to ne predstavi u sistemu vlasti, društvu i društvenom, nejasnom običaju, o čemu svijet uopće ne diskutira, jer je utonuo u to, čije su grane i korijeni isprepleteni.

To je šejtanski posao, šejtana ljudskih i džinskih. To je džahilijet - neznanje i tvrdoglavost, čije se samo forme i izgledi razlikuju, a korijeni i izvori sjedinjuju, čije su stope i temelji povezani.

Mi umanjujemo vrijednost Kur’ana, jer kada ga čitamo, mislimo da je riječ o prošlim džahilijetima. Međutim, to je riječ koja se odnosi na razne džahilijete svih stoljeća, riječ koja se vazda suočava sa iskrivljenom realnošću da bi je povratili na Allahov Pravi Put.

I pored veličine spletki i težine realnosti, kur’anski tekst osuđuje džahilijet i otkriva veliku istinu kojoj se klanja ova primjetna strana. Svi ovi šejtani i njihovi zaštitnici, svi su oni u Allahovoj ruci i Njegovoj vlasti. Sve što oni rade ne rade vlastitom moći, nego rade preko tanke niti Allahovog htijenja i Njegove moći, prepuštene njima, da bi se ostvarila Allahova mudrost vezana za iskušenje ljudi. A da je On htio, oni ne bi radili ono što rade, ali On je to htio radi ovog iskušenja, ne protiv Vjerovjesnika (alejhi’s-selam), niti protiv vjernika. Neka oni nastave svojim putem i pozivaju onome na što ovi šejtani pozivaju, neka izmišljaju laži protiv Allaha i neka spletkare!

A da je Allah htio, oni to ne bi činili. Zato i njih i njihove izmišljotine ostavi! (6/137).

Moramo spomenuti da se oni nisu usudili da kažu da su ova dva poimanja i postupci potekli od samih njih, nego su slagali na Allaha i tvrdili, da im je On to propisao, pripisujući to, kako oni kažu, Ibrāhimu i Ismailu.

To isto čine danas šejtani u savremenim džahilijetima. Većina njih ne mogu da se raduju i ohole poput ateista - komunista, pa da negiraju postojanje Allaha u cjelini i negiraju javno vjeru. Ovi savremeni šejtani poštuju vjeru i smatraju da sve ono što su oni propisali ljudima ima podlogu u ovoj vjeri. To je bolniji i grozniji metod od samog metoda ateista - komunista. Ovaj metod umrtvljuje vjerske nejasne simpatije koje još žive u iskazima ljudi, mada to ne čini islam. Islam je jasni, praktični i stvarni

---

¹⁴ El-Jehudu’s-selase u djelu Et-Tetawuru we’s-sibatu fi hajati’l-bešerije od Muhameda Kutba.

program, a ne ova sumnjiva i nejasna simpatija preko koje se prirodna vjerska moć ispražnjuje u džahilijetske, a ne u islamske kalufe. Ovo je najružnije spletkarenje i najbolniji metod!

Ovdje dolaze i "zanesenjaci" ovom vjerom koji upražnjavaju svoj trud na osudi beznačajnih djelića i marginalija islamske istine ne raspoznavajući u ovim džahilijetsko-totemističkim situacijama uzurpaciju Allahovog Božanstva i vlast u cjelini. Sa ovom glupom žudnjom ovi zanesenjaci utiskuju na džahilijetsko - totemističke situacije pečat islama i složenim i opasnim iskazom svjedoče da to sve počiva na principu vjere, samo što se to razlikuje od vjere u ovim neznatnim djelićima.

Ovi zanesenjaci obavljaju svoju ulogu da bi učvrstili ove situacije i prečistili ih, a to je ona uloga koju vrši vjerski strukovni aparat koji je na sebe navukao monašku odoru, odoru vjere, iako sam islam ne prihvaća ovu odoru niti u njegovo ime može govoriti svećenik ili zvonar.

Oni govore: "Ova i ova stoka i ti i ti zemaljski plodovi su zabranjeni, smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvoljavamo" - tvrde oni -, "a ove i ove kamile je zabranjeno jahati". Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laži. A On će ih sigurno zbog onoga što izmišljaju kazniti (6/138).

Ebu Džafer ibni Džerir Taberi kaže: "Ovo je vijest od Allaha (Uzvišenog) o ovim neznačicama politeistima. Oni su zabranjivali i dozvoljavali sami sebi, a da im Allah nije ništa od toga dozvoljavao!

Zabranjeno je haram. Ovi koji su se suprotstavili Allahovoj vlasti, tvrdili su, pored toga, da je sve ono što oni propisuju Allahov zakon. Određivali su neke usjeve i stoku i odvajali za svoja božanstva i pri tome bi govorili: "Ova stoka i ovi plodovi zabranjeni su njima, oni ih ne jedu. To jede samo onaj kome dozvoli i htjedne Allah", tvrdili bi. Oni koji su to određivali, prirodno je, bili su to njihovi svećenici, crkvenjaci i straješine. Za njih su odvajali neku stoku. Kaže se da je to bila vrsta stoke koja je spomenuta i nazvana u suri El-Ma'ide: *Allah nije propisao ni behiru, ni sai'bu, ni vasilu, a ni hama* (5/103),¹⁵ pa su zabranili jahanje tih životinja. Oni su odredili i stoku svojim božanstvima i govorili da se kod jahanja ove stoke ne spominje Allahovo ime ni kod njene muže ni kod njena klanja. Imena božanstava se spominju samo kada se to posvećuje bogovima. Sve su to izmišljotine na Allaha!"

---

¹⁵Objašnjenje njihovih svojstava izloženo je u VII džuzu, str. 57-61.

Ebu Džafer ibni Džerir dalje kaže: "Što se tiče Allahovih riječi: *govoreći neistine o Allahu* (6/140)¹⁶ - znači da su ovi politeisti uradili ono što su zabranili i rekli o tome ono što su rekli, lažući na Allaha, u težnji za neistinom, jer su oni tu dodali i ono što im je bilo zabranjeno, kako ih je opisao Allah (Uzvišeni) u svojoj Knjizi, i dodali to uz ono što je Allah već zabranio. Allah je to Sobom zanijekao i istikao da su neistinu govorili. On je obavijestio Svoga Vjerovjesnika da politeisti neistinu govore u onome što tvrde."

Ovdje nam se očituju stilovi džahilijeta koji se ponavljaju kod većine džahilijeta i prije nego su se neki ljudi toliko oholili da su ustvrdili da je materija Bitak, da samo ona egzistira, i da ta oholost nekih ljudi nije totalno zanijekala Allaha, neki su se oglasili sa tvrdnjom da je vjera samo doktrina, ništa drugo, da ona nije društveni, privredni i politički sistem koji bi pratio život.

Pored toga, morali bismo imati stalno na umu da je metod džahilijeta uspostavljanje ovozemaljskog sistema i sudstva u njemu radi čovjeka, a ne radi Allaha, da taj metod poštuje vjeru samo da bi izvukao iz nje svoje džahilijetske stavove. To znači da je ovaj metod najgori i najspretniji metod uopće. Svjetsko križarstvo i cionizam pribjegli su ovom metodi u zonama gdje su nekad bile islamske zemlje i u kojima se primjenjivao Allahov zakon - šeriat, nakon što je propao pokus provoden u Turskoj kojega je namjerao realizirati tamošnji "Heroj" koga su oni inaugurirali kao heroja. Ovaj pokus je rezultirao velikim uspjehom u rušenju Hilafeta kao posljednje manifestacije muslimanskog društva na Zemlji. Međutim, to iskustvo sa svojim otvorenim sekularizmom nije moglo postati uzorak koji bi mogao poslužiti i na ostalim područjima. On se udaljio od vjere i postao tuđ onima koji još gaje simpatije prema vjeri u svojim dušama. Tada su svjetski cionizam i križarstvo pribjegli drugim metodama, ali koje imaju isti cilj. Oni su pribjegli metodi ispravljanja grješke koju je počinio kemalistički turski pokus pa su dodali na ovaj pokus zavjesu vjere, uspostavili mu čak i vjerski aparat koji bi izlijevao i dodavao to svojstvo, bilo direktnom propagandom ili nijekanjem i odbacivanjem manje značajnih djela, kako bi izgledalo da je sve drugo u redu. Ovo je bilo najgroznije spletkarenje kojeg su činili šejtani ljudski i džinski, spletkarenje upereno protiv ove vjere.

Križarsko-cionistička aparatura radi punim kapacitetom u ovo vrijeme sa punom međusobnom solidarnošću i koncentriranjem svih

---

¹⁶ *Ifiraen alellahi* navedeno je u gornjem ajetu, a u ovom je navedeno: *ifiraen alejhi*.

svojih iskustava, i pokušava ponovo da se vrati na grješku učinjenu u turskokemalističkom pokusu i sada tvrdi da je taj pokret bio jedan od islamističkih pokreta. Mi ne bismo smjeli povjerovati u to što križarsko-cionistička aparatura govori, jer je to sekularizam koji zanemaruje vjeru i totalno je izolira od života.

Orijentalisti (ispružena ruka ideja križarsko-cionističkog imperijalizma) ulažu veliki napor da prečiste iskustvo kemalizma kome se prebacuje ateizam. Pošto je otkriveno da je ateizam kemalizma odigrao ograničenu ulogu, to je orijentalizam druga pojava koja teži uništenju islamskog društva na Zemlji. Međutim, taj pokušaj ostao je i poslije toga nemoćan da odigra ovu namijenjenu ulogu, da provede slijedeće iskustvo u ovoj oblasti, da odstrani vjerska poimanja i vjersku požrtvovanost u džahilijjskoj formi i obliku ili da zamijeni "vjeru" sa "uime vjere", da zamijeni etičko ponašanje i osnovne prirodne karakteristike također "uime vjere", da zaogrne džahilijjet odijelom islama, kako bi izvršio svoju ulogu u područjima u kojima postoje vjerske nejasne simpatije i da povede te krajeve ovim krivotvorenim povodcem koji potčinjava čovjeka da padne u zagrljaj križarsko-cionističke mreže. To je nešto što nisu mogli učiniti svi križarsko - cionistički poduhvati tokom trinaest stoljeća spletkareći protiv islama.

A On će ih sigurno zbog onoga što izmišljaju kazniti! (6/138).

Oni govore: "Ono što je u utrobama ove i ove stoke, dozvoljeno je samo muškarcima našim, a zabranjeno našim ženama. A ako se plod izjalovi onda su u tome sudionici." - Allah će ih za neistine njihove koje oni pričaju kazniti, On je Mudar i Sveznajući (6/139).

Oni su nastavili sa obmanjujućim pojmovima i postupcima koji su izdanak totemizma i politeizma, izdanak zanemarivanja naredbe o dozvoljenom i zabranjenom ljudima, uz tvrdnju da sve ono što im ljudi propisuju - da im to Allah propisuje. Nastavili su sa ovim prevarama i govorili o embriju koji je još u utrobi nekih životinja, možda se time misli na: behiru, sa'ibu, vasilu, da su one samo za njihove muškarce kada donesu plod i odrastu, a zabranjene njihovim ženama, osim u slučaju da dode plod na svijet mrtav. U tom slučaju u njemu učestvuju i žene i muškarci. Ovo tvrde bez ikakva dokaza i objašnjenja, osim ako iza toga ne stoje kakve strasti i želje ljudi koji iz toga formiraju nejasnu vjeru i nedefinisanost u poimanju.

Kontekst Kur'ana popratio je ovo prijetnjom svima onima koji su kreirali ove propise, koji su izmišljali laži na Allaha i isticali da su ovi propisi doneseni od strane Allaha.

Allah će ih za neistine njihove koje oni pričaju kazniti! (6/139).

On je Mudar i sveznajući (6/139).

Allah zna pravo stanje, On postupa u tim činjenicama sa mudrošću, a ne kao što postupaju ove neznalice - nevjernici.

Čovjek se zaista čudi kad čita ove izložene zablude, teret, gubitke i žrtve u Kur'anu, a koje podnose i trpe nosioci ovih shvatanja, čudi se teretima koje nameću ove devijacije, koje su daleko od Allahova zakona i Njegova programa. To je ono što trpe i podnose svi oni koji su odstupili od Allahova Pravog Puta i zbog tereta koje im nameću izmišljotine, nejasnoće i obmane, a koje slijede zavedeni, kao i zbog okova netačnog i pokvarenog vjerovanja u društvu i savjesti. Da, čudi se čovjek iskrivljenom vjerovanju koje opterećuje ljude, čak i njihovu djecu, opterećuju složenostima života, nemirom i hodom u životu bez ikakvog regulatora osim obmane, strasti i tradicije što ih opterećuje u tolikoj mjeri da to ne mogu ni podnijeti a pred njima jednostavni i jasni monoteizam - tevhid, koji oslobađa ljudsku savjest od zabluda i izmišljotina, oslobađa ljudski razum od okova slijepe tradicije, oslobađa ljudsko društvo od džahilijeta i njegova opterećenja, oslobađa čovjeka od robovanja drugom čovjeku, robovanja nametnutom njemu putem zakona koje mu oni propisuju, vrijednostima i mjerilima koje oni sačinjavaju. Umjesto svega ovoga, Kur'an mu donosi jasnu, razumljivu, determinisanu doktrinu, donosi jasna, lahka i ugodna poimanja, donosi sagledavanja činjenice Bitka i života u cjelini, oslobađa čovjeka klanjanja drugom čovjeku i izdiže to klanjanje na nivo klanjanja samo Allahu, uzdiže ga na mjesto na čiji viši stepen mogu biti uzdignuti samo vjerovjesnici.

Eto, to je očiti gubitak na ovom svijetu prije gubitka na onom svijetu. To je gubitak koji uslijedi kada čovječanstvo skrene sa Pravog Allahova Puta i skotrlja se u glib džahilijeta, vrati u ponižavajuće klanjanje i robovanje bilo kom čovjeku koji tvrdi za sebe da mu pripada Božanstvo.

Oni koji su iz lakoumnosti i ne znajući šta rade djecu svoju ubijali i koji ono čime ih je Allah podario zabranjenim smatraju, govoreći neistine o Allahu, sigurno će nastradati. Oni su zalutali i oni ne znaju šta rade (6/140).

Oni su izgubili apsolutno sve. Izgubili na ovom i na onom svijetu, izgubili i oni i njihova djeca, izgubili pamet pa i svoje duše, izgubili

plemenitost i blagodat koju im je Allah dodijelio oslobadajući ih robovanja drugom osim Njemu. Oni su se predali klanjanju i robovanju čovjeku onda kada su se predali zakonu koji je donio taj čovjek. A prije toga svega oni su izgubili Uputu sa gubitkom vjere, izgubili sasvim sigurno i odlutali tako daleko, od čega se ne mogu povratiti.

Oni su zalutali i oni ne znaju šta rade (6/140).

Poslije toga, kontekst ih povraća na prvu činjenicu od koje su oni odlutali i na koju ukazuje Allah na početku ovog kazivanja riječima: *Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke koju je On stvorio* (6/136). Povraća ih na izvor ljetine i stoke s čime oni ovako postupaju i prihvataju riječi šejtana ljudskih i džinskih koji im to nisu ni stvorili ni proizveli. Allah je taj koji im je odredio ljetinu i stoku da se njome ljudi koriste, dao im da budu zahvalni Njemu i da se Njemu klanjaju. Allah (Uzvišeni) nema nikave potrebe za njihovom zahvalom i klanjanjem. On je nepotreban tome. On je Milostov i to On čini da popravi njihovo stanje u vjeri i ovom svijetu, pa kako onda mogu pomisliti i šta im je da im sude oni koji im nisu ništa stvorili, da prosuduju o ljetini i stoci koju im je Allah dodijelio? Šta im je da Allahu dodjeljuju dio i onima drugima dio, a onda ne ostaju pri tome nego se ismijavaju i izigravaju pod nastojanjem i željom šejtana koji prolanalaze svoj interes u dijelu koga su dodijelili Allahu.

Onaj koji stvara i Onaj koji opskrbljuje - to je Gospodar, to je Vlasnik koji ne dozvoljava da se postupa sa ovim imetkom bez Njegove dozvole predstavljene u Njegovom zakonu, a taj Njegov zakon predodređen je u onome što je donio Njegov Poslanik od Njega, a ne u onome što tvrde božanstva koja su uzurpirala Allahovu vlast, da je to Allahov zakon.

On je Taj koji stvara vinograde poduprte i nepodprte i palme i usjeve različita okusa, i masline i šipke, slične i različite, - jedite plodove njihove kad to dadu, i podajte na dan žetve i berbe ono na što drugi pravo imaju, i ne rasipajte jer On ne voli rasipnike, i stoku koja se tovari i kolje, - jedite dio onoga čime vas Allah opskrbljuje, a ne slijedite šejtanove korake, jer vam je On pravi neprijatelj (6/141-142).

Allah (Uzvišeni) - On je stvorio ove bašče, On je taj koji je proizveo ovaj život iz mrtvila i iz toga proizveo ove bašče sa pitomim rastinjem,

bašče koje su date čovjeku. I iz toga proizveo i divlje bilje koje raste samo po sebi, po Allahovoj odredbi, koje se i razvija bez pomoći čovjeka i nekog sistema. Allah je proizveo maslinu i druge plodove čije su i boje i ukusi i forme različiti. Allah je taj koji je stvorio i maslinu i šip, slične i različite. Allah (Subahanehu) - On je taj koji je stvorio stoku i neke dao da budu za tovarjenje, da budu "jakih i visokih nogu" da mogu nositi velike terete, a drugu stoku dao da se koristi za "prostirku", stoku koja ima manji tjelesni obim i niže noge od čije se vune i dlake, kostrijeti, proizvodi prostirka.

Allah (Uzvišeni) je taj koji je dao život na ovoj Zemlji i učinio ga tako raznovrsnim i skladnim da može obavljati dužnosti koje traži ljudski život na Zemlji. Pa kako onda da ljudi istupaju protiv ovih ajeta i protiv ovih činjenica pa uzimaju nekog drugoga osim Allaha da sudi i presuđuje u pitanjima sjetve i ploda, stoke i imovine?

Kur'anski program vrlo često izlaže činjenicu opskrbe koju samo Allah dodjeljuje ljudima, da bi čovjek iz toga izvukao jasan dokaz da je nužno priznavati da vlast i sudstvo u ljudskom životu pripadaju samo Allahu, da je On Stvoritelj, Skrbnik i Staratelj. On je Jedini kome pripada pravo Božanstva, sudstva i vlasti, bez ikakve dvojbe.

Ovdje kontekst navodi više scena iz oblasti usjeva i ploda, stoke i druge Allahove blagodati, navodi ove djelotvorne faktore povodom pitanja sudstva i vlasti kao što je to prije činio kod pitanja Božanstva. Kontekst ukazuje da je i jedno i drugo jedno te isto pitanje u okviru islamske doktrine.

I kada se u kontekstu spominje usjev i plod, u kontekstu se navodi:

...jedite plodove njihove kad plod dadu, i podajte na dan žetve i berbe ono na što drugi pravo imaju, i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike! (6/141).

Naredba da se daje pravo drugoga na dan žetve ploda navelo je da neki komentatori protumače da je ovaj ajet objavljen u Medini. U predgovoru ove sure mi smo rekli da je ovaj ajet mekkanski jer kontekst sure u mekkanskom dijelu ne može se dovesti u slijed bez ovoga dijela, jer bi ono što dolazi poslije ovog ajeta bilo prekinuto i odvojeno od prethodnog u slučaju kad bi njegova objava bila data nešto kasnije u Medini. Ova naredba o davanju prava na plod u danu njegove žetve ne govori da se time mislilo na zekjat. Postoje i druga mišljenja kod interpretiranja ovog ajeta koja kažu da se pod ovim misli na nedefinisanu sadaku. Međutim, zekjat ima svoj određeni nisab - dio koji se daje na imovinu, a što je definisano hadisom druge godine po Hidžri.

Uzvišeni Allah kaže:

... i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike! (6/141).

Sa rasipanjem se ovdje misli na rasipanje kod davanja kao što se misli i na rasipanje kod jela. Postoje kazivanja koja prenose da su neki davali dobrovoljno drugima toliko da su i pregonili pa je zbog toga Allah (Uzvišeni) rekao: *i ne rasipajte, jer On ne voli rasipnike* (6/141).

Kada se u kontekstu spominje stoka, u Kur'anu stoji:

...jedite dio onoga čime vas Allah opskrbljuje, a ne slijedite šejtanove korake, jer vam je on pravi neprijatelj! (6/142).

Ovo je rečeno da bi ih posjetio da je ovo Allahova opskrba i da je On to stvorio. Šejtan nije ništa stvorio, pa šta je njima da oni slijede šejtana u onome što Allah opskrbljuje, a i Kur'an ih podsjeća da je šejtan njihov pravi neprijatelj. Šta je njima pa da oni slijede njegove korake, a on njihov otvoreni neprijatelj?

Kontekst nastavlja detaljno da prati nagomilanosti džahilijskih obmana, da bi na njih bacio više svjetlosti, izlaže jednu po jednu obmanu, dio po dio, i otkriva u njima slabosti koje se ne mogu objasniti niti odbraniti i od čega se treba stidjeti nosilac toga kada mu se ukaže svjetlo i kada vidi da nema za to nikakva oslonca, naučne podloge niti upute, a ni knjige koja to rasvjetljava.

I to osam vrsta: par ovaca i par koza - Reci: "Da li je On zabranio mužajake ili ženke ili ono što se nalazi u utrobama ženki?" Kažite mi, i dokažite, ako je istina to što govorite - i par kamila i par goveda. - Reci: "Da li je On zabranio mužajake ili ženke ili ono što se nalazi u utrobama ženki? Dali ste vi bili prisutni kad vam je Allah to propisao?" - Ima li onda nepravедnijeg od onoga koji, ne znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi ljude u zabludu doveo. Allah sigurno neće ukazati na pravi put ljudima koji su nepravедni! (6/143-144).

Ova stoka oko koje je rasprava i za koju se kaže u prošlom ajetu da ju je Allah stvorio njima; jeste osam parova; za mužjaka i ženku upotrebljava se termin par onda kada bude jedno s drugim, par za ovcu,

par za kozu, pa koje je od tih parova zabranio Allah ljudima ili koje je mladunče u utrobi majke zabranio Allah?

Kažite mi, i dokažite, ako je istina to što govorite! (6/143).

Na ovo pitanje ne može se odgovoriti sa “mislim” niti sa pretpostavljam. To ne može istinito odgovoriti do onaj koji zna.

Ostali parovi mužjak i ženka kamile, mužjak i ženka govečeta - koje je od njih zabranjeno? Da li je embrion njihov Allah zabranio ljudima? Odakle potiče ova zabrana?

Da li ste vi bili prisutni kad vam je Allah to propisao? (6/144).

Pa ste prisustvovali i bili očevici preporuke Allahove posebno vama koja se odnosi na ovu zabranu. Ne smije postojati nikakva zabrana tamo bez jasne Allahove doredbe; u protivnom, u tome bi moglo biti naslućivanja i pretpostavki.

Na ovaj način cjelokupno pitanje zakonodavstva vraća se ka jedinom izvoru. A oni su katkada smatrali da je Allah bio taj koji je propisao to što su oni kao zakon donijeli. Zbog toga kontekst ovo pitanje tretira, njih upozorava i prijeti riječima:

Ima li onda nepravednijeg od onoga koji, ne znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi ljude u zabludu doveo. Allah sigurno neće ukazati na pravi put ljudima koji su nepravedni! (6/144).

Nema većeg neprijatelja od onoga koji izmišlja laži na Allaha govoreći za nešto da je propisano a što Allah nije dozvolio, a onda taj isti kaže da je to Božiji zakon. Ovim taj namjerava da zavede ljude, a sam ne zna. On ih tada navodi ili na Uputu ili na pretpostavku. Takve Allah neće uputiti, jer su oni već presjekli ono što spaja njih i uzroke Upute. Pripisali su Allahu sudruga u onome za šta nemaju dokaza. Allah sigurno neće ukazati na Pravi Put ljudima koji su nepravedni!

Sada im je otkrivena slabost, ništavost i nemar koji se susreću u njihovim vjerovanjima, poimanjima i postupcima. Objašnjeno im je da to sve ne počiva na znanju, jasnom dokazu ili podlozi. Kontekst ih podsjeća na

nastanak ljetine i stoke s kojom oni postupaju po svom nahodenju ili po uputstvu svojih šejtana i božanstava, a ovi im nisu to stvorili. Onaj koji im je to stvorio jeste Allah, Kome jedino pripada suverenost u svemu što je stvorio, u svemu čime opskrbljuje i u svakom imetku koga je dodijelio ljudima.

U nastavku se u kontekstu govori o onome što je Allah uistinu zabranio, putem jasnog dokaza i objave, a ne pretpostavke i prijevare. Allah je Gospodar sudstvene vlasti, Onaj koji, kad nešto zabrani, to je zabranjeno - haram, a kada nešto dopusti, to je dozvoljeno - halal. U to se ne može miješati čovjek niti može imati udjela u tome, niti pogovora kod ove suverenosti i zakonodavstva. Kao primjer, u kontekstu se navodi ono što je Allah zabranio posebno Jevrejima, a dopustio to isto muslimanima. To se smatra posebnom kaznom Jevrejima zbog njihovog nasilja i udaljavanja od Allahova zakona!

Reci: "Ja ne vidim u ovome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja ističe, ili svinjskog mesa, - to je doista pogano-, ili što je kao grijeh zaklanio u nečije drugo, a ne u Allahovo ime." A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da glad utoli, Gospodar tvoj će doista oprostiti i milostiv biti. Jevrejima smo sve životinje koje imaju kopita ili kandže zabranili, a od goveda i brava njihov loj, osim onoga s leđa ili s crijeva, ili onog pomiješana s kostima. Time smo ih zbog zuluma njihova kaznili; i Mi, zaista, govorimo istinu. A ako ti oni ne budu vjerovali, ti reci: "Gospodar vaš je neizmjereno milostiv, ali kazna Njegova neće mimoći narod grešni" (6/145-147).

Ebu Džafer ibni Džerir Taberi kaže: "Uzvišeni Allah govori Svom vjerovjesniku Muhammedu (alejhi's-selam): "Reci, Muhammede, onima koji su dodijelili Allahu dio ljetine i stoke, i svojim prijateljima božanstvima i njima sličnim bogovima, i onima koji kažu da je ova stoka i ljetina zabranjena, da nju mogu jesti, po njihovoj tvrdnji, samo oni kojima mi želimo; i onima koji zabranjuju da se jaše određene stoka; i onima koji izostavljaju spominjanje imena kod klanja; i onima koji zabranjuju jesti ono što je u utrobama nekih životinja, ženki, i svojim suprugama, a dozvoljavaju to muškarcima; i onima koji zabranjuju ono što je Allah njima dodijelio izmišljajući laži na Allaha i dodajući uz to da ono što oni zabranjuju da je to Allah njima zabranio, reci: - Da li vam je došao kakav poslanik i donio vam zabranu toga? Obavijestite me, kažite mi to! Ili, da li vam je Allah prepuručio tu zabranu, da li ste je vi vidjeli, da li ste čuli tu Njegovu zabranu vama, pa ste je i drugima zabranili? Vi lažete ako to tvrdite i to ne možete odbraniti! Vi, ako to ustvrdite, svijet će znati da lažete. Ja ne

nalazim ništa u Knjizi koja je meni objavljena ni u ajetima koji su objavljeni u toj Knjizi, ne nalazim ništa što bi govorilo o zabrani čovjeku da jede ono što vi navodite i kažete da je zabranjeno jesti a odnosi se na one životinje koje ste vi iznijeli da vam je zabranjeno, po vašem mišljenju, osim da to bude strv (*mejjite*), koje je umrlo a nije zaklano ili krv (*demen mesuhan*) koja ističe jer je to izloženo na oltaru ili da je to svinjsko meso jer je ono pogano (*ridžsun*) ili *fiskan*, a to je zaklano u nečije drugo ime, a ne u ime Allaha, ili da žrtva bude zaklana od strane mesara koji je politeist, koji se klanja totemima i svojim božanstvima i pri tome spominje ime svoga totema. Takvo klanje smatra se grijешnim i Allah je zabranio jedenje takva mesa. Zabranio je svakom onome ko je siguran da jede ono što je zaklano na taj način, jer je ono crkotina.

“Ovo je obavještenje od Allaha (Uzvišenoga) politeistima koji se prepiru sa Vjerovjesnikom i njegovim ashabima o zabrani strvi na način kako su se sporili. To o čemu su se sporili je haram. Allah je to zabranio. Ono što oni smatraju da je Allah zabranio, ono je halal, Allah ga je dozvolio. Oni su slagali i pripisali to da ga je Allah zabranio.

Taberi, komentarišući riječi: *A onome ko bude primoran, ali ne iz želje, samo toliko da glad utoli, Gospodar tvoj će doista oprostiti i milostov biti* (6/145), kaže da znači da onaj koji bude prisiljen da jede strv, krv koja teče, ili svinjsko meso, ili meso stoke koja je zaklana bez spominjanja Božijeg imena, a što je Allah zabranio, ne želeći time da jede što mu se sviđa, niti zbog toga što je gladan, niti pri tome prelazi granice koje je Allah dozvolio, nego da jede onoliko koliko mu je potrebno da se ne upropasti ako ne bude jeo, ali da ne prijeđe granice, nego da pojede onoliko koliko mu je potrebno, onda neće biti grijешan ako jede u tim granicama, *pa, Allah, zaista, prašta i samilostan je* (58/12), oprašta ono što je čovjek uradio zbog toga, prekriva i oslobađa ga kazne, a da je htio Allah ga je mogao kazniti. Allah je samilostan i dozvolio mu da jede to kada je u nevolji, a da je htio mogao mu je to zabraniti i spriječiti.

O granici kod koje je čovjek prisiljen da jede hranu koja je zabranjena a koja je čovjeku dozvoljena, u ovom slučaju, i količini koja mu je dozvoljena, postoje pravnička razmimoilaženja. Neki smatraju da je dozvoljeno pojesti samo toliko koliko je potrebno da se sačuva život i kad postoji bojaznost da bi se upropastio ako bi se sustegao. Drugi smatraju da je dozvoljeno pojesti onoliko koliko je potrebno da se čovjek najede. Neki smatraju da je dozvoljeno i više od toga što bi mu pomoglo da ne ogladni ako se dotični boji da kasnije neće imati hrane. Mi ne ulazimo u ove detalje. Ovo koliko smo iznijeli bit će dovoljno za ovu temu.

Što se tiče Jevreja, Allah im je zabranio da jedu meso kopitara, tj. meso životinja čija stopala nisu rasječena (nisu papci), kao što je meso deve, noja, patke i guske, zabranio im je također loj govečeta i bravčeta, osim loja sa leđa ili oko crijeva, ili loja koji je pomiješan sa kostima. To im je bila kazna zbog njihove oholosti i prekoračivanja Allahovih odredaba i Njegovih zakona.

Jevrejima smo sve životinje koje imaju kopita ili kandže zabranili a od goveda i brava njihov loj osim onoga sa leđa ili crijeva, ili onoga pomiješana sa kostima. Time smo ih zbog zuluma njihova kaznili; i Mi, zaista, govorimo istinu (6/146).

Tekst je jasno ukazao na uzrok ove zabrane. Ovaj razlog je poseban i odnosi se na Jevreje. Tekst potvrđuje da je ovo istina, a ne ono što kažu oni da je to zabranio Israil, a to je Jakub, njihov djed. Kažu da je on zabranio ovo sebi i da oni slijede njega i na sebi primjenjuju tu zabranu. Međutim, ovo je bilo dozvoljeno Jakubu, ali je njima zabranjeno zbog njihove oholosti, pa ih je Allah kaznio ovom zabranom, zabranio da jedu ono što je dozvoljeno.

A ako ti oni ne budu vjerovali, ti reci: "Gospodar vaš je neizmjereno milostiv, ali kazna Njegova neće mimoći narod grešni!" (6/147).

Reci: "Vaš je Gospodar veoma milostiv prema vama i prema ljudima koji vjeruju i prema drugima stvorenjima. Milost Allaha (Uzvišenog) proteže se i na onoga koji dobro čini i koji loše čini. Allah ni najmanje ne žuri da primijeni zasluženu kaznu zbog svoje blagosti i milosti." Neki od njih se povrate Allahu. Međutim, Njegova srdžba je žestoka koju može odvratiti od grijешnika samo Njegova blagost i odgoditi do određenog roka samo Njegova moć.

Ove riječi sadrže u sebi iskazivanje želje za milost, a i izazivanje straha od te srdžbe. Allah je stvorio srca ljudi, obraća im se, i jednima i drugima, kao takvim; možda će se srca povratiti, primiti poziv i uslišati ga.

Kada kontekst stigne do ove granice gdje im se grla stežu i kada ne postoji nikakva mogućnost za ispriku, tada dolazi do suočavanja sa njihovim posljednjim bijegom, u što ih prenosi njihov politeizam i zabluda

u poimanjima i postupcima. Tada oni govore da su na to prisiljeni, a ne da su to odabrali u svom tumananju u politeizmu i zabludi. Da Allah nije htio da oni budu politeisti i u zabludi, On je to mogao učiniti Svojom moći, od čega Ga ništa ne bi moglo spriječiti.

Mnogobošci će govoriti: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bi smo išta zabranjenim učinili." Tako isto su oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: "Imate li vi kakav dokaz, da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkam povodite i vi samo nesistinu govorite." Reci: "Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na pravi put ukazao!" (6/148-149).

Pitanje prisile i izbora bilo je često predmet rasprave u historiji islamske misli između ehli's-sunne, mutezile, džebrija i murđžija. U ovu polemiku upustila se i grčka filozofija, logika i kršćanska teologija, pri čemu je dolazilo do velike složenosti koja je nepoznata islamskom jasnom i realnom razumu. Da je ovo pitanje primijenilo direktni, lahki i pozitivni program Kur'ana, ne bi došlo do ovakve polemike i to ne bi krenulo onim putem kuda je krenulo.

Mi suočavamo ove riječi politeista i odgovor Kur'ana na to i primjećujemo da je to pitanje jasno, jednostavno i definirano.

Mnogobošci će govoriti: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bi smo išta zabranjenim učinili" (6/148). Na taj način oni prenose svoj politeizam i politeizam svojih roditelja, zatim i zabrane koje su oni zabranili, a ne Allah, i tvrde, bez znanja i dokaza, da je ovo Allahov zakon. Prebacuju sve ovo govoreći da je Allah to htio, jer da On to nije htio, oni mu ne bi pripisivali sudruga niti bi štošta zabranjivali.

Kako se Časni Kur'an suočava sa ovom njihovom tvrdnjom?

On se suočava s tim govoreći da oni poriču kao što su poricali i oni prije njih, a ti koji su ranije poricali osjetili su Allahovu srdžbu. Allahova srdžba predstoji i tim drugima koji poriču.

Tako isto su oni prije njih poricali, sve dok kaznu Našu nisu iskusili (6/148).

Ovo je taj potres koji pokreće osjećaje, budi srca iz nemara i upućuje ka pouci...

Drugi moment bio je ispravljanje načina razmišljanja i pogleda. Allah im je naredio da čine pozitivno, a zabranio im zabranjeno. Ovo oni mogu

sigurno spoznati, ali htijenje Allahovo je nespoznajno. Ne postoji sredstvo pomoću kojeg bi se ono moglo spoznati, pa kako onda da ga oni spoznaju? A kada ga sigurno nisu spoznali, onda kako da dođu do njega.

Reci: "Imate li vi kakav dokaz da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkom povodite i vi samo neistinu govorite" (6/148).

Allahove naredbe i zabrane su sigurno spoznajne. Pa zašto onda ostavljaju ono što se kategorički može spoznati, a nastavljaju hod iza pretpostavki i neistina, lutajući po kotlini koja im je nepoznata.

Ovo je definitivni sud o ovom pitanju. Allah ne zadužuje ljude da spoznaju tajnu Njegovog htijenja i Njegove moći pa da bi se prilagođavali tome. Allah ih obavezuje i opterećuje da saznaju Njegove naredbe i zabrane - da bi se prilagodili prema njima. Kada oni to pokušaju, onda Allah odlučuje i omogućuje im Uputu i raspoloži njihove grudi za islam. Ovo im je dovoljno za ovo pitanje koje se tada javlja u svojoj praktičnoj realnosti, sasvim lahko, bez prekrivenosti i nejasnoće toga gloženja i vlastitog suda.

Allah je u stanju, kad bi htio, da stvori čovjeka od početka da on zna po prirodi samo Uputu, ili da ga prisili na Uputu, ili da Uputu koncentriše u srce čovjeka i da ga uputi bez prisile. Međutim, Allah (Uzvišeni) želi nešto drugo, želi da iskuša čovječanstvo njegovim opredjeljenjem za Uputu ili zabludu. Da se zna ko je od njih na Pravom Putu pa da ga još više uputi i pomogne, i da onome ko se usmjerio prema zabludi omogući skretanje i sljepilo. Njegov zakon se odvija kako On hoće.

Reci: "Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na pravi put ukazao!" (6/149).

Pitanje jasno predočeno i sažeto u najjednostavnijoj slici da bi ga čovjek spoznao. Ponavljanje ovog pitanja i polemisanje je tuđe islamskom osjećaju i programu. Polemika o njemu nije rezultirala ni u jednoj filozofiji ni teologiji zadovoljavajućim rezultatom, jer ona tretira ovaj problem na način koji ne odgovara prirodi problema.

Priroda svake istine definira program kojim će se ta istina razmatrati, a definira i stil njena izraza. Materijalna istina može koristiti iskustvo laboratorija, a matematička istina može se proučavati racionalnim tezama. Svaka druga istina koja je dalje od toga i izvan toga mora se razmatratiti drugim programom, to je, kao što smo ranije rekli, program praktičnog iskustva dotične istine na praktičnom njenom području, to je program pokušaja iznalaženja izraza o istini bez racionalnog stila i pitanja

sa kojima je polemički razmatrana ranije i kasnije i sa svim onim što ju je okruživalo.

Uostalom, ova vjera došla je da rješava realnost na praktičan način, da jasno definiše šta je naređeno, a šta zabranjeno. Prelazak na istraživanja nespoznajnog Htijenja znači ulazak u bezdan kojeg razum ispituje bez dokaza, gubeći uzaludno trud na tom području kojeg bi trebao uložiti na pozitivnom, realnom i vidljivom dijelu.

Na kraju, Allah (Uzvišeni) upućuje Svoga Poslanika (alejhi's-selam) ka suočavanju sa politeistima mjesto svjedočenja o pitanju zakonitosti, kao što ga je ranije uputio ka svjedočenju o pitanju Božanstva na početku ove sure.

Na početku ove sure Allah (Uzvišeni) kaže:

Reci: "Ko je svjedok najpouzdaniji?" - i odgovori: "Allah, On će između mene i vas svjedok biti. A meni se ovaj Kur'an objavljuje i da njime vas i one do kojih on dopre opominje. Zar vi, zaista, tvrdite da pored Allaha ima i drugih bogova?" Reci: "Ja ne tvrdim." Reci: "Samo je On - Bog, i ja nemam ništa s tim što vi smatrate druge Njemu ravnim" (6/19).

A na drugom mjestu Allah (Uzvišeni) kaže:

Reci: "Dovedite te svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge Gospodaru svome ravnim smatraju (6/150).

To je stvarno suočavanje, suočavanje koje razdvaja. Ovo suočavanje ukazuje na prirodu ove vjere koja nije nepoznata, nije tajna. Ova vjera ne pravi nikakvu razliku između otvorenog i jasnog politeizma, pri čemu se dodaje drugo božanstvo Allahu i drugoga politeizma koji je predstavljen u primjeni prava suverenosti i donošenju zakona ljudima, a koje Allah nije dozvolio, ne osvrćući se i ne uzimajući u obzir njihovu tvrdnju da je sve ono što oni propisuju kao zakon Allahov zakon. Ova vjera kaže, za one koji čine ovakva djela, da oni negiraju Allahove znake, ne vjeruju u Budući svijet i da nepravedno postupaju prema Allahu, tj. da oni pridodaju Njemu

božanstvo koje Mu je ravno. To je onaj izraz koji je naveden na početku ajeta u ovom poglavlju u kome se opisuju oni koji ne vjeruju, a glasi:

Hvaljen neka je Allah koji je nebesa i Zemlju stvorio i tmine i svjetlo dao, pa opet oni koji ne vjeruju - druge sa Gospodarom svojim izjednačuju!

(6/1).

Ovo je Allahov sud o onima koji su uzurpirali pravo suvereniteta i koriste ga za donošenje zakona ljudima tvrdeći da je ono što oni kao zakon donose da je to Allahov zakon. Poslije Allahove odredbe i suda, vezano za ovo složeno pitanje, nema niko pravo da kaže svoj sud.

Ako hoćemo da shvatimo zašto je Allah (Uzvišeni) donio ovaj sud, zašto ih ubraja u one koji negiraju Njegove znakove, ubraja ih među one koji ne vjeruju u buduću svijet, ubraja ih u politeiste koji izjednačavaju druge s Njim, onda bismo morali da pokušamo razmisliti o Allahovoj mudrosti kod donošenja zakona i da je Njegov sud nešto što je obavezno za muslimana.

Allah decidno kaže za ljude koji propisuju zakone sobom, bez obzira što oni tvrde da je to Allahov zakon, da oni negiraju Njegove dokaze. Njegovi dokazi, ako se misli ovdje na kosmičke dokaze potvrđuju da je On Stvoritelj, Skrbnik i Jedini, a Stvoritelj i Skrbnik je istovremeno i Vlasnik. Prema tome, On je Jedini koji postupa i koji sudi. Svaki onaj koji ne daje suverenost Allahu (Uzvišenom) negira ove Njegove znakove. Ako se misli pod ovim na kur'anske ajete, pa tekstovi u Kur'anu su sasvim jasni i otvoreni. Oni govore da je nužno priznati da samo Allahu (Uzvišenom) pripada suverenost u realnom ljudskom životu, govore da je nužno prihvatiti samo Njegov šariat kao zakon, da su ljudi obavezni samo Njemu se klanjati pri realizaciji tog zakona i definitivnog suda.

Allah (Uzvišeni) kaže također za njih da oni ne vjeruju u Sudnji dan. Onaj koji vjeruje u Sudnji dan i ko je uvjeren je da će se sresti sa svojim Gospodarem Sudnjeg dana taj ne može zauzeti neprijateljski stav prema Allahovom Božanstvu, niti može tvrditi za sebe da on ima pravo koje pripada samo Allahu. To je pravo apsolutne suverenosti u životu ljudi. Ova suverenost predstvaljena je u Allahovoj odredbi u Njegovu zakonu i sudu.

Zatim dolazi sud o njima da oni uz svoga Gospodara smatraju ravnim i druga božanstva. To jeste, njima se pripisuje politeizam kao i onima koji ne vjeruju, jer da su bili monoteisti, ne bi pridruživali druga božanstva Allahu (Uzvišenog) u pravu suverenosti koja pripada samo Njemu, niti bi

prihvatili da neko tvrdi za sebe da je Božanstvo i da to oponaša, a da oni prihvate to i zadovolje se time.

Ovo je, kako nama izgleda, uzrok ovog Allahova suda protiv onoga ko oponaša pravo suvereniteta i onih koji propisuju ljudima zakone koji nisu dopušteni, suda koji govori da takvi negiraju Allahove dokaze, da ne vjeruju u Sudnji dan, da se takvim pripisuje politeizam, čime se ostvaruje nevjerovanje. O samom sudu musliman nema pravo da se spori. O sudu je data konačna riječ i ona ne traži nikakav pogovor. Neka pogleda svaki musliman kako se ponaša pred riječima Uzvišenog, Mudrog.

Poslije zadržavanja na svjedočenju i odbacivanju zabrana koje su oni odredili, kontekst im donosi Allahove odredbe koje sadrže ono što je Allah zaista zabranio. Pored tih zabrana naći ćemo i neka pozitivna zaduženja, nasuprot kojih stoji zabranjeno. Ove zabrane počinju prvom zabranom a ta prva zabrana, ogleda se u politeizmu jer je to prva osnova koju treba da prihvati i da na njoj gradi zabrane onaj ko se preda toj prvoj osnovi i ko je prihvati.

Reci: "Dodite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisiju: da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite, da djecu svoju, zbog nemaštine, ne ubijate - Mi i vas i njih hranimo - ne približujte se nevaljalštinama, bile javne ili tajne; ne ubijate onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva, - eto, to vam On preporučuje da bi ste razmislili - i da se imetku siročeta ne približavate, osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane, i da krivo na litru i na kantaru ne mjerite, - Mi nikoga preko njegove mogućnosti ne zadužujemo -, i kad govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i da obeveze prema Allahu ne kršite, - eto, to vam On naređuje da bi ste to na umu imali. I doista, ovo je pravi put moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da bi ste se grijeha klonuli (6/151-153).

Kad pogledamo u ove preporuke, koje se navode u kontekstu povodom razgovora o donošenju zakonitosti vezane za životinje, plod, džahilijjske obmane, poimanja i postupke, primijetiti ćemo da su to osnove ove vjere u cjelini. To su osnove života, savjesti, monoteizma,

osnove života porodice sa njenim pokoljenjima koja ih prate, osnove društvenog života vezano za solidarnost i pročišćavanja koja se odvijaju kroz postupke, osnove života čovjeka, prava i sigurnosti koje ga okružuju i povezuju sa preuzetom obavezom od Allaha, a sve to počinje monoteizmom - vjerovanjem u Jedinog Allaha.

Kad pogledamo kraj ovih preporuka, primijetit ćemo da Allah (Uzvišeni) potvrđuje da je ovo Njegov Pravi Put, a svaki drugi put odvodi ljude od Njegova Puta koji spaja i koji je jedini.

Ovo je važno pitanje o čemu govore ova tri ajeta, važno pitanje koje dolazi na kraju i koje izgleda kao da je sporedni moment iz vremena džahilijeta. Međutim, to je, ustvari, osnovno pitanje ove vjere s obzirom da se povezuje sa svim ovim važnim preporukama.

Reci: "Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje!" (6/151).

Reci: "Dodite da vam izložim šta vam je vaš Gospodar zabranio, a ne ono što vi tvrdite da vam je On zabranio", šta vam je zabranio vaš Gospodar koji ima Jedinu pravo na Božanstvo, a to je starateljstvo, odgoj, usmjerenje i suverenitet. To su Njegove nadležnosti, predmet Njegove vlasti. Taj koji zabranjuje - to je "Rabb", a Allah je jedini taj koji treba da bude "Rabb" - Gospodar.

Da mu ništa ne pridružujete (6/151).

To je pravilo na kome počiva zdanje vjerovanja, na šta se oslanjaju obaveze i propisi, iz čega proizilaze prava i dužnosti. To je baza ili temelj koja treba da se uspostavi prije nego se stupi na donošenje naredbi i zabrana, prije ulaska u obaveze i odredbe, prije ulaska u sistem i stanja i prije ulaska u zakone i odredbe. Ljudi treba da priznaju Božanstvo samo Allahu u svom životu, da priznaju samo Njegovo Božanstvo i u svom vjerovanju da u Njegovom Božanstvu ne pridružuju nikakvo drugo Božanstvo, da Mu priznaju da samo Njemu pripada slobodno postupanje u zbivanjima u ovom Kosmosu i u svijetu uzroka i odredaba, da priznaju samo Njemu da On slobodno postupa prema njima i da će slobodno postupati kod kažnjavanja i nagrađivanja na Sudnjem danu, da priznaju samo Njemu da On slobodno postupa sa ljudima u svijetu suda i zakona u cjelini.

To je pročišćavanje savjesti od gomile politeizma, pročišćavanje razuma od gomile priča i praznih kazivanja, pročišćavanja društva od džahilijetske tradicije i prečišćavanju života od robovanja čovjeka čovjeku.

Politeizam u bilo kojoj formi zabranjen je, jer on vodi ka svakoj drugoj zabrani, haramu. On je prvi koji zaslužuje da bude osuđen i da se sve osude Upute protiv njega, sve dok ljudi ne priznaju da nema drugog Boga osim Allaha, da oni nemaju drugog Gospodara osim Allaha, da nemaju drugog suverena osim Allaha, i da nemaju drugog zakonodavca do Allaha. Njihova je obaveza takoder da ne usmjeravaju i ne upućuju svoje obrede nekom drugom do Allahu.

Monoteizam, općenito, prva je osnova koju ne može nadoknaditi ništa drugo, nikakav ibadet, ponašanje ili djelo.

Zbog toga preporuke počinju ovim pravilom:

Da Mu ništa ne pridružujete (6/151).

Mi se ovdje moramo osvrnuti na ono što je prethodilo ovim preporukama da bismo znali šta se misli pod pojmom politeizam, o čemu je završen razgovor u predgovoru ovih preporuka. Cjelokupni kontekst odnosio se na određeni problem, problem zakonodavstva i prakticiranja prava suverenosti kod donošenja zakona, a prije toga ajeta govorilo se o svjedočenju pa je pohvalno da ponovimo taj tekst:

Reci: "Dovedite te svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge Gospodaru svome ravnim smatraju (6/150).

Trebamo se podsjetiti sadržaja ovog ajeta i onoga što smo rekli o njemu na ranijim stranicama ove knjige da bismo shvatili šta kur'anski tekst ovdje podrazumijeva pod pojmom politeizam, gdje se na kraju o njemu kaže da je to politeizam u vjerovanju kao i politeizam u suverenosti. Prema tome, kontekst je aktualan i povod mu odgovara.

Mi se moramo na ovo stalno podsjećati, jer nastojanja šejtana da udalji ovu vjeru od osnovnih poimanja dalo je, nažalost, svoj plod i pitanje suverenosti sudstva odvojilo od islamske doktrine, odvojilo od osjećaja za njenu doktrinalnu osnovu. Čak i islamske zanesenjake nalazimo da i oni govore o poboljšanju vjerskih obreda ili osuđuju moralni pad ili ukazuju na izvjesne zakonske propuste, ali ne govore uopće o principu suverenosti i njenom mjestu u odnosu na islamsku doktrinu. Oni osuđuju sporedne stvari, a ne osuđuju ono što najviše zaslužuje osudu, ne osuđuju uspostavljanje života na drugim principima, a ne na monoteizmu, tj. ne daju suverenost jedino Allahu.

Allah je preporučio ljudima, prije svake druge preporuke, da Mu ne pripisuju ni u čemu sudruga. U kur'anskom kontekstu na pojedinim mjestima Allah je definisao šta znači politeizam, na čijoj se zabrani gradi svaka druga preporuka.

To je pravilo na čijoj osnovi se i povezuje svaka osoba za Allaha, svako društvo za stabilno mjerilo; našto se društvo povraća u svim povezivanjima; zatim, to su osnovne vrijednosti koje dominiraju ljudskim životom a koje su porobljene za račun strasti i čudi i drugih naziva smještenih u prostore između strasti i čudi.

...da roditeljima dobro činite, da djecu svoju, zbog nemaštine, ne ubijate, - Mi i vas i njih hranimo (6/151).

To je porodična veza sa pokoljenjima koja iza njih dolaze i koja će biti kasnije u savezu sa Allahom i jedinstvom smjera. Zna se da je Allah (Uzvišeni) milostiviji ljudima od roditelja i sinova, pa je preporučio djeci da vode brigu o roditeljima, a roditeljima da vode brigu o djeci. Tu preporuku povezo je uz spoznaju jedinosti Njegova Božanstva i Njegova Gospodstva, pa im je rekao da je On taj koji se brine za njih te da zbog toga ne osjećaju poteškoću što će brinuti o roditeljima kad ostare, niti poteškoću kod briznje za djecom dok su nejaka i da se ne plaše siromaštva i drugih potreba jer ih Allah snadbijeva i opskrbljuje.

... ne približujte se nevaljalštinama bile one javne ili tajne (6/151).

Nakon što je Allah oporučio ljudima da se staraju za porodicu, On im je preporučio i osnovno pravilo na kome počiva porodica i na čemu počiva i društvo u cjelini. To je pravilo koje govori o čistoti i uzdržljivosti, a zabranio im je nevaljalštine bilo javne ili tajne. Ova zabrana je potpuno u vezi sa ranije iznijetim preporukama ljudima, prvom preporukom na kojoj počivaju sve ostale preporuke.

Nije moguće uspostaviti porodicu ni društvo u kaljuži nevaljalština, bilo javnih ili tajnih. Čistota i uzdržljivost moraju postojati da bi se uspostavila porodica i održalo društvo. Oni koji žele da se šire ružna djela nastoje da dođe do potresa temelja porodice i propadanja društva.

Nevaljalština je sve ono što ne valja, sve ono što prelazi odredbe i granice, mada se ponekad misli da se to odnosi na prostituciju. Preovlađuje mišljenje da se ovdje misli na taj porok, jer je ovo mjesto gdje se nabrajaju zabrane, pa, prema tome, prostitucija bi bila jedno od nevaljalih djela, našto se ovdje misli. Zatim, u nevaljala djela ubrajaju se: ubistvo čovjeka,

upropaštavanje imovine siročadi i pripisavanje Allahu sudruga. Specificiranje nevaljalih djela i spominjanje ovdje prvo prostitucije u prirodi je konteksta termina “nevaljala djela” donijetog u množini, što znači da ovaj prijestup obuhvata i sve predradnje i okruženja slične prirode: dotjerivanje, bestidnost, izazivačke upadice, riječi, davanje znakova, zavodnički smijeh, zavodenje, izazov itd. Sve su to nevaljala djela, sve su to loša djela koja okružuju posljednje nevaljalo djelo, bilo da su javna ili tajna. Neka od ovih postupaka ostaju tajna u savjesti, neka se manifestuju, neka su skrivena, a neka javna, otkrivena. Sve to nanosi štetu stabilnosti porodice i šteti društvu, pored nanošenja štete jedinkama, umanjuje im vrijednost itd. Tek nakon toga dolazi razgovor o djeci i roditeljima.

Pošto ova nevaljala djela u sebi nose zavodenje, privlačnost itd., upotrijebljen izraz “Ne približujte se” kao zabrane samog približavanja da bi se spriječila loša djela i izbjegla privlačnost s kojom se slabi volja. Zbog toga se zabranjuje drugi pogled, nakon prvog koji nije bio namjeren, zabranjuje se miješanje osim onoliko koliko je najnužnije, zabranjuje se pokazivanje onoga što izaziva draž. Zabranjuje se čak i upotreba šminke i parfema na putu, zabranjuje se izazivački smijeh itd. Svi izazovi zabranjuju se u čistom islamskom životu. Ova vjera ne želi da ljudi budu izloženi smutnji da članovi tog društva budu izloženi nevolji pri odbrani. To je vjera koja ističe preventivu prije donošenja osude i kazne. To je vjera koja štiti savjest, osjećaj, čula i organe. Allah zna koga je On stvorio. On je Milostiv i Obaviješten.

Mi, također, znamo šta želi ovoj vjeri, društvu i životu porodice onaj ko ljudima strasti krasi lijepim, oslobađa njegove nagone svih ograničenja i u riječi i u slici, i u priči, i u filmu, i u zajedničkom logovanju i u drugim oblicima javnog komuniciranja i javnih medija.

...ne ubijajte onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva (6/151).

U kur’anskom kontekstu često se navodi zabrana ovih triju osuđenih djela jedno za drugim: politeizam, prostitucija i ubistvo čovjeka. To je zbog toga što su ova djela ustvari grijesi ravni ubistvu. Prvo grijeh ubistva prirode, drugo ubistva društva, treće grijeh ubistva osobe kao pojedinca. Priroda koja ne živi ispovijedajući monoteizam je mrtva priroda.¹⁷ Društvo koje živi u ovim nevaljalštinama je mrtvo društvo, koja će zaista završiti propadanjem. Grčka, rimska i perzijska civilizacija su za

---

¹⁷V. komentar riječi Uzvišenoga ajet 6/122, u ovom džuzu.

to historijski dokazi. Prethodnice propadanja i raspadanja zapadne civilizacije upozoravaju na skorašnju sudbinu naroda koje rastočuje ova smutnja.¹⁸ Društvo u kome je rasprostranjeno ubistvo i osveta jeste društvo kome prijeti propast. Islam za ovakve prekršaje donosi najstrožije kazne jer islam teži da zaštiti društvo od faktora razaranja.

Ranije je bilo govora o zabrani ubistva djece zbog siromaštva, a ovdje se sada zabranjuje ubistvo čovjeka uopće i najavljuje da je svako ubistvo jedinke upereno protiv ljudskog roda općenito. Na to upozorava smisao ajeta: *...ako neko ubije nekoga, koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini - kao da je sve ljude poubijao; ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva,- kao da je svim ljudima život sačuvao* (5/32). Prema tome, ovo neprijateljstvo je upereno protiv prava na život, protiv ljudskog roda u cjelini. Na osnovu ovog pravila Allah garantira svetost čovjeka u principu. Smirenost muslimanskog društva i njegova sigurnost su u Kući Spasa i, polazeći od toga, svaka osoba u tom društvu ima pravo da radi i proizvodi potpuno sigurna za svoj život. Ne može biti uznemiravana osim kad to pravda zahtijeva, a pravdu koja traži da osoba bude podvrgnuta odgovornosti, Allah je objasnio u Svom Zakonu i nije ostavio čovjeku da to procjenjuje i komentira. Međutim, Allah je objasnio ovaj zakon tek kada je uspostavljena muslimanska država u kojoj je muslimansko društvo imalo vlast koja garantira tom društvu provođenje ovog zakona.

Ovaj osvrt ima svoju vrijednost za definisanje prirode programa ove vjere kako nastaje i kreće se; čak i za ova osnovna pravila u životu društva Kur'an je objasnio tek kada je došlo vrijeme za njihovu primjenu.

I prije nego je kontekst prešao u svom objašnjenju zabrana i obaveza rastavio je, ovaj dio i dio koji ga slijedi isticanjem Allahove oporuke, Njegove naredbe i usmjerenja.

... eto, to vam On preporučuje da biste razmislili (6/151).

Ovaj pogovor dolazi sukladno kur'anskom programu o povezivanju svake naredbe i zabrane sa Allahom, iskazujući pri tome jedinstvo vlasti koja naređuje pozitivno i zabranjuje negativno ljudima, povezuje naredbe i zabrane sa ovom vlašću koja postaje mjerilo ove naredbe i zabrane u savjesti ljudi.

---

¹⁸V. djelo Et-Tetawuru we's-sebat od Muhammeda Kutba.

Ovdje također dolazi i ukazivanje na razmišljanje. Sama pamet traži da se ljudi klanjaju samo zakonu ove vlasti. Ranije smo rekli da je to vlast Stvoritelja, Skrbnika, koji slobodno postupa sa životom ljudi.

Između jednog i drugog kod ove prve grupe ispoljava se sličnost kao što se ispoljava i kod druge grupe, pa je između ovog ajeta i tog drugog ajeta uspostavio ovu intonaciju i naglasak.

... i da se imetku siročeta ne približavate, osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane (6/152).

Sa gubitkom roditelja, stratelja i odgajatelja, siročje postaje nejak u društvu. Tada ta njegova slabost pada na teret muslimanskog društva na osnovu društvenog staranja koje islam čini kao osnovu svog društvenog sistema.¹⁹ Siročje je bilo izgubljeno u arapskom društvu predislamskog perioda. Brojna usmjeravanja navedena u Kur'anu u raznim prilikama, katkada i strogo izražena, govore kako se u tom društvu loše postupalo sa siročetom. Međutim, Allah je povjerio plemenitom siročetu tog društva najcasnije zaduženje u svijetu kada mu je povjerio poslanstvo - da bude vjerovjesnik svim ljudima stavivši mu u zadatak lijepo ponašanje koje zahtijeva ova vjera s kojom je ovaj jetim upućen da se štite jetimi i da se stara o njima onako kako to primjećujemo u ovom usmjerenju.

...i da se imetku siročeta ne približivate osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane (6/152).

Onaj ko se stara o jetimu - djetetu bez jednog ili oba roditelja - treba postupati sa imetkom maloljetnika na najpovoljniji način, da bi imetak štitió i razvijao kako bi mu ga predao u cjelini i povećan kad ono postane punoljetno, odnosno kad tjelesno i umno odraste da bi moglo štiti svoj imetak i postupati s njim kako valja. Na taj način društvu će biti predat koristan član čija su prava u cjelini sačuvana.

Islamski pravници razilaze se o dobi punoljetnosti i zrelosti djeteta. Abdurrahman ibni Zejd i Malik smatraju da je dijete punoljetno kad doživljava poluciju u snu, a Ebu Hanife smatra da je dijete punoljetno u dvadeset petoj godini, Suddi u tridesetoj, stanovnici Medine smatraju da je dijete punoljetno sa prvom polucijom i ispoljavanjem zrelosti zajedno bez ograničenja doba starosti.

... i da krivo na litru i na kantaru ne mjerite, - Mi nikoga preko njegove mogućnosti ne zadužujemo (6/152).

---

¹⁹V. poglavlje *Mudžtemi'un mutekafilun* u djelu *Nahwe medžtemi'in islamijjin*.

Ovo se odnosi na trgovinsku razmjenu među ljudima u granicama pravednosti i tačnosti. U kontekstu je to povezano sa vjerom jer postupci u ovoj vjeri su čvrsto vezani za doktrinu, a onaj koji ovo preporučuje i naređuje je Allah. Prema tome, ovo pitanje se povezuje sa pitanjem Božanstva i klanjanja, a spominje se na istom mjestu na kome se iznosi i pitanje doktrine i njenih odnosa sa svim pitanjima života.

Džahilijjeti su tada kao i sada odvajali doktrinu i klanjanje od zakona i postupaka, o čemu govori i Časni Kur'an kad se osvrće na narod Šuajba: *"O Šuajbe", - govorili su oni - "da li vjera tvoja traži od tebe da napustimo ono čemu su se preci naši klanjali ili da ne postupamo sa imanjima naših onako kako nam valja!"* (11/87).

Kur'anski kontekst dalje povezuje pravila komuniciranja i postupaka sa imetkom u trgovini i kupoprodaji, i to sve povezuje sa ovom doktrinom da bi ukazao ili potvrdio prirodnost ove vjere i izjednačio je kod doktrinalnih pitanja i zakona, kod klanjanja i postupaka, jer je to sve osobenost ove vjere i sve je povezano u njenu osnovnu bit.

... i kad govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika
(6/152).

Ovdje se islam uzdiže u svijesti vjernika na visok nivo Upute, nivo vjerovanja u Allaha, nivo saznanja Allahove kontrole, ali je ovdje, istovremeno, i klizište ljudske slabosti. Ta sklonost prouzrokuje takvu svijest kod pojedinca, da on osjeća da se svijest odražava u međusobnom pomaganju, solidarnosti i pružanju pomoći, premda je on slab i manjkav i ograničen u vremenu življenja, u snazi srodstva vidi oslonac za svoga slaboga, u širini srodstva vidi savršenstvo svoga egzistiranja i produženje srodstva iz pokoljenja u pokoljenje. To sve prouzrokuje da bude slab prema svojim kod svjedočenja, bilo njima u prilog ili protiv njih, ili kod parničenja između njih i drugih ljudi. Ovdje, na ovom klizištu, islam vodi ljudsku savjest da i tada govori istinu i zastupa pravdu, da ostane na Uputi, pridržavajući se samo Allaha, Njegove kontrole i zadovolji se samo sa Njegovom pomoći, jer je On bliži čovjeku od same njegove žile kucavice.

Zbog toga je donijet pogovor na ovu naredbu i na ranije izložene preporuke, podsjećajući čovjeka pri tome na njegove obaveze prema Allahu.

... i da obaveze prema Allahu ne kršite...! (6/152).

Ova obaveza prema Allahu zahtijeva da se govori istina, postupa pravedno pa makar bilo i protiv bližnjih. U ovu Allahovu obavezu ulazi i pravilno postupanje kod mjerenja na litru i na kantar, zatim da se ne približuje imetku maloljetnih osim u slučaju da je to u prilog imetka. U obavezu prema Allahu ulazi i neprikosновенost čovjeka osim kad pravda drukčije traži. Prije svega, u sastav Allahove obaveze dolazi nepridruživanje Allahu nikakavog božanstva. Ovo je najveća obaveza koju preuzima na sebe priroda čovjeka, s obzirom da je njeno stvaranje vezano za njena Stvoritelja, da osjeća Njegovo postojanje u zakonima koji vladaju tom prirodom i Kosmosom oko nje.

Poslije obaveza slijedi i kur'anski pogovor na odgovarajućem mjestu:

... eto, to vam On naređuje, da biste to na umu imali (6/152).

Upozorenje protiv nemarnosti, a srce koje se sjeća nije nemarno. Ono se sjeća svih obaveza prema Allahu, a sjeća se i Njegovih preporuka vezanih za ove obaveze i ne zaboravlja ih.

Ova osnovna jasna pravila koja skoro sažimaju islamsku doktrinu i njen društveni zakon bazirani su na monoteizmu i završeni obavezom prema Allahu kao i ranije spomenutoj suverenosti i zakonu. Ovo je Allahov Pravi Put. Njegov put, iza koga ne postoji ništa drugo do put otcjepljenja od Njegova puta.

... i doista, ovo je pravi put Moj pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova; - eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonuli (6/153).

Ovim riječima završava ovaj dugi odlomak sure koji je počeo riječima :

Zašto da pored Allaha tražim drugog sudiju, kad vam On objavljuje Knjigu potanko? (6/114),

a završava ovom snažnom intonacijom. Ovaj odlomak obuhvata između uvodnog dijela i njegova kraja i pitanje suverenosti i donošenje zakona kao što je slučaj i kod pitanja usjeva, životinja, klanja i zavjeta, pored drugih osnovnih doktrinalnih pitanja. Time se želi ukazati da je i ovo sastavni dio ovih pitanja kojima kontekst Kur'ana posvećuje poseban prostor i povezuje ih sa ostalim ranije navedenim sadržajima ove sure koja se odnose na islamsku doktrinu u njenom najširem okviru uključujući tu i pitanje Božanstva i klanjanja na poseban način.

To je jedini put, Allahov Put, jedini put koji vodi ka Allahu da ljudi u svom klanjanju prihvate samo Allaha (Uzvišenog) da se samo Njemu klanjaju, da znaju da suverenost pripada samo Allahu i da se klanjaju ovoj suverenosti u svom realnom životu.

To je Put Allahov. To je Njegov Put. Drugog puta nema. Ako neko krene drugim putem, on se odvaja od Njegova Puta.

... eto, to vam On naređuje da biste se grijeha klonuli (6/153).

Bogobojaznost ovisi o vjerovanju i postupku. Pomoću bogobojaznosti srca dolaze na Pravi Put.

« ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى الَّذِي أَحْسَنَ ، وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ ، وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّعَالَمٍ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ * وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ ، فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ * أَنْ تَقُولُوا : إِنَّمَا أَنْزَلَ الْكِتَابُ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ قَبْلِنَا ، وَإِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ * أَوْ تَقُولُوا : لَوْ أَنَّا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ ، فَقَدْ جَاءَكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ ، فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَبَ بَيِّنَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ عَنْهَا ؟ سَنَجْزِي الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يَصْدِفُونَ * هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ ، أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ ، أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ ؟ يَوْمَ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا . قُلْ : أَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ .

« إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شَيعًا لَسْتُ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ، إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ ، ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ * مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا ، وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ .

« قُلْ : إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ : دِينًا قِيَمًا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا ، وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ * قُلْ : إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ *

لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَبَدَّلْتَ أَمْرَتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ * قُلْ : أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنَى رَبًّا وَهُوَ
 رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ، وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا ، وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ،
 ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ ، فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ * وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ
 خَلَائِفَ الْأَرْضِ ، وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِيمَا آتَاكُمْ ، إِنَّ
 رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ ، وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ . .

Mi smo Mūsāu Knjigu dali da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost - da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati (6/154).

A ova Knjiga koju objavljujemo jest blagoslovljena, zato je slijedite i grijeha se klonite da bi vam se milost ukazala, (6/155)

i zato da ne kažete: "Knjiga je objavljena dvjema vjeroispovjestima prije nas, ali mi ne znamo da je čitamo kao oni" (6/156)

i da ne kažete: "Da je Knjiga objavljena nama, bolje bismo se od njih držali pravog puta." Pa objavljuje vam se, eto, od Gospodara vašeg jasan dokaz i uputstvo i milost; i ima li, onda, nepravdnijeg od onoga koji Allahove dokaze ne priznaje i od njih se okreće? A Mi ćemo teškom mukom kazniti one koji se od dokaza Naših odvrćaju zato što to stalno čine (6/157).

Zar oni čekaju da im meleki dođu, ili kazna Gospodara tvoga, ili neki predznaci od Gospodara tvoga? Onoga dana kada neki predznaci od gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: "Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!" (6/158).

Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili, Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti (6/159).

Ko uradi dobro djelo, biće desetorostruko nagrađen, a ko uradi rdavo djelo, biće samo prema zasluži kažnjen, i neće im se učiniti nepravda (6/160).

Reci: "Mene je Gospodar moj na pravi put uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrāhima pravovjernika, a on nije bio idolopoklonik" (6/161)

Reci: "Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, (6/162)

koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman" (6/163).

Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grešnik će samo svoje breme nositi. Na kraju, Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti (6/164).

On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete i On vas po položaju jedne iznad drugih uzdiže da bi vas iskušao u onome što vam daje. Gospodar tvoj, zaista, brzo kažnjava, ali On, doista, prašta i samilostan je" (6/165).

Nije prestala impulzivnost konteksta u osnovnoj temi koju tretira posljednji dio ove sure, a to je tema suverenosti, zakonitosti i njihova odnosa sa vjerom i doktrinom. Ova nova stavka je dosta širok nastavak i produženje nagomilanosti da bi se potvrdila ova istina.

Ovaj dio govori o osnovnim principima doktrine a povodom zakonitosti i suverenosti kao što je to razrađivao i prvi dio ove sure u povodu pitanja vjera i doktrine, da bi se dokazalo da je pitanje zakonitosti i suverenosti također pitanje vjere i doktrine i na istom nivou na kome je kur'anski program izložio ovu istinu. Može se primijetiti da kontekst u drugom dijelu ove sure upotrebljava iste djelotvorne faktore, ista nadahnuća, scene i izraze koje je koristio u prvom dijelu ove sure.

- Kontekst govori o knjigama, poslanicima, objavi i znamenjima koje su oni tražili.

- Govori o rušenju i propadanju koje je uslijedilo poslije znamenja i opovrgavanja toga znamenja,

- Govori o budućem svijetu, o pravilima nagrađivanja i kažnjavanja.

- Govori o razdvajanju između Poslanika (alejhi's-selam) i njegova naroda koji su odstupili sa svojim bogovima i uzeli mimo Allaha druga božanstva da im donose zakone.

- Vjerovjesnik (alejhi's-selam) usmjeren je da ogласi Istinu svoje vjere, jasno i odlučno, da govori o Jedinom Božanstvu za sve svjetove i da vjerniku nije dozvoljeno zamijeniti za bilo koje drugo božanstvo.

- Govori o vlasništvu Gospodara svjetova, da Njemu pripada sve, da On postupa kako hoće sa svim, da je uzeo Sebi za zastupnike ljude koje je htio i govori o Njegovoj moći da odvede i uništi koga hoće od tog naroda i kad hoće.

Ovo su uistinu sve sama pitanja, činjenice djelotvorni i inspirativni faktori koji su u brojnosti predloženi na početku ove sure prilikom izlaganja o istini doktrine u njenom najširem smislu u okviru Božanstva i klanjanja i o odnosima koji su između jednog i drugog. Nema sumnje da ovo sve ima dokaze za to koji su poznati onome ko se obraća na časni Kur'an i njegov program.

Ovaj posljednji dio u ovoj cjelini sure počinje kazivanjem o Knjizi Mūsāa, da bi dopunio ranije kazivanje o Allahovom Putu: *I doista, ovo je pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite, pa da vas odvoje od puta Njegova* (6/135), i da bi ukazao da se ovaj put proteže od ranije u poslanstvima poslanika (alejhimu's-salatu we's-selam) i njihovim zakonima. Najbliži zakon bio je zakon Mūsāa (alejhi's-selam). Allah mu je dao Knjigu u kojoj je sve objasnio, učinio je Uputom i milosti ne bi li njegov narod vjerovao u susret sa Allahom na budućem svijetu. *Mi smo Mūsāu Knjigu dali da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost - da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati* (6/154).

Kontekst nastavlja sa spominjanjem nove blagoslovljene Knjige koja je vezana za Knjigu objavljenu Mūsāu, a koja sadrži doktrinu i zakon koji je potrebno slijediti i biti mu privržen, nadajući se da će ljude kada budu slijedili taj zakon, obuhvatiti Allahova milost i na ovom i na budućem svijetu. *A ova Knjiga koju objavljemo jest blagoslovljena, zato je slijedite i grijeha se klonite da bi vam se milost ukazala* (6/155).

Ova Knjiga je objavljena kao dokaz Arapima da ne bi govorili "da nama nije objavljena nikakva Knjiga kao što je objavljena Jevrejima i kršćanima, da je nama data slična Knjiga kao što je njima data, mi bismo bili upućeniji od njih." I eto, ovo je ta Knjiga objavljena njima, da bi se odbacio taj njihov dokaz i da oni koji opovrgavaju tu Knjigu zaslužuju bolnu patnju... i zato du ne kažete: "Knjiga je objavljena dvjema vjeroispovijestima

prije nas, ali mi ne znamo da je čitamo kao oni”, i da ne kažete: “Da je Knjiga objavljena nama, bolje bismo se od njih držali pravog puta.” Pa objavljuje vam se, eto, od Gospodara vašeg jasan dokaz i upustvo i milost; i ima li, onda, nepravедnijeg od onoga koji Allahove dokaze ne prizna je i od njih se okreće? A mi ćemo teškom mukom kazniti one koji se od dokaza Naših odvrćaju zato što to stalno čine (6/156-157).

Taj dokaz je dokinut objavom ove Knjige. Medutim, oni i dalje pridružuju Allahu sudruga, sami propisujući zakone, i tvrde da je to Allahov zakon, dok je Allahova Knjiga još tu i u njoj nema ništa od onoga što oni izmišljaju. Oni i dalje iznsistiraju i traže znakove nadnaravnosti da bi povjerovali u ovu Knjigu i slijedili je, a kad bi im došli ti znakovi koje oni traže ili neki od njih, onda bi bilo sve gotovo. *Zar oni čekaju da im meleki dođu, ili kaznu Gospodara tvoga, ili neki predznaci od Gospodara tvoga? Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: “Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!”* (6/158).

Na ovom mjestu Allah (Uzvišeni) rastavlja Svog Vjerovjesnika (alejhi's-selam) od ostalih naroda koji su se razišli i koji se ne pridržavaju Allahova monoteizma i doktrinalno i u zakonu, i ističe da je njihovo pitanje u rukama Allaha (Uzvišenog) i da će im On obračunati i rezultat dati sukladno Svojoj pravdi i milosti. *Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili, Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti. Ko uradi dobro djelo, biće deseterostruko nagrađen, a ko uradi hrđavo djelo, biće samo prema zasluži kažnjen, i neće im se učiniti nepravda* (6/159-160).

Ovdje dolazi posljednja intonacija u ovom odlomku, a ona je i posljednja i u ovoj suri, u duboko poniznom spjevu, istovremeno odlučna i konačna, koja sažima najosjetljivije doktrinalne istine ove vjere: apsolutni monoteizam, iskreno kajanje, krajnju ozbiljnost, posebnu odgovornost i iskušenje na ovom svijetu, Allahovu vlast predstavljenu u Njegovu božanstvu nad svemu, u Njegovu zastupništvu ljudima u Njegovu vlasništvu onako kako On hoće, bez druga i pogovora, upravo onako kao što ocrtava ta poetična zahvala, u krasnoj slici istine Božanstva, koja zasvijetli u najiskrenijem srcu, srcu Vjerovjesnika (alejhi's-selam), na nivou takva sjaja koji može predstaviti samo kur'anski izraz. *Reci: “Mene je Gospodar moj na pravi put uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrāhima pravovjernika, a on nije bio idolopoklonik.” Reci: “Klanjanje moje i obredi moji, i život moj i smrt moja doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova,*

koji nema saučesnika; to mi je naređeno i ja sam prvi musliman.” Reci: “Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega? Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grešnik će sam svoje breme nositi. Na kraju, Gospodaru svome ćete se vratiti, i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti. On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete i On vas po položaju jedne iznad drugih uzdiže da bi vas iskušao u onome što vam daje. Gospodar tvoj, zaista, brzo kažnjava, ali On, doista, prašta i samilostan je (6/161-165).

Mi ćemo se zadovoljiti ovim sažetim razgovorom da bismo detaljno prešli na suočavanje sa tekstovima.

Mi smo Mūsāu Knjigu dali da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati i kao objašnjenje svemu i uputu i milost - da bi oni povjerovali da će pred Gospodara svoga stati (6/154).

Ove riječi su vezane za prethodne, a njihovo značenje je: *Reci: “Dodite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: da Mu ništa ne pridružujete...” (6/151)...* I doista, ovo je pravi put Moj... (6/153) je vezano za rečenicu da Mu ništa ne pridružujete... A tekst: *Mi smo Mūsāu Knjigu dali...* (6/154) vezan je za gornja dva ajeta s obzirom da su to riječi kojima ih On poziva da bi im to Muhammed (alejhi's-selam) rekao; prema tome, tekst je naveden kako smo rekli.

A riječi Allaha Uzvišenoga: *“da učinimo potpunom blagodat onome koji će prema njoj postupati...” (6/154),* prema komentaru Ibni Džerira znače: *“... a zatim smo dali Mūsāu Tevrat da bismo dopunili Našu blagodat kod njega i kod Naših vjera prije njega, time je dopunjena Naša blagodat prema njemu zbog njegova dobročinstva i njegove pokornosti njegovu Gospodaru, zbog provođenja zakona njegove vjere s kojima je zadužen, zbog objašnjenja svega što je bilo potrebno njegovu narodu i onima koji su ga slijedili u oblasti njihove vjere.”*

A o Allahovim riječima *kao objašnjenje svemu* Katade kaže: *“One objašnjavaju ono što je dozvoljeno i što je zabranjeno.”*

Allah je dao Uputu i milost ne bi li se Mūsāov narod uputio i vjerovao da će se susresti sa svojim Gospodarom, ne bi li ih On sačuvao Svojom milošću strašne kazne.

Radi cilja zbog koga smo Mi dali Mūsāu ovu Knjigu došla je i vaša Knjiga - ne bi li vi preko te Knjige ostvarili Uputu i milost.

A ova Knjiga koju objavljujemo jeste blagoslovljena, zato je slijedite i grijeha se klonite da bi vam se milost ukazala (6/155).

To je zaista blagoslovljena Knjiga, kao što smo objasnili malo prije kod navođenja ovog teksta u ovoj suri prvi put. *Ova Knjiga, koju objavljujemo, blagoslovljena je, ona potvrđuje onu prije nje da opominješ Mekku i ostali svijet. A oni koji u onaj svijet vjeruju - vjeruju i u nju i o namazima svojim brigu brinu* (6/92).²⁰

Ranije spominjanje ove Knjige bilo je zbog opširnijeg razgovora o doktrini, a spominjanje ove Knjige ovdje je zbog razgovora o zakonu i sličnim tekstovima gdje im se naređuje da je slijede. Allahova milost prema njima ovisit će o ovom slijedenju. Ukratko, ovdje se radi o izlaganju zakona nakon što je to tretirano u početku ove sure prilikom izlaganja islamske doktrine.

Svi su njihovi dokazi propali. Svo njihovo izvinjenje i isprika nemaju vrijednosti poslije objave ove blagoslovljene Knjige. U njoj je donijeto objašnjenje za sve tako da im neće biti potrebno da se obraćaju na drugi izvor. S obzirom da nije izostala nijedna oblast života koju ova Knjiga nije tretirala, znači da njima nije bilo potrebno da sami sobom propisuju zakone.

... i zato da ne kažete: "Knjiga je objavljena dvjema vjeroispovjestima prije nas, ali mi ne znamo da je čitamo kao oni", i da ne kažete: "Da je Knjiga objavljena nama, bolje bismo se od njih držali pravog puta." Pa, objavljuje vam se, eto, od Gospodara vašeg jasan dokaz i upustvo i milost; i ima li, onda, nepravednijeg od onoga koji Allahove dokaze ne priznaje i od njih se okreće? A Mi ćemo teškom mukom kazniti one koji se od dokaza Naših odvraćaju zato što to stalno čine (6/156-157).

Uzvišeni Allah je tako htio da uputi svakog poslanika njegovu narodu na njihovu jeziku, a kada je došlo posljednje poslanstvo, Allah je uputio Muhammeda, posljednjeg vjerovjesnika, cijelom čovječanstvu. On je

---

²⁰ Svezak 7, str. 321-322.

posljednji upućeni vjerovjesnik od Allaha ljudima. To govori da je on poslanik svima njima.

Allah (Uzvišeni) dokinuo je dokaz Arapa da bi mogli reći: "Mūsā i Isa, i jedan i drugi, upućeni su svome narodu. Mi smo zanemarili učenje njihove knjige, mi ne znamo ništa o tome niti nas interesuje, a da nam je došla Knjiga na našem jeziku s kojom bi nam se obraćalo i upozoravalo nas, mi bismo bili upućeniji od sljedbenika Knjige. Njima je već došla ova Knjiga, a došao im je i poslanik od njih, mada je on poslanik svima ljudima, donio im je Knjigu koja govori sama po sebi da je on istinit. Ta Knjiga donosi im također jasne činjenice, nema u tim činjenicama nikakve nejasnoće. Ona je Uputa njima da ih izvede iz zablude, i milost njima i na ovom i na budućem svijetu.

Ako je to tako, pa ko je veći nasilnik od onoga ko poriče Allahove znakove, napušta ih, a oni pozivaju ka Uputi, dobru i spasenju? Ko je veći nasilnik za sebe i za ljude, sa odbijanjem i od sebe i od ljudi ovog velikog dobra i sa unošenjem smutnje na Zemlji džahilijjetskim poimanjem i njegovim zakonima? Oni koji izbjegavaju ovu Istinu - oni su po prirodi bolesni, bolest je u njima, ona ih odvrća od te Istine - kao bolest koja se javlja na stopalima kamile pa se kamila okreće, tj. naginje i hramlje cijelim tijelom, a ne ide pravo. Oni se okreću od Istine i pravog hoda, isto kao što se bolesna kamila okreće od kretanja pravo. Oni zaslužuju najgoru kaznu zbog svog ovog odvrćanja i odstupanja.

A Mi ćemo teškom mukom kazniti one koji se od dokaza Naših odvrćaju zato što to stalno čine (6/157).

Kur'anski izraz često koristi slične termine koji u jeziku prenose sadržaj iz osjetilne situacije u misaonu situaciju da bi se pridružilo osjećaju glavnine značenja, pa se np. upotrebljava termin "okreće", a poznato nam je da se deva okreće kada hramlje zbog bolesti stopala i ne može da ide pravo. Također se koristi i termin "okretati lice svoje", a ovo je uzeto iz termina koji se upotrebljava za bolest koja pogađa kamile a i čovjeka pa dolazi do iskrivljenja lica, i čovjek, odnosno kamila, ne može da okrene glavu bez poteškoće. Nešto slično koristi se i termin "njihova djela bit će poništena", a izvedeno je iz sintagme "poništena deva", tj. kada pasući pojede otrovnu biljku pa se naduhne i uginu. Takvih primjera u kur'anskom izrazu je mnogo.

Sa ovim prijetnjama prelazi se na druge mjere da bi se odgovorilo onima koji su zahtijevali da im se donesu Allahovi znakovi i nadnaravnosti, pa da bi vjerovali u ovu Knjigu. Slična prijetnja navodi se i kod prvih ajeta

ove sure, kada je bilo govora povodom njihova negiranja istine islamske doktrine. Ono se i ovdje ponavlja, ali ovaj put zbog njihovog odbijanja da slijede i pridržavaju se Allahova zakona. Na početku ove sure stoji:

Oni govore: "Trebalo je da mu se pošalje melek!" A da meleka pošaljemo, s njima bi svršeno bilo, ni cigli čas vremena im ne bi više dao (6/8).

A na drugom mjestu stoji:

Zar oni čekaju da im meleki dođu, ili kazna Gospodara tvoga, ili neki predznaci od Gospodara tvoga? Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao, ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: "Samo vi čekajte, i mi ćemo, dosita, čekati!" (6/158).

To je jasna i odlučna prijetnja. Allahov zakon ističe da se kazna ne može poništiti nakon donošenja nadnaravnosti, nakon čega i dalje nisu vjerovali u to oni koji poriču. Uzvišeni Allah njima kaže da nadnaravnosti koje oni traže; kad bi i samo jedan dio te nadnaravnosti bio dat, bilo bi poslije toga svršeno s njima. Onoga dana kada dođu neki znaci od Allahovih znakova, bit će kraj. Poslije toga, neće koristiti uopće vjerovanje niti bilo kakvo djelovanje čovjeku koji nije vjerovao prije toga i nije zaradio bilo kakvo pozitivno djelo u svom vjerovanju. Dobro djelo je uvijek pratilac vjerovanja i njegovog tretiranja na tezulji islama.

U brojnim rivajetima se navodi da se misli sa riječima Allaha Uzvišenoga: *Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu* (6/158) na znake Sudnjeg dana poslije čega neće koristiti vjerovanje niti bilo kakvo djelovanje, to su oni ubrojili u predznake toga Dana. Međutim, bolje je protumačiti ovaj ajet sukladno tekućem zakonu u ovom životu. Na početku ove sure je već rečeno nešto slično u riječima Allaha Uzvišenoga: *Oni govore: "Trebalo je da mu se pošalje melek!" A da meleka pošaljemo, s njima bi bilo svršeno, ni cigli čas vremena im ne bi više dao* (6/8). Primjetno je da se kontekst ponavlja povodom riječi o zakonu i suverenosti kao što je rečeno ranije u povodu riječi o vjerovanju i doktrini. Ovo ima cilj da potvrdi samu Istinu, pa bi bilo bolje da ovo što se spominje na kraju ove sure povežemo sa sličnim sadržajem koji je naveden na početku sure radi potvrđivanja važećeg Allahova zakona. Ovo objašnjenje bilo bi dovoljno i nema potrebe prebjegavati i prenositi se na nespoznajno i nevideno područje.

Poslije toga, kontekst se osvrće na Vjerovjesnika (alejhi's-selam) da bi istakao njegovu posebnost u vjeri koju donosi u svom zakonu, programu i metodu u odnosu na sve postojeće religije, narode i grupe na Zemlji, podrazumijevajući tu i politeiste Arape.

Tebe se ništa ne tiču oni koji su vjeru svoju raskomadali i u stranke se podijelili, Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti (6/159).

To je raspuće između Vjerovjesnika (alejhi's-selam), njegove vjere, njegova zakona i programa u cjelini i između ostalih religija i naroda, bili oni politeisti koje prožimaju džahilijjske pretpostavke, tradicija, običaji, osvete, grupe, cijepanja, plemena, porodice i bliža rodbina ili Jevreji i kršćani, koje je također podijelilo različito učenje na religije i narode, na lagere i države, ili ostale koji su nekada bili ili će biti razdijeljeni na ostala učenja i stavove, na ostale teorije i pretpostavke, na ostala vjerovanja i sisteme do Dana razlučivanja.

Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nema ništa ni sa jednim od tih vjera i naroda. Njegova je vjera islam, a njegov zakon je ono što sadrži Allahova Knjiga. Njegov program se potpuno razlikuje od ostalih programa, pa je nemoguće miješati ovu vjeru sa drugim vjerovanjima i poimanjima, nemoguće je miješati Allahov zakon i Njegov sistem sa drugim učenjima, stavovima i teorijama. Nemoguće je da postoje dva opisa za jedan zakon ili stav ili sistem. Nemoguće je da je nešto istovremeno i islamski i nešto drugo. Islam je islam i ništa drugo. Islamski zakon je islamski zakon i ništa drugo. Društveni, politički ili privredni islamski sistem može biti samo islamski i ništa drugo. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nema ništa sa tim drugim učenjima i zakonima niti će imati sve do kraja isteka vremena, do Sudnjeg dana.

Samo jedno zadržavanje muslimana pred bilo kojom vjerom koja nije islam znači zadržavanje radi rastanka i odvajanja odmah. Također i njegovo zadržavanje pred bilo kojim zakonom, sistemom ili pozicijom znači nepriznavanje suverenosti Allahu, drugim riječima, nije priznavanje Božanstva i gospodstva samo Allahu, nego je to zadržavanje, odbijanje i napuštanje odmah i prije nego što se čovjek upusti u bilo koji pokušaj da se ispituju sličnosti ili suprotnosti između svega toga, s jedne strane, i onoga što je u islamu, s druge strane.

Jedina vjera kod Allaha je islam. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nema ništa sa onima koji cijepaju Allahovu vjeru i ne susreću se na principima Allahove vjere.

Vjera kod Allaha je i program i zakon. Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nema ništa sa onima koji prihvataju drugi a ne Allahov program, drugi a ne Allahov zakon.

Ovo pitanje je u cjelini takvo - od prvog momenta, bez ikakva ulaska u detalje. Pitanje onih koji su pocijepali svoju vjeru u više grupacije i s kojima Vjerovjesnik (alejhi's-selam) nema ništa zajedničkoga jest u vlasti Uzvišenog Allaha. Oni su prepušteni Allahu. On će im obračunavati za djela koja su počinili.

Allah će se za njih pobrinuti. On će ih o onome što su radili obavijestiti
(6/159).

Povodom obračuna i izricanja kazne ili nagrade Uzvišeni Allah je odlučio na osnovu obaveza koje je preuzeo da će biti milostiv kod obračuna ljudima, pa se vjerniku za učinjena dobra djela - za nevjerovanje nema dobra djela - to dobro djelo umnožava za deset puta, a ako je učinio neko loše djelo, kažnjava se samo za to jedno djelo. Allah ne čini nasilje nikome niti zakida njegovo pravo.

Ko uradi dobro djelo biće deseterostruko nagrađen, a ko uradi hrdavo djelo biće samo prema zasluži kažnjen, i neće im se učiniti nepravda (6/160).

Na kraju ove sure i dužeg kazivanja o pitanju zakonitosti i suverenosti dolazi zvonki i reski hvalospjev, u ugodnoj intonaciji gdje se navodi također potpuno i odlučno opredjeljenje. Ova intonacija koja inspiriše, ponavlja se u svakom ajetu u riječima: *Reci... Reci... Reci* i dotiče u njima dubinu ljudskog srca tanahnim i jakim doticajem vezanim za pitanje monoteizma, monoteizma Puta i vjere, monoteizma kretanja i pravca, monoteizma Božanstva i Gospodara, monoteizma klanjanja sa punim pogledom na cjelokupno Biće, Njegov zakon i osobenosti.

Reci: "Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja, doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, Koji nema saučesnika; to mi je naredeno i ja sam prvi musliman." *Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog*

drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega. Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki griješnik će samo svoje breme nositi. Na kraju, Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razlilazili obavijestiti. On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete i On vas po položaju jedne iznad drugih uzdiže da bi vas iskušao u onome što vam daje. Gospodar tvoj, zaista, brzo kažnjava, ali On, doista, prašta i samilostan je” (6/162-165).

Ovaj cjelokupni pogovor koji sa uvodom ove sure predstavlja veličanstvenu svijetlu i skladnu melodiju je pogovor kojim se završava kazivanje o pitanju klanja životinja, zavjeta i ploda i onoga što predstavnici predislamskog perioda smatraju da su propisi, zatim da su to Allahovi propisi, izmišljajući na taj način laži protiv Allaha. Kakav dokaz pruža ovaj pogovor? Pruža dokaz koji ne traži nikakvo drugo objašnjenje do ono što je rečeno:

Reci: “Mene je Gospodar moj na pravi put uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrāhima pravovjernika, a on nije bio idolopoklonik” (6/161).

To je obavještenje koje govori o zahvali, potvrđuje pouzdanost i izliva uvjerenost u zdanje verbalnog ibadeta i njegova misaonog dokaza. Pouzdanje je vezano za Uputu, vezano za Božanstvo koje upućuje i štiti, a vezano i za zahvalu na Uputi na Pravi Put na kome nema skretanja niti krivine. *To je prava vjera*, vjera Allahova od vremena Ibrāhima, praoca muslimanskog blagoslovljenog i iskrenog Ummeta, *vjere Ibrāhima pravovjernika, a on nije bio idolopoklonik.*

Reci: “Klanjanje moje i obredi moji, i život moj, i smrt moja, doista su posvećeni Allahu, Gospodaru svjetova, koji nema saučesnika, to mi je naređeno i ja sam prvi musliman” (6/162-163).

To je potpuno predanje Allahu sa svim osjećajima u srcu i svakom pokretu u životu: u namazu, u itikafu, u oživiljenju i usmrćenju, u obredima klanjanja u realnom životu u smrti i onome što slijedi poslije smrti.

To je zahvalnost apsolutnog monoteizma i punog klanjanja koji spaja namaz i itikaf i život i smrt i posvećuje sve samo Allahu, Allahu *Gospodaru svjetova*, Koji vlada, Koji postupa po svom nahodenju, Koji odgaja, Koji upućuje, Koji vlada svjetovima..., iskreno, u punoj predaji, da u duši čovjeka ni u njegovu životu ne ostaje nikakav trag obožavanja bilo čega do Allaha, niti da zadrži u svojoj savjesti, ni u realnom životu, bilo šta osim Allaha...*To mi je naređeno*, (6/164) *ja sam to čuo i pokorio se, ja sam prvi musliman.*

Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog, osim Allaha, kad je On Gospodar svega? Što god ko uradi, sebi uradi, i svaki grešnik će samo svoje breme nositi. Na kraju, Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas u onome u čemu ste se razilazili obavijestiti" (6/164).

Riječ koja temeljito ispituje nebesa i Zemlju i sve što je na njoj i ko je na njoj obuhvata sva stvorenja koja su čovjeku poznata i nepoznata, obuhvata svaki događaj i svako biće u javnosti i tajnosti, ona sve to natkriva Allahovim Božanstvom kompletno, natkriva svako biće u ovom velikom Kosmosu i čini da se klanjaju svi i sve apsolutnoj suverenosti Allaha, i u doktrini, i ibadetu i u zakonom.

A onda uzvikuje i čudi se sa prijezirom:

Reci: "Zar da za Gospodara tražim nekog drugog, osim Allaha?" (6/164).

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, Koji će mi suditi, regulisati moja pitanja, kontrolisati me, podizati me i usmjeravati me? Meni će se obračunavati prema mojoj namjeri i prema mom djelu. On će obračunati što sam zaradio kroz poslušnost i kroz grijehenje.

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, a cijeli Kosmos je u Njegovoj ruci, a i ja i vi Njemu se klanjamo?

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, a svaka osoba bit će kažnjena za svoj grijeh i samo ona će ga snositi, *što god ko uradi, sebi uradi i svaki grešnik će samo svoje breme nositi* (6/164).

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha a *Gospodaru svome ćete se vratiti i On će vas o onome u čemu ste se razilazili obavijestiti* (6/164).

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, a on smjenjuje jedne za drugim na Zemlji i jedne iznad drugih uzdiže po položaja, razumu, tjelesno i opskrbi, da ih iskuša da li su Mu zahvalni ili ne vjeruju?

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, a On brzo kažnjava, prašta i Samilostan je onome ko se pokaje?

Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, a On propisao Svoj zakon da bude zakon, Njegova naredba da bude naredba, Njegov sud da bude sud? Ovi dokazi i nagovještaji su uočljivi, svi svjedoče, svi upućuju da je samo Allah Jedini Gospodar.

To su spasonosni hvalospjevi tevhidu kroz koja se ocrtava taj veličanstveni i oduševljavajući prizor, prizor vjerničke istine, kakva može biti samo u srcu Vjerovjesnika (alejhi's-selam), prizor čiju ljepotu i veličanstvenost može izraziti i predočiti ga jedino kur'anski izraz.

To je posljednja intonacija u kontekstu koji je imao cilj da razradi pitanje suverenosti i zakonitosti koja dolazi sinhronizirano sa prvim intonacijama iznijetim u ovoj suri čiji je cilj bio da rasvijetli pitanje doktrine i imana na koje se odnose i ove riječi Uzvišenoga: *Reci: "Zar da zaštitnika uzmem nekog drugog osim Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje? On hrani, a Njega niko ne hrani!" Reci: "Meni je naređeno da budem prvi među onima koji se pokoravaju", i : "Nikako ne budi od onih koji Mu druge ravnim smatraju!" Reci: "Ako ne budem poslušan svome Gospodaru, ja se plašim patnje na Velikom danu." A onaj ko toga dana bude pošteđen, On mu se smilovao, i to je očiti uspjeh* (6/14-16).

O tome govore i drugi brojni ajeti u ovoj suri.

Nema potrebe da ponavljamo dokaze koji se ponavljaju, a što smo istakli više puta, dokaze koji se navode i u početku i na kraju ove sure. To su raznovrsne slike monolitne Istine, Istine koja se čas javlja u slici doktrine u srcu, a drugi put u programu života čovjeka. Međutim, i jedna i druga slika predstavljaju jednu te istu istinu, a odnose se na poimanje vjere.

Kontekst ove sure ovdje završava, premda je bio dalekosežan i sveobuhvatan. U tome se ogledaju dalekosežnosti ove sure, djelomično izložene u sedmom džuzu i dijelom u ovom. I kada se ponovo osvrnemo, primijetiti ćemo da je to nešto veličanstveno, primijetiti ćemo da je obujam sure toliko i toliko stranica i ajeta, toliko i toliko teksta, a da su to bile riječi čovjeka, ne bi se mogla smjestiti ova gomila činjenica, scena, djelotvornih i nadahnjujućih faktora ni na deset puta većem prostoru. To je zahvaljujući nadnaravnosti nivoa kojeg dostižu ove činjenice i izraza koji govori o njima.

Eto, to je putovanje u daleke prostore, velikih daljina i udaljenih strana koje smo prevalili sa ovom surom. To je putovanje sa istinama velikog Bitka, putovanje koje je dovoljno da se postignu karakteristike islamskog poimanja.

Istina Božanstva, njene veličanstvenosti, ljepote i divote.

Istina Kosmosa, života i onoga što je metafizičko iza života, to je nespoznajno i moći nepoznate i istina Htjenja koje briše i potvrđuje, gradi i ruši, oživljava i usmrćuje, pokreće Kosmos i život i ljude kako hoće.

Istina ljudske duše u njenoj suštini, stazama, padinama, pojavi, skrivenosti, željama, strastima, Uputi, zabludi, obmanama koje čine ljudski i džinski šejtani, Uputi ili zabludi, čemu vode njeni koraci.

Scene Sudnjeg dana, položaj gomile svijeta, momenti umora i tjeskobe, trenuci nade i veselosti, sličice historije čovjeka na Zemlji, sličice historije Svemira i života.

Gomile i gomile ovih prostora koje mi ne možemo sažeti ovako na brzinu, o čemu može govoriti samo ova sura svojim jedinstvenim kontekstom i čudnim izlaganjem. To je *blagoslovljena* Knjiga, a to je, bez sumnje, jedna blagodat od brojnih blagodati te Knjige. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**SURA EL-A'RAF
OBJAVLJENA U MEKKI
206 AJETA**

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Ovo je mekkanska sura (kao i El-En'am). Njena osnovna tema jeste i tema cijelog dijela mekkanskog Kur'ana, a to je vjerovanje. Ali - kako se samo razlikuju ova dva područja u kojima se kreću ove dvije sure u tretiranju samo ovog predmeta i ovog velikog pitanja!

Svaka kur'anska sura ima svoju jedinstvenu ličnost, svoje crte i svoju specifičnost, svoj poseban program, određen stil i područje u tretiranju ovog predmeta i ovog velikog pitanja.

Sve kur'anske sure su sjedinjene u predmetu i cilju, a onda, poslije toga, svaka od njih se izdvaja u svojim osobenostima, svojim specifičnim metodom i područjem u tretiranju ove teme i realizaciji ovog cilja.

Položaj kur'anskih sura - gledano iz ovog ugla - je kao i položaj ljudi u ljudskom rodu koje je Allah učinio specifičnim... Svi su oni ljudi i svi imaju ljudske osobenosti. Svi su oni stvoreni sa funkcionalnim ljudskim organima. Međutim, nakon toga, došlo je do razvrstavanja. Neki su sličnih i bliskih, a drugi različitih crta, koje ništa ne može sakupiti osim općih ljudskih osobenosti!

Ovako poimam kur'anske sure. Ovako ih osjećam i sa njima saradujem nakon dužeg druženja, poznanstva i saradnje sa njima shodno njihovom karakteru, crtama, tendencijama i obilježjima.

Sukladno sa ovim, ja nalazim u kur'anskim surama bogatstvo zbog raznovrsnosti primjera, prisnost zbog čvrste lične saradnje, uživanje zbog različitosti crta, karaktera, tendencija i prilaza!

One su prijatelji... Svaka od njih je prijatelj, poznanik, ljubimac. Svaka od njih pruža zadovoljstvo u kome srce uvijek nalazi neko novo zadovoljstvo, nove poticaje i ritam koji joj daju posebnu draž i stvaraju izuzetnu atmosferu.

Druženje sa surom od njenog početka do kraja je putovanje. Putovanje u svijet i prizore, u snovidenja i pravo stanje, konstatiranje i inspiriranje, pronicanje u dubine ljudskih duša i otkrivanje prizora postojanja. Ona je, međutim, i putovanje koje ima posebne obrise u svakoj suri.

Predmet sure El-En'am je vjerovanje, predmet sure El-A'raf je također vjerovanje. Međutim, dok sura El-En'am tretira vjerovanje u njegovoj biti, izlaže predmet vjerovanja i činjenice, sučeljava se sa arapskim politeizmom u njegovom vremenu i sa svim drugim politeizmima, također, sučeljavanjem vlasnika Istine koji otvoreno govori Istinu, a sa njom u ovom sučeljavanju udružuje i te duboke poticaje o kojima smo govorili općenito i posebno kada smo predstavljali suru i izlagali je u sedmom i ovom džuzu i kada smo se na tome zadržali onoliko koliko je Allah htio da se zadržimo... Dok sura El-En'am slijedi ovaj metod i ovaj put, mi nalazimo da sura El-A'raf, koja također tretira pitanje vjere, slijedi drugi put i tu temu izlaže na drugom području... na području ljudske povijesti, na području cijelog ljudskog putovanja od Dženneta i nebeskog skupa, pa sve do ponovnog povratka odakle je i počela. Na ovoj udaljenosti sura izlaže povorku imana od Ādema (alejhi's-selam) pa do Muhammeda (alejhi's-selam), daje predmet ove plemenite povorke koja nosi ovu vjeru, ide sa njom kroz povijest, predočava je čovječanstvu od pokoljenja do pokoljenja i od plemena do plemena. Kontekst sure ispisuje, u svojoj neprekidnosti, kako je čovječanstvo dočekalo ovu povorku i Uputu; kako je

povorka razgovarala sa čovječanstvom i kakav je odgovor dobila; kako su neki stajali u zasjedi povorke i kako je povorka preskočila tu prepreku i nastavila svoj put ka Allahu; kako su kažnjeni oni koji su odbili da vjeruju, a nagrađeni oni koji su vjerovali, i na ovom i na onom svijetu.

To je dugačak put... Međutim, sura ovaj put savladava etapu po etapu i na svakj etapi pravi stanku, uglavnom na istaknutim mjestima, na putu koji je trasiran, jasan, naznačen, čiji početak je određen, a kraj planiran... Čovječanstvo korača na tom putu u gomilama, prelazi ga i vraća se na nebeski skup odakle je i počelo svoje putovanje.

Ovo čovječanstvo je krenulo sa početne tačke, predstavljeno u dvjema ličnostima, Ādemu i njegovoj ženi, roditeljima čovječanstva, a sa njima je krenuo i šejtan, Allahovom dozvolom, da ih zavodi, njih i njihove potomke, sklapajući sa njima ugovor kao i s njihovim potomcima, stavljajući ih na kušnju kao i njihove potomke, dajući im, u izvjesnoj mjeri, da biraju: ili da čvrsto prihvate Allahov ugovor ili da utočište potraže kod šejtana, svoga neprijatelja i neprijatelja njihovih roditelja koje je istjerao iz Dženneta; ili da prihvate ajete koje im dostavlja taj odabrani skup Allahovih poslanika ili da poslušaju zavodenje šejtana koji ih neumorno vuče svojom ohološću i salijeće sa obje strane.

Čovječanstvo je krenulo odonuda... od svoga Gospodara (Uzvišenog)... krenulo je ka Zemlji da radi, i zarađuje, bori se i strada, obnavlja i uništava, izgrađuje i ruši, nadmeće se i međusobno ratuje, vuče se zbog naprezanja koga ne može izbjeći ni onaj koji je sretan, ni onaj koji je nesretan... Zatim se kaje i vraća svome Gospodaru, Onome koji ga je i poslao na ovo područje. Evo ga, nosi ono što je zaradilo tokom cijelog svoga puta... ruže i trnje, skupo i jeftino, vrijedno i bezvrijedno, dobro i zlo, dobar postupak i loš postupak. Evo ga, vraća se u predvečerje dana, a otišlo je u njegovo svanuće. Mi to primjećujemo kroz kontekst sure, čija su leđa pognuta zbog tereta, bez obzira o kojem je teretu riječ. Evo ga, vraća se svome Gospodaru sa svim onim što se kod njega nalazi, hramlje na putu, umorno i iscrpljeno zbog puta i, kada stigne do tačke odakle je krenulo, svako će ono što nosi staviti pred vagu, stati i čekati skrušeno i bojažljivo. Svaka osoba je lično sa sobom donijela svoju zaradu. Niko ničijeg tereta neće nositi, pa makar to bio i najbliži rod. Svaka osoba zasebno podnosi svoj račun i prima svoju nagradu... Kontekst sure i dalje prati ljudske skupine, skupinu po skupinu, koje odlaze u Džennet ili u Džehennem sve dok se ne zatvore vrata koja su otvorena radi prijema raseljenih lica koja se vraćaju, jer su oni tamo na Zemlji bili raseljeni: *Kao što vas je iz ničega stvorio, tako isto će vas ponovo oživjeti. On jednima na pravi put ukazuje, a*

druge, s pravom, u zabludi ostavlja, jer oni, umjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade (7/29-30).

Između odlaska i dolaska vodi se bitka dobra i zla, bitka Upute i zablude, bitka između plemenite skupine Allahovih poslanika i plemenite povorke vjernika, s jedne strane, i skupine oholih i njihovih skrivenih sljedbenika, s druge strane, vodi se neprestana borba u kojoj na površinu izbija iman u svome sjaju i svojoj blistavosti, a zabluda u svome mraku i svojoj nerazumljivosti. Sura ponekad izlaže i borbu onih koji su negirali, budući da se kontekst na tome zadržava radi pouke i opomene. Ova stajališta dolaze sukladno sistemu koji se zapaža u kontekstu sure. Poslije svake značajnije etape čini nam se da kontekst tu zastaje da bi rekao neku riječ, riječ komentara za pouku i opomenu... zatim ide dalje.

To je cijela priča čovječanstva na svome putu prilikom odlaska i povratka. U tom kazivanju predstavljen je hod vjere u ljudskoj povijesti i rezultati toga kretanja na tako velikoj udaljenosti sve dok se ne vrati posljednjem cilju na tačku odakle je prvi put krenula... Ovaj metod u tretmanu vjerske teme razlikuje se od metoda koji je primijenjen u suri El-En'am, teče u valovima koji se sudaraju, prizori uvijek dostižu stepen usijanosti i blistavosti, a ritam stepen zvonjenja, brzinu groma koji tutnji i juriša. Međutim, kontekst u suri El-A'raf je tih, umirujućeg ritma i lagahnog stila kao da se radi o prijatelju koji opisuje karavanu na njenom dugačkom putu, korak po korak, etapu po etapu sve dok se ne vrati. Ponekad se ritam pojačava, ali samo na mjestima osvrta pa se opet brzo vraća svome ujednačenom ritmu i lagahnim koracima!

Obje ove sure su, prije svega, mekkanske sure Objave!

Možda bi ovdje bilo dobro da se osvrnemo na metod ove sure u tretiranju doktrine u njenom pokretnom obliku kroz ljudsku povijest...

Sura ovdje ne iznosi pripovijest ove doktrine u ljudskoj povijesti, niti iznosi ljudsko putovanje od početka pa do svoga povratka, samo radi iznošenja u pripovjedačkom stilu, nego to iznosi u formi borbe sa džahilijetom, u obliku prizora Sudnjeg dana i stajališta sa kojima sučeljava žive ljude koji su se suprotstavljali Kur'anu, a on ih je sućio sa tim dugačkim kazivanjima i obratio im se sa poukama koje se nalaze u tim

kazivanjima da ih pouči i opomene vodeći sa njima živu borbu. Nakon svake osnovne etape dolaze osvrta sa kojima Kur'an suočava one koji sa njime vode borbu, kao i one koji su njima slični i koji imaju ista stajališta u povijesti.

Kur'an se ovim kazivanjima suočava sa stvarnim stanjem, iznosi činjenice samo da bi njima promijenio ono što je loše jer se kreće pokretom koji je realan i živ u sredini koja je realna i živa. On ne utvrđuje činjenice samo radi teorije, niti kazuje svoja kazivanja samo radi umjetničkog dojma.

Kontekst se usredsređuje na pouke i opomene u svojim stajalištima kod osvrta, kao što se usredsređuje i na tačku polaska i tačku povratka, a između toga dvoga donosi kazivanja o Nuhovom narodu, Hūdovom, Sâlihovom, Lûtovom i Šuajbovom narodu, zatim se usredsređuje na kazivanje o narodu Mûsâa (alejhi's-selam).

U ovome kratkom predgovoru sure ne možemo a da ne donesemo sažete uzorke onih mjesta u suri koja su zgusnuto kazana.

Sura počinje na ovaj način:

Elif, Lam, Mim, Sad. (7/1)

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje - da njome opominješ i da vjernicima bude pouka (7/2).

Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! - A kako vi malo pouku primete! (7/3).

Na samom početku, sura se obraća Božijem Poslaniku (alejhi's-selam) i njegovom narodu sa kojim on ratuje Kur'anom. Sva kazivanja koja su u suri poslije toga spomenuta, opis ljudskog putovanja, njihov povratak sa tog trasiranog puta, sva izlaganja koja se odnose na prizore u Kosmosu i na prizore Sudnjeg dana, sve je to indirektno obraćanje - a nekada i direktno - Poslaniku (alejhi's-selam) i njegovom narodu radi opomene i pouke, kao što na to ukazuje i ovaj kratki uvodni dio.

I riječi Allaha (Uzvišenog) Svome Poslaniku (alejhi's-selam):

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje (7/2).

Prikaz stvarnog, realnog stanja kojeg danas može da shvati samo onaj koji živi u džahilijetu i poziva u islam. On zna da stoji pred teškim i ogromnim zadatkom koji podrazumijeva velike teškoće, a koji ima cilj uspostavljanje vjere, shvaćanje, vrijednost, pravednost i stanje koje se potpuno razlikuje od stanja u kome svijet danas živi i u kome se nalaze naslage džahilijeta u dušama, shvaćanje džahilijeta u razumu, vrijednosti džahilijeta u životu, pritisci džahilijeta na sredinu i nerve na osnovu čega osjeća da je riječ istine koju sa sobom nosi strana ovoj sredini, teška u dušama, prezrena u srcima. Riječ koja zahtijeva trud isto toliko koliko i jedan puni preokret svega onoga na što su se ljudi obavezali u svome džahilijetu. Promjena shvaćanja i mišljenja, vrijednosti i pravednosti, vjerzakona i zakona, običaja i navika, stanja i obaveza... Otuda on u svojim grudima nalazi tegobu u suočavanju ljudi sa ovom teškom istinom, tegobu zbog koje Allah (Uzvišeni) zove Svoga Poslanika (alejhi's-selam) da u njegovim grudima ne bude nikakve tegobe zbog ove Knjige, da sa njom ide kao opomenom i poukom, da ne obraća pažnju na suprotstavljanje Istini, čuđenjem i negiranjem, ratom i nevoljama.

S obzirom da je ovo pitanje teško, čudesno, odbojno i otporno na potpunu i sveobuhvatnu promjenu za kojom teži ova vjera u životu i shvaćanjima ljudi, kontekst sure na samom početku prijeti ljudima velikom nesrećom, opominje ih udesom onih koji su nijekali Istinu i pokazuje im mjesta pogibije minulih naroda, prije nego što počne sa detaljnim izlaganjem njihovih kazivanja na određenom mjestu u kontekstu:

Koliko smo Mi samo gradova razorili! I kazna Naša im je dolazila noću ili danju kad bi prilegli, (7/4)

a kada bi ih kazna Naša zadesila, jadikovanje njihovo se svodilo samo na riječi: "Nasilnici smo, zaista bili!" (7/5).

I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitaćemo, doista, i poslanike, (7/6)

i izložićemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili (7/7).

Mjerenje toga dana biće pravedno: oni čija dobra djela prevagnu, oni će šta žele postići; (7/8)

a oni čija dobra djela budu laka, oni će, zato što dokaze Naše nisu priznavali, stradati (7/9).

Poslije ovoga uvoda počinje kazivanje o mogućnostima ljudske vrste na Zemlji, jer je Allah u ovome Kosmosu pohranio neka svojstva i podesnosti koja dozvoljavaju život ove vrste i njeno učvršćenje na Zemlji, kao i neka svojstva i podesnosti ove vrste koja su u skladu sa Kosmosom, a to je njena sposobnost da spozna zakone Kosmosa, da ih upotrijebi i da se njegovom energijom i mogućnostima koristi:

Mi smo vas na Zemlji smjestili i na njoj vam sve što je potrebno za život dali. - A kako vi malo zahvaljujete! (7/10).

Ovo je samo uvod u kazivanje o prvom nastanku i slika ishodišne tačke odakle je čovječanstvo počelo svoj trasirani put. Kontekst se usredsređuje na ovu tačku u ovoj suri i iznosi kazivanje o nastanku koje opet uzima kao tačku osvrta radi opomene i pouke crpeći inspirativne pouke i duboke činioce od utjecaja iz njenih prizora i događaja:

Mi smo Ādema stvorili i onda mu oblik dali, a poslije melekima rekli: "Poklonite mu se!" i oni su se poklonili, a Iblis nije; on nije htio da se pokloni (7/11).

"Zašto se nisi poklonio kad sam ti naredio?" - upita On. - "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače" - odgovori on (7/12).

"E onda izlazi iz dženneta" - reče On -, "ne priliči ti da u njemu prkosiš; izlazi, ti si, zaista, od onih prezrenih!" (7/13).

"Daj mi vremena do dana njihova oživljenja!" - zamoli on (7/14).

"Daje ti se vremena!" - reče On (7/15).

"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao" - reče, "kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, (7/16)

pa ću im i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (7/17).

"Izlazi iz njega, pokuđen i ponižen!" - reče On. "Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću džehennem napuniti! (7/18).

A ti, o Ādeme, i žena tvoja u džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, da se prema sebi ne ogriješite!" (7/19).

I šejtan im poče bajati da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, i reče: "Gospodar vaš vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali ili da ne biste besmrtni bili", (7/20)

i zaklinjaše im se: "Ja sam vam, zaista, savjetnik iskreni!" (7/21).

I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počеше. "Zar vam to drvo nisam zabranio?!" - zovnu ih Gospodar njihov - "i rekao vam: Šejtan vam je, zbilja, otvoreni neprijatelj?" (7/22).

"Gospodaru naš", - rekoše oni - "sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni" (7/23).

"Izlazite!" - reče On - "jedni drugima bićete neprijatelji! Na Zemlji ćete boraviti i do smrti ostati (7/24).

Na njoj ćete živjeti, na njoj umirati i iz nje oživljeni biti" - reče On (7/25).

Sa ovom scenom na samom startu određen je cijeli put i kraj svih putnika i obznanjeni vijesnici velike borbe koja se neće stišati nijednog momenta na ovome dugačkom putu između ovog neprijatelja koji otvoreno pokazuje svoje neprijateljstvo i cijelog ljudskog roda, kao što su obznanjene i tačke slabosti u ljudskom biću i prilazi šejtana čovjeku koristeći te slabosti.

Otuda konteskt uzima ovu scenu kao priliku za jedan duži osvrt opominjući i upozoravajući, opominjući ljudski rod na ono što se desilo njihovim praroditeljima od ovog prkosnog neprijatelja. U sjeni ove scene stoji šejtan licem u lice sa Ādemom i njegovom ženom, praroditeljima čovječanstva. I u sjeni rezultata kojim završava prva runda borbe, kontekst se dalje obraća ljudima, opominjući ih i podsjećajući, opominjući ih ishoda kao što je ovaj ishod:

O sinovi Ādemovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela, ali, odjeća čestitosti, to je ono najbolje. - To su neki Allahovi dokazi da bi se oni opametili (7/26).

O sinovi Ādemovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta njihova pokazao! On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. Mi smo učinili šejtane zaštitnicima onih koji ne vjeruju (7/27).

O sinovi Ādemovi, kad vam između vas samih budu dolazili poslanici koji će vam propise Moje objašnjavati, - onda se oni koji se budu Allaha bojali i dobra djela činili neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati; (7/35)

a oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, biće stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati (7/36).

Moramo primijetiti da scena golotinje poslije počinjenog grijeha i zastiranja listom iz Dženneta, zatim ovaj osvrt kojim se podsjećaju sinovi Ādemovi na Allahovu blagodat, na odjeću koju im je dao, kojom će pokriti svoja stidna mjesta i raskošna odijela kojima će se okriti, opominjući ih od šejtana da ih ne zavede i da im odijela i taj raskoš ne skine, kao što je uradio sa njihovim roditeljima... Moramo primijetiti da navođenje ovog dijela kazivanja i osvrt na njega na ovaj način predstavlja, ustvari, sučeljavanje arapskog predislamskog politeističkog društva sa realnom stvarnošću, u kome su oni, pod utjecajem legende i običaja, tavaf, obilazak oko Kjabe, činili nagi, zabranjujući sebi određenu vrstu odjeće i određenu vrstu hrane u sezoni hadždža. A sve ovo su uzimali kao Allahov zakon. Allah je njima zabranio - tvrde - ono što su sami sebi zabranili... Tekst, poslije toga, iznosi kazivanje čovječanstva, a u osvrtu na to kazivanje ono što odgovara i što se sučeljava sa onim realnim džahilijjskim stanjem i svim uistinu džahilijjskim stanjima. Nije li osobina svakog džahilijjeta golotinja, otkrivenost i pomanjkanje stida u odnosu na Allaha, kao i pomanjkanje pobožnosti?!

A ovo ukazuje da je osobenost kur'anskog programa dostojna razmišljanja. On čak i kur'anska kazivanja ne iznosi bez suočavanja sa realnim stanjem jer se on svaki put suočava sa određenim stanjem, jer činjenica koju navodi i krug koji izlaže, izlaže ga shodno stvarnom stanju sa kojim se suočava tekst tada i u toj atmosferi.

Ovome treba dodati da ono što smo kazali o kur'anskom programu u suri El-En'am u sedmom džuzu predstavlja važan temelj, a to znači da kur'anski program ne izlaže ništa a da ne prizove realno stanje; on ne poznaje gomilanje podataka i propisa - čak i u kazivanjima - sve dok se ne pojavi realna potreba za izlaganjem.

A sada, prije nego što krene povorka svojim putem, prije nego što je ne suoče poslanici sa Uputom i prije nego što kontekst detaljno obrazloži kako se doktrina pokrenula sa poviješću poslije Ādema i njegove supruge i njihovih prvih pokusa... sada žurimo da odslikamo posljednju scenu, posljednju veliku etapu na način kako Kur'an izlaže ovo putovanje sa

njegova oba dijela i kući iskušenja u kući nagrade ili kazne kao da je to putovanje produženo i spojeno.

Ovdje nailazimo na najdužu scenu - Sudnjeg dana. Ona je i najdetalnija. Ona sadrži najviše detalja u slijedu i puna je raznovrsnog dijaloga. Njeno mjesto u suri je došlo kao komentar na kazivanje o Ādemu, njegov izlazak iz Dženneta Iblisovim zavodenjem njega i njegove supruge, zatim je tu Allahova opomena Ādemovim potomcima da ne podlegnu Iblisu kao što je Ādem podlegao, pa su napustili on i njegova supruga Džennet. Allah dalje obavještava Ādemove potomke da će im On slati poslanike koji će im kazivati Njegove ajete. Njegov položaj, također, čini je dokazom onoga što će poslanici saopćiti. Ako se ljudi pokore šejtanu, onda će im biti zabranjen Džennet i bit će izgnani iz njega kao što je bio izgnan i njihov praotac Ādem sa svojom ženom. A oni koji se suprotstave šejtanu i pokore Allahu bit će u Džennetu i bit će im doviknuto: *Taj džennet ste u nasljedstvo dobili za ono što ste činili* (7/43).

Scena je poprilično duga i mi je ovdje u ovom sažetku ne možemo u cijelosti evidentirati. O tome će detaljnije biti govora kasnije.

Kontekst ovu scenu uzima kao priliku za opomenu i prisjećanje, opomenu onih koji za Kur'an kažu da je laž i koji traže nešto nadnaravno da bi u nj povjerovali, kao opomenu od užasnog boravišta:

A Mi ovima Knjigu objavljujemo, koju smo kako Mi znamo objasnili, da bude putokaz i milost ljudima koji budu vjerovali (7/52).

Čekaju li oni da se obistine prijetnje njene? Onoga dana kada se obistine, reći će oni koji su na njih prije zaboravili: "Istinu su poslanici Gospodara našeg donosili! Da nam je zagovornika kakva pa da se za nas zauzme, ili da nam je da budemo vraćeni, pa da postupimo drukčije nego što smo postupili!" Ali, oni su sami sebe upropastili, a neće im biti ni onih koje su izmišljali (7/53).

Poslije toga širokog i vremenski jako udaljenog putovanja, od stvaranja do onog svijeta, kontekst se zaustavlja da to malo pojasni utvrđujući "istinitost Božanstva" i "istinitost obožavanja" u kosmičkim scenama koje potvrđuju ovu činjenicu na kur'anski način koji ovaj Kosmos

čini poljem u kome se jasno odslikava ova činjenica sa izvanrednim tragovima, inspirativnim za ljudsko srce koje to prima otvorenim osjetlima i prosvijećenim umom. Osnovni cilj ovoga putovanja po Kosmosu njegovim tajnama i scenama jeste otkrivanje osnovne činjenice vjerovanja, a to je da sav ovaj Kosmos ispovijeda vjerovanje u Jedinog Boga. Allah je njegov Gospodar i ravnatelj. Zato je za čovjeka preče da ne bude disonantan u intoniranju vjerničkog egzistiranja i da ne odstupa u obožavanju Gospodara ovoga Kosmosa koji stvara i upravlja, Gospodara svih svjetova.

Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! (7/54).

Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole (7/55).

I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (7/56).

On je Taj koji šalje vjetrove kao radosnu vijest milosti Svoje; a kad oni pokrenu teške oblake, Mi ih prema mrtvom predjelu potjeramo, pa na njegov kišu spustimo i učinimo da uz njenu pomoć rastu plodovi svakoursni; isto ćemo tako mrtve oživjeti, opametite se! (7/57).

U plodnom predjelu raste bilje voljom Gospodara njegova, a u neplodnom tek s mukom. Eto, tako Mi, na razne načine, ponavljamo dokaze ljudima koji zahvaljuju (7/58).

Povorka kreće a sa njom i kazivanje! Veličanstvena vjernička povorka koja kliče zalutalom čovječanstvu, prisjećajući ga i opominjući, opominjući ga užasnog boravišta! Zalutalo čovječanstvo prkosi, stavlja se nasuprot ovog poziva prkoseći mu i ne pokoravajući se, zatim ga suočava sa nasiljem i tlačenjem. Allah (Uzvišeni) preuzima vlast poslije upozorenja poslanika koje je dočekano od strane naroda kome je poslat odbijanjem i u

laž ugonjenjem, zatim vrijeđanjem i nasiljem i nakon pogađanja sa svojim narodom o vjerovanju Allah Sam preuzima cijelu stvar u Svoje ruke.

Tekst izlaže kazivanja o Nūhu, Hūdu, Šālihu, Lūtu i Šu'ajbu i njihovim narodima koji svojim narodima izlažu jednu i nepromjenljivu Istinu: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!* (7/59). Njihovi narodi polemišu sa njima o Allahovoj jednoti, o tome da On (Uzvišeni) nema sebi ravna u obožavanju i negiraju da On, Allah bude Jedini Gospodar. Oni također polemišu sa njima o Allahovom sloju ljudi koje kao poslanika sa Objavom šalje. Neki od njih polemišu i suprotstavljaju se vjeri koja raspravlja o pitanjima ovoga svijeta i kontrolira trgovačke i finansijske odnose. To kao i pokušaji danas prisutnog džahilijeta da ovu staru polemiku nazovu "progresom". Tekst na kraju svakog kazivanja iznosi stradanje onih koji negiraju Istinu.

Primjetno je da svaki poslanik u svim kazivanjima izgovara samo jednu rečenicu: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!* (7/59) nudeći im činjenicu koja je povjerena jasnim i iskrenim nudenjem, bojeći se da ih ne zadesi kazna koju on vidi, a oni je ne poznaju. Međutim, oni tim savjetima ne pridaju nikakvu važnost, niti razmišljaju o kazni. Oni ne osjećaju dubinu iskrenosti koju nosi srce njihova poslanika, dubinu koja apstrahira sve interese, dubinu osjećaja velikog slijeđenja.

Dovoljno je ovdje da ukažemo na kazivanje o Nūhu - prvo među ovim kazivanjima - i kazivanje o Šu'ajbu - posljednje među njima, poslije koga slijedi komentar:

Mi smo poslali Nūha narodu njegovu. "O narode moj," - govorio je on -, "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu!" (7/59).

A glavešine naroda njegova su odgovarale: "Mi smatramo da si ti u pravoj zabludi" (7/60).

"O narode moj," - govorio je on - "nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova;" (7/61)

poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i svako dobro vam želim; ja od Allaha znam ono što ne znate vi (7/62).

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje, da biste se grijeha klonili i pomilovani bili?" (7/63).

Ali, oni su ga lažnim smatrali, pa smo njega i one koji su bili uz njega u lađi spasili, a one koji u dokaze Naše nisu vjerovali - potopili; uistinu, oni su pravi slijepci bili (7/64).

A Medjenu - njegova brata Šuajba. "O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Dolazi vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pravo na litri i na kantaru mjerite i ljudima stvari njihove ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen red. To je bolje za vas, ako vjerujete (7/85).

I ne postavljajte zasjede na ispravnom putu, prijeteci i od Allahova puta odvraćajući one koji u Njega vjeruju, želeći krivi put. I sjetite se da vas je bilo malo i da vas je On umnožio, a pogledajte kako su skončali oni koji su nered pravili (7/86).

I ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, pa pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je sudija najbolji!" (7/87).

Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: "Tli ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati." - "Zar i protiv naše volje?" reče on (7/88).

"Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi ne treba da je prihvaćamo, to neće Allah, Gospodar naš, jer Gospodar naš znanjem Svojim sve obuhvaća; u Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si sudija najpravedniji!" (7/89)

A glavešine naroda njegova, one koje nisu vjerovale, rekoše: "Ako pođete za Šuajbom, bićete sigurno izgubljeni" (7/90).

I zadesi ih potom strašan potres i oni osvanuše u zemlji svojoj mrtvi, nepomični (7/91).

Oni koji su smatrali Šuajba lašcem - kao da nikad nisu u njoj ni bili; oni koji su smatrali Šuajba lašcem, oni su nastradali (7/92).

A on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!" (7/93).

Ova dva primjera slična su ostalima, svejedno radilo se o vjeri koju je Allah dostavljao pomoću ovih poslanika sinovima Ādemovim u svakom narodu ili odbijanju oholih da prihvate ovu vjeru i prihvatanje vjere od strane onih koji su bili potlačeni. Svejedno odnosilo se to na poruku koja je dokraja jasna u srcima poslanika i njihovih sljedbenika ili na duh opomene i želje da uputi svoj narod ili napuštanje naroda kada im postane jasno njihovo odbijanje i njihov prkos i na kraju prepuštanje svega toga Allahova (Uzvišenog) volja da preuzme one koji negiraju i koji su uporni u tome poslije Upute, Opomene i cjenkanja sa poslanicima.

Ovdje tekst staje radi komentara u kome je objašnjen Allahov zakon u odnosima Allahove moći sa ljudima kojima stiže Objava, a oni je negiraju. Prvo ih ščepa bolest i nemaština. Možda će ovo probuditi njihova pospana srca, pa će nakon buđenja prihvatiti Objavu. Ako ne uspije, ona ih prepušta izobilju života - a to je veće iskušenje od nesreće - sve dok im Božiji zakon ne postane zagonetan na koji ne obraćaju pažnju, poslije toga ih ščepa iznenada, a da i ne predosjećaju.

Nakon objašnjenja ovog zakona njihova srca potresa opasnost koja im prijeti u njihovoj ravnodušnosti. Ko zna, možda Allahova moć stoji njima u zasjedi kako bi nad njima bio primijenjen taj zakon? Zar im narodi koji su bili i prošli nisu uputa, a oni u svojim domovima obitavaju?

I Mi nijednog vjerovjesnika u neki grad nismo poslali, a da stanovnike njegove nemaštinom i bolešću nismo kaznili da bi se pokajali (7/94).

Poslije bismo kaznu blagostanjem zamijenili dok se ne bi umnožili i rekli : "I naše su pretke pogađale i žalosti i radosti!" - i tada bismo ih, da oni ne predosjete, neočekivano kaznili (7/95).

A da su stanovnici sela i gradova vjerovali i grijeha se klonili, Mi bismo im blagoslove i s neba i iz zemlje slali, ali, oni su poricali, pa smo ih kažnjavali za ono što su zaradili (7/96).

A zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći noću dok budu spavali? (7/97).

Ili, zar su stanovnici sela i gradova sigurni da ih Naša kazna neće snaći danju dok se budu bavljali? (7/98).

Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne se ne boji samo narod kome propast predstoji (7/99).

Zar nije jasno onima koji nasljeđuju zemlju prijašnjih stanovnika njezinih da ćemo i njih, ako budemo htjeli, zbog grijehova njihovih kazniti i srca njihova zapečatiti, pa savjet neće poslušati (7/100).

O tim gradovima Mi ti neke događaje njihove kazujemo. Poslanici njihovi su im jasne dokaze donosili, ali oni nisu htjeli da povjeruju u ono u što prije nisu vjerovali. Eto tako Allah srca nevjernika zapečati, - (7/101)

a Mi smo znali da se većina njih neće zavjeta držati, i znali smo da će većinom, doista, grešnici biti (7/102).

Poslije toga tekst izlaže kazivanje o Mūsâu sa faraonom i njegovim glavešinama, sa njegovim narodom, Sinovima Israilovim. Ovo kazivanje je uzelo najviše prostora koje uzima kazivanje u kur'anskoj suri, a izloženo je u više krugova. Kontekst se zaustavlja kod nekih krugova radi komentara kao i na kraju sure radi jednog nešto dužeg komentara.

Kazivanje o Mūsâu (alejhi's-selam) spominje se i poslije ovoga u krugovima pojedinih sura shodno njihovom redoslijedu objave kao što su sure: El-Muzemmil, El-Fedžr, Qaf, El-Qamer... To su uglavnom kraći išareti. Ovo je prva sura u kojoj je ovo kazivanje nešto duže u ovim krugovima i na ovom širem prostoru.

Jedan krug obuhvaća suočavanje faraona sa činjenicom vjerovanja. Drugi krug obuhvaća izazov čarobnjaka. Oba ova kruga nalaze se i u drugim kur'anskim surama. Poslije toga dolazi krug kažnjavanja faraonovog naroda gladnim godinama i nerodicom, zatim smo na njih slali poplave, i skakavce, i krpelje, i žaoke, i krv. Ovo nigdje nije detaljno kazano osim u ovoj suri. Krug kažnjavanja i potapanja u moru faraona i njegovog naroda. Tekst se dalje bavi Sinovima Israilovim. Njihovo traženje od Mūsâa da im napravi boga - kumira - kao što narod pored koga su prošli prilikom spašavanja od faraona ima bogove. Krug susreta Mūsâa sa svojim Gospodarom i njegovo traženje da mu se ukaže da ga vidi. Brdo se sa zemljom sravni, a Mūsâ se onesviješćen strovali! Zatim su objavljene ploče. Krug prihvatanja teleta u Mūsâovoj odsutnosti. Krug drugog susreta sa sedamdeset ljudi koje je munja ošinula kada su rekli: Mi ti nećemo vjerovati dok Allaha ne vidimo. Krug odbijanja da uđu u grad i ribolov subotom. Krug podizanja brda iznad njih koje je izgledalo kao da je oblak.

Sve ovo je vrlo opširno iznijeto što je učinilo da kazivanje zauzme čitav hizb (pet strana) sure.

Na nekim mjestima kazivanja kontekst govori i o posljednjoj Objavi, opisuje njenu prirodu i njenu autentičnost i to na mjestu kada je Mūsā (alejhi's-selam) pozvao svoga Gospodara o pitanju onih koje je munja ošinula i zatražio oprost. Na ovaj način se prepleću kazivanja kako bi se dosegao cilj borbe koju Kur'an vodi:

I Mūsā odabra iz naroda svoga sedamdeset ljudi da u određeno vrijeme stanu pred Nas. A kad ih zadesi potres, on reče: "Gospodaru moj, da si htio, mogao si i njih i mene uništiti još prije! Zar da nas uništiš zbog onoga što su uradili bezumnici naši? To je samo iskušenje Tvoje kojim Ti, koga hoćeš, u zabludi ostavljaš, a kome hoćeš, na pravi put ukazuješ; Ti si Gospodar naš, pa nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti praštaš najviše (7/155).

I dosudi nam milost na ovom svijetu, i na onom svijetu, - mi se, uistinu, vraćamo Tebi!" - "Kaznom Svojom Ja kažnjavam koga hoću" - reče On -, "a milost Moja obuhvaća sve; daću je onima koji se budu grijeha klonili i zekjat davali, i onima koji u dokaze Naše budu vjerovali, (7/156)

onima koji će slijediti Poslanika, vjerovjesnika, koji neće znati ni da čita ni da piše, kojeg oni kod sebe, u Tevratu i Indžilu, zapisana nalaze, koji će od njih tražiti da čine dobra djela, a od odvratnih odvrćati ih, koji će im lijepa jela dozvoliti, a ružna im zabraniti, koji će ih tereta i teškoća koje su oni imali osloboditi. Zato će oni koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali i svjetlo po njemu poslano slijedili - postići ono što budu željeli (7/157).

U sjeni ove iskrene Allahove obavijesti i ranijeg obećanja poslanice nepismenog vjerovjesnika Allah naređuje Vjerovjesniku da objavi prirodu svoje poslanice, istinitost svoga poziva i istinitost svoga Gospodara koji ga je poslao kao i jedinstvenu doktrinalnu osnovu sa kojom su došli poslanici prije njega:

Reci : "O ljudi, ja sam svima vama Allahov poslanik, Njegova vlast je i na nebesima i na Zemlji; nema drugog Boga osim Njega, On život i smrt daje, i zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna

da čita i piše, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite - da biste na pravom putu bili!" (7/158).

Kazivanje se nastavlja poslije ove stanke i ide prema ugovoru, podizanju brda i zavjetu. U sjeni prizora ugovora i zavjeta sa Sinovima Israilovim spominje se ugovor sa svom ljudskom prirodom:

I kad je Gospodar tvoj iz kičmi Ādemovih sinova izveo potomstvo njihovo i zatražio od njih da posvjedoče protiv sebe: "Zar Ja nisam Gospodar vaš?" oni su odgovarali: "Jesi, mi svjedočimo" - i to zato da na Sudnjem danu ne reknete: "Mi o ovome nismo ništa znali", (7/172)

ili da ne reknete: "Naši preci su prije nas druge Allahu ravnim smatrali, a mi smo pokoljenje poslije njih. Zar ćeš nas kazniti za ono što su lažljivci činili?" (7/173).

Tekst poslije ovoga donosi raznovrsne komentare. Jedan od njih dolazi poslije scene direktnog prirodnog ugovora, scene o onome kome je Allah dokaze dao, a on se od njih udaljio - kao Sinovi Israilovi i kao svi oni kojima je Allah dokaze Svoje dao, a oni se od njih udaljili! - To je scena koja opominje slikom, pokretom i ritmom, a tu je i komentar na to drugim scenama ove sure i njene atmosfere:

I kaži im vijest o onome kome smo dokaze Naše dali, ali koji se od njih udaljio pa ga šejtan dostigao, i on je zalutao (7/175).

A da smo htjeli, mogli smo ga s njima uzvisiti, ali se on ovom svijetu priklonio i za svojom strašću krenuo. Njegov slučaj je kao slučaj psa: ako ga potjeraš, on isplažena jezika dahće, a ako ga se okaniš, on opet dahće. Takvi su ljudi koji Naše dokaze smatraju lažnim; zato kazuj događaje da bi oni razmislili (7/176).

Loš su primjer ljudi koji ne priznaju Naše dokaze, oni zlo čine sami sebi (7/177).

Kome Allah ukaže na pravi put - biće na pravom putu, a koga ostavi u zabludi - taj će izgubljen biti (7/178).

Mi smo za džehennem mnoge džinnove i ljude stvorili; oni pameti imaju - a njima ne shvaćaju, oni oči imaju - a njima ne vide, oni uši imaju - a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori - oni su zaista nemarni (7/179).

Tekst ide dalje i direktno govori o pitanjima doktrine. Uz ovo izlaže i neke poticaje scena iz Kosmosa, neke opomene iz Allahove moći i njegove kazne i iz dodira njihovih srca kako bi razmislili o Poslaniku i njegovoj poslanici:

Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima, a klonite se onih koji iskreću Njegova imena - kako budu radili, onako će biti kažnjeni! (7/180).

A među onima koje stvaramo ima ljudi koji druge upućuju Istini i koji prema njoj pravedno sude (7/181).

A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo pomalo, a da oni neće ni znati, u propast voditi (7/182).

i davaću im vremena, obmana Moja doista je trajna (7/183).

Pa zašto oni ne razmisle da njima poslani poslanik nije lud; on samo otvoreno opominje (7/184).

I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an, vjerovati? (7/185).

Koga Allah u zabludi ostavi, niko ga ne može na pravi put uputiti! On će ih ostaviti da u nevjerstvu svojem lutaju (7/186).

Zatim naređuje Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da ih poduči prirodi poslanice i granicama poslanika u njoj, a to zbog pitanja upućenog njemu da odredi vrijeme Sudnjeg dana kojim ih plaši:

Pitaju te o Smaku svijeta kada će se zbiti. Reci: "To zna jedino Gospodar moj, On će ga u njegovo vrijeme otkriti, a težak će biti nebesima i Zemlji, sasvim neočekivano će vam doći". Pitaju te kao da ti o njemu nešto znaš. Reci: "To samo Allah zna, ali većina ljudi ne zna" (7/187).

Reci: "Ja ne mogu ni samom sebi neku korist pribaviti, ni od sebe kakvu štetu otkloniti; biva onako kako Allah hoće. A da znam pronicati u tajne, stekao bih mnoga dobra, a zlo bi bilo daleko od mene; ja samo donosim opomene i radosne vijesti ljudima koji vjeruju" (7/188).

Zatim im daje sliku onih koji su se udaljili - a od kojih je Allah uzeo zavjet, kao što smo rekli - od Allahove Jednote koju potvrđuje njihova priroda, a prezire shvaćanje politeizma i njihova božanstva. Na kraju ovog pasusa obraća se Poslaniku da ih izazove, njih i njihova nemoćna božanstva:

Reci: "Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite, (7/195)

moj zaštitnik je Allah koji Knjigu objavljuje i On se o dobrima brine" (7/196).

A oni kojima se vi, pored Njega, klanjate ne mogu ni vama, a ni sebi pomoći (7/197).

A kad ih zamolite da vas upute na pravi put, oni ne čuju; vidiš ih kao da te gledaju, ali oni ne vide (7/198).

Odavde pa do kraja sure tekst se obraća Poslaniku kao što je to bilo i na samom početku sure. Kako da se odnosi prema ljudima? Kako da ponudi ovaj poziv? Kako da se pomogne na ovom trnovitom putu? Kako da priguši srdžbu od onih koji mu spletke podmeću? Kako da sluša on i vjernici sa njim ovaj Kur'an? Kako da se prisjeća svoga Gospodara i ostane u vezi sa Njim? Kao što ga podsjeća od Sebe na nebeski skup Uzvišeni:

Ti sa svakim - lijepo! I traži da se čine dobra djela, a neznalica se kloni! (7/199).

A ako šejtan pokuša da te na zlo navede, ti potraži utočište u Allaha, On uistinu sve čuje i zna (7/200).

Oni koji se Allaha boje, čim ih sablazan šejtanska dodirne, sjete se, i odjednom dođu sebi, (7/201)

dok prijatelje šejtanove šejtani podržavaju u zabludi i oni ne dolaze sebi (7/202).

Kad im nijedan ajet ne doneseš, oni govore: "Zašto ga sam ne izmisliš!" - Reci: "Ja slijedim samo ono što mi Gospodar moj objavljuje. Ovo su jasni dokazi od Gospodara vašeg i uputstvo i milost za ljude koji vjeruju (7/203).

A kad se uči Kur'an, vi ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani" (7/204).

I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas, i ne budi nemaran, - (7/205)

oni koji su bliski Gospodaru tvome doista ne zaziru da Mu se klanjaju; samo Njega hvale i samo pred Njim licem na tle padaju (7/206).

Možda ovaj sažetak i ovi mnogobrojni izvodi iz sure daju sliku njene posebne osobenosti koje ovu suru izdvajaju od sure El-En'am, upravo po ovim osobenostima i po metodu iako obje raspravljaju jednu te istu temu, a to je vjerovanje.

Komentarisanje tekstova i sve pojedinosti koje nam nudi tekst odgodili smo za detaljnija suočavanja.

Pa, idemo dalje, uz Allahov blagoslov...

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

« الْمَصَّ * كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ ، فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ ، لِتُنذِرَ بِهِ ،
وَذِكْرَى لِّلْمُؤْمِنِينَ * أَتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ ، وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِ
أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ * وَكَمْ مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا ، فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ
قَائِلُونَ * فَمَا كَانُوا دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا : إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ *
فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ * فَلَنَقْصُصَ عَلَيْهِمْ بَعْلَهُمْ ، وَمَا كُنَّا
غَائِبِينَ * وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ ، فَمَن ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ * وَمَن
خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلُمُونَ . »

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Elif-lam-mim-sad. (7/1)

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje da njome opominješ i da vjernicima bude pouka (7/2).

Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! - A kako vi malo pouku primate! (7/3).

Koliko smo Mi samo gradova razorili! I kazna Naša im je dolazila noću ili danju kad bi privilegli, (7/4)

a kada bi ih kazna Naša zadesila, jadikovanje njihovo se svodilo samo na riječi: "Nasilnici smo, zaista bili!" (7/5).

I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitaćemo, doista, i poslanike, (7/6)

i izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili (7/7).

Mjerenje toga dana biće pravedno: oni čija dobra djela prevagnu, oni će šta žele postići; (7/8)

a oni čija dobra djela budu laka, oni će, zato što dokaze Naše nisu priznavali, stradati (7/9).

Elif-lam-mim-sad - Elif, lam, mim, sad.

Ovaj uvod sastavljenih vokala objašnjen je na sličnom primjeru u početku sure El-Bekare²¹ i na početku sure Alu Imran.²² Kod objašnjenja ovih vokala odabrali smo mišljenje koje kaže da su to vokali koji ukazuju da je ovaj Kur'an sastavljen od vrste ovih arapskih slova kojima se služi čovječanstvo, a koje je ostalo nemoćno da sastavi od tih slova neki govor poput ovog Kur'ana. Ovo ukazuje sasvim jasno da ovaj Kur'an nije tvorevina ljudi. Pred njima su bila ova slova i ove riječi koje su satkane od ovih slova, a oni nisu mogli da sačine pomoći tih slova bilo šta što bi sličilo Kur'anu. Iza ovih slova i ovih riječi mora da postoji neka tajna. Ovo mišljenje mi prihvaćamo kao pretežnije, a ne kao kategoričko i odlučno. A Allah zna šta je cilj toga.

Na osnovu toga ispravno je reći da je Eliflammimsad subjekt i imenskoj rečenici čiji je predikat "Kitabun unzile ilejk" u značenju da su ova slova i ono što je od njih sačinjeno Knjiga. Također je ispravno reći da je termin "Elif lam mim sad" samo znak da bi se upozorilo na to značenje kome smo mi dali prevagu. Riječ *kitab* je predikat ukinutom subjektu imeničke rečenice koji bi trebao da glasi *Huwe kitabun* ili *haza kitabun*.

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje da njome opominješ i da vjernicima bude pouka (7/2).

Objavljuje ti se Knjiga da njome opominješ i podsjećaš. Knjiga da bi otvoreno Istinu koja je u njoj kazala i suočila ljude sa onim što im nije drago, sa vjerom, tradicijom i povezivanjem, suprotstavila se sistemima, situacijama i društvima. Tegobe na tom putu su brojne. Poteškoće kod upozorenje postoje. To zna, kao što smo istaknuli kod definisanja ove sure, samo onaj ko se prihvati sa ovom Knjigom ovog stava i samo onaj ko otvoreno Istinu govori u ovom smislu, samo onaj koji ima cilj punu promjenu u bazičnim osnovama ljudskog života i korijena, u njegovim pojavnostima i detaljima kako ga je usmjeravao nosilac ove Knjige prvi put

---

²¹U okrilju Kur'ana, I, str. 38.

²²U okrilju Kurana, III, str. 150.

- Vjerovjesnik (alejhi's-selam) da bi se njome suočio sa nasilničkim paganizmom na Arabijskom poluotoku i cijeloj Zemlji.

Ovaj stav nije ograničen na ono što je tada bilo na Arabijskom poluotoku i onome što je bilo oko njega. Islam nije historijski događaj koji se javlja samo jednom, a onda ga historija stavlja sebi za leđa. Islam je stalno suočavanje sa čovjekom... do Sudnjeg dana. Islam se suočava sa čovječanstvom isto onako kao što se suočio i prvi puta, i to kad god ono odstupi i odmetne se kao što je to bilo prvi puta. Čovječanstvo se degenerira sa vremena na vrijeme i vraća u svoj paganizam. To je grozna i prezirna reakcionarnost. Tada istupa islam po drugi puta da bi izvršio svoju ulogu i izvukao čovječanstvo iz ove reakcionarnosti i nazatka. On uzima za ruku čovječanstvo na putu napretka i civilizacije te izlaže poteškoći nosioca njegova poziva i onoga ko upozorava Kur'anom. To je ista ona poteškoća kojoj je bio izložen Vjerovjesnik (alejhi's-selam) kod svoga poziva dok se suočavao sa čovječanstvom ne predajući se degeneriranju i vraćanju kaljuži paganizma i gubljenja u njegovoj nasilničkoj sjeni i mraku poimanja, mraku strasti, mraku nasilja i poniženja, mraku robovanja ličnim strastima i strastima drugog čovjeka. Onaj ko je izložen ovim poteškoćama dok je na putu spasenja čovječanstva iz kaljuže paganizma osjetit će okus ovog Božijeg usmjerenja i Upute Vjerovjesnika (alejhi's-selam).

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje - da njome opominješ i vjernicima bude pouka (7/12).

Iz same prirode realnosti zna se ko su vjernici, kojima se upućuje opomena, a zna se i ko su nevjernici kojima se upućuje upozorenje. Ovaj Kur'an - to je živa Knjiga koja se ponovo u momentu objavljuje kada se suočava sa realnošću i bori vodeći stalnu borbu na principu Kur'ana.

Čovječanstvo je danas u istoj situaciji kao što je bilo onda kada je preko Muhammeda (alejhi's-selam) data ova Knjiga u kojoj mu je od njegova Gospodara naredeno da opominje i upozorava te da mu ne bude u tome nikakve tegobe dok se suočava sa paganizmom, nastojeći da sve izmijeni u korijenu, u potpunosti.

Vrijeme se vratilo i nastupilo isto kao ono koje je bilo kada je došla ova vjera. Čovječanstvo se povratilo u kompletni i totalni paganizam i u glavninama i pojedinostima, u egzotičnim i ezotičnim pojavnostima i površinski i dubinski.

Čovječanstvo je degeneriralo u svojim vjerničkim poimanjima; čak su to učinili i oni čiji su roditelji i očevi i djedovi bili sljedbenici ove vjere, predati Allahu i iskreno Njegovoj vjeri. Slika vjerovanja je izmijenila njihovo poimanje i njihovo shvatanje u potpunosti.

Ova vjera je došla da izmijeni lice Svijeta, da uspostavi smisao svijeta u kome će vladati samo Allah a uništiti vlast nasilnišva, došla je da uspostavi svijet u kome će se ljudi klanjati samo Allahu u smislu iskrene predanosti i robovanja,²³ da uspostavi svijet u kome će Allah izvesti onoga koga hoće da se ne klanja ljudima nego samo Allahu. Da uspostavi svijet u kome će se roditi slobodan, plemenit i čist čovjek, slobodan od svih strasti i želja te oslobođen svakog drugog klanjanja osim Allahu.

Ova vjera je došla da udari temelj *Ešhedu en la ilahe illallah* koje je donosio svaki vjerovjesnik svom narodu kroz protok ljudske historije. Ovo potvrđuje i ova sura i mnoge druge sure Časnog Kur'ana. Svjedočenje da nema drugog Boga osim Allaha ima smisao da vrhovna vlast u životu čovjeka pripada Allahu kao što Mu i pripada vrhovna vlast u sistemu Kosmosa. On je presuditelj u Kosmosu i ljudima primjenjujući Svoju odredbu, On je presuditelj u životu ljudi, primjenjuje svoj pravedni zakon na osnovu ovog pravila. Musliman ne može vjerovati da Allah ima sudruga u stvaranju Svemira, njegovu rasporedu i postupku. Otuda musliman čini sve svoje vjerske obrede samo Allahu. On prima vjerovjerske zakone i pravila, vrijednosti i mjerila, vjerovanje i poimanje samo od Allaha, i ne dozvoljava nasilnicima ljudima da tvrde za sebe da imaju pravo sudstva u bilo čemu zajedno sa Allahom.

Ovo je osnovni temelj ove vjere sa doktrinalnog stanovišta. A gdje je danas čovječanstvo u odnosu na ovo?

Čovječanstvo se dijeli na grupe, a sve su one paganske.

- Grupa ateista, negira egzistenciju Allaha uopće. To što oni čine je jasno i očito te mu ne treba nikakvo objašnjenje.

- Grupa totemista priznaje postojanje Boga, ali mu pripisuje druga, božanstvo i mnoge bogove. Tako nešto nalazimo u Indiji, centralnoj Africi i raznim dijelovima Svijeta.

- Grupa "pristalica Knjige", Jevreji i kršćani još odranije su pripisali sudruga Bogu pridajući da Allah ima dijete. Oni su to učinili i pripisujući

---

²³V. Mevdudi *El ibade u knjizi Elmustelehatu'l-erbea fi'l-Kur'an*.

Allahu sudruga u svojim svećenicima jer su od njih primili i prihvatili tvrdnju da ti njihovi bogovi imaju pravo na sudstvo, a prihvatili su od njih i vjerozakone, mada se oni nisu njima klanjali, sedždu činili i pred njima povijali. Zatim oni danas prenose vlast Allahu u cjelini preko njihovih života, uspostavljaju za sebe sisteme koje nazivaju kapitalizmom, socijalizmom i tako dalje, te tako stvaraju za sebe situaciju radi sudstva i vlasti, nazivajući to demokracijom, diktaturom itd. Na taj način oni istupaju u cjelini iz temelja vjere Allahove i pribjegavaju slično paganizmu Grčke, Rima itd. u stvaranju sistema i situacija za život sami sobom.

Postoji grupa koja se naziva muslimanskom. To je grupa koja slijedi programe Sljedbenika Knjige sto posto napuštajući Allahovu vjeru i priključujući se vjeri ljudi. Međutim, Allahova vjera jeste Njegov program, Njegov zakon i Njegov sistem koga je On dao radi života i zakona. Vjera ljudi je njihov program koji su oni donijeli za njihov život i njihov zakon te njihov sistem kojeg su oni postavili radi života.

Vrijeme se vratilo kao da je ono vrijeme kada je objavljena ova vjera čovječanstvu. Čovječanstvo je u cjelini degeneriralo i vratilo se paganizmu. Nijedna grupa tog čovječanstva ne slijedi Allahovu vjeru. Ovaj Kur'an ponovo se suočava sa čovječanstvom kao što se suočio i prvi puta, želeći da od ovog čovječanstva napravi ono što je učinio prvi puta, želeći da ga uvede u islam u smislu doktrine i poimanja, zatim da ga uvede u Allahovu vjeru u smislu sistema i realnosti. Nosilac ove Knjige ponovo se suočava sa teretom s kojim se svojevremeno suočavao Vjerovjesnik (alejhi's-selam), suočava sa čovječanstvom koje je zaronilo u kaljužu paganizma, baruštinu ustajale vode, čovječanstvo koje luta po pustinji paganizma predato uživanju šejtana u tom lutanju. Pregalac ideje sadržan u toj knjizi ima cilj ponovo izgraditi doktrinu i poimanje u srcu ljudi i njihovim razumima koja bi počivala na osnovi "Vjerujem da je samo jedan Allah"; ima cilj izgradnju druge realnosti na Zemlji u kojoj bi Allah jedino bio obožavan i niko drugi s Njim, u kojoj bi se ostvarilo novo rađanje čovjeka, pri čemu bi se čovjek oslobodio robovanja drugom čovjeku i robovanja svojim strastima.

Islam nije histirijski događaj koji su dogodio jednom, a historija nastavila svoj put, a njega ostavila iza sebe. On je danas pozvan da izvrši svoju ulogu koju je izvršio tada u sličnim uvjetima, okruženjima, situacijama, sistemima, poimanjima i vjerovanjima, vrijednostima, mjerilima i tradicijama s kojima se suočio prvi puta.

Paganizam je situacija i stanje koje ne traje samo jedan historijski trenutak. Paganizam i neznanje danas su udarili svoje korijene duboko na

sve strane Zemlje u sva vjerovanja, učenja, sisteme i situacije. On počiva na principu "vlast ljudi nad ljudima" a odbacuje apsolutnu vlast Allaha nad ljudima. On počiva na principu da bude "strast i želja čovjeka" u svakoj svojoj formi božanstvo koje dominira, a odbacuje da "Allahov vjerovjesnik bude zakon koji vlada." Forme, oblici, zastave, znaci, ime, svojstva, grupe i učenja paganizma se razlikuju, ali on počiva na ovim karakterističnim određenim principima sukladno svojoj prirodi i činjenici.

Sa ovim osnovnim mjerilom postaje sasvim jasno da je lice Zemlje danas preplavljeno paganizmom, da je život čovječanstva danas potčinjen ovom paganizmu, da je islam danas zadržan samo kao "postojanje", da oni koji pozivaju u islam danas imaju za cilj upravo ono što je imao i Vjerovjesnik (alejhi's-selam) tada, da se oni suočavaju upravo s onim s čime se suočavao Vjerovjesnik (alejhi's-selam) u cjelini, da su oni pozvani danas da se tješe riječima Allaha (Uzvišenog):

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakave tegobe zbog nje - da njome opomenješ i da vjernicima bude pouka (7/2).

Da bismo potvrdili ovu činjenicu i njen značaj, nastaviti ćemo sa iznošenjem nešto malo objašnjenja.

Ljudska društva danas, u cjelini, jesu društva paganizma. Prema tome ona su društva koja su "zaostala" ili "reakcionarna" u smislu da su se vratila ka paganizmu - džahilijetu nakon što ga je islam uzeo za ruku, poveo i spasio ga tog paganizma. Islam je danas pozvan, također, da čovječanstvo spasi te zaostalosti i paganske reakcionarnosti, da ga povede putem napretka i "civilizacije" ka islamskom vrednovanju i Božanskom mjerilu.

Kada vrhovna vlast u jednom društvu bude pripala samo Allahu, predstavljena u rukovodenju Njegovim Božanskim vjerovjesnikom, onda će to biti jedini oblik u kome se čovječanstvo može potpuno osloboditi robovanja i klanjanja ljudskim željama i klanjanja čovjeka čovjeku. To će biti jedina slika islama ili civilizacije, kao što je naznačeno u Allahovim mjerilima, jer civilizacija koju želi Allah ljudima počiva na principu plemenitosti i pune slobode svake osobe, a ne plemenitosti i slobode uz robovanje čovjeku, niti plemenitosti i slobode u društvu u kome neki gospodari propisuju zakone i primjenjuju pravo vrhovnog sudstva, dok su drugi robovi povinjeni i slijede ove gospodare. Zakonodavstvo se ne ograničava na zakonske odredbe jer i vrijednosti, i mjerila, i etika, i tradicija, sve je to potčinjeno zakonitosti radi navođenja čovjeka da bude

potčinjen bilo zakonodavcima ili nezakonodavcima. Društvo ovakvih osobina je reakcionarno i zaostalo ili, kako je to u islamskoj terminologiji nazvano, to je “džahilijetsko, politeističko društvo”.

Kada bude spona okupljanja u nekom društvu vjera, poimanje, razmišljanje i program života i kada sve to bude svoj izvor nalazilo u Allahovoj odredbi, a ne u želji pojedinca niti volji i htijenju čovjeka, onda će to društvo biti civilizirano i napredno, ili kako se to zove u islamskoj terminologiji, bit će Božansko muslimansko društvo. Okupljanje u tom slučaju biće predstavljeno radi onoga što je najuzvišenija osobina čovjeka, osobina duhovnosti i misli. Međutim, kada bude veza okupljanja jednog društva spol, boja, narod, zemlja i druge slične sponse, onda će to društvo biti reakcionarno i zaostalo društvo ili kako se to u islamskoj terminologiji zove - pagansko politeističko društvo. To zbog toga što spol, boja, narod, zemlja i druge slične veze ne predstavljaju najuzvišeniju istinu i vrijednost u “čovjeku” jer čovjek ostaje i dalje čovjek nakon pripadnosti naciji, boji, narodu i zemlji, ali ne ostaje poslije toga kao čovjek duhovnosti i misli.

Čovjek sukladno islamskom programu posjeduje svoju ljudsku slobodnu volju, a to je najuzvišenije što mu je Allah podario, postaje sposoban da promijeni svoju vjeru, poimanje, ideju i program svoga života praktikovanog u zabludi i da pristupi Uputi putem spoznaje, razuma, zadovoljstava i smjera. Međutim, on nije nikada u stanju da izmijeni naciju, boju, narod, nije u stanju da odredi unaprijed kako će mu biti rođenje, kakav spol, boja, kao što ne može definisati unaprijed gdje će biti rođeno, u kom narodu ili zemlji. Društvo u kome se ljudi okupljaju na nečem što je vezano za njihovu slobodnu volju, jeste društvo bez sumnje naprednije, uzornije i sposobnije od društva u kome se ljudi okupljaju na načem što je izvan njihovog htijenja i domašaja.

I kada bude bila “humanost čovjeka” najveća vrijednost u društvu, onda će biti i “humane osobine” u tom društvu predmet plemenitosti i zaštite, a društvo će biti civilizirano i napredno ili kako se to kaže u islamskoj terminologiji, muslimansko, Božansko. Međutim, kada bude nešto što je “materijalno” u bilo kojoj formi najveća vrijednost, bilo ono “teoretski izraženo” kao što je npr. u marksizmu ili u formi “materijalne proizvodnje” kao što je npr. u Americi, Evropi i ostalim društvima, koji smatraju materijalnu proizvodnju najvećom vrijednošću i radi koje se troši najveća vrijednost, cijena i ljudske osobine, u prvom redu etičke vrijednosti, onda je ovakvo društvo reakcionarno i zaostalo ili kako se to kaže u islamskoj terminologiji pagansko i politeističko društvo.

Božansko i muslimansko društvo ne omalovažava materiju ni u teoretskom smislu s obzirom da je materija ta koja spaja biće ovog Kosmosa na kome mi živimo, niti omalovažava materiju u formi "materijalne proizvodnje" i njena korištenja, jer materijalna proizvodnja je naznaka zastupništva čovjeka na Zemlji nakon preuzimanja obaveze prema Allahu i određenih Allahovih uvjeta. Islam poziva na uživanje u dobrom i dozvoljenom, kao što ćemo vidjeti u kontekstu ove sure, ali islam to uživanje ne smatra najvećom vrijednošću radi koje čovjek treba da utroši osobinu "čovjeka" i njegove naznake, a što smatra i drže džahilijetska, ateistička i politeistička društva.

Kada budu "humane" vrijednosti i "humane" etičke vrijednosti mjerilima Allaha (Uzvišenog), dominirajuće u društvu, onda takvo društvo postaje civilizirano i napredno ili kako je to naznačeno u islamskoj terminologiji bit će muslimansko Božansko društvo. "Humane" vrijednosti i "humane" etičke vrijednosti su nešto što je nejasno i nerazvodljivo, one nisu promjenjive, a ni ustrajne na nekom stanju kao što misle oni koji šire tu anarhiju u mjerilima pa da tako ne ostane ništa postojano po čemu bi se moglo mjeriti i vrednovati. To su vrijednosti i moral koji razvijaju u čovjeku "osobine čovjeka" po čemu se on razlikuje od životinje i u kome preovlađuje ova osobina s kojom se on odlikuje i koja ga čini čovjekom. Nije to vrijednost i moral u kojima se razvija nešto što je zajedničko i čovjeku i životinji. Kada se ovo pitanje postavi ovako, onda se u njemu jasno uočava razdvajajuća, jasna i postojana linija. Ona ne prima nikakvu stalnu radnju razvodnjavanja kakvu žele "naprednjaci." Onda ne postoji, u takvom slučaju, poljoprivredna ni industrijska etika, ne postoji kapitalistička ni socijalistička etika, ne postoji etika proleterijata ni, nasuprot nje, etika buržuazije, ne postoji etika koja bi proistekla iz sredine i stepena življenja shvaćajući da su ovi faktori samostalni u formiranju vrijednosti etike i termina vezanih za to, shvaćajući da je to neminovno da se razvija i da se potvrđuje. Tamo može biti samo "ljudska i etička vrijednost", kako je muslimani nazivaju u civiliziranom društvu. "Vrijednost i etiku animalnu", ako je tačan ovaj izraz, ljudi koriste i upotrebljavaju u zaostalom društvu ili, kako se kaže u islamskoj terminologiji: postoje Božanska i islamska vrijednost i etika, a nasuprot njih je paganska vrijednost i etika.

Društva u kojima vlada animalna vrijednost, etika i osobine ne može nikada biti civilizirano društvo bez obzira na nivo industrijskog, ekonomskog i naučnog dostignuća. Ova mjerila ne griješe kada se odmjerava stepen napretka u samom čovjeku.

U savremenim paganskim društvima sveden je pojam etičkog shvatanja time što je izostavio sve ono što ima veze što karakteriše ili odvaja čovjeka od životinje. U ovim društvima ne smatraju se spolni odnosi nezakonitim niti sklapanje brakova između istih spolova nešto što je nemoralno i etički nisko. Pojam "etički" sveden je na osobne privredne i političke postupke ponekad u smislu interesa zemlje. Knjige, štampa i sva sredstva javnog mišljenja i mediji u ovim paganskim društvima govore sasvim otvoreno djevojkama, ženama, mladićima i omladini spolni kontakt je sasvim slobodan, u tome nema ništa što bi narušavalo etičko ponašanje.

Slična ovim društvima su i zaostala i necivilizirana društva sa stanovišta humanitosti i mjerila ljudskog napredka. Jasno, i to je neislamsko jer islam povlači liniju koja oslobađa čovjeka njegovih strasti, razvija njegove ljudske osobine u cilju savlađivanja životinjskih osobina.

Nismo u mogućnosti nastaviti dalje sa opisom ljudskih suvremenih društava i njihova tonjenja u paganizam kod predstavljanja vjere i etike i životnih situacija. Smatramo da će ovo sažeto ukazivanje biti dostatno da se spozna karakteristika paganizma u savremenom ljudskom društvu i potvrdi istina čemu teži islamski poziv danas i čemu teže oni koji pozivaju ka Allahovoj vjeri. To je poziv čovječanstvu ponovo da prihvati islam i u vjeri i ponašanju i sistemu. To su isti pokušaji s kojima je bio suočen i Vjerovjesnik (alejhi's-selam). To su oni isti momenti s kojima je prvi put počeo poziv. To je pozicija na kojoj se stalo sa ovom Knjigom koja je objavljena Vjerovjesniku (alejhi's-selam) koju je objavio Njegov Gospodar (Uzvišeni) govoreći:

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje - da njome opominješ i da vjernicima bude pouka (7/2).

U ono vrijeme kada je Allah (Uzvišeni) uputio ove obaveze Svome Poslaniku, uputio je ove obaveze i njegovom narodu ovim Kur'anom govoreći po prvi puta, kao i cijelom narodu da su suočeni sa islamom koji želi da ih izbavi iz paganizma, da je to upravo naredba da se slijedi sve ono što je objavljeno u ovoj Knjizi, a da se napusti slijedenje svih drugih zaštitnika osim Allaha. Ovdje se u principu radi o predmetu "slijedenja". Koga da slijedi čovječanstvo u svom životu, da li da slijedi Allahovu

naredbu pa da budu muslimani ili da slijede nekog drugog pa da budu pagani. To su dvije pozicije, dva suprotna i različita stava koja se ne mogu uskladiti.

Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! - A kako vi malo pouku primete! (7/3).

Ovo je osnovno pitanje ove vjere, a to znači: ili slijediti ono što je Allah objavio, a to je islam i predaja Allahu, priznavanje Njegova Božanstva, priznavanje da samo Njemu pripada vlast kojom On raspolaže i na osnovu koje se treba pokoravati, slijediti naredbu te vlasti i njenu zabranu a ne nekog drugog, ili slijediti druge zaštitnike mimo Allaha, a to bi značilo politeizam, odbijanje priznavanja Allaha kao jedinog Gospodara i nepriznavanje da vrhovna vlast pripada samo Njemu (Uzvišenom).

U obraćanju Resulullahu (alejhi's-selam) kaže se da je Knjiga objavljena lično njemu (*objavljuje ti se Knjiga*), a u obraćanju ljudima da je Knjiga objavljena također i njima od njihova Gospodara riječima: *Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje* (7/3). Što se tiče Poslanika (alejhi's-selam), to je Knjiga objavljena njemu da vjeruje, da upozorava i podsjeća, a što se tiče ljudi, to je Knjiga objavljena njima od njihova Gospodara, da vjeruju u nju, da je slijede i da ne slijede ničiju naredbu do Allahovu. Oslonac u oba ova slučaja je ukazivanje i davanje specifičnosti, časti, raščlanivanja i mobiliziranja jeste da je ono što je Allah njemu objavio Knjiga, da je njega odabrao za ovo djelo, da je njemu dodijelio ovo dobro, da je važnost u tome da on upozorava i da bude zahvalan, da se prihvati snažno te naredbe a da se ne umori.

Ovdje se radi o velikom pokušaju, a to je temeljita, kompletna i složena izmjena paganizma: njegova poimanja, razmišljanja, vrednovanja, etike, običaja, tradicija, sistema, situacija, društva, privrede i njegova povezivanja sa Allahom, sa Kosmosom, sa ljudima.

To je zbog toga što je ovaj pokušaj na ovaj način veoma složen. Kontekst nastavlja i žestoko potresa savjest čovjeka, budi ga, potresa dominirajuću oholost u paganstvu koje je zaronulo u svoja poimanja i stanja, potresa ga i pokreće da bi mu predočio sudbinu onih koji su

dovodili u laž poslanike i iščezli u svijetu kao i sudbinu njihovu na budućem svijetu.

Koliko smo Mi samo gradova razorili i kazna naša im je dolazila noću ili danju kad bi privilegiji, a kada bi ih kazna naša zadesila, jadikovanje njihovo se svodilo samo na riječi: "Nasilnici smo, zaista bili!" I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitaćemo, doista, i poslanike, i izložit ćemo im pouzdano sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili. Mjerenje toga dana biće pravedno: oni čija dobra djela prevagnu, oni će što žele postići; a oni čija dobra djela budu laka, oni će, zato što dokazuje Naše nisu priznavali, stradati (7/4-9).

Borba minulih naroda i njihova sudbina jeste nešto što podsjeća i nešto što upozorava. Kur'an pridružuje ove istine i čini ih kao djelotvorne faktore koji inspirišu, čiji udarci bude nemarna ljudska srca.

Brojna su ta mjesta i naselja koja su bila uništena zbog svoje laži, uništena, spaljena, noću i u sahatima popodnevnog poćinka kada su ljudi bili zaronili u duboki san i predali se sigurnosti.

Koliko smo Mi samo gradova razorili! I kazna Naša im je dolazila noću ili danju kad bi privilegiji, (7/4)

I jednom i drugom poćinaku, poćinku noći i u popodne u časovima dubokog sna i predaje sigurnosti, u tim momentima snašla ih je najteža i najžešća kazna i događaj. Kur'anski tekst podsjeća, upozorava, ćuva i istiće potrebu pažnje.

Pa šta se to zbilo? Ovima koje je ta nesreća snašla u tom zavoenju preostalo je samo priznanje. Nema mjesta molbi. Preostala im je samo potvrda: *A kad bi ih kazna Naša zadesila, jadikovanje njihovo se svodilo samo na riječi: "Nasilnici smo, zaista, bili!" (7/5).*

Ćovjek poziva u teškoj situaciji sve drugo osim priznanja. Medutim ovi u ovom svom poloćaju mogu izraziti samo ovo: *Nasilnici smo, zaista bili (7/5).* O, teška li, stravićna i strašna poloćaja. To što su oni uradili to je bio krajnji pokućaj - priznanje grijeha i oćitovanja da su bili politeisti.

Nasilje i mrak na koji se ovdje misli jeste politeizam. I pretežno on znaći to u Kur'anu. Prema tome politeizam je nasilje i mrak ili nasilje je politeizam. Pa zar moće biti nešto mraćnije i groznije od djela u kome neko pridružuje sudruga svome Gospodaru, a On ga stvorio?!

I dok je ova scena izložena na ovom svijetu i dok Allah kažnjava one koji pokušavaju navesti u laž poslanike i dok oni to priznaju, dok osjećaju patnju zbog Allahove kazne što su bili nasilnici, politeisti, i dok im se otkriva Istina i dok je oni priznaju u momentu kada ništa ne vrijedi saznanje i priznavanje i kada Allahovu kaznu neće odstraniti od njih i dok ništa ne vrijedi kajanje ni tevba... vrijeme kajanja je već proteklo. Put pokajanja je presječen. Ugnijezdila se kazna.

I dok je scena ovako izložena na ovom svijetu, najednom kontekst prelazi i prenosi slušaoce u drugu oblast bez iščekivanja i bez nekog povezivanja. Izložena traka povezuje scene. To prenošenje prevaljuje prostore i vremena i mjesta da bi povezalo ovaj svijet sa onim, da bi povezalo kaznu ovog svijeta sa kaznom onog svijeta pa se situacija tu javlja u jednom momentu: *I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali i pitaćemo, doista, i poslanike i izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili. Mjerenje toga dana biće pravedno: Oni čija dobra djela prevagnu, oni će što žele postići; a oni čija dobra djela budu laka, oni će, zato što dokaze naše nisu priznavali, stradati* (7/6-9).

Izraz na ovaj slikoviti i inspirativni način je jedna od specifičnosti Kur'ana. Preseljavanje i prijelaz preko cijele Zemlje u jednom trenu i u linijama upisanih riječi Knjige, da se spoji ovaj svijet sa onim i poveže početak sa krajem.

Ovi koji su izloženi ovakvoj Allahovoj kazni na ovom svijetu imaju ovakav položaj, tamo će biti stavljeni pred pitanje obračuna i kazne. Tada im neće biti dovoljno njihovo priznavanje. Tada će biti suočeni sa Allahovom kaznom koja ih je snašla, a oni već minuli i prošli. Priznanje i pokajanje neće im pomoći:

Nasilnici smo, zaista, bili! (7/4).

Tu će biti nova pitanja i očito izjašnjenje pred nagomilanom skupinom na taj dan svjedočenja:

I sigurno ćemo pitati one kojima smo poslanike slali, a pitaćemo, doista, i poslanike i izložit ćemo im, pouzdano, sve što o njima znamo, jer Mi nismo odsutni bili (7/6-7).

Ovo je precizno i sasvim dovoljno pitanje. Ono obuhvata i one kojima su poslanici upućeni, a obuhvata i poslanike. Da se izloži cjelokupno izlaganje pred nagomilanom gomilom i pretresu do u detalje sve tajne. Pitat će se oni kojima su došli poslanici i oni će to priznavati, a pitat će se

i poslanici a oni će odgovarati, onda će im Učeni i Obaviješteni kazati sve, Allah će sve pobrojati, neće ništa zaboraviti. Kazat će im Uzvišeni znanjem, jer je bio prisutan kod svega. Nigdje On (Uzvišeni) nije bio odsutan. To je snažni djelotvorni doticaj, navođenje i upozorenje.

Mjerenje toga dana biće pravedno (7/8).

Tamo nema mjesta pogrešci kod mjerenja, nema obmane kod suda, nema spora i prepirke koja bi mogla odvesti pravednost odluke i odmjerjenje.

Oni čija dobra djela prevagnu, oni će što žele postići (7/8).

Ovo znači da je ono što se mjerilo na Allahovoj tezulji uistinu pretegnulo. Slijedi zato nagrada, a to je spas. Pa zar može biti veći spas nakon uspjeha i spasa od vatre i povratka u Džennet nakon dugog, dugog putovanja i na kraju dugog kruženja?

A oni čija djela budu lahka, oni će, zato što dokaze naše nisu priznavali, stradati (7/9).

Pa ta djela lahka su na Allahovoj tezulji koja ne čini nikakvo nasilje niti griješi. Oni su sami sebi učinili nasilje i oni su izgubili. Šta mogu poslije toga postići? Čovjek pokušava da se sabere kad - on izgubio i tada - šta mu preostaje?

Izgubili su ti zbog svog nevjerovanja u Allahove znakove. *Zato što dokaze naše nisu priznavali (7/9).* A nasilje ili mrak, kao što smo ranije naznačili, u kur'anskom tekstu označava politeizam i nevjerovanje: *Mnogoboštvo je, zaista, velika nepravda (31/13).*

Mi ovdje ne ulazimo u prirodu mjerenja i istinitost vage kao što to rade diskutanti sa svojim neislamskim ratiom u historiji "islamske" misli, a kvaliteti Allahovih djela u cjelini stavljani izvan, niti imaju ikakve sličnosti s tim od časa kada je Allah (Uzvišeni) označen da Mu nije ništa slično. Dovoljan nam je dokaz istine koju namjerava reći kur'anski kontekst, a to je da će obračun biti tada, uistinu, da se nikome neće nauditi ni koliko jedan atom i da se neće zanemariti niti izgubiti nijedno djelo.

« وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ، وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ، قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ *
وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ، ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ: اسْجُدُوا لِآدَمَ، فَسَجَدُوا

إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ * قَالَ : مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ ؟
 قَالَ : أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ ، خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ * قَالَ : فَاهْبِطْ مِنْهَا ، فَمَا
 يَكُونُ لَكَ أَن تَتَكَبَّرَ فِيهَا ، فَخُرْجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ * قَالَ : أَنْظِرْنِي إِلَى
 يَوْمٍ يُبْعَثُونَ * قَالَ : إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ * قَالَ : فَمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ
 الْمُسْتَقِيمَ * ثُمَّ لَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ * قَالَ : أَخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُومًا مَّدْحُورًا لَّنْ
 تَبْعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ * وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ ،
 فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا ، وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ * فَوَسَّوَسَ
 لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِن سَوْآتِهِمَا ، وَقَالَ : مَانِهَا كَمَا رَبُّكُمْ
 عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَن تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ * وَقَاسَمَهُمَا :
 إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ * فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ ، فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا ،
 وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ الْجَنَّةِ ، وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا : أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ
 الشَّجَرَةِ ، وَأَقُلْتُ لَكُمَا : إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِينٌ * قَالَا : رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا ،
 وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ * قَالَ : اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ
 عَدُوٌّ ، وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ * قَالَ : فِيهَا تَحْيَوْنَ ، وَفِيهَا
 تَمُوتُونَ ، وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ .

Mi smo vas na Zemlji smjestili i na njoj vam sve što je potrebno za život dali. - A kako vi malo zahvaljujete! (7/10).

Mi smo Ādema stvorili i onda mu oblik dali, a poslije melekima rekli: "Poklonite mu se!" i oni su se poklonili, a Iblis nije; on nije htio da se pokloni (7/11).

"Zašto se nisi poklonio kad sam ti naredio?" - upita On. - "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače" - odgovori on (7/12).

"E onda izlazi iz dženneta" - reče On -, "ne priliči ti da u njemu prkosiš; izlazi, ti si, zaista, od onih prezrenih!" (7/13).

"Daj mi vremena do dana njihova oživiljenja!" - zamoli on (7/14).

"Daje ti se vremena!" - reče On (7/15).

"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao" - reče - "kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, (7/16)

pa ću im i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (7/17).

"Izlazi iz njega, pokuđen i ponižen!" - reče On -. "Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću džehennem napuniti! (7/18).

A ti, o Ādeme, i žena tvoja u džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, da se prema sebi ne ogriješite!" (7/19).

I Šejtan im počeo bajati da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, i reče: "Gospodar vaš vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali ili da ne biste besmrtni bili", (7/20)

i zaklinjaše im se: "Ja sam vam, zaista, savjetnik iskreni!" (7/21).

I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počеше. "Zar vam to drvo nisam zabranio?!" - zovnu ih Gospodar njihov - "i rekao vam: Šejtan vam je, zbilja, otvoreni neprijatelj" (7/22).

"Gospodaru naš", - rekoše oni - "sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni" (7/23).

"Izlazite" - reče On - "jedni drugima bićete neprijatelji! Na Zemlji ćete boraviti i do smrti ostati (7/24).

Na njoj ćete živjeti, na njoj umirati i iz nje oživiljeni biti" - reče On (7/25).

Oдавde otpočinje veliko putovanje... Ono počinje Allahovim situiranjem ljudske vrste na Zemlji, kao univerzalne činjenice. To je izloženo prije nego što je počelo opširno kazivanje o čovjeku.

Mi smo vas na Zemlji smjestili i na njoj vam sve što je potrebno za život dali. - A kako vi malo zahvaljujete! (7/10).

Stvoritelj Zemlje i Stvoritelj ljudi je Taj koji je smjestio ljudsku vrstu na Zemlji. On je taj koji je Zemlji podario ove karakteristike i brojne položaje koje ovoj vrsti omogućavaju život i sredstva za prehranu i izdržavanje, s obzirom na činjenicu da ona u sebi krije resurse za opskrbu i življenje...

On je Taj koji je Zemlju učinio podesnim mjestom za stvaranje ove vrste kroz njenu atmosferu, njen sastav, njenu veličinu, njenu udaljenost od Sunca i Mjeseca, njeno kruženje oko Sunca, nagetost njene ose i njenu brzinu kruženja, do posljednjih ovih pretpostavki koje na njoj omogućavaju život ovoj vrsti. On je Taj koji je u ovu zemlju pohranio razne vrste hrane i opskrbe i razne vrste sila i energija koje dopuštaju opstanak ove vrste i njen život, koje omogućavaju razvoj ovog života i njegov napredak istodobno... On je Taj koji je ovu vrstu učinio gospodarem stvorenja na ovoj Zemlji, sposobnom da je potčinjava i koristi, s obzirom na to da je joj je Allah dao specifične karakteristike i sposobnosti da spozna neke zakonitosti ovoga Kosmosa i da ih potčinjava za svoje potrebe...

Da nije Allah dao čovjeku ove i one mogućnosti na Zemlji, ovo stvorenje slabe snage ne bi moglo da "pobjeđuje prirodu", kako se izražavaju sljedbenici starog i novog džahilijeta! On ne bi bio u stanju da se sa svojim vlastitim snagama sučeljava sa ogromnim kosmičkim snagama!

Grčka i rimska džahilijetska poimanja su to što daje pečat i savremenim džahilijetskim poimanjima... Ona su ta koja Kosmos predstavljaju čovjekovim neprijateljem; ona kosmičke snage predstavljaju protivnim njegovoj egzistenciji i njegovoj aktivnosti; one govore da čovjek u borbi sa ovim silama ostaje sam, kao što tvrde da je poznavanje kosmičkih zakona i svako potčinjavanje njih "pobjeda prirode" u borbi između prirode, s jedne strane, i ljudske vrste, s druge strane!

To su apsurdna poimanja, a iznad svega - to su prljava poimanja!

Da su kosmički zakoni oprečni čovjeku, da se neprijateljski odnose prema njemu, da mu prave zasjedu, da djeluju suprotno njegovom pravcu i da iza njih ne postoji Volja koja sve to uređuje - kao što tvrde - čovjek uopće ne bi bio stvoren! U protivnom, kako bi opstao? Kako bi opstao u Kosmosu koji mu je oprečan bez Volje koja stoji iza toga? On ne bi ostao u životu pod pretpostavkom da je nastao! U suprotnom, kako bi opstao, a strašne kosmičke sile djeluju suprotno njegovom smjeru? One - prema

njihovoj tvrdnji - raspolazu same sobom i iza njih nema druge sile do njihove sile!

Jedino islamsko poimanje je to koje ide iza ovih pojedinosti da ih sve poveže za jedno cjelovito i skladno stablo. Allah je Taj ko je stvorio Kosmos. On je Taj ko je stvorio čovjeka. Njegova volja i Njegova mudrost je iziskivala da učini prirodu ovog Kosmosa takvom da ona omogući postanak ovog čovjeka. On je u čovjeka pohranio mogućnosti koje mu dozvoljavaju da upozna neke zakone Kosmosa i da ih koristi za svoje potrebe... Ovaj primjetan sklad vrijedan je Allahovog stvaranja koji sve savršeno stvara. On nije učinio da njegova stvorenja budu međusobno oprečna, u međusobnom neprijateljstvu i svadi!

U okrilju ovog poimanja, čovjek živi u prisnom i prijateljskom Kosmosu. Živi uz brigu mudre i planske snage... Živi smirena srca, mirne duše, čvrstog koraka, vršeći ulogu namjesnika umjesto Allaha na Zemlji, sigurno i uvjeren da mu se u tome pomaže. Sa Kosmosom sarađuje srdačno i prijateljski. Zahvaljuje Allahu kad god otkrije kakvu tajnu postojanja i kad god spozna kakav Njegov zakon koji mu pomaže u obavljanju uloge namjesnika i koji mu omogućuje novi vid napretka, udobnosti i uživanja.

Ovo poimanje ga ne odvraća od aktivnosti koja je usmjerena na istraživanje tajni bitka i upoznavanje sa njegovim zakonima... Dapače, ono mu daje podstrek i puni srce uvjerenjem i sigurnošću... On se kreće prema Kosmosu koji mu je prijatelj i koji mu ne škrtari svojim tajnama niti mu uskraćuje svoju podršku i pomoć. On ne ide ususret Kosmosu-neprijatelju koji mu pravi zasjede, koji djeluje suprotno njegovom smjeru i koji mu ruši snove i nade!

Velika tragedija egzistenijalizma jeste ova nesretna i loša koncepcija... Koncepcija kosmičke egzistencije - zapravo zajedničke egzistencije samog čovječanstva koja je suprotna individualnoj ljudskoj egzistenciji, i koja se svom svojom silinom ustremila da uništi ovu ljudsku egzistenciju! To je nesretna koncepcija koja nužno stvara stanje povučenosti, usamljenosti i nihilizma! Ili stvara stanje nepromišljenosti, revolta i individualizma! Oba slučaja su, ustvari, teška depresija, duševna i mentalna nesreća, ili lutanje u blatu, blatu revolta ili blatu nihilizma... A oboje je jednako...

Nije to samo tragedija egzistencijalizma među evropskim pravcima mišljenja. To je tragedija cijele evropske misli - sa svim njenim pravcima i

smjerovima. Zapravo, to je tragedija svakog džahilijeta ili neznaboštva u svim vremenima i sredinama. To je tragedija kojoj islam stavlja granicu svojim univerzalnim vjerovanjem koje u ljudskoj spoznaji stvara ispravno poimanje o ovom bitku i snazi koja sve planira i koja se nalazi iza ovog bitka.

Čovjek je sin ove Zemlje i sin ovog Kosmosa. Allah ga je stvorio od ove Zemlje, na njoj ga je smjestio i na njoj mu je dao opskrbu i sredstva za život. On mu je omogućio spoznaju i On mu je predao njene ključeve. On je učinio da njeni zakoni odgovaraju postojanju ovog čovjeka i oni mu pomažu - kad ih dobro upozna - i olakšavaju život...

Međutim, ljudi su malo zahvalni. To stoga što oni u svom džahilijetu ne znaju... Čak i oni što znaju ne mogu se potpuno zahvaliti na Allahovim blagodatima. A kako bi se potpuno zahvalili da Allah ne prima od njih ono što mogu i što su u stanju? Na njih se, i jedne i druge, odnose ove riječi Uzvišenog Allaha.

A kako vi malo zahvaljujete! (7/10).

Poslije toga počinje kazivanje o čovjeku sa svim svojim uzbudljivim događajima... Ono počinje oglašavanjem čovjekovog rođenja na dostojanstvenoj svečanosti u okrilju nebeskog skupa... To oglašava Uzvišeni, Veliki i Moćni Gospodar, što predstavlja dodatnu radost i počast. Na tom skupu su se sakupili i meleki - u njihovom društvu je bio i Iblis, iako ne spada u meleke. Tom činu su bili svjedoci nebesa i Zemlja i sve što je Allah stvorio... To je krupna stvar i veliki događaj u historiji ovog bitka:

Mi smo Ādema stvorili i onda mu oblik dali, a poslije melekima rekli: "Poklonite mu se!" i oni su se poklonili, a Iblis nije; on nije htio da se pokloni (7/11).

"Zašto se nisi poklonio kad sam ti naredio?" - upita On. - "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače" - odgovori on (7/12).

"E onda izlazi iz dženneta" - reče On -, "ne priliči ti da u njemu prkosiš; izlazi, ti si, zaista, od onih prezrenih!" (7/13).

"Daj mi vremena do dana njihova oživiljenja!" - zamoli on (7/14).

"Daje ti se vremena!" - reče On (7/15).

"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao" - reče - "kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, (7/16)

pa ću im i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (7/17).

"Izlazi iz njega, pokuđen i ponižen!" - reče On. "Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću džehennem napuniti!" (7/18).

Ovo je taj prvi prizor... Uzbudljivi prizor... Težak prizor... Mi ćemo prvo izložiti prizore ovoga kazivanja, a za kasnije ostaviti komentar na to kazivanje. Ostavit ćemo crpljenje inspiracije i nadahnuća nakon što izložimo ovo kazivanje...

Mi smo Ādema stvorili i onda mu oblik dali, a poslije melekima rekli: "Poklonite mu se!" i oni su se poklonili, a Iblis nije; on nije htio da se pokloni (7/11).

"Stvaranje" ovdje znači postanak, a "davanje oblika" vjerovatno znači davanje forme i osobenosti... To su dva stepena stvaranja, a nikako dvije faze... Veznik "onda" ovdje vjerovatno ne znači vremenski slijed već duhovni razvoj. "Davanje oblika" je viši stepen od puke egzistencije. Egzistenciju ima i sirova materija, ali je davanje oblika - u smislu davanja ljudskog lika i ljudskih osobenosti - viši stepen egzistencije. On kao da je rekao: Mi vam nismo dali puku egzistenciju, već smo je učinili egzistencijom savršenih osobitosti. U tom smislu su i riječi Uzvišenog: *Gospodar naš je Onaj koji je svemu onom što je stvorio dao ono što mu je potrebno, zatim ga, kako da se time koristi, nadahnuo (20/50).* On je svemu dao njegove specifičnosti i funkcije i nadahnuo ga kako će ih koristiti još pri njegovom stvaranju. Tu nije postojala vremenska distanca između stvaranja, s jedne strane, i davanja specifičnosti, funkcija i upućivanja kako će se one koristiti, s druge strane. Značenje se ne razlikuje ako značenje izraza "nadahnuo" bude "pokazao mu je put prema njegovom Gospodaru". Svemu je potreban put prema njegovom Gospodaru pri samom stvaranju. Tako je i sa Ādemom. Njemu je dat oblik i njemu su date ljudske karakteristike pri samom činu stvaranja... Veznik "onda" je ovdje u značenju razvoja u stepenu, a ne u značenju distance u vremenu. To mišljenje preteže kod nas.

U svakom slučaju, ovi kur'anski tekstovi koji govore o stvaranju Ādema (alejhi's-selam) i o stvaranju ljudske vrste pretežno stoje na

stanovištu da se davanje ljudskih specifičnosti i samostalnih funkcija ovom biću odigralo zajedno sa njegovim stvaranjem. Napredak u historiji čovjeka bio je napredak u javljanju ovih osobitosti, njihovo razvijanje, uvježbavanje i sticanje velikog iskustva. Nije to bio napredak u čovjekovoj egzistenciji u smislu evolucije vrste, koji se završio sa čovjekom, kao što tvrdi darvinizam.

Postojanje razvijenijih vrsta životinja koje slijedi vremenski tok - što pokazuju iskopavanja koja se temelje na teoriji o evoluciji - jeste obična pretpostavka, a nikako nepobitan princip, jer procjena starosti samih stijena u slojevima zemlje nije ništa drugo do pretpostavka! Obična pretpostavka, kao što je pretpostavka i procjena starosti zvijezda na osnovu njihovog sjaja. Nema ništa što bi sprječavalo pojavu drugih pretpostavki koje bi ovu modificirale ili je promijenile!

Međutim, pod pretpostavkom nepobitnog poznavanja starosti stijena, ne postoji ništa što sprječava postojanje "vrsta" životinja u uzastopnim vremenskim razdobljima, koje su razvijenije jedne od drugih. To se dešava uslijed djelovanja prilika koje vladaju na Zemlji i faktora koji dozvoljavaju postojanje vrsta čijim životima odgovaraju takve prilike, zatim dolazi do izumiranja nekih vrsta kada se promijene prilike koje vladaju i koje im ne dozvoljavaju da dalje žive. Međutim, ovo ne "iziskuje" da su jedne vrste neminovno "evoluirale" iz drugih... Darwinova iskopavanja i ono što je došlo poslije ne mogu potvrditi više od ovoga... Ne mogu potvrditi, pouzdano i kategorički da je ova vrsta organski evoluirala iz vrste koja joj vremenski prethodi, prema svjedočanstvima kamenih slojeva koji se nalaze u tim iskopinama, već samo potvrđuju da je postojala razvijenija vrsta od one vrste koja joj vremenski prethodi... Ovo je moguće obrazložiti kao što smo rekli... Okolnosti koje su vladale na Zemlji omogućavale su postojanje ove vrste. Pošto su se one promijenile, postale su pogodne za nastanak druge vrste, pa je ona nastala. To je isto tako pripomoglo da izumre vrsta koja je živjela prije, u drugim uvjetima, pa je izumrla.

Tada je došlo do nastanka ljudske vrste samostalno u vremenu za koje je Allah znao da su prilike na Zemlji omogućavale život, razvoj i napredak ovoj vrsti... Ovo je to čemu jedna grupa kur'anskih tekstova daje prednost o ljudskom nastanku.

Čovjekova jedinstvenost sa biološkog, fiziološkog, umnog i duhovnog aspekta, ova jedinstvenost koja je prisilila savremene darviniste - a među njih spadaju i svi ateisti - da to priznaju, jeste odlučujući dokaz

nezavisnosti ljudskog postanka i njegovo nemiješanje sa drugim vrstama u organskom razvoju.²⁴

Bilo kako bilo, Allah je Svojom velikom, moćnom i uzvišenom Osobom objavio rođenje ovog ljudskog stvorenja na svečanosti punoj meleka:

... a poslije melekima rekli: "Poklonite mu se!" i oni su se poklonili, a Iblis nije; on nije htio da se pokloni (7/11).

Meleki su drugačija Allahova stvorenja, sa svojim osobitostima i svojim funkcijama. O njima znamo samo ono što nas je Allah obavijestio. Mi smo ukratko iznijeli ono što nas je Allah o njima naučio u prethodnom džuzu ovoga *Okriľja*.²⁵ Isto tako i Iblis, i on je stvorenje drugačije od meleka, prema riječima Uzvišenog: *Svi su se poklonili osim Iblisa, on je bio jedan od džinnova i zato se ogriješio o zapovijed Gospodara svoga* (18/50)... Džinovi su drugačija stvorenja od meleka. O njima također ne znamo ništa osim ono što nas je Allah obavijestio na jednom mjestu ovog džuzua.²⁶ U ovoj suri će doći da je Iblis stvoren od vatre. On sigurno nije melek, iako mu je bilo naređeno da se pokori Ādemu, u društvu meleka, na toj veličanstvenoj svečanosti na kojoj je Uzvišeni Gospodar obznanio rađanje ovog jedinstvenog stvorenja...

Kad je riječ o melekima - a oni su ti koji se ne opiru onome što im Allah zapovijedi i koji izvršavaju ono što im se naredi, oni su se poklonili pokorno, izvršavajući Allahovo naređjenje, ne kolebajući se, ne oholeći se i ne razmišljajući o grijehu iz bilo kog motiva, iz bilo kog poimanja i iz bilo kog razmišljanja... Ovo je njihova priroda, ovo su njihove osobitosti i ovo je njihova funkcija... Do ove mjere, ovo ljudsko biće uživa ugled i počast kod Allaha, kao što su do ove mjere apsolutno pokorna ta Allahova stvorenja koja se nazivaju melekima.

Što se tiče Iblisa, on je odbio izvršiti naređjenje Uzvišenog Allaha i odbio Mu je pokornost. Saznat ćemo šta je to što se plelo po njegovim grudima i kakvo je to uvjerenje koje je ovladalo njime koje ga je spriječilo da se pokori svome Gospodaru s obzirom na to da je znao da je On njegov Gospodar i njegov Stvoritelj; da On gospodari njime i da On gospodari čitavim Bitkom; on u ovo ništa nije sumnjao!

---

²⁴V. *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu*, II, poglavlja: *Haqiqatu'l-hajati i Haqiqatu'l-insan*.

²⁵U *okriľju Kur'ana*, VII, str. 145-150.

²⁶U *okriľju Kur'ana*, VIII.

U ovom prizoru također nailazimo na tri primjerna uzorka Allahovih stvorenja: uzorak apsolutne pokornosti i duboke predanosti, uzorak apsolutne neposlušnosti i nesnosnog prkosa, i treća priroda je ljudska priroda, čije ćemo dvostruke karakteristike i osobine upoznati kroz ovo što će doći... Što se tiče prve prirode, ona je isključivo posvećena Allahu. Njena uloga je završena na ovom mjestu apsolutnom predanošću. A druge dvije prirode, saznat ćemo kako će se usmjeriti:

"Zašto se nisi poklonio kad sam ti naredio?" - upita On. - "Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače" - odgovori on (7/12).

Iblis je dao sebi za pravo da i on ima svoje mišljenje uz mišljenje koje se nalazi u tekstu. On je sebi dao za pravo da o sebi donosi sud shodno uzrocima i razlozima kako ih on vidi, uprkos postojanju naredbe... Jer, kad postoji kategoričan tekst i odlučna naredba, tu se prekida razmatranje i obesnažuje razmišljanje, a određuje pokornost i obavezuje na izvršenje. Ovom Iblisu (Allah ga prokleo) nije nedostajalo znanje da je Allah Stvoritelj, Gosodar, Onaj koji opskrbljuje i Onaj koji raspolaže, bez Čijeg se odobrenja i određenja ne može dogoditi ništa u ovom Bitku... Međutim, on se nije pokorio naredbi kako mu je bila izdata i nije je proveo... Tako je postupio rukovodeći se vlastitom logikom:

"Ja sam bolji od njega; mene si od vatre stvorio, a njega od ilovače" - odgovori on (7/12).

Kazna je bila trenutna koju je dobio istog časa:

"E onda izlazi iz dženneta" - reče On -, "ne priliči ti da u njemu prkosiš; izlazi, ti si, zaista, od onih prezrenih!" (7/13).

Njegovo znanje o Allahu nije mu koristilo... Također, svakog ko primi naredbu od Allaha, a zatim sam sebi daje za pravo da tu naredbu razmatra tako da iz toga proizilazi njeno prihvatanje ili odbijanje, ili presuđivanje o pitanju o kome je Allah dao Svoj sud ranije da bi se odbila Allahova presuda o ovom pitanju, jeste, dakle, nevjerovanje uprkos znanju i uprkos vjerovanju. Iblisu, dakle, nije nedostajalo znanje i nije mu nedostajalo vjerovanje!

On je protjeran iz Dženneta, on je protjeran iz Allahove milosti. On je zaslužio Allahovo prokletstvo i njemu je propisana prezrenost.

Međutim, tvrdoglavi zlikovac ne zaboravlja da je Ādem uzrok njegovog progonstva i srdžbe, zato se ne predaje svojoj nesretnoj sudbini

dok se ne osveti... Zatim, da obavlja svoju funkciju shodno prirodi zla koja je u njemu predstavljena:

"Daj mi vremena do dana njihova oživljenja!" - zamoli on (7/14).

"Daje ti se vremena!" - reče On (7/15).

"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao" - reče -, "kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, (7/16)

pa ću im i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (7/17).

To je apsolutna ustrajnost u zlu, apsolutna odlučnost za zabludu... Time ova priroda otkriva svoju prvu karakteristiku... To je zlo koje nije slučajno ni privremeno, već izvorno, namjerno, ciljano i tvrdoglavo zlo...

Zatim, to je personificirana slika mentalnih značenja i psihičkih kretnji u oličenim i živim značenjima:

Iblis je tražio od svoga Gospodara da mu da vremena do dana proživljenja, znajući da se ono što traži događa samo Allahovom voljom i Njegovim određenjem. Allah je udovoljio ovoj njegovoj molbi da mu da vremena, ali samo *do Dana već određenog* (15/38), kao što je rečeno u drugoj suri. Predaje govore da je to dan kada će se prvi put u rog puhnuti, od čega će pomrijeti oni što su na nebesima i na Zemlji - izuzev onih koje Allah bude odabrao -, a ne dan njihovog oživljenja...

Ovdje Iblis prkosno i gnusno izjavljuje - a već je dobio presudu da će dugo ostati - da će odgovoriti na to što mu je Allah odredio da padne u zabludu zbog svoje neposlušnosti i svoga prkosa, da će on zavoditi to stvorenje kome je Allah počast ukazao i koje je bilo uzrok Iblisove tragedije, njegovog prokletstva i progonstva! Ovo zavodenje i dovodenje u zabludu otjelovljeno je u njegovim riječima koje prenosi Kur'an:

Kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, pa ću im i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti (7/16-17).

On će Ādema i njegovo potomstvo presretati na Pravom Putu, odvrćajući svakoga od njih ko nastoji da bude na tom putu - a put do Allaha nije moguće da bude opipljiv, jer je Uzvišeni Allah lišen mjesta; to je, dakle, put vjerovanja i svih vrsta pokornosti koje vode Allahovom zadovoljstvu. On će im prilaziti sa svih strana: *i sprijeda, i straga, i zdesna i slijeva* (7/17), da bi se ispriječio između njih i vjerovanja i pokornosti... To

je živi, očevitni i pokretni prizor njegovog stalnog nastojanja da ih zavede i da tako ne spoznaju Allaha i da Mu ne budu zahvalni, osim malog broja koji izmakne njegovoj kontroli i koji se odazove pozivu:

... I Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (7/17).

Dolazi spominjanje zahvalnosti u skladu sa onim što je prethodilo na početku sure: *A kako vi malo zahvaljujete!* (7/10), da objasni uzrok malog zahvaljivanja i da otkrije stvarni i skriveni motiv toga, a to je kočenje te zahvalnosti od strane Iblisa koji, jednostavno, presreće na putu i tu zahvalnost onemogućava! Neka se zato ljudi probude pred skrivenim neprijateljem koji ih odvrća od Pravog Puta i neka budu dobro oprezni kad saznaju odakle je ova nesreća koja onemogućava da većina bude zahvalna!

Iblisu je udovoljeno na njegovu molbu, jer je htijenje Uzvišenog Allaha iziskivalo da se ovo ljudsko stvorenje ostavi da samo sebi krči put, jer je u njegovu prirodu ugradio predispoziciju dobra i zla, jer mu je poklonio razborit um, jer mu je dao savjet i opomenu posredstvom poslanika, kao što mu je dao norme i vrijednosti ovom vjerom. Allahovo htijenje je iziskivalo da prima uputu i zabludu, da se u njegovom biću međusobno bore dobro i zlo i da završi na jedan od dva kraja, tako da se nad njim obistini Allahov zakon i ostvari Allahovo htijenje o iskušenju, svejedno je li na Pravom Putu ili u zabludi, jer se prema važećem Allahovom zakonu i shodno apsolutnoj volji ostvaruje uputa ili zabluda.

Medutim, kontekst ovdje ne govori otvoreno da je Uzvišeni Allah dao dopuštenje Iblisu (neka je na njega prokletstvo) da ispuni svoju prijetnju u ovom posljednjem, kao što je otvoreno rekao u odgovoru na davanje vremena. Kontekst to prešućuje i izjavljuje Iblisovo progonstvo tako da na to nema komentara. Istjeran je pokuden i ponižen i zapriječeno mu da će njime i njegovim sljedbenicima biti napunjen Džehennem:

"Izlazi iz njega, pokuden i ponižen!" - reče On -. "Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću džehennem napuniti!" (7/18).

Oni ljudi koji se budu povodili za njim vjerovatno će se povoditi za njegovom spoznajom Allaha i njegovim vjerovanjem Njegovog Božanstva, zatim za njegovim odbijanjem Allahove vlasti i Njegove presude i za njegovom tvrdnjom da on ima pravo da preispituje Allahove odredbe i da, naposljetku, prepusti sudu svoje logike da li će to izvršiti ili neće... Kao što će ga vjerovatno slijediti da, u principu, odvrate od Pravog Puta koji vodi

Allahu... Ovo je i jedno i drugo slijeđenje šejtana i kazna za to je Džehennem sa šejtanom!

Uzvišeni Allah je Iblisu i njegovj skupini dao priliku dovođenja u zabludu, a Ādemu i njegovom potomstvu dao je šansu izbora, kao ostvarenje iskušenja kroz koje ovo biće, prema Allahovom htijenju, mora proći i koje od njega čini zastupnika jedinstvenog po osobinama, tako da nije ni melek ni šejtan, jer on ima drugu ulogu u ovom Kosmosu, koja nije ni uloga meleka ni uloga šejtana.

Ovaj prizor završava, da bi u kontekstu slijedio drugi prizor.

Poslije progonstva Iblisa iz Dženneta Uzvišeni Allah gleda u Ādema i njegovu suprugu... Mi tek ovdje saznajemo da on ima suprugu iz svoje vrste, ne znajući kako je došla. Ovaj tekst, kao i slični tekstovi, ništa ne govori o ovoj nepoznanici. Sve predaje koje se spominju o njenom stvaranju iz njegovog rebra pomiješane su sa israilijatima i ne možemo se na njih osloniti. Ono što se može odlučno tvrditi o ovom pitanju jeste da mu je Allah stvorio suprugu od njegove vrste, pa su postali bračni par. Zakon koji poznajemo o svim Allahovim stvorenjima jeste parnost: *I od svega po par stvaramo da biste razmislili!* (51/49)... To je zakon koji se odvija i to je izvorno pravilo o svim Allahovim stvorenjima. Ako slijedimo ovaj zakon, onda preteže kod nas mišljenje da stvaranje Have nije potrajalo dugo poslije stvaranja Ādema i da se odvijalo na isti način na koji se odvijalo i stvaranje Ādema...

U svakom slučaju, govor je usmjeren Ādemu i njegovoj supruzi, da im njihov Gospodar stavi u dužnost Svoju obavezu u njihovom životu, da otpočne njihovo odgajanje i pripremanje, s Njegove strane, za njihovu osnovnu ulogu radi koje je Allah stvorio ovo biće, a to je uloga hilafeta ili namjesništva na Zemlji, kako je to obznanio u jednom ajetu u suri El-Beqare: *A kada Gospodar tvoj reče melekima: "Ja ću na Zemlji namjesnika postaviti!"* (2/30)...

A ti, o Ādeme, i žena tvoja u džennetu stanujte i odakle god hoćete jedite, samo se ovom drvetu ne približujte, da se prema sebi ne ogriješite!" (7/19).

Kur'an prešućuje da odredi "ovo drvo", jer određivanje njegove vrste ne doprinosi ništa mudrosti Njegove zabrane. Ono što preteže jeste da je zabrana sama po sebi bila svrha... Allah je njima dozvolio dozvoljene užitke, a preporučio im da se suzdržavaju od zabranjenog. Zabrana je bila nužna kako bi ova vrsta stvorenja znala da se zadrži na određenoj granici, kako bi izvežbala centralnu stvar u svojoj prirodi, odnosno svoju volju, kojom će sputavati svoje želje i prohtjeve i pomoću koje će se uzdići iznad ovih želja i prohtjeva i tako ona njima ovladati a ne da ovladaju oni njom kao životinjom. Ovo je ta čovjekova specifičnost po kojoj se on razlikuje od životinje i pomoću koje se u njemu ostvaruje značenje čovjeka.

Upravo sada Iblis otpočinje obavljati svoju ulogu kojoj se potpuno predao...

Ovo jedinstveno biće kome je Allah ukazao ovu počast, čije je rođenje obznanio na nebeskom skupu meleka, na kome je zatražio od meleka da mu se poklone, pa su mu se oni poklonili i zbog koga je Iblis istjeran iz Dženneta i protjeran iz nebeskog skupa, ovo biće je dvostruke prirode i ono ima predispozicije da se podjednako usmjeri u dva pravca. U njemu postoje određene tačke slabosti preko kojih mu se može komandovati - ako se u njima ne drži Allahove odredbe - i preko ovih tačaka moguće ga je pogoditi i moguće mu je pristupiti... On ima određene strasti i prohtjeve... Preko ovih njegovih strasti moguće je njime upravljati.²⁷

Zato je šejtan uzeo da izaziva ove strasti:

I šejtan im počeo bajati da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, i reče: "Gospodar vaš vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali ili da ne biste besmrtni bili", i zaklinjaše im se: "Ja sam vam, zaista, savjetnik iskreni!" (7/20-21).

Mi ne znamo kako se desilo ovo šejtanovo zavodenje, jer mi ne poznajemo šejtanovu bit da bismo mogli shvatiti kakvoću njegovih aktivnosti, kao i njegovu vezu sa čovjekom i način njegovog zavodenja. Međutim, mi znamo - vjerodostojnom predajom, i to je jedini pouzdan izvor za nas o ovoj nepoznanici - da se navođenje na zlo odvija u nekoj formi i da se sugerisanje da se prekrši zabrana dešava u nekom obliku. Također znamo da se ova sugestija i to zavodenje oslanjaju na prirodne tačke slabosti u čovjeku i da je ovu slabost moguće zaštititi vjerovanjem i

---

²⁷V. Muhammed Qutb, *Menhedžu'l-fenni'l-islamijji*, poglavlje *Qissatu Adem*.

sjećanjem na Allaha tako da šejtan nema vlasti nad vjernikom koji se sjeća Allaha niti da njegova slaba spletku ima tada nikakvog utjecaja...

Šejtan ih je zaveo tako da bi im otkrio njihova stidna mjesta. To je i bio njegov cilj... Njih dvoje su imali svoja stidna mjesta, međutim, ona su za njih bila skrivena i oni ih nisu bili svjesni. Iz konteksta ćemo saznati da su to opipljiva tjelesna mjesta koja treba fizički pokriti i izgleda da su to njihova sramotna mjesta. Međutim, on im, prirodno, nije otkrio svoj cilj! On im je prišao s aspekta njihovih dubokih želja:

I reče: "Gospodar vaš vam zabranjuje ovo drvo samo zato da ne biste meleki postali ili da ne biste besmrtni bili" (7/20)

Time je šejtan izazivao čovjekove skrivene želje... On mora biti besmrtni i da ne umre ili da ima dug život poput vječnosti! On mora da ima vlast koja nije ograničena kratkim i ograničenim životom...

Postoji kiraet ili varijanta po kojoj se riječ *melekejni* - dva meleka čita sa kesrom na konsonantu *lam*, odnosno: *melikejni* - dva cara. Ovaj kiraet podupire i jedan drugi tekst u suri Taha: *Hoćeš li da ti pokažem drvo besmrtnosti i carstvo koje neće nestati?* (20/120)... Prema ovom kiraetu, zavoden je vječnim carstvom i vječnim životom, a to su dvije najjače strasti u čovjeku s obzirom na to da može da se kaže: Seksualna strast, sama po sebi, samo je sredstvo za ostvarenje strasti vječnosti, produžetkom u potomstvu, s generacije na generaciju. A prema kiraetu *melekejni* - dva meleka, sa fethom na konsonantu *lam*, zavoden je oslobađanjem od stega tijela, poput meleka, zajedno sa vječnošću... Prvi kiraet, iako on nije priznat način čitanja, više je u saglasnosti sa drugim kur'anskim tekstom, kao i sa usmjerenjem šejtanske spletku prema čovjekovoj urođenoj strasti.

Pošto je prokletnik znao da im je Allah zabranio ovo drvo i da je ta zabrana imala svoju težinu i snagu u njihovim dušama, on se u svom podsticaju - pored izazivanja njihove strasti - pripomogao jamstvom garantirajući im sigurnost s ove strane. Zato im se zaklinjao Allahom da ih on samo savjetuje i da je on iskren u davanju savjeta:

I zaklinjaše im se: "Ja sam vam, zaista, savjetnik iskreni!" (7/21).

Ādem i njegova žena su zaboravili - pod utjecajem oslobodene strasti i opojne zakletve - da im je on neprijatelj koji ih ne može uputiti na dobro! Zaboravili su da im je Allah izdao naredbu kojoj se moraju pokoriti, znali oni njen uzrok ili ne znali! Zaboravili su da ništa ne biva bez Allahovog

odredenja, pa ako im nije određena besmrtnost i carstvo koje neće nestati, oni to neće ni postići!

Njih dvoje su ovo sve zaboravili i uputili se da odgovore na ovaj izazov:

I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počеше. "Zar vam to drvo nisam zabranio?!" - zovnu ih Gospodar njihov - "i rekao vam: Šejtan vam je, zbilja, otvoreni neprijatelj?!" (7/22).

Prijevara se dogodila i dala svoje gorke plodove. Šejtan ih je ovim zavodenjem izveo iz Allahove pokornosti u grijeh spustivši ih na dunjalučki stepen:

I na prevaru ih zavede (7/22)...

Tek su sada osjetili da imaju stidna mjesta koja su im se ukazala nakon što su bila skrivena. Uzeli su sakupljati džennetsko lišće i pričvršćivati ga jedno za drugo "stavljajući" tu mrežu od lišća na svoja stidna mjesta, što ukazuje na to da su to sramotna mjesta na tijelu kojih se čovjek prirodno stidi da ih otkrije i da se ona ne obnažuju i ne otkrivaju osim ako ne dođe do iskvarenosti ove prirode uslijed djelovanja džahilijeta ili neznaboštva!

"Zar vam to drvo nisam zabranio?!" - zovnu ih Gospodar njihov - "i rekao vam: Šejtan vam je, zbilja, otvoreni neprijatelj?!" (7/22).

Čuli su ovaj prijekor i grdnju od svoga Gospodara zbog grijeha i zbog zanemarivanja savjeta... Na pitanje kako se taj zov desio i kako su ga oni čuli, mi odgovaramo da je to bilo na isti način na koji im se On obratio prvi put. Kao što se obratio i melekima i kao što se obratio Iblisu. Sve je to nepoznanica o kojoj ne znamo ništa osim da se dogodila i da Allah čini šta hoće.

Pred ovim Božanskim pozivom otkriva se druga strana u prirodi ovog jedinstvenog bića... On zaboravlja i griješi. On ima slabosti preko kojih ulazi šejtan. On se ne drži uvijek obaveze i ne ponaša se uvijek pravilno... Međutim, on shvaća svoju grješku i zna za svoj posrtaj. On se kaje i traži pomoć i oprost od svoga Gospodara... On se vraća i obraća. On ne ustrajava u grijehu kao šejtan. On ne traži od svoga Gospodara pomoć u grijehu.

“Gospodaru naš”, - rekoše oni - “sami smo sebi krivi, i ako nam Ti ne oprostiš i ne smiluješ nam se, sigurno ćemo biti izgubljeni” (7/23).

Posebno čovjekovo svojstvo koje ga veže za njegovog Gospodara i koje mu otvara vrata do Njega jeste priznavanje, kajanje, traženje oprosta, osjećaj slabosti, traženje pomoći od Njega i traženje Njegove milosti uz uvjerenje da nema moći ni snage osim uz Allahovu pomoć i Njegovu milost... U protivnom, bio bi izgubljen...

Ovdje se bilo završilo prvo iskustvo. Ovdje su se otkrila velika čovjekova svojstva. On ih je upoznao i kušao. Kroz ovo upozorenje na svoje skrivene karakteristike on se pripremio da vrši svoju nadležnost namjesništva i da uđe u borbu koja se nikad ne smiruje sa njegovim neprijateljem...

“Izlazite” - reče On - “jedni drugima bićete neprijatelji! Na Zemlji ćete boraviti i do smrti ostati (7/24).

Na njoj ćete živjeti, na njoj umirati i iz nje oživljeni biti” - reče On (7/25).

Izašli su svi... Spustili se na ovu Zemlju... Ali gdje su bili? Gdje je Džennet? Ovo je nepoznanica o kojoj nemamo nikakvih podataka osim onih koje nam je dao Onaj ko jedino posjeduje ključeve tajni... Svaki pokušaj da se spozna ova tajna poslije prestanka Objave jeste propao pokušaj. Svako negiranje se isto tako zasniva na navikama ljudi danas, a njihovo tobožnje “znanje” je čisto hvalisanje i uznošenje. Ovo “znanje” izlazi iz svojih okvira kada pokuša da zađe u ovu nepoznanicu bez opreme i sredstava sa sobom. Ono se samo uznosi i oholi kad negira onostrano, a onostrano ga okružuje sa svih strana, dok je nepoznatog u materiji, koja je njegovo područje, mnogo više od poznatog!²⁸

Svi su se spustili na Zemlju... Ādem i njegova supruga, Iblis i njegova sorta, spustili su se da se jedni bore protiv drugih i da jedni drugima budu neprijatelji. Da se vodi borba između dvije prirode i dva svijeta: jedan posvećen zlu, a drugi dvostrukih sklonosti za dobro i zlo. Neka dođe do iskušenja i neka Allahovo određenje donese ono što hoće.

Ādemu i njegovom potomstvu je propisano da borave na Zemlji i da se na njoj nastane uživajući u onom što je na njoj do određenog roka.

---

²⁸V. komentar riječi Uzvišenog Allaha: *U njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna... - U okrilju Kur'ana, VII, str. 265-279.*

Propisano im je da na njoj žive i umiru, zatim da iz nje izađu i budu oživljeni, kako bi se vratili svome Gospodaru, pa da ih On uvede u Svoj Džennet ili u Svoju Vatru na kraju velikog putovanja...

Ovim završava prvi krug da bi uslijedili krugovi i krugovi, u kojima čovjek pobjeđuje ako pribjegne svome Gospodaru, a biva poražen njegov neprijatelj u onome što preduzme.

Međutim, ovo nije samo kazivanje! Ovo je iznošenje istine o čovjeku da bi se upoznao sa suštinom svoje prirode i svojim postankom, sa svjetovima koji ga okružuju, sa određenjem koje upravlja njegovim životom, sa programom kojim je Allah zadovoljan, sa iskušenjem koje ga iznenadi, sa sudbinom koja ga očekuje... Sve su to istine koje sudjeluju u određivanju "postulata islamskog koncepta"...

Ovdje ćemo pokušati da se upoznamo s njima u onoj mjeri u kojoj nam to dozvoljava program *U okrilju Kur'ana*, a pojedinosti o njima ćemo ostaviti za istraživanje koje je određeno za "Specifičnosti islamskog poimanja i njegovi postulati"...

* Prva činjenica koju saznajemo iz kazivanja o čovjekovom stvaranju jeste - kao što smo ranije rekli - taj sklad između prirode Kosmosa i stvaranja ljudskog bića, s jedne strane, i Božije odredbe koja obuhvaća Kosmos i čovjeka, s druge strane, i koje ovo stvaranje čini planiranom odredbom a ne nepromišljenim postupkom, kao što čini sklad među njima pravilom.

Oni koji ne znaju Uzvišenog Allaha i koji Ga ne poznaju kako treba mjere Njegove odredbe i Njegova djela svojim sitnim ljudskim mjerilima. Zato, kada pogledaju pa vide da je ljudsko biće jedno od stvorenja ove Zemlje, i vide da je ova Zemlja mali atom poput praške u beskrajnom Kosmosu, kažu: "Nije pojmljivo da iza stvaranja čovjeka ima neki cilj, a kamoli da ovaj čovjek ima neki značaj u sistemu Kosmosa! Neki tvrde da je njegovo stvaranje bila grješka i da Kosmos okolo njega nije naklonjen njegovom stvaranju ni nastanku života općenito!" Međutim, to su samo izmišljotine čije je porijeklo mjerenje Allahovih odredbi i Njegovih djela sitnim ljudskim mjerilima!

Uistinu, da je čovjek taj koji posjeduje ovo ogromno carstvo, on ne bi poklanjao brigu ovoj Zemlji niti nečemu poput ovog bića koje korača po njoj! Jer interesiranje čovjeka nije tako široko da bi obuhvatilo svaku stvar u ovom ogromnom carstvu. Čovjek ne bi određivao ni planirao svaku stvar u njemu, niti bi koordinirao između svih stvari... Međutim, Uzvišeni Allah je - Allah! On je taj kome ne može izmaći nijedna trunčica ni na nebesima ni na Zemlji. On je posjednik ovog velikog carstva u kome ništa ne ostaje bez Njegove brige, kao što ništa ne nastaje bez Njegovog htijenja... Nesreća je ovog čovjeka kad skrene s Allahovog Pravog Puta i kad se osamostali sa svojim strastima - makar to zvao i naukom! Nesreća je da zaboravi Allaha Uzvišenog, da Ga sebi predstavi onako kako mu to nalaže njegova strast, pa mjeri Allahove odredbe i Njegova djela prema malim ljudskim parametrima! Potom se uskočoperi pa njegova strast počne diktirati ovoj Istini!

Kaže Sir James Jeans - kao primjer za zalutala ljudska poimanja - u knjizi *Tajanstveni Kosmos*:

“Mi kada stojimo na našoj Zemlji - tom pješčanom zrcu neznatne veličine - pokušavamo da otkrijemo prirodu Kosmosa koji obuhvata naše mjesto u vasioni i vremenu, kao i svrhu njegovog postojanja, najprije osjećamo nešto poput straha i zaprepaštenja. A kako Kosmos ne bi bio zastrašujući i zaprepašćujući kad su mu dimenzije tako ogromne da naši umovi ne mogu dokučiti njihove veličine? I kad je prošao kroz duga vremenska razdoblja koja je nemoguće pojmiti? I kad je historija čovjeka u poredenju sa njima tako neznatna da djeluje kao treptaj oka?... Čovjek je zastrašen i zaprepašten zbog osjećaja samoće i izgubljenosti našeg mjesta u vasioni, tog mjesta koje nije veće od milionitog dijela jednog zrnca pijeska u moru svijeta! Međutim, najviše od čega se svijet plaši jeste što se ne vodi - kako se vodi - nikakva briga o životu kao što je naš život. Kao da su naše emocije, naše želje, naša djela, naše umjetnosti i naše religije, kao da je to sve čudno u odnosu na njegov sistem i njegov program. Vjerovatno smo u pravu kad kažemo: Između njega i između svijeta kakav je naš postoji jako neprijateljstvo. To je zato što je vasiona većim svojim dijelom hladna do te mjere da se u njoj lede svi oblici života... Da veći dio materije koja se nalazi u vasioni dostiže tako visoku temperaturu da je život u njoj nemoguć, da kroz vasionu stalno prolaze različite vrste radijacije koje se stalno sudaraju sa nebeskim tijelima i da je vjerovatno veliki broj ovih radijacija nenaklonjen životu ili ga posve uništava...

Ovo je taj Kosmos u koji su nas bacile okolnosti. Ako nije istina da se naša pojava dogodila kao rezultat grješke do koje je došlo u Kosmosu,

onda ništa manje nije istina da je ona bila rezultat onoga što se može okvalificirati pukom slučajnošću!”

Ranije smo objasnili da je pretpostavka da je Kosmos nenaklonjen nastanku života i pretpostavka da ne postoji određenje i planiranje od strane snage koja svim tim upravlja - a da je potom došlo do stvarne pojave života poslije toga -, objasnili smo da su to stvari koje ne može pojmiti zdrav razum, a kamoli razum naučnika! U protivnom, kako je moglo doći do pojave života u Kosmosu koji je nenaklonjen tom životu, uz pretpostavku da ne postoji snaga koja tim gospodari i koja to određuje?! Konačno, je li to život jači od samog Kosmosa s obzirom na činjenicu da se pojavio protiv njegove volje?! Uprkos njegovom protivljenju i nenaklonosti tom životu po prirodi svoje strukture?! Je li ovo ljudsko biće npr. - prije nego što je stvoreno - bilo jače od ovog Kosmosa koji je faktički postojao, a da se to biće potom pojavilo u Kosmosu, tek tako, uprkos njegovoj volji?!

To su poimanja koja ne zaslužuju da se troši trud na raspravljanje o njima! Da se ovi naučnici zadovoljavaju time da nam samo kažu dokle dosežu njihova sredstva u opisivanju stvaranja, ne ulazeći u “metafizičke” izmišljotine poput ovih, a koje nemaju nikakvog osnova, izvršili bi svoju ulogu - makar i nepotpuno - u upoznavanju ljudi sa Kosmosom okolo njih! Međutim, oni prekoračuju krug pouzdanog saznanja i odlaze u blato pretpostavki i sumnji, bez ikakvih argumenata, rukovođeni sitnim ljudskim strastima!

Mi - zahvaljujući Allahu i Njegovoj Uputi - gledamo ovaj ogromni Kosmos i ne osjećamo strah ni zaprepaštenost o kojoj govori Sir James Jeans! Mi osjećamo strahopoštovanje i uvažavanje prema Kreatoru ovog Kosmosa, osjećamo veličinu i ljepotu koje se ogledaju u Njegovom stvaranju, osjećamo sigurnost i prisnost sa ovim prijateljskim Kosmosom koga je Allah stvorio i u kome je stvorio nas u skladu i harmoniji... Nas zadivljuje njegova veličina kao što nas zadivljuje njegova preciznost! Međutim, mi se ne plašimo i ne strašimo, mi se ne osjećamo izgubljenima niti preptostavljamo propast... Naš i njegov Gospodar je Allah... Saradujemo s njim blago, ljubazno, prijateljski i s povjerenjem. Očekujemo da ćemo u njemu naći svoju opskrbu, svoju hranu, svoja sredstva za život i svoje užitke... Želimo da budemo od onih koji su zahvalni:

Mi smo vas na Zemlji smjestili i na njoj vam sve što je potrebno za život dali. - A kako vi malo zahvaljujete! (7/10).

* Druga činjenica koju kao nadahnuće crpimo iz kazivanja o nastanku čovječanstva jeste počast koja je ukazana ovom jedinstvenom biću u živim svjetovima, veličina uloge koja mu je povjerena, širina obzorja i područja po kojima se kreće i raznovrsnost svjetova sa kojima saraduje u granicama potčinjenosti jedino Allahu, što je u potpunoj oprečnosti sa senzualističkim, pozitivističkim i materijalističkim pravcima koji devalviraju čovjekovu vrijednost kao osnovnog i djelotvornog faktora u Kosmosu, s obzirom da svi pravci pridaju svu važnost materiji i njenom odlučujućem utjecaju. Ovo je u oprečnosti sa teorijom o evoluciji koja čovjeka priključuje životinjskom svijetu i koja skoro ne obraća pažnju na njegove specifične ljudske karakteristike. Ovo je u oprečnosti sa Freudovom teorijom o psihoanalizi koja ga predstavlja potpuno utonulog u glib seksa, tako da se ne može ni uzdići osim putem ovog samog gliba! Međutim, ova počast ovom jedinstvenom biću od čovjeka ne čini "boga", kao što pokušavaju da kažu filozofije iz doba prosvijećenosti.²⁹ Istina i umjerenost nalaze se u zdravom islamskom konceptu.

Oglašeno je radanje ovog jedinstvenog bića za koje prema jednoj grupi kur'anskih tekstova držimo vjerovatnim - ne tvrdimo kategorično - da je njegovo stvaranje bilo neovisno od stvaranja drugih bića. Ovo radanje oglašeno je na kosmičkoj svečanosti na kojoj su bili prisutni i meleki. Rođenje je oglasio Uzvišeni i Veliki Gospodar melekima i cijelom Bitku. U jednom drugom ajetu u suri El-Beqare također je oglasio njegovo namjesništvo na Zemlji po njegovom stvaranju, a prvo iskušenje koje je imao u Džennetu bilo je uvod i priprema za ovo namjesništvo. Kur'anski ajeti u brojnim surama također oglašavaju da je Allah učinio ovaj Kosmos, ne samo Zemlju, da mu bude od pomoći u ovom namjesništvu. Allah je dao čovjeku da se koristi onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, a sve je od Njega...

Također izlazi na vidjelo veličina uloge koju mu je povjerio njegov Stvoritelj. Kultiviranje i upravljanje planetom u svojstvu Allahovog namjesnika - bez obzira na veličinu ove planete - jeste doista velika stvar!

Ono što također postaje očiglednim iz ovog kazivanja i iz grupe kur'anskih tekstova jeste da je on jedinstveno stvorenje ne samo na Zemlji već i u čitavom Kosmosu. Drugi svjetovi, kao što su meleki, džinovi i druga stvorenja koja zna samo Allah, imaju druge funkcije i ona su stvorena od drugih priroda koje odgovaraju ovim funkcijama. Da je samo čovjek jedinstveno biće po ovim svojim osobinama i svojim funkcijama, dokaz su

---

²⁹ V. Hasaisu't-tesawwuri'l-islamijji, I.

i riječi Uzvišenog Allaha: *Mi smo nebesima, Zemlji i planinama ponudili emanet, pa su se ustegli i pobojali da ga ponesu, ali ga je preuzeo čovjek, a on je, zaista, prema sebi nepravedan i lakomislen* (33/72)... Dakle, on je jedinstven u cijelom Kosmosu po svojim osobinama, a u koje spada i nepravednost i lakomislenost! Pored drugih osobina koje ga karakterišu, kao što su relativna sloboda, predispozicije za saznanje koje unapređuje, lična volja i moć za pravdu i znanje u mjeri u kojoj je sposoban i za nepravdu i lakomislenost! Ova dvojnost sama po sebi je odlika koja ga čini jedinstvenim.

Sve ovo eliminiše taj pogled na čovjeka koji govori da je planeta na kojoj on živi posve neznatnih dimenzija, u poređenju sa ogromnim dimenzijama Kosmosa. Ali, nije sve u dimenzijama. Odlika uma koji je sposoban za spoznaju, volja koja je u stanju da se osamostali - naravno u okvirima potčinjenosti Allahu - potom relativna sloboda i lična sposobnost za davanje predanosti jednoj stvari nad drugom, sve to u vrijednosti prevazilazi tu dimenziju koju Sir James Jeans i njemu slični daju u svom pogledu vrijednosti čovjeka i njegovoj ulozi.

Ova važnost kojom ovo kazivanje i grupa kur'anskih tekstova zaogrću to ljudsko biće ne svodi se samo na njegovu ulogu namjesništva na Zemlji sa ovim jedinstvenim osobinama, već se njena slika kompletira promišljanjem tih obzora i sfera u kojima se on kreće i svjetova sa kojima surađuje i dolazi u kontakt...

On neposredno kontaktira sa svojim Uzvišenim Gospodarom! On je taj koji ga je stvorio Svojom rukom. On je Svojim izrazom oglasio njegovo rođenje melekima i čitavom Bitku. On mu je prenio pravo da upravlja Džennetom jedući u njemu ono što želi - osim zabranjenog drveta -, zatim mu je poslije toga Svojom naredbom prenio pravo da upravlja Zemljom. On ga je naučio osnovama znanja - kao što je rečeno u ajetu iz sure El-Beqare: *I pouči On Ādema nazivima svih stvari* (2/31)... Kod nas preteže mišljenje da je to sposobnost upotrebe simbola za izraz i imena za označeno i imenovano, a to je pravilo na kome počiva mogućnost razmjene znanja i njegovo upućivanje u vrste - kao što je rečeno u suri El-Beqare.³⁰ Allah mu je izdao Svoju naredbu u Džennetu i poslije izlaska iz Dženneta dao mu je posebne predispozicije koje njegovu vrstu izdvajaju po njenim osobinama, slao mu je poslanike sa Svoje strane da ga upute, Sebi je propisao da bude milostiv i da prijede preko njegovog posrtanja primajući njegovo pokajanje,

---

³⁰U okrilju Kur'ana, I, str. 72-73.

pa do posljednje Allahove blagodati prema ovom jedinstvenom biću u cijelom Kosmosu.

Zatim, on sarađuje sa melekima... Allah je tražio od meleka da mu se pokore; neke od njih je učinio njegovim čuvarima, kao što je neke od njih zadužio da poslanicima dostavljaju Njegovu Objavu; šalje ih onima koji govore: Naš Gospodar je Allah - zatim u tome ustraju, da ih učvrste i obraduju; šalje ih borcima na Allahovom putu da im pomognu i donesu radosnu vijest; daje im vlast nad onima koji ne vjeruju ovlašćujući ih da ih ubijaju i uzimaju im duše prekoračujući ih i kažnjavajući ih, pa sve do posljednje veze koja postoji između meleka i čovjeka kako na ovom, tako i na budućem svijetu.

Čovjek kontaktira i sa džinovima, dobrim i šejtanim. Prije nekoliko trenutaka bili smo svjedoci personifikacije prvog sukoba između njega i šejtana. To je sukob koji se proteže do određenog Časa. Također je njegova saradnja sa dobrim džinovima spomenuta u drugim kur'anskim tekstovima. Povremena potčinjenost džinova čovjeku je potvrđena stvar, kako je vidljivo iz kazivanja o Sulejmanu (alejhi's-selam).

Isto tako, on sarađuje sa materijalnim dijelovima Kosmosa - posebno sa Zemljom, planetama i bližim zvijezdama. On je namjesnik na ovoj Zemlji u ime Allaha. Njemu su potčinjene njene snage, energije, opskrbe i rezerve. On ima urođenu spremnost da otvara neke brave njenih tajni, da se upoznaje sa nekim njenim zakonitostima čije mu poznavanje pomaže da vrši svoju veliku ulogu... Zatim, on kontaktira sa svim živim bićima na njoj... I, naposljetku, on se sa dvojnošću svoje prirode i svojim predispozicijama kreće sferama koje su veoma udaljene i od njega samoga! On se uspinje na visoka nebesa i prevazilazi stepen meleka kada se svojom pokornošću iskreno posveti samo Allahu i kada u njoj dostigne krajnje granice. On također pada niže od stepena životinje kada uzme za svog boga svoju strast i kada se liši osobina svoje ljudskosti, valjajući se po životinjskoj kaljuži... A između ove dvije sfere u svijetu osjetila je veća i ogromnija razdaljina nego što je između nebesa i Zemlje!

Druga bića, mimo čovjeka, nemaju ništa od ovoga, kako inspiriše ovo kazivanje i ostatak drugih tekstova...

* Treća činjenica jeste da ovo biće - pored sve svoje jedinstvenosti ili zbog ove svoje jedinstvenosti - karakterizira slabost u nekim aspektima njegove strukture i konstitucije, tako da ga je moguće navesti na zlo i baciti na samo dno vodeći ga za uzde njegovih strasti... Na prvom mjestu jeste

njegova slabost prema želji za opstankom i slabost prema ljubavi za vlašću... A čovjek je najslabiji u situacijama kad se udalji od Allahove Upute, kad se preda svojoj strasti ili kad se preda svom ljutom neprijatelju koji je sebi uzeo u zadatak da ga zavodi maksimalno se trudeći i ne ostavljajući niti jedno od sredstava pomoću kojih to može učiniti!

Allahova milost je - stoga - iziskivala da ga ne prepusti samo njegovoj iskonskoj prirodi niti samo njegovom razumu, već mu šalje poslanike da ga opominju i upozoravaju - kao što će doći u iznošenju komentara na ovo kazivanje. Ovo je hridina spasa u odnosu na njega... Spasa od njegovih strasti oslobođenjem od želja i pribjegavanjem Allahu. Spasa od njegovog neprijatelja koji uzmiče i povlači se kad on spomene svoga Gospodara i kad se sjeti Njegove milosti i srdžbe, Njegove nagrade i kazne...

Sve su ovo stimulansi za čovjekovu volju tako da on nadvladava svoju slabost i svoje strasti... Prva takva vježba mu je bila u Džennetu propisivanjem "zabranjenog", da bi ojačao ovu volju i da bi ona došla do izražaja u suočavanju sa zavodenjem i slabošću. Ako mu je prvo iskustvo i bilo neuspješno, ono mu je bilo залог za ono što će doći!

Allahova milost prema njemu je i to što mu je ostavio vrata pokajanja otvorenim u svakom trenutku. Kada zaboravi pa se sjeti, kada posrne pa se popravi, kada zastrani pa se povрати, on nađe vrata otvorena, Allah primi njegovo pokajanje i prijede preko njegovog posrnuća. Ako ustraje na Allahovom Putu, Allah mu loša djela zamijeni dobrim i umnogostruči mu nagradu koju hoće. Allah nije učinio njegov prvi grijeh prokletstvom zapisanim njemu i njegovom potomstvu... Nema vječnog grijeha! Nema naslijeđenog grijeha i niko neće snositi posljedice grijeha drugoga!

Ova istina u islamskom poimanju spašava čovječanstvo od mita o naslijeđenom grijehu na kome se zasnivaju crkvene koncepcije u kršćanstvu i na tome počiva čitav niz obreda i ceremonija, pored toga što se nad njim ispredaju legende i bajke... Po crkvenom učenju, Adamov grijeh prijeti čovječanstvu kao prokletstvo koje stalno visi o vratu! Čak je i Bog predstavljen u liku čovjekovog sina (Isus) koji je razapet i koji podnosi kaznu okajavajući ovaj naslijeđeni grijeh, stoga se iskup upisuje onome ko se sjedini sa Isusom koji je svojom krvlju iskupio Adamov grijeh kojeg je čovječanstvo naslijedilo!

Ovo pitanje je u islamskom poimanju mnogo jednostavnije... Ādem se zaboravio i pogriješio... Pokajao se, zatražio oprost i Allah je primio njegovo pokajanje i oprostio mu... S ovim je stvar tog prvog grijeha

završena. Od njega nije ostalo ništa do zaloga tog iskustva koje pomaže ljudskoj vrsti u njenoj dugotrajnoj borbi...

Kakva jendostavnost! Kakva jasnoća! Kakva lahkoća u ovom vjerovanju!

* Četvrta činjenica jeste ozbiljnost borbe sa šejtanom, njen karakter, njena trajnost i njena žestina...

Iz samog konteksta kazivanja uočljiva je upornost ovog tvrdoglavog neprijatelja da prati čovjeka u svakoj situaciji, da mu dolazi sa svake strane i da ga prati svakog časa i trenutka:

"E zato što si odredio pa sam u zabludu pao" - reče -, "kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati, (7/16)

pa ću im i sprijeda, i straga, i zdesna, i slijeva prilaziti, i Ti ćeš ustanoviti da većina njih neće zahvalna biti!" (7/17).

Prokletnik je izabrao da se bavi ovom spletkom i da mu se da dugoročan rok da je obavlja. Ovaj je izabrao da se obrati Allahu da mu oprostí grijeh javno, a čuo je Njegovu naredbu licem u lice! Zatim je objasnio da će ih presretati na Allahovom putu kako ne bi mogli slijediti taj put i da će im dolaziti sa svih strana odvrćajući ih od Njegove Upute.

On ljudima prilazi preko slabih tačaka u njima i kroz prolaze strasti. Njima nema drugog zaštitnika od njega osim bogobojažnosti, vjerovanja, spominjanja Allaha, izbjegavanja njegovog zavodenja i došaptavanja, uzdizanja nad strastima i potčinjavanja želja Allahovoj Uputi.

Borba protiv šejtana je glavna borba. To je borba protiv strasti slijeđenjem Upute. To je borba protiv strasti izgrađivanjem volje. To je borba protiv zla i anarhije na Zemlji u koje šejtan vodi svoje sljedbenike slijeđenjem Allahovog zakona koji uspostavlja red na Zemlji. To je borba u savjesti i borba u realnom životu koje su spojene i nerazdvojne jedna od druge. A šejtan je iz njih obje!

Tirani koji se javljaju na Zemlji da potčine ljude pod svoju vlast, svoj zakon, svoje vrijednosti i svoja mjerila, eliminišući Allahovu vlast, Njegov zakon, vrijednosti i mjerila koja proizilaze iz Njegove vjere, jesu šejtani u vidu ljudi koje nadahnjuju šejtani u vidu džinova. Borba s tim tiranima je, ustvari, borba sa samim šejtanom i nije daleko do nje!

Tako se ta velika, dugoročna i žestoka borba usredsređuje na borbu protiv šejtana i njegovih pomagača. Musliman osjeća da, vodeći borbu protiv svojih prohtjeva i strasti, vodeći borbu protiv šejtanovih pomagača u liku tirana na Zemlji, njihovih sljedbenika i pratilama, vodeći borbu protiv zla, anarhije i nemorala koji oni stvaraju na Zemlji oko sebe, musliman osjeća da, vodeći sve ove borbe, vodi, zapravo, jednu odlučnu i žestoku borbu, s obzirom na činjenicu da mu je neprijatelj ustrajan i uporan na svom putu, i da će ta borba, stoga, potrajati do Sudnjeg dana, u svim oblicima i na svim poljima.

* Na koncu, kazivanje i komentari na njega, kao što će doći, ukazuju na nešto što je ukorijenjeno u čovjekovoj naravi i prirodi, a to je stid od razgolicavanja i otkrivanja stidnih mjesta:

I šejtan im počeo bajati da bi im otkrio stidna mjesta njihova, koja su im skrivena bila, (7/20)...

I na prevaru ih zavede. A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počеше (7/22)...

O sinovi Ādemovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela, ali -, odjeća čestitosti, to je ono najbolje. - To su neki Allahovi dokazi (7/26)...

O sinovi Ādemovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta njihova pokazao! (7/27)...

Svi ovi ajeti upućuju na važnost ovog pitanja i na njegovu dalekosežnost za ljudsku prirodu. Odjeća i pokrivanje stidnih mjesta jeste čovjekov ukras i pokrivač za stidna mjesta na njegovom tijelu, kao što je čestitost odjeća i pokrivač za stidna mjesta u njegovoj duši.

Zdrava ljudska priroda se libi otkriti svoja tjelesna i duševna stidna mjesta, brinući da ih pokrije i zakloni... Oni koji nastoje obnažiti tijela od odjeće, obnažiti dušu od bogobojznosti i stida od Allaha i od ljudi, oni koji daju slobodu svojim jezicima i perima i svim sredstvima usmjerenja i informiranja da promovišu i ukorijene ovaj pokušaj - u svim prljavim šejtanskim slikama i stilovima - jesu oni koji žele da liše čovjeka karakteristika njegove iskonske prirode i specifičnosti njegove ljudskosti pomoću koje je postao čovjekom. Oni žele da predaju čovjeka njegovom neprijatelju šejtanu i onome što on želi od njega, a to je da on strgne svoju odjeću i otkrije svoja stidna mjesta! To su oni koji provode strašne

cionističke planove da unište čovječanstvo i rašire razvrat, kako bi se ono bez otpora povinovalo vlasti cionista kad izgubi svoje ljudske postulate!

Golotinja je prirodna životinji. Čovjek ne teži golotinji osim ako nije pao na nivo koji je ispod ljudskog nivoa. Smatranje da je golotinja lijepa znači apsolutno gubljenje ljudskog ukusa. Zaostali narodi u centralnim dijelovima Afrike su goli. Islam kad dođe sa svojom civilizacijom u ovo područje, prvi aspekt te civilizacije koji se ispolji je pokrivanje obnaženih! Međutim, u savremenom, "progresivnom" džahilijetu oni padaju u bezdan iz koga islam vadi zaostale i privodi ih nivou civilizacije u islamskom značenju te riječi koji ima cilj da spasi osobine čovjeka i da ih promovira i ojača.

Duhovno obnaživanje od stida i čestitosti - a to je ono u čemu se trude glasovi, pera i sva sredstva usmjeravanja i informiranja - jeste degeneracija i povratak u džahilijet ili neznaboštvo. Nije to progres ni kultura, kako bi htjela ova uvježbana i angažirana šejtanska sredstva da trabunjaju.³¹

Kazivanje o ljudskom nastanku u Kur'anu inspirira ovim urođenim vrijednostima i mjerilima i objašnjava ih na najbolji način...

Hvala Allahu Koji nas je uputio Sebi i Koji nas je spasio od šejtanskog nagovaranja i ponora džahilijeta!

« يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ وَرِيشًا ، وَلِبَاسُ التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ، ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ يَذَّكَّرُونَ * يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا ، إِنَّهُ يَرََاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ ، إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ * وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا : وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا . قُلْ : إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ . اتَّقُوا اللَّهَ مَا لَا تَعْلَمُونَ ؟ * قُلْ : أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ ، وَأَقِيمُوا

³¹Konsultuj ono što je prethodilo ovom džuzu o značenju kulture i civilizacije prilikom tumačenja riječi Uzvišenog: *Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje* (7/2).

وَجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ ، وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ ، كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ *
فَرِيقًا هَدَى ، وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ ، إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ .

« يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ ، وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ،
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ * قُلْ : مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ
مِنَ الرِّزْقِ ؟ قُلْ : هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ، خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ . كَذَلِكَ
نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ * قُلْ : إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ - مَا ظَهَرَ مِنْهَا
وَمَا بَطَّنَ - وَالْإِنْتِمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ، وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ
سُلْطَانًا ، وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ .
« وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ ، فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ » .

*O sinovi Ādemovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta
vaša, a i raskošna odijela, ali - odjeća čestitosti, to je ono najbolje. - To su neki
Allahovi dokazi da bi se oni opametili (7/26).*

*O sinovi Ādemovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje
vaše iz dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta
njihova pokazao! On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. Mi
smo učinili šejtane zaštitnicima onih koji ne vjeruju (7/27).*

*A kada urade neko ružno djelo, govore: "Zatekli smo pretke naše da to
rade, a i Allah nam je to zapovjedio." Reci: "Allah ne zapovijeda da se rade
ružna djela! Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?" (7/28).*

*Reci: "Gospodar moj naređuje - pravednost. I obraćajte se samo Njemu
kad god obavljate namaz, i molite Mu se iskreno Mu ispovijedajući vjeru!
Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti (7/29).*

*On jednima na pravi put ukazuje, a druge, s pravom, u zabludi
ostavlja, jer oni, umjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da
dobro rade (7/30).*

O sinovi Ādemovi, lijepo se obucite kad hoćete da namaz obavite! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju (7/31).

Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovom svijetu, na onom svijetu su samo za njih." Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju (7/32).

Reci: "Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate" (7/33).

Svaki narod ima svoj kraj, i kada dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati (7/34).

Ovo je jedna od retrospektivnih stanki u kontekstu sure. To je poduža stanka nakon prve scene velike drame čovječanstva. Kontekst sure ima sličnih stanki poslije svake faze. Kao da se želi reći: Stanite ovdje da razmislimo i proučimo pouke ove faze prije nego što krenemo na veliko putovanje!

Cilj ove stanke je suočavanje sa sukobom između šejtana i čovječanstva čiji se predznaci već jasno ukazuju; stanka radi upozorenja na šejtanove metode i manevre i razotkrivanja njegovog plana, onog kojeg je već pripremio i koristio kao i onog kojeg tek priprema i kojeg će ubuduće koristiti u različitim oblicima i formama.

Kur'anski metod je takav da on prezentira smjernicu samo radi suočavanja sa postojećim stanjem; da iznosi kazivanja stoga što oni imaju određeno mjesto u stvarnosti islamskog pokreta; on ne nudi kazivanja isključivo radi umjetničkog i estetskog efekta i uživanja; niti proklamira neku istinu radi pukog teoretiziranja, nego realnost islama i njegova ozbiljnost čine da islamsko usmjeravanje i dokazivanje suoče sa realnim situacijama praktično i usmjeri islamski pokret.

Osvrt se ovdje sučeljava sa stvarnošću arapskog džahilijeta nakon prve faze velike drame čovječanstva. Kurejšije su sebi izmislili neka nova prava u odnosu na ostale arapske pagane koji su dolazili hodočastiti Bejtullah, a od njega su načinili pagansko svetište u koje su smjestili svoje kipove i njihove čuvarе. Ta prava su zaogrnuili u oblandu vjerskih shvatanja tvrdeći da je to ustvari Allahova vjera; također su ih formulisali u obliku zakona ističući da je to Allahov zakon ne bi li im se na taj način lakše pokorili ostali pagani, kao što tako rade, uostalom, svećenici, vračari,

predvodnici u svakom džahilijetu, otprilike. Kurejšije su se nazvali i posebnim imenom *El-Hums (Ahmes)*; priskrbili su sebi prava mimo ostalih Arapa. Tako su npr. vezano za tavaf oko Kabe, dali sebi za pravo da samo oni mogu tavaf činiti u svojoj odjeći. Ostali Arapi nemaju pravo tavafiti u odjeći koju su ranije oblačili. Moraju pozajmiti odjeću od Ahmesija (Kurejšija - prim. prev.), ili kupiti novu, ili nagi tavafiti; takav postupak je bio i sa ženama!

Ibni Kesir u svome Tefsiru veli: "Arapi, osim Kurejšija, nisu tavafili u odjeći koju su ranije oblačili obrazlažući to time da ne žele tavafiti u odjeći u kojoj su prema Bogu grijeshili. Kurejšije su, a oni su *Hums (Ahmesije)*, tavafili u svojoj odjeći. A kome bi Kurejšija iznajmio odijelo, on bi tavafio u njemu. Ko bi imao novo odijelo on bi tavafio u njemu, a onda bi ga bacio da ga ne bi više niko koristio. Ko nije imao novu odjeću, a ni Kurejšija mu ne bi pozajmio, tavafio bi nag. Ponekad bi i žena tavafila gola stavljajući na spolni organ neki zastor kako bi ga prekrila. Zato su gole žene najviše tavafile po noći. Takvo ponašanje su oni sami izmislili oponašajući svoje pretke, ubijedeni da je ono utemeljeno na Božijoj odredbi i zakonu. Allah (Uzvišeni) ih zbog toga osuđuje riječima:

A kada urade neko ružno djelo, govore: "Zatekli smo pretke naše da to rade, a i Allah nam je to zapovjedio" (7/28). Allah im odgovara: Reci, Muhammede, onima koji to tvrde: "*Allah ne zapovijeda da se rade ružna djela!*" (7/28). To što radite je ogavno i ružno djelo, a Allah ne naređuje nešto takvo. "*Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?*" Tj. zar Allahu pripisujete riječi čija ispravnost vam nije poznata? Allahove riječi: Reci: "*Gospodar moj vam naređuje - pravednost*" (7/29), tj. pravdu i pravilno ispovijedanje vjere: "*I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz, i molite mu se iskreno, iskreno Mu ispovijedajući vjeru!*" (7/29). Tj. Uzvišeni vam naređuje da pravilno obrede obavljate i na odgovarajućim mjestima, a to se postiže slijedenjem Poslanika, podržanim mu'džizama, u onome što prenose od Allaha, propisa koji mu se objavljuju i iskrenim ispovijedanjem vjere. Allah (Uzvišeni) neće priznati djelo dok ne ispuni ova dva uvjeta: da bude ispravno, tj. u skladu sa šeriatom, i da bude čisto od idolatrije.

Radi sučeljavanja sa ovom džahilijetskom stvarnošću u pogledu propisa vezanih za obrede, tavaf i odjeću, dodajući tome i običaje vezane za hranu za koje oni tvrde da su dio Božijeg zakona, a nisu, radi sučeljavanja sa tom stvarnošću dolaze ovi osvrti i komentari na prvu dramu čovječanstva. U njima se spominje jedenje plodova džennetskih osim onog što je zabranjeno; posebno se spominje pitanje odjeće i šejtanovo skidanje sa Ādema i njegove žene njihove odjeće nagovorom da okuse zabranjeni

plod; spominje se njihov prirodni stid zbog otkrivanja stidnih mjesta i njihovo pokrivanje tih mjesta džennetskim lišćem...

Ono što je spomenuto od tih događaja i ono što je došlo u prvom osvrtu na njih u funkciji je stvarnog suočavanja sa konkretnom džahilijjskom realnošću. Ovo kazivanje se spominje i na drugim mjestima u Kur'anu, u drugim surama i ima za cilj liječenje drugih situacija; spominju se iz tog kazivanja neki drugi prizori i scene, zatim dolaze osvrti i komentari koji tretiraju te druge slučajeve. Sve je to Istina. Kur'ansko obrazlaganje i pristup u suočavanju sa ljudskom stvarnošću iziskuje takav izbor i usklađenost između halki ovog kazivanja, s jedne strane, i duha ambijenta i tematike, s druge strane, u svakom izlaganju.³²

O sinovi Ādemovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela, ali - odjeća čestitosti, to je ono najbolje. - To su neki Allahovi dokazi da bi se oni opametili (7/26).

Ovaj poziv dolazi u sjeni prizora iz kazivanja, prizora koji je prethodno izložen: golotinje, otkrivanja stidnih mjesta i pokrivanja džennetskim lišćem. To je bila posljedica grijeha. Grijeh se ogleda u nepokornosti Allahovoj naredbi i uzimanju onog što je Allah zabranio. Nije to grijeh o kome govore bajke i legende (Sveta Knjiga!) i koji je široko prisutan u zapadnjačkim umjetničkim djelima koja crpe inspiraciju iz tih bajki i legendi i otrovnih Freudovih nadahnuća. Taj grijeh nije predstavljalo jedenje sa "drveta spoznaje", kako piše u Starom zavjetu. Nije bila u pitanju ni Allahova (Uzvišenog) ljubomora prema čovjeku i Njegov strah - visoko je On iznad onog čime Ga ljudi opisuju - da čovjek pojede plod "drveta života" i postane jedan od bogova, kako tvrde te legende.³³ Nije također bio u pitanju ni spolni odnos, kao što mašta evropskih umjetnika uvijek kruži oko baruštine erotizma tumačeći njime, po naputku Jevreja Freuda, svaku ljudsku aktivnost.

U suočavanju sa prizorom razgolićavanja koji dolazi poslije učinjenog grijeha i suočavanju sa razgolićavanjem koje su prakticirali pagani u džahilijetu, kontekst spominje Allahovu blagodat prema ljudima;

---

³²V. knjigu *Et-Taswiru'l-fenni fi'l-Qur'an*, poglavlje *El-Qissatu fi'l-Qur'an*.

³³V. knjigu *Hasaisu't-tesawwuri'l-islami we muqawwimatuhu*, II, poglavlje *Tih we rukam*.

On ih je podučio i olakšao im, propisao im je također da oblače odjeću kojom će prekriti otkrivena stidna mjesta, a koja će istovremeno predstavljati ukras i ljepotu, umjesto odurnosti i ružnoće golotinje. Zato On kaže: "Dali smo", tj. propisali smo vam u Objavi. Izraz odjeća (*libas*) se upotrebljava za ono što pokriva stidne dijelove, a to je unutrašnji veš. A izraz odijelo (*rijaš*) se upotrebljava za ono što pokriva cijelo tijelo, čime se uljepšava, a to je vanjska odjeća. Ovaj izraz (*rijaš*) također se koristi kada se govori o raskošnom, ugodnom životu, bogatstvu i imetku. A sve su to bliski i međusobno povezani izrazi:

O sinovi Ādemovi, dali smo vam odjeću koja će pokrivati stidna mjesta vaša, a i raskošna odijela (7/26).

Ovdje se također spominje "odjeća čestitosti" i opisuje se da je to "ono najbolje":

ali - odjeća čestitosti, to je ono najbolje, to su neki Allahovi dokazi (7/26).

Abdurrahman ibni Eslem veli: "Iz bogobojažnosti pokriva svoje stidno mjesto; to je odjeća čestitosti."

Postoji uvjetovanost između Allahovog propisa oblačenja odjeće kojom se pokrivaju stidna mjesta i ukrašava čovjek, i takvaluka. I jedno i drugo je odjeća. Jedno pokriva sramote srca i ukrašava ga, a drugo pokriva tijelo i ukrašava ga. To su dvije međusobno povezane stvari. Iz osjećanja takvaluka i stida proistječe osjećaj odvratnosti i gnusobe razgolićavanja tijela kao i stida od takvog čina. Ko se ne stidi i ne boji Allaha, ne vidi da ima ičeg ružnog u tome da se razgolićava i da to propagira; razgolićavanje od stida i takvaluka i razgolićavanje od tijela skidanjem odjeće sa stidnih mjesta.

Pokrivanje tijela je znak stida, a ne samo puki adet i običaj sredine - kako tvrde nametnuti, instalirani glasnogovornici borbe protiv stida i čednosti s ciljem uništenja same ljudskosti kod ljudi, shodno nakaznom židovskom planu sadržanom u Protokolima cionskih mudraca -; to je priroda u kojoj je Allah (Uzvišeni) stvorio čovjeka; zatim to je i vjerovakon koji je Allah objavio ljudima i osposobio ih da ga primijene potčinjavajući im sve prirodne resurse i potencijale na Zemlji.

Allah podsjeća sinove Ādemove na Svoju blagodat prema njima u vidu propisivanja odjeće i pokrivanja s ciljem zaštite njihove ljudskosti da se ne sunovrate na nivo životinja kao i u vidu Njegove potpore ljudima olakšavanjem ovladavanja sredstvima za život:

... da bi se oni opametili (7/26).

Otuda musliman vidi vezu između velikog napada i kampanje usmjerene protiv stida i morala i otvorenog propagiranja tjelesnog razgolićavanja, uime ljepote, civilizacije i ljubavi, s jedne strane, i cionističkog plana, rušenja njihovog ljudskog dostojanstva i brze destrukcije kako bi se utrao put njihovom porobljavanju od strane cionističke vlasti. Zatim povezuje između svega ovoga i plana usmjerenog na uništavanje preostalog korijena ove vjere u vidu nejasnih osjećanja u dubinama duše. Čak su se i na njih okomili elementi destrukcije i rušenja posredstvom ove besramne kampanje propagiranja duhovnog i tjelesnog razgolićavanja, kojem pozivaju pera i mediji u službi židovskih davola u svakom mjestu. Ljudski ukras i ljepota je u pokrivanju, a životinjski ukras i ljepota je u razgolićenosti. Ali "ljudi" (bića u ljudskim likovima) u ovom vremenu vraćaju se nazad u džahilijjsko doba koje ih opet vraća u svijet životinja, pa se ne prisjećaju Allahove blagodati prema njima, koja štiti njihovo ljudsko dostojanstvo i dignitet.

O sinovi Ādemovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta njihova pokazao! On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite. Mi smo učinili šejtane zaštitnicima onih koji ne vjeruju (7/27).

A kada urade neko ružno djelo, govore: "Zatekli smo pretke naše da to rade, a i Allah nam je to zapovjedio." Reci: "Allah ne zapovijeda da se rade ružna djela! Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?" (7/28).

Reci: "Gospodar moj naređuje - pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz, i molite Mu se iskreno Mu ispovijedajući vjeru! Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti (7/29).

On jednima na pravi put ukazuje, a druge, s pravom, u zabludi ostavlja, jer oni, umjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade (7/30).

Ovo je drugi poziv sinovima Ādemovim u stanki čiji je cilj osvrt na slučaj njihovih praroditelja i onoga što se desilo između njih dvoje i šejtana, kao i osvrt na prizor razgolićenosti u koji ih je njihov neprijatelj odveo zbog njihovog zaborava Božije naredbe i slušanja šejtanskog zavoda.

Ovaj poziv postaje razumljiv u svjetlu onoga što smo govorili o običaju arapskog džahilijeta u vezi sa razgolićavanjem prilikom činjenja

tavafa oko Kabe te njihove tvrdnje da su običaji koje su preuzeli od svojih predaka Božija odredba i zakon.

Prvi poziv je predstavljao podsjećanje sinova Ādemovih na taj prizor koji su doživjeli njihovi praroditelji, zatim na Allahovu blagodat u vidu propisivanja oblačenja odjeće kojom će se pokriti stidni dijelovi i raskošne odjeće radi uljepšavanja. Drugi poziv predstavlja opomenu i upozorenje sinovima Ādemovim općenito, a mnogobošcima s kojima se suočava islam posebno, da se ne pokoravaju šejtanu kroz samovoljno izmišljanje i slijedenje programa, zakona i običaja pa da ih on onda zavede kao što je učinio ranije sa njihovim praroditeljima, kada ih je iz Dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta njihova pokazao. Razgolićavanje i otkrivanje koje prakticiraju, a to je obilježje svakog džahilijeta, starog i novog, djelo je šejtanskog zavodenja i realizacije paklenog plana njihovog neprijatelja čiji je cilj zavodenje Ādema i njegovih sinova; to je samo jedna strana nesmiljene borbe između čovjeka i njegovog neprijatelja. Sinovi Ādemovi ne smiju dozvoliti njihovom neprijatelju da ih zavede, izađe kao pobjednik iz ove borbe i, na koncu, njima napuni Džehennem.

O sinovi Ādemovi, neka vas nikako ne zavede šejtan kao što je roditelje vaše iz dženneta izveo, skinuvši s njih odjeću njihovu da bi im stidna mjesta njihova pokazao! (7/27).

Radi pojačavanja upozorenja i izazivanja pozornosti, Gospodar obavještava sinove Ādemove da ih šejtan i njegove vojske vide odakle oni njih ne vide. Dakle, on je moćniji da ih zavede svojim skrivenim sredstvima; zato moraju pojačati oprez, udvostručiti budnost i biti stalno u pripravnosti kako ih ne bi iznenadio:

On vas vidi, on i vojske njegove, odakle vi njih ne vidite (7/27).

Zatim dolazi snažan, utjecajan impuls koji sugerira na potrebu predostrožnosti i zaštite. Allah je odredio da šejtane učini zaštitnicima onih koji ne vjeruju. A teško onome kome je neprijatelj - prijatelj i zaštitnik. On će njime ovladati, namamiti ga i upravljati njime kako hoće, a da neće imati ni pomoći, ni pomagачa, ni zaštite od Allaha:

Mi smo učinili šejtane zaštitnicima onih koji ne vjeruju (7/27).

Doista je to istina: da je šejtan prijatelj i zaštitnik onih koji ne vjeruju, kao što je Allah zaštitnik onih koji vjeruju! To je velika istina koja ima itekako značajne posljedice. Ona se ovdje spominje u općoj, bezuvjetnoj

formi, a zatim se s njom, kao realnim stanjem, sučeljavaju mnogobošci; i onda vidimo kako izgleda zaštitništvo šejtanovo, šta čini sa shvatanjima i životom ljudi. Ovo je samo jedan primjer toga:

A kada urade neko ružno djelo, govore: "Zatekli smo pretke naše da to rade, a i Allah nam je to zapovjedio" (7/28).

To su upravo radili i govorili arapski pagani prakticirajući razgolićavanje u tavafu oko Bejtullaha, pa čak i žene među njima! A zatim govore da im je to Allah zapovjedio. Naredio je to njihovim precima i oni su to radili, a oni su taj običaj naslijedili od svojih predaka i po njemu postupali.

Oni, uprkos njihovoj idolatriji, nisu se oholili i hvalisali kao što čine moderni džahilijeti koji govore: Šta vjera ima sa životnim pitanjima i poslovima? I koji sebi daju pravo na kreiranje stanja, zakona, vrijednosti, mjerila i običaja mimo Allaha! Oni su, naprotiv, izmišljali laži, donosili propise, a potom govorili: Allah nam je to zapovjedio. Taj plan je možda podliji i perfidniji, jer obmanjuje one u čijim je srcima ostalo nešto od vjerskog osjećanja izazivajući kod njih iluziju da je to Allahov zakon. Ali, u svakom slučaju, taj džahilijet je manje ohol i umišljen od onog koji tvrdi da ima pravo donositi zakone ljudima po svom nahodenju, mimo Allaha (Uzvišenog)!

Allah (Uzvišeni) naređuje Svome Poslaniku (alejhi's-selam) da demantira ovu njihovu potvoru na Njega i obznani pravu prirodu Allahovog šeriata i Njegovo preziranje ružnih djela. On ne naređuje takve stvari:

Reci: "Allah ne zapovijeda da se rade ružna djela! Zašto o Allahu govorite ono što ne znate?" (7/28).

Allah apsolutno nikada ne naređuje ružna djela. A ružno djelo je sve što je prekomjerno i razuzdano, tj. što prelazi granicu. Razgolićavanje je takvo djelo, pa ga Allah ne naređuje. Kako će Allah naređivati prekoračenje Njegovih granica? Suprotstavljanje Njegovoj naredbi o pokrivanju, stidu i takvaluku! Ko ih je obavijestio o tome da je to Allahova zapovijed? Allahove zapovijedi i propisi nisu sadržani u tvrdnjama. Njegove naredbe i propisi su sadržani u Njegovim Knjigama objavljenim Njegovim poslanicima. Nema drugog izvora iz kojeg bi se mogla saznati Njegova riječ i Njegov Zakon. Čovjek nema pravo da tvrdi za neku stvar da je to Allahov Zakon osim ako ima oslonac u Allahovoj Knjizi i Poslanikovom saopćenju. Kategoričko znanje Allahovog govora je izvor na koji se mora obraćati onaj ko govori o

Allahovoj vjeri. U protivnom, koliki bi nered i anarhija nastali ako bi svaki čovjek svoje prohtjeve nudio tvrdeći da je to Allahova vjera!

Džahilijet je - džahilijet. Uvijek zadržava svoje autentične specifičnosti. Svaki put kad se ljudi vrate u džahilijet govore sličnim govorom i imaju slična razmišljanja i shvatanja, uprkos velikoj i prostranoj distanci. U ovom današnjem džahilijetu u kojem živimo neprestano se pojavljuje poneki lažov i klevetnik koji govori po svom hiru i nahodenju, a onda izjavljuje: Allahov šeriat! Kao što se neprestano javlja tu i tamo bezočni razmetljivac i hvalisavac koji poriče izričite naredbe izabrane vjere govoreći: Vjera ne može biti takva. Vjera to ne može naređivati. Vjera takvo nešto ne može zabranjivati. A argument mu je njegov hir i prohtjev!!!

Zašto o Allahu govorite ono što ne znate? (7/28).

Nakon što je osudio njihovu tvrdnju da je Allah naredio takvo zlodjelo, On im pojašnjava da Allahova zapovijed ide u suprotnom smjeru. Allah naređuje pravednost i umjerenost u svim stvarima, a ne pretjerivanje i prelaženje granice. Naređuje primjenu ispravnog Allahovog programa u ibadetima i obredima i oslanjanje na Njegovu Knjigu koju je On objavio Svome Poslaniku (alejhi's-selam). Nije to pitanje prepustio stihiji i anarhiji, o kojem će svaki čovjek po svom nahodenju govoriti, a zatim tvrditi da je to od Allaha. Naređuje da se samo Njemu vjera iskreno ispovijeda, da se samo Njemu potpuno predano bude; niko nije dužan da nekom drugom, radi njega samog, vjeru ispovijeda ili da se pokorava nečijoj naredbi zbog njega samog:

Reci: "Gospodar moj naređuje - pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz, i molite Mu se iskreno Mu ispovijedajući vjeru!" (7/29).

To je ono što naređuje Allah, a ono je suprotno onome što oni zastupaju; protivno je njihovom slijedenju predaka i zakona koje su im propisali ljudi kao što su i oni, uz tvrdnju da im je to Allah naredio; protivno je razgolićavanju i otkrivanju, a Allah ističe svoju blagodat prema sinovima Ādemovim u vidu propisivanja oblačenja odjeće kojom će pokriti svoja stidna mjesta, kao i raskošne odjeće kojom će se uljepšavati. Ono je suprotno i idolatriji koju prakticiraju putem podvojenosti izvora, propisa i zakona za svoj život i svoje obrede.

Ovdje, kod ovog dijela objašnjenja, dolazi podsjećanje i upozorenje; upozoravaju se povratkom Allahu nakon isteka predviđenog roka životnih iskušenja, kao i prizorom tog povratka u kojem su ljudi svrstani u dvije

grupe: grupa koja je slijedila Allahovu zapovijed i grupa koja je slijedila zapovijed šejtanovu:

Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti (7/29).

On jednima na pravi put ukazuje, a druge, s pravom, u zabludi ostavlja, jer oni, umjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade (7/30).

To je jedan čudesan snimak koji obuhvata početak i kraj velikog putovanja, ishodišnu tačku u početku i završnu tačku na kraju:

Kao što vas je iz ničega stvorio, tako će vas ponovo oživjeti (7/29).

Putovanje su i započeli u dvije grupe: Ādem i njegova žena i šejtan i njegova vojska. Tako će se i vratiti u grupi sa njihovim ocem Ādemom i majkom Havom kao muslimani, vjernici u Allaha, sljedbenici Njegovih propisa i naredbi; a griješnici i nepokorni će se vratiti sa Iblisom i njegovom vojskom; Allah će njima, zbog njihove lojalnosti Iblisu i njegove lojalnosti njima, napuniti Džehennem. A oni misle da su upućeni i da dobro rade.

Allah upućuje onog ko Allahu svoju lojalnost iskaže, a u zabludu odvodi onog ko šejtanu privržen bude. Evo, oni se vraćaju podijeljeni u dvije grupe:

On jednima na pravi put ukazuje, a druge, s pravom, u zabludi ostavlja, jer oni, umjesto Allaha, šejtane za zaštitnike uzimaju i misle da dobro rade (7/30).

Evo, oni se vraćaju. U trenu koji obuhvata oba kraja puta! Na kur'anski način, koji je neponovljiv i neostvariv izvan kur'anškoga stila!

Ponavlja se poziv *sinovima Ādemovim* i u ovoj stanci, također, prije nego što kontekst nastavi dugotrajno putovanje na zacrtanom putu:

O sinovi Ādemovi, lijepo se obucite kad hoćete da namaz obavite! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju (7/31).

Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovom svijetu, na onom svijetu su samo za njih." Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju (7/32).

Reci: "Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate" (7/33).

Ovo je potvrda iza potvrde temeljnih istina vjere nasuprot stanja i ponašanja arapskih pagana u džahilijetu. I to u kontekstu poziva upućenog svim ljudima i suočavanja sa velikom dramom čovječanstva.

Najznačajnija među tim istinama je veza između onoga što oni zabranjuju od lijepih stvari koje je Allah stvorio za robove Svoje bez Njegove dozvole i Zakona, s jedne strane, i politeizma koja predstavlja direktnu karakteristiku i opis onoga ko vrši ovo zabranjivanje, govori o Allahu ono što ne zna i tvrdi ono što tvrdi.

On ih poziva da uzmu odjeću za ukrašavanje koju im je dao, a to je raskošna, lijepa odjeća, prilikom činjenja svakog ibadeta, u što spada i tavaf kojeg oni obavljaju goli, a zabranjuju odjeću koju Allah nije zabranio, već kao blagodat Svoju ljudima dao. Preče je onda da Ga obožavaju pokoravajući se onome što im je objavio, a ne razgolićavanjem niti ružnim djelima koje oni čine:

O sinovi Ādemovi, lijepo se obucite kad hoćete da namaz obavite! (7/31).

Poziva ih također da uživaju u lijepim jelima i piću bez pretjerivanja:

I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju (7/31).

Prenosi se u nekim predanjima da je postojalo zabranjivanje hrane kao i zabranjivanje odjeće. To su također bile novotarije Kurejšija!

U Muslimovom *Sahihu* se prenosi od Hišama, on od Urveta, a ovaj od svog oca koji kaže: Arapi su tavafli oko Bejtullaha goli, izuzev Humsa, a Hums su Kurejšije i njihovo potomstvo. Tavafli su oko Kabe goli osim ako bi im Kurejšije dali odjeću; muškarci muškarcima, a žene ženama. Kurejšije također nisu išli dalje od Muzdelife, a ostali ljudi su išli na Arefat. Govorili su: Mi smo stanovnici i domaćini Harema i nijedan Arap ne bi trebao da čini tavaf osim u našoj odjeći niti da jede osim našu hranu kada dođe na našu zemlju. Ko od Arapa nije imao prijatelja u Mekki koji bi mu posudio odjeću ili nije bio imućan da je unajmi, imao je jednu od dvije

alternative: ili da tavaf čini go, ili da tavafi u svojoj odjeći i nakon tavafa je baci bez prava da je iko dotakne poslije toga. Ta odjeća se zvala otpad.

U Kurtubijevom tefsiru *Ahkamu'l-Qur'an* stoji: Priča se da Arapi u džahilijetu nisu jeli masnoću za vrijeme hadždža, zadovoljavali su se s lakšom hranom i tavafili su goli. Rečeno im je: *Lijepo se obucite kada hoćete da namaz obavite! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte.* Tj. ne pretjerujte u zabranjivanju onoga što vam nije zabranjeno. Pretjerivanje može biti prekoračenjem granice kao što može biti i zabranjivanjem halala. I jedno i drugo je prekoračenje granice. Jedno zbog jednog, a drugo zbog drugog razloga.

Kontekst se ne zadovoljava samo pozivom na lijepo oblačenje prilikom obavljanja namaza i uživanje u lijepim jelima i piću, već i osuđuje zabranjivanje ovih ukrasa koje je Allah za Svoje robove stvorio kao i zabranjivanje lijepe hrane. Za osudu je da bilo ko, po svom nahodenju, zabranjuje lijepu odjeću i hranu koju je Allah radi ljudi stvorio. Zabranjivanje ili dozvoljavanje nečega može biti samo na osnovu Allahovog šeriata:

Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" (7/32).

Poslije ove osude slijedi potvrda da su ukrasi i ukusna jela pravo onih koji vjeruju - na osnovu njihovog vjerovanja u Gospodara koji je to za njih stvorio. Pa i ako drugi (nevjernici) učestvuju s njima u tim stvarima na dunjaluku, na ahiretu će ona biti samo za njih, bez učešća onih koji ne vjeruju:

Reci: "Ona su za vjernike na ovom svijetu, na onom svijetu su samo za njih" (7/32).

I kad je to tako, onda te stvari ne mogu biti njima zabranjene. Jer, Allah neće za njih rezervirati na ahiretu nešto što je haram!

Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju (7/32).

Oni koji *znaju* suštinu ove vjere - njima će koristiti ovo objašnjenje.

Umjereno ukrašena i lijepa odjeća i ukusna jela i pića, bez pretjerivanja i uobraženosti, nije ono što je Allah zabranio. Ono što je Allah zaista zabranio, to je ono što oni prakticiraju i rade.

Reci: "Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate" (7/33).

Ovo je Allah zabranio; ružna i razvratna djela koja su izvan Allahovih granica, bila ona poznata ljudima ili ne; zatim grijeh, a on obuhvata svaku nepokornost Allahu općenito; neopravdanu primjenu sile, a to je nasilje koje je suprotno istini i pravdi, kako ih je objasnio Allah; također je zabranio i pripisivanje nečemu Allahovih specifičnosti i svojstava, o čemu On nikakav dokaz objavio nije. A u to spada i to što se događalo u džahilijetu i što se događa u svakom džahilijetu. Kao što je npr. davanje prava nekome drugom mimo Allaha, da ljudima zakone kroji i prakticira ono što spada u Allahove prerogative. On također zabranjuje da o Allahu govorite ono što ne znate. Kao što je njihov govor u vezi sa dozvoljavanjem i zabranjivanjem i pripisivanje toga govora Allahu bez ikakvog znanja.

Lijep primjer opisa stanja idolopoklonika kojima se ovi ajeti obraćaju po prvi put i u kojima se iskazuje ova osuda sadržana je u riječima Uzvišenog: *Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio?"* (7/32), nalazimo u predanju Kelbija:

"Kada su muslimani obukli odjeću i tako tavafli oko Bejtullaha, mnogobošci su ih zbog toga grdili i sramotili, pa je potom objavljen gornji ajet..."

Pogledaj šta džahilijet čini sa svojim sljedbenicima! Ljudi čine tavaf oko Bejtullaha goli; priroda im se izopačila i degenerisala u odnosu na zdravu prirodu o kojoj Kur'an govori u diskursu o Ādemu i Havi u Džennetu: *A kad oni ono drvo okusiše, stidna mjesta njihova im se ukazaše i oni po sebi džennetsko lišće stavljati počеше* (7/22). A kada vide muslimane kako tavafe oko Bejtullaha u odjeći, u ukrasu kojim je Svoju blagodat prema ljudima Allah iskazao, iz želje svoje da sačuvaju dostojanstvo i čestitost, da se razviju svojstva njihove ljudske prirode u svojoj izvornoj ljepoti i ispravnosti, da se distanciraju od animalnog razgolićavanja, tjelesnog i duhovnog, kada vide, dakle, muslimane kako čine tavaf oko Bejtullaha u Allahovim ukrasima, shodno prirodi kako ju je Allah stvorio, oni im predbacuju i sramote ih!

Tako džahilijet radi s ljudima. Tako se degenerišu njihove prirode, ukusi, shvatanja, vrijednosti i mjerila. Šta radi moderni džahilijet s ljudima u ovom pitanju osim ono što je s njima učinjeno u džahilijetu arapskih

idolopoklonika, grčkih mnogobožaca, rimskih pagana, perzijskih mušrika? U džahilijetu mnogobožaca u svakom vremenu i prostoru?!

Šta radi savremeni džahilijet s ljudima drugo osim što skida s njih odjeću, lišava ih bogobožnosti i stida, a zatim to naziva napretkom, civilizacijom i obnovom, a sramoti i prigovara obučenim, čestitim i čednim muslimankama nazivajući ih nazadnim, zaostalim, konzervativnim, seljankama!

Deformacija je deformacija, odrodavanje je odrodavanje, pretumbacija vrijednosti je pretumbacija vrijednosti, umišljenost nakon svega toga je umišljenost... *Zar su to jedni drugima u emanet ostavljali? Nisu, nego su oni ljudi koji su u zlu svaku mjeru bili prevršili* (51/53).

Kakva je razlika također u odnosu ovog razgolićavanja, deformacije, animalnosti i uobraženosti prema idolatriji i prema lažnim božanstvima koja mimo Allaha ljudima zakone kroje?

Ako su arapski pagani preuzeli, u pitanju razgolićavanja, naloge od zemaljskih gospodara koji su im zloupotrijebili njihovo neznanje i poigrali se njihovim mozgovima kako bi osigurali svoju vlast i dominaciju na Arabijskom poluotoku, a isto tako su učinili i ostali stari džahilijeti koji su dobijali uputstva od vračeva, svećenika i upravitelja, i savremeni idolopoklonici i idolopoklonice također u ovim pitanjima preuzimaju naloge od zemaljskih gospodara i nisu u mogućnosti da ih odbace.

Modne kuće i modni kreatori, kozmetičari i njihove radnje su gospodari koji stoje iza ovog ludila iz kojeg se ne bude žene modernog džahilijeta, a također ni ljudi! Ovi gospodari izdaju naloge kojima se stada gole stoke mizerno pokoravaju. Bez obzira da li novi model za novu sezonu odgovara stasu bilo koje žene ili ne, bez obzira da li je kozmetička operacija podesna za ženu ili ne, ona se ponizno pokorava; pokorava se tim gospodarima. U protivnom, bit će u ovom pitanju osramoćena od ostalih!

Ko su ti koji stoje iza modnih kuća, kozmetičkih salona, žedi za golotinjom i otkrivanjem, filmova, fotografija, romana i novela, časopisa i novina koje upravljaju ovom uzavrelom propagandom, među kojima neke dostižu u svemu ovome takav nivo da časopis ili roman postane pokretna javna kuća!?

Ko stoji iza svega ovoga?

Iza svih ovih medija u cijelom svijetu stoje Jevreji.

Jevreji koji upražnjavaju karakteristike gospodarenja nad nemoćnom stokom. Realiziraju sve svoje ciljeve lansiranjem ovih uzavrelih talasa u svim mjestima, kao što je zabavljanje cijelog svijeta ovim ludilom, širenje nemoral, destrukcija ljudske prirode i njeno pretvaranje u igračku u rukama modnih kreatora i kozmetičara. Zatim realizacija ekonomskih ciljeva iza prekomjerne potrošnje tekstila, kozmetičkih sredstava i pribora i brojnih drugih industrijskih proizvoda koji se baziraju na ovom ludilu i pothranjuju ga!

Problem odijevanja i odjeće nije odvojen od Allahovog šeriata i Njegovog programa za život. Otuda ta veza između tog problema i pitanja imana i mnogoboštva u ovom kontekstu.

On je vezan za vjerovanje i šariat različitim vezama:

Vezan je prije svega za pitanje gospodarenja i upravljanja i određivanja instance koja ljudima donosi propise u ovoj problematici koja ima dubok i snažan utjecaj na moral, ekonomiju i različite aspekte života.

Takoder je vezan za pitanje isticanja specifičnosti čovjeka u ljudskoj vrsti i prevladavanja ljudske nad animalnom prirodom u toj vrsti.

Džahilijet izopačuje i destruiira shvatanja, sklonosti, vrijednosti i moral. Životinjsku razgolićenost predstavlja kao napredak i progres, a ljudsko pokrivanje kao nazadak i regres. Nema gore i teže destrukcije i izopačenja prirode čovjeka i njegovih osobnosti.

I nakon toga, kod nas protagonisti džahilijeta govore: Šta vjera ima sa odjećom i modom? Šta vjera ima sa ženskom odjećom? Šta vjera ima sa kozmetikom?... To je degeneracija koja pogada ljude u džahilijetu u svakom vremenu i prostoru!!!

I stoga što ovaj problem, koji izgleda sporedan, ima tako veliku važnost prema Allahovom kriteriju i računici islama, jer je vezan za pitanje tevhide i širka na prvom mjestu, i jer je vezan za pitanje ispravnosti prirode čovjeka, njegovog morala, društva i života ili destrukcije svega toga, na drugom mjestu, kontekst se osvrće na njega snažnim, utjecajnim osvrtoom kakvim se obično osvrće na velika pitanja vjerovanja. Osvrće se na njega upozorenjem sinovima Ādemovim da je njihov boravak na Zemlji ograničen i određen; da, kada dođe njegov kraj, ne mogu ga ni za tren ubrzati ni usporiti:

Svaki narod ima svoj kraj, i kada dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati (7/34).

To je jedna od temeljnih istina vjerovanja kojom kontekst udara po strunama nemarnih srca, koja se ne sjećaju niti zahvaljuju, ne bi li se probudila da ih i dalje ne zavodi.

Određeni, zacrtani kraj ili se odnosi na krajnji rok svake generacije ljudi koji se završava poznatom smrću kojom se prekida život, ili se odnosi na kraj svakog naroda u smislu određenog perioda njegove moći, snage i života na Zemlji. Bez obzira da li se mislilo na ovaj ili onaj kraj, on je u svakom slučaju zacrtan i ne može se ubrzati niti usporiti.

Prije nego što ostavimo ovo kruženje bilježimo čudesnu sličnost koju primjećujemo između suočavanja kur'anskog metoda sa džahilijetom u pogledu klanja životinja, zavjeta i dozvoljavanja i zabranjivanja vezanih za to u suri El-En'am³⁴ i njegovog suočavanja sa džahilijetom ovdje u pogledu odjeće i hrane.

U pogledu kurbana i zavjeta vezanih za stoku i plodove, prvo započinje govorom o običajima koje džahilijet stvarno prakticira i o njegovim tvrdnjama - koje predstavljaju potvoru na Allaha - da je to što prakticira Allahov zakon. Zatim traži od njih dokaz na koji se pozivaju da je Allah doista zabranio to što oni zabranjuju i da je dozvolio to što oni dozvoljavaju: *"Da li ste vi bili prisutni kad vam je Allah to propisao?" - Ima li onda nepravедnijeg od onoga koji, ne znajući istinu, izmišlja laži o Allahu da bi ljude u zabludu doveo. Allah sigurno neće ukazati na pravi put ljudima koji su nepravедni* (6/144). Zatim se suočava sa njihovim izbjegavanjem ovog suočenja prebacivanjem problema na teren Allahovog određenja - kadera i Njegove naredbe ove idolatrije u vidu prakticiranja zakonodavne vlasti koja predstavlja jedan od Allahovih prerogativa: *Mnogobošci će govoriti: "Da je Allah htio, mi ne bismo druge Njemu ravnim smatrali, a ni preci naši, niti bismo išta zabranjenim učinili." Tako isto su oni prije njih poricali, sve dok Našu kaznu nisu iskusili. Reci: "Imate li vi kakav dokaz da nam ga iznesete? Vi se samo za pretpostavkama povodite i vi samo neistinu govorite"* (6/148). *Reci: "Allah ima potpun dokaz, i da On hoće, svima bi na pravi put ukazao!"* (6/149). *Reci: "Dovedite te svoje svjedoke, one koji će posvjedočiti da je Allah to zabranio!" Pa ako oni posvjedoče, ti im nemoj povjerovati i ne*

---

³⁴V. str. 30-82 u ovom džuzu.

povodi se za željama onih koji Naše dokaze drže lažnim i koji u onaj svijet ne vjeruju i koji druge gospodaru svome ravnim smatraju (6/150). I kada je završio s opovrgavanjem neistinitih tvrdnji i laži, rekao im je: Dodite da vam pojasnim suštinu i stvarnost onoga šta vam Allah zabranjuje i šta vam stvarno naređuje, iz jedino valjanog i pouzdanog izvora, osim koga nije dozvoljeno crpiti propise: *Reci: "Dodite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: da Mu ništa ne pridružujete"* (6/151).

Ovdje također ide istim slijedom i istim koracima. Spomenuo je njihovo stanje predstavljeno u razvratnom djelu razgolićavanja i idolatriji kroz prakticiranje zakonodavne vlasti na primjeru zabranjivanja i dozvoljavanja u pogledu odjeće i hrane. Upozorio ih je zbog razvrata i idolatrije i podsjetio na tragediju razgolićavanja s kojom su suočili njihovi praroditelji u Džennetu zbog šejtanove spletke kao i na Allahovu blagodat prema njima u vidu propisa o odjeći. Zatim je osudio njihovu tvrdnju da je njihov rad na planu zabranjivanja i dozvoljavanja u skladu sa Allahovim propisom i naredbom: *Reci: "Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?" Reci: "Ona su za vjernike na ovom svijetu, na onom svijetu su samo za njih." Eto, tako Mi podrobno izlažemo dokaze ljudima koji znaju* (7/32), ukazujući ovdje na pouzdano znanje, a ne na pretpostavku i nagađanje na kojima oni grade svoju vjeru, obrede, rituale i zakone. I nakon što je obesnažio njihovu tvrdnju vezanu za njihovu praksu, vraća se da ustanovi šta doista zabranjuje njihov Gospodar: *Reci: "Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i potajni, i grijehe, i neopravdanu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate"* (7/33). A ranije im je objasnio ono što je stvarno Allah naredio u pogledu odjeće i hrane, a ne ono što oni tvrde i pripisuju Allahu: *Reci: "Gospodar moj naređuje - pravednost. I obraćajte se samo Njemu kad god obavljate namaz... (7/29). I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju* (7/31).

U oba slučaja cijeli problem je vezao za pitanje imana i mnogoboštva. Jer je to u svojoj biti problem suvereniteta, zakonodavne vlasti i ko će je vršiti u životu ljudi i problem pokornosti ljudi i kome će biti ta pokornost.

Isti problem, isti metod u suočavanju s njim, i iste korake potvrđuje Allah u riječima: *Da je on od nekog drugog, a ne od Allaha, sigurno bi u njemu našli mnoge protivrječnosti* (4/82). Važnost jedinstva metodologije dolazi do izražaja i još se više ističe kada se podsjetimo na prirodu sure El-En'am i prirodu sure El-A'raf i različitih oblasti u kojima one tretiraju pitanje vjerovanja. Divergentnost oblasti ne remeti jedinstvo metoda

suočavanja sa džahilijetom u temeljnim pitanjima. Uzvišen je Objavitelj ovog Kur'ana!

« يَا بَنِي آدَمَ إِنَّمَا يَأْتِيَنَّكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتٍ : فَمَنْ أَتَى وَأَصْلَحَ ، فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ * وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ ؟ أُولَئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ ، حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا : أَبِئِنَّمَا كُنْتُمْ تَدْعُونَنَا مِنْ دُونِ اللَّهِ ؟ قَالُوا : ضَلُّوا عَنَّا ، وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ * قَالَ : ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ ، كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا ، حَتَّى إِذَا ادَّارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأُولَاهُمْ : رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ . قَالَ : لِكُلِّ ضِعْفٍ وَلَكِنْ لَا تَعْمَلُونَ * وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لِأُخْرَاهُمْ : فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ .

« إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا ، لَا تَتَّبِعْ لَهُمْ بَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِلَاطِ ، وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ * لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ ، وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ ، وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ * وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ - لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا - أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ * وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ ، تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ ، وَقَالُوا : الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا ، وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ . لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ . وَنُودُوا : أَنْ تِلْكَمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ .

« وَنَادَى أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ : أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبَّنَا حَقًّا . فَأَمَّا وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ؟ قَالُوا : نَعَمْ ! فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ : أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى

الظَّالِمِينَ * الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ، وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا ، وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ .

« وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ ، وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ ، وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ : أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ .. لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ * وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا : رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ .

« وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ ، قَالُوا : مَا غْنَى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ * أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ ؟ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ .

« وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ : أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ . قَالُوا : إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ * الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا ، وَغَرَّبَهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا . فَالْيَوْمَ نَنَسَاهُمْ كَمَا نَسُوا إِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا ، وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ .

« وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَى عِلْمٍ ، هُدًى وَرَحْمَةً لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ * هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ ؟ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسَوْهُ مِنْ قَبْلُ : قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ، فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا ، أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ ؟ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ ، وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ » ..

O sinovi Ademovi, kad vam između vas samih budu dolazili poslanici koji će vam propise Moje objašnjavati, - onda se oni koji se budu Allaha bojali i dobra djela činili neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati; (7/35)

a oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, biće stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati (7/36).

Ima li, onda, nepravednijeg od onoga koji o Allahu govori laži i ne priznaje Njegove riječi? Takvi će dobiti sve ono što im je zapisano. Ali kada

im izaslanici Naši dođu da im dušu uzmu, upitaće: "A gdje su oni kojima ste se, umjesto Allahu, klanjali?" - "Izgubili su nam se" - odgovoriće, i sami protiv sebe posvjedočiti da su nevjernici bili (7/37).

"Ulazite u džehennem s narodima, sa džinnovima i ljudima koji su prije vas bili i nestali!" - reći će On. I kad god neki narod uđe, proklinjaće onaj za kojim se u nevjerovanju poveo. A kad se svi u njemu iskupe, tada će običan puk reći o glavešinama svojim: "Gospodaru naš, ovi su nas u zabludu odveli, zato im podaj dvostruku patnju u vatri!" - "Za sve će biti dvostruka!" - reći će On -, "ali vi ne znate" (7/38).

A glavešine će reći običnom puku: "Pa vi nemate nikakve prednosti pred nama!" Zato iskusite patnju za ono što ste radili (7/39).

Onima koji dokaze Naše budu poricali i prema njima se budu oholo odnosili - kapije nebeske neće se otvoriti, i prije će debelo uže kroz iglene uši proći nego što će oni u džennet ući. Eto tako ćemo Mi grešnike kazniti (7/40).

U džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti. Eto tako ćemo Mi nevjernike kazniti (7/41).

A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili - Mi nikog ne zadužujemo mimo njegovih mogućnosti - biće stanovnici dženneta, u njemu će vječno ostati (7/42).

Iz njihovih grudi ćemo zlobu odstraniti; ispred njih će rijeke teći, i oni će govoriti: "Hvaljen neka je Allah, koji nas je na pravi put uputio; mi ne bismo na pravom putu bili da nas Allah nije uputio, poslanici Gospodara našeg su zaista istinu donosili", i njima će se doviknuti: "Taj džennet ste u nasljedstvo dobili za ono što ste činili!" (7/43).

I stanovnici dženneta će stanovnike vatre dozivati: "Mi smo našli da je istinito ono što nam je Gospodar naš obećao, da li ste i vi našli da je istinito ono čime je vama Gospodar vaš prijetio?" - "Jesmo!" odgovoriće. A onda će jedan glasnik među njima, da ga i jedni i drugi čuju, viknuti: "Neka Allahovo prokletstvo ostane nad onima koji su se prema sebi ogriješili, (7/44)

koji su od Allahova puta odvrćali i nastojali da ga iskrive, i koji u onaj svijet nisu vjerovali!" (7/45).

Između njih biće bedem, a na vrhovima ljudi koji će svakog po obilježju njegovom poznati. I oni će stanovnicima dženneta viknuti: "Mir vama!" - dok još ne uđu u nj, a jedva će čekati (7/46).

A kada im pogledi skrenu prema stanovnicima džehennema, uzviknuće: "Gospodaru naš, ne daj nam da budemo s narodom grešnim!" (7/47).

Oni koji će po vrhovima bedema biti zovnuće neke ljude, koje će po obilježju njihovom poznati, i reći će: "Šta vam koristi ono što ste zgrtali i to što ste se oholo držali?" (7/48).

Zar nisu ovo oni za koje ste se zaklinjali da ih Allahova milost neće stići?" - a Allah im je rekao: "Uđite u džennet, nikakva straha za vas neće biti, i ni za čim vi nećete tugovati!" (7/49)

I stanovnici vatre dozivaće stanovnike dženneta: "Prolijte na nas vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario!" - a oni će reći: "Allah je to dvoje nevjernicima zabranio, (7/50)

kojima je vjera njihova bila igra i zabava i koje je život na Zemlji bio obmanuo. "Sada ćemo Mi njih zaboraviti, zato što su zaboravljali da će na ovaj Dan pred Nama stajati i zato što su dokaze Naše poricali" (7/51).

A Mi ovima Knjigu objavljujemo, koju smo kako Mi znamo objasnili, da bude putokaz i milost ljudima koji budu vjerovali (7/52).

Čekaju li oni da se obistine prijetnje njene? Onoga dana kada se obistine, reći će oni koji su na njih prije zaboravili: "Istinu su poslanici Gospodara našeg donosili! Da nam je zagovornika kakva, pa da se za nas zauzme ili da nam je da budemo vraćeni, pa da postupimo drukčije nego što smo postupili!" Ali, oni su sami sebe upropastili, a neće im biti ni onih koje su izmišljali (7/53).

Sada, nakon duge stanke čiji je cilj osvrt na slučaj prvog stvaranja, suočenje sa stvarnošću arapskog džahilijeta, a kroz to i stvarnošću svih ljudskih džahilijeta, u pogledu zaodijevanja tijela odjećom, a duše takvalukom i veze cijelog tog problema sa krucijalnim pitanjem vjerovanja... Sada dolazi novi poziv sinovima Ādemovim... Poziv u vezi sa općim problemom s kojim je vezan problem odjeće u prethodnom osvrtu; problemom prijema nauka i slijeđenja istog u vjerskim obredima, zakonima i propisima u svim životnim pitanjima i stanjima. Radi preciziranja strane i izvora iz koga se prima, a ta strana su poslanici koji prenose poruke od svoga Gospodara. A obračun, nagrada i kazna na kraju putovanja kojeg izlaže kontekst u ovom krugu će zavisiti od odziva ili neodziva poslanicima:

O sinovi Ādemovi, kad vam između vas samih budu dolazili poslanici koji će vam propise Moje objašnjavati, - onda se oni koji se budu Allaha bojali i dobra djela činili neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati (7/35).

a oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, biće stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati (7/36).

Ovo je Allahov zavjet Ādemu i njegovim sinovima i uvjet namjesništva na Njegovoj Zemlji, koju je On (Uzvišeni) stvorio i proizvode njezine na njoj odredio, postavio ljudski rod za namjesnike i osposobio ga i ustabilio na njoj kako bi izvršio svoju ulogu shodno ovom uvjetu i ovom zavjetu. U protivnom, njegovo djelovanje na dunjaluku će biti odbijeno, neprihvatljivo kod Allaha, a na ahiretu će imati grijeh čija će kazna biti Džehennem; Allah od takvih djelatnika neće apsolutno ništa primiti niti uvažiti.

Onda se oni koji se budu Allaha bojali i dobra djela činili neće ničega bojati niti će bilo za čim tugovati; (7/35)

Jer, bogobožnost ih odvraća od grijeha i razvratnih djela, a najodvratnije od svih je pripisivanje drugog Božanstva uz Allaha, uzurpacije Njegove vlasti i svojatanje Allahovih prerogativa, a vodi ih lijepim stvarima i dobrim djelima i na koncu ih dovodi do sigurnosti i zadovoljstva konačnim boravištem.

A oni koji dokaze Naše budu poricali, i od njih se budu oholo okretali, biće stanovnici u vatri, u njoj će vječno ostati (7/36). Jer, poricanje i oholo odbijanje Allahovog zavjeta i uvjeta priključuje ohole njihovom prijatelju i zaštitniku Iblisu u vatri gdje se realizira Allahovo obećanje: *Tobom i svima onima koji se budu povodili za tobom doista ću džehennem napuniti (7/18).*

Odavde kontekst počinje prezentirati prizor smrtnog časa, kada dođe kraj na koji se ukazuje na završetku prethodnog kruga: *Svaki narod ima svoj kraj, i kada dođe njegov kraj, neće ga moći ni za tren jedan ni odložiti ni ubrzati (7/34).* Zatim dolazi prizor iskupljanja i obračunavanja, pa onda razdvajanja i nagrađivanja. Kao da je u pitanju detaljnije pojašnjenje prethodnog, sažetog izlaganja vezanog za stanje bogobožnih i uzoholjenih, i slikanje stanja jednih i drugih nakon isticanja predviđenog

roka; slikanje na jedinstveni kur'anski način koji uprisućuje prizor živim i pokretnim, kao da ućać i slušalac Kur'ana gleda u njega i posmatra ga svim svojim bićem.

Kur'anski metod posvećuje jasnu i oćitu pažnju prizorima Sudnjeg dana, proživljenja i polaganja računa, ućivanja i patnje. Taj svijet, kojeg Allah obećava ljudima nakon ovog svijeta, nije samo opisan već je i prikazan opipljivim, živim, pokretnim, vidljivim i prisutnim. Muslimani su živjeli u tom svijetu u potpunosti. Vidjeli su njegove prizore koji su ih se duboko dojmili; katkad bi im srca zatreperila, koće se najećile, u duće se uvukao strah, da bi se u njih ponovo vratila smirenost po drugi put; i iz daleka bi im dolazila vrelina Vatre, da bi ih iznenada pomilovali povjetarci iz Dženneta. Zato su oni u potpunosti poznavali taj svijet i prije Obećanog dana. Onaj ko promatra njihove izjave i osjećanja prema tom svijetu osjećća da su oni živjeli u tom svijetu dubljim i iskrenijim životom od onog kojim su živjeli na ovome svijetu. Svojim osjećanjima su se preseljavali u taj svijet kao što se ćovjek preseljava iz kuće u kuću i iz zemlje u zemlju na ovom opipljivom svijetu. Ovaj svijet u njihovom osjećanju nije bio obećana budućnost već osvjedoćena realnost.

Moćda su ovi, ovdje prezentirani prizori, ponajdući prizori Sudnjeg dana u Kur'anu, s najviše pokreta, uzastopnih scena, raznovrsnog dijaloga, u nesvakidašnjjoj živosti, tako da se ćovjek ćudi tome kako sve to rijeći mogu uopće izraziti i vjerno doćarati, jer ih jedino scena moće prenijeti osjećanju.

Ovi prizori u suri dolaze, kako smo to već istakli, nakon kazivanja o Ādemu, njegovom izlasku iz Dženneta zajedno sa njegovom ženom zbog nagovora šejtanovog, Allahove opomene sinovima Ādemovim da ih šejtan ne zavede kao što je praroditeljje njihove iz Dženneta izveo, Njegovog upozorenja da ne slijede nagovore i zavodenje njihovog starog neprijatelja i nakon Njegove prijetnje da će im šejtana kao zašćitnika i vodu odrediti ako izaberu njegovo slijedenje, a ne slijedenje Upute i šeriata koje će preko Poslanika objaviti. Zatim prikazuje scenu kraja, smrti i prizore Sudnjeg dana, kao da oni dolaze odmah iza prethodnih prizora i scena bez neke vremenske distance. Kad ono, dešćava se potvrda onoga što su navješćavali poslanici; onima koji su se pokoravali šejtanu zabranjen je povratak u Džennet; kao što je šejtan ranije izveo njihove praroditeljje iz Dženneta, on ih je svojim zavodenjem omeo da se vrate u njega. A oni koji su postupili suprotno šejtanovoj namjeri i Allahu pokorni bili. Njima će se doviknuti: *Taj džennet ste u nasljedstvo dobili za ono što ste ćinili* (7/43). Kao da se radi o povratku iseljenika i putnika Kući ućivanja.

U ovoj harmoniji i skladu između prethodnog kazivanja i osvrta na njegov prizor Sudnjeg dana koji dolaze iza toga, od početka pa do svršetka, ima posebne ljepote. Sam događaj započinje u uzvišenom, nebeskom društvu, u prisustvu meleka, na dan kada je Allah stvorio Ādema i njegovu ženu i nastanio ih u Džennetu; i kada ih je šejtan zaveo sa puta predanosti, potpune i iskrene pokornosti Allahu i iz Dženneta ih izvadio, a i završava se u uzvišenom društvu, u prisustvu meleka. Tako se spaja početak sa svršetkom, a između te dvije krajnje tačke je period dunjalučkog života sa prizorom smrti na kraju. Postoji potpuni sklad između sredine, početka i kraja konteksta.

Sada ćemo prijeći na predočavanje ovih čudesnih prizora.

Evo nas sada pred scenom umiranja; umiranja onih koji neistine o Allahu iznose tvrdeći da im je shvatanja i obrede koje su naslijedili od predaka, kao i običaje i propise koje su sebi propisali, Allah naredio; i onih koji ne priznaju Allahove riječi koje su prenijeli poslanici, a to je pouzdano Allahov šeriat, i daju prednost pretpostavci i nagađanju pred sigurnim i pouzdanim znanjem; svoj dio dunjalučkih uživanja i period iskušenja koji su im određeni su potrošili i ispunili kao što im je poslat određeni broj ajeta posredstvom poslanika koji su ih prenijeli.

Ima li, onda, nepravednijeg od onoga koji o Allahu govori laži i ne priznaje Njegove riječi? Takvi će dobiti sve ono što im je zapisano. Ali kada im izaslanici Naši dođu da im dušu uzmu, upitaće: "A gdje su oni kojima ste se, umjesto Allahu, klanjali?" - "Izgubili su nam se" - odgovoriće, i sami protiv sebe posvjedočiti da su nevjernici bili (7/37).

Evo nas pred prizorom onih koji o Allahu govore laži i ne priznaju Njegove riječi u trenucima kada im dolaze meleki, izaslanici njihova Gospodara, da ih usmrte i duše im uzmu. Između njih se vodi dijalog:

Upitaće: "A gdje su oni kojima ste se, umjesto Allahu, klanjali?" (7/37). Gdje su te vaše laži koje ste iznosili o Allahu? Gdje su ta vaša božanstva koja ste za zaštitnike na dunjaluku uzimali i koja su vas zavela od onoga što vam je, preko poslanika, došlo od Allaha? Gdje su ona sada u kritičnom času u kojem vam se oduzima život, kada nemate spasitelja od smrti koji će, makar malo, odgoditi smrtni čas koji je Allah odredio?

Odgovor na to je jedini mogući odgovor, drugog odgovora nema:

"Izgubili su nam se" - odgovoriće (7/37).

Izgubili su nam se i zalutali; niti smo znali njihovo boravište, niti oni idu k nama. Kako su samo izgubljeni robovi koje njihova božanstva pronaći ne mogu niti im mogu pomoći u tako kritičnom momentu! Kako su samo bijedna božanstva koja ne mogu pronaći puta do svojih robova u tako teškom vremenu!

... i sami protiv sebe posvjedočiti da su nevjernici bili (7/37).

Bili smo svjedoci takvog njihovog stava i prije u kontekstu sure kada mu je došla Allahova kazna na dunjaluku: *A kada bi ih kazna naša zadesila, jadikovanje njihovo se svodilo samo na riječi: "Nasilinici smo, zaista, bili!" (7/5).*

Nakon završetka scene smrti i umiranja, evo nas pred slijedećom scenom koja prikazuje ove koji su umrli u Vatri. Kontekst ništa ne govori o periodu između dvije scene, preskače fazu između smrti, proživljenja i okupljanja. Kao da se ovi umirući ljudi odvođe iz kuće odmah u Džehennem:

"Ulazite u džehennem s narodima, sa džinnovima i ljudima koji su prije vas bili i nestali!" - reći će On. I kad god neki narod uđe, proklinjaće onaj za kojim se u nevjerovanju poveo. A kad se svi u njemu iskupe, tada će običan puk reći o glavešinama svojim: "Gospodaru naš, ovi su nas u zabludu odveli, zato im podaj dvostruku patnju u vatri!" - "Za sve će biti dvostruka!" - reći će On -, "ali vi ne znate" (7/38).

A glavešine će reći običnom puku: "Pa vi nemate nikakve prednosti pred nama!" Zato iskusite patnju za ono što ste radili (7/39).

Ulazite u džehennem s narodima, sa džinnovima i ljudima (7/38).

Priključite se vašim drugovima i prijateljima među džinovima i ljudima, ovdje u Vatri. Zar nije Iblis taj koji se ogriješio o naredbu svoga Gospodara? Onome koji je Ādema i ženu njegovu iz Dženneta izveo, onome koji je zaveo koga je mogao od njegovih sinova, onome kojem je

Allah obećao da će i on i oni koje zavede biti u Vatri. Onda uđite u nju skupa. Uđite, i prethodnici i sljedbenici; svi ste prijatelji, svi ste isti!

Ovi narodi, zajednice i grupe su bili u prijateljskom odnosu tako da potonja slijedi prethodnu, a prethodna diktira i nameće uzuse potonjoj. Pogledajmo danas kolika je i kakva mržnja među njima, kako se međusobno optužuju i svađaju:

I kad god neki narod uđe, proklinjaće onaj za kojim se u nevjerovanju poveo (7/38).

Kako je samo bijedan i grozan kraj u kome sin proklinje oca, a prijatelj zaboravlja svoga zaštitnika i prijatelja!

A kad se svi u njemu iskupe... (7/38).

Kada se spoje posljednji i prvi, najudaljeniji sa najbližim, počinje prepirka i svađa:

... tada će običan puk reći o glavešinama svojim: "Gospodaru naš, ovi su nas u zabludu odveli, zato im podaj dvostruku patnju u vatri!" (7/38).

Ovako započinje njihova komedija ili tragedija. Prizor otkriva intimuse i prisne prijatelje kako se ponašaju kao tuđinci i neprijatelji, optužujući jedni druge, proklinjući jedni druge i tražeći za njih od "našeg Gospodara" najtežu kaznu. Od "našeg Gospodara" o kome su laži govorili i čije su ajete poricali; danas se samo Njemu vraćaju i obraćaju s molbom. Pa je i odgovor uslišavanje molbe. Ali kakvo uslišavanje?!

"Za sve će biti dvostruka!" - reći će On -, "ali vi ne znate" (7/38).

I vi i oni skupa ćete imati dvostruku kaznu, kako ste tražili.

I kao da se proklinjani raduju nesreći onih koji ih proklinju, kada su čuli odgovor na molbu, zlorado im govoreći: Isti smo u ovoj kazni.

A glavešine će reći običnom puku: "Pa vi nemate nikakve prednosti pred nama!" Zato iskusite patnju za ono što ste radili (7/39).

Ovim završava ova ironična i bolna scena, da bi zatim uslijedila proklamacija i potvrda ovakvog kraja i konačnog boravišta koje se neće mijenjati, prije predočavanja suprotnog prizora, prizora vjernika u Džennetu:

Onima koji dokaze Naše budu poricali i prema njima se budu oholo odnosili - kapije nebeske neće se otvoriti, i prije će debelo uže kroz iglene uši proći nego što će oni u džennet ući. Eto tako ćemo Mi grešnike kazniti (7/40).

Evo pazi, zastani sa svojom imaginacijom koliko želiš pred ovim čudesnim prizorom, prizorom debelog užeta i iglenih ušiju! I kada se otvori taj malehni otvor kako bi kroz njega prošlo debelo uže, očekuj tada, i samo tada, da se otvore nebeske kapije ovim poricateljima Allahovih dokaza; da se primi njihova molba ili pokajanje, a svi rokovi su već istekli, i da uđu u džennetske bašče. A sada, pa sve dok debelo uže ne prođe kroz iglene uši, oni će ostati u Vatri u kojoj su se svi skupili i spojili međusobno se grdeći, proklinjući i tražeći jedni drugima najtežu kaznu. I svi su dobili ono što su jedni drugima, kao prijatelji prijateljima, tražili.

Eto tako ćemo Mi grešnike kazniti (7/40).

Evo ti, zatim, njihovog stanja u vatri:

U džehennemu će im ležaji i pokrivači od vatre biti (7/41).

Vatra džehennemska će im biti postelja, koju ironično naziva ležajem, koji niti je poravnat, niti mehak, niti udoban, - a i pokrivači će im biti od vatre džehennemske koja će ih odozgo prekrivati.

Eto tako ćemo Mi nevjernike kazniti (7/41).

Nevjernici su grijешnici, zločinci; nevjernici su idolopoklonici, poricatelji Allahovih ajeta, oni koji o Allahu laži govore. Sve su to sinonimni opisi u kur'anskom diskursu.

Sada promotrimo suprotan prizor:

A oni koji budu vjerovali i dobra djela činili - Mi nikog ne zadužujemo mimo njegovih mogućnosti - biće stanovnici dženneta, u njemu će vječno ostati (7/42).

Iz njihovih grudi ćemo zlobu odstraniti; ispred njih će rijeke teći, i oni će govoriti: "Hvaljen neka je Allah, koji nas je na pravi put uputio; mi ne bismo na pravom putu bili da nas Allah nije uputio, poslanici Gospodara našeg su zaista istinu donosili", i njima će se doviknuti: "Taj džennet ste u nasljedstvo dobili za ono što ste činili!" (7/43).

Ovo su oni koji su vjerovali i dobra djela činili, prema svojim mogućnostima, ne zadužuju se mimo svojih mogućnosti; oni se vraćaju u svoj Džennet. Oni su njegovi vlasnici, Allahovom voljom i dobrotom, dao

im ga je u nasljedstvo, Svojom milošću, zbog njihovih dobrih djela i imana kao nagradu za njihovo slijedenje poslanika i neposluh šejtanu; nagradu za pokornost naredbi Velikog, Milostivog Allaha i odbijanje zavodenja starog, prokletog neprijatelja. Da nije Allahove milosti, ne bi bio dovoljan njihov rad i angažman u granicama njihove moći. Poslanik (alejhi's-selam) veli: **“Nikog od vas neće u Džennet uvesti samo njegovo djelo.” “Ni tebe, Allahov Poslaniče?” - priupitaše ashabi. “Ni mene, osim da me Allah obaspe milošću Svojom i dobrotom” - reče Poslanik.**³⁵ Nema kontradiktornosti niti proturječnosti između Allahovih riječi o ovom pitanju i Poslanikovih (alejhi's-selam) riječi, a on ne govori po hiru svome. Rasprava koja je nastala u vezi sa ovim pitanjem među islamskim sljedbama i grupama nije utemeljena na pravilnom shvatanju ove vjere, već na prohtjevima i nahodenjima. Allah zna za slabost, nemoć i nedostatnost kod sinova Ādemovih i da njihova djela nisu ravna pravu na Džennet, niti se njima mogu odužiti za samo jednu od Njegovih blagodati prema njima na dunjaluku. Sam Sebe je obavezao na milost; primio je od njih trud slabog i nedostatnog bića i odredio im zbog toga Džennet, dobrotom Svojom i milošću, te su ga oni zaslužili svojim radom, ali uz ovu milost.

I napokon, ako se ti koji lažu na Allaha, poriču Njegove dokaze, griješnici, nasilnici, nevjernici, mnogobošci, međusobno proklinju u vatri, svadaju i grudi im ključaju mržnjom i zlobom nakon što su bili prisni prijatelji, na drugoj strani, oni koji vjeruju i dobra djela čine u Džennetu borave, u ambijentu bratstva, u međusobnoj ljubavi i bliskosti, natkriljuje ih mir i prijateljstvo:

Iz njihovih grudi ćemo zlobu odstraniti (7/43).

Oni su ljudi, živjeli su kao ljudi, katkada u dunjalučkom životu među njima plane srdžba koju oni nastoje prigušiti, ili se pojavi zloba koju pokušavaju nadvladati i pobijediti. Ali, tragovi u srcu ostaju.

Kurtubi u svom tefsiru *Ahkamu'l-Qur'an* veli: Poslanik (alejhi's-selam) kaže: **“Zloba je pred vratima Dženneta kao mjesto za klečanje deva, Allah ju je odstranio iz srca vjernika”**. Prenosi se od Alije (Allah bio njime zadovoljan) da je rekao: Nadam se da ću biti ja, Osman, Talha i Zubejr od onih za koje je Allah rekao: “Iz njihovih grudi ćemo zlobu odstraniti.”

---

³⁵Navodi Muslim.

Ako stanovnici Džehennema osjećaju vrelinu vatre ispod i iznad njih, ispod stanovnika Dženneta teku rijeke, pa cijelu atmosferu ispunjava dašak i pirkanje vjetrova:

... ispred njih će rijeke teći (7/43).

Ako su oni drugi tamo zabavljeni međusobnim predbacivanjem i svadom, ovi ovdje su zauzeti zahvaljivanjem Allahu i priznavanjem:

I oni će govoriti: "Hvaljen neka je Allah, koji nas je na pravi put uputio; mi ne bismo na pravom putu bili da nas Allah nije uputio, poslanici Gospodara našeg su zaista istinu donosili" (7/43).

Ako su oni dozivani uz prijezir i osudu: *Ulazite u džehennem s narodima, sa džinnovima i ljudima koji su prije vas bili i nestali (7/38)*, ovi se dozivaju uz dobrodošlicu i počast:

I njima će se doviknuti: "Taj džennet ste u nasljedstvo dobili za ono što ste činili!" (7/43).

To su slike stanovnika Dženneta i stanovnika Vatre, koje stoje jedna naspram druge.

Predstava se nastavlja i evo nas pred prizorom koji slijedi iza prethodnog. Stanovnici Dženneta su zadovoljni i smireni u svom boravištu, a stanovnici Vatre su shvatili svoju sudbinu. Prvi dozivaju druge i pitaju ih o ranijem Allahovom obećanju i prijetnji:

I stanovnici dženneta će stanovnike vatre dozivati: "Mi smo našli da je istinito ono što nam je Gospodar naš obećao, da li ste i vi našli da je istinito ono čime je vama Gospodar vaš prijetio?" - "Jesmo!" odgovoriće. A onda će jedan glasnik među njima, da ga i jedni i drugi čuju, viknuti: "Neka Allahovo prokletstvo ostane nad onima koji su se prema sebi ogriježili, (7/44)

koji su od Allahova puta odvrćali i nastojali da ga iskrive, i koji u onaj svijet nisu vjerovali!" (7/45).

Ovo pitanje sadrži gorku ironiju; vjernici su uvjereni da se Allahova prijetnja ostvarila kao što su uvjereni u ostvarenje Njegova obećanja, ali ipak oni pitaju.

Odgovor dolazi u samo jednoj riječi: Da! Tu se završava odgovor i prekida dijalog:

A onda će jedan glasnik među njima, da ga i jedni i drugi čuju, viknuti: "Neka Allahovo prokletstvo ostane nad onima koji su se prema sebi ogriješili, koji su od Allahova puta odvrćali i nastojali da ga iskrive, i koji u onaj svijet nisu vjerovali!" (7/44-45).

Ovim se precizira namjeravano značenje riječi *zalimin* - koji su se prema sebi ogriješili, a ono je sinonimno značenje riječi *kafirin* - nevjernici. Oni su ti koji od Allahova Puta odvrćaju, želeći da Put bude iskrivljen, a ne prav; oni u onaj svijet ne vjeruju.

Ovaj opis *i nastojali da ga iskrive* sugerira šta stvarno žele oni koji odvrćaju od Allahova Puta; oni žele da put bude krivudav, ne žele pravi put; žele iskrivljenost, a ne žele ispravnost i uspravnost. Ispravnost ima jedan oblik i formu: kroćenje Allahovim Putem, shodno Njegovom Programu i Zakonu. Sve osim toga je iskrivljeno i želja za iskrivljenim. Ova želja se susreće sa nevjerovanjem u onaj svijet. Nema nijedne osobe da vjeruje u ahiret, da je uvjerena u povratak Gospodaru, a da zatim odvrća od Allahova Puta; skreće i udaljava se od Njegovog Programa i Zakona. Ovo je istinska slika prirode duša koje slijede neki drugi zakon mimo Allahovog; slika koja pokazuje jasnom i očitom stvarnost ovih duša i opisuje ih tačnim unutarnjim opisom.

Zatim se pogled usmjerava na vanjsku stranu prizora. Kad ono tamo, pregrada između Dženneta i Džehennema, a na vrhovima pregrada ljudi koji poznaju stanovnike Dženneta i stanovnike Vatre po njihovim karakteristikama i obilježjima. Osvrnimo se na ove ljude, da vidimo šta oni imaju sa stanovnicima Dženneta i Džehennema.

Između njih biće bedem, a na vrhovima ljudi koji će svakog po obilježju njegovom poznati. I oni će stanovnicima dženneta viknuti: "Mir vama!"- dok još ne uđu u nj, a jedva će čekati (7/46).

A kada im pogledi skrenu prema stanovnicima džehennema, uzviknuće: "Gospodaru naš, ne daj nam da budemo s narodom grešnim!" (7/47).

Oni koji će po vrhovima bedema biti zovnuće neke ljude, koje će po obilježju njihovom poznati, i reći će: "Šta vam koristi ono što ste zgrtali i to što ste se oholo držali?" (7/48).

Zar nisu ovo oni za koje ste se zaklinjali da ih Allahova milost neće stići?" - a Allah im je rekao: "Uđite u džennet, nikakva straha za vas neće biti, i ni za čim vi nećete tugovati!" (7/49).

Prenosi se da su ovi ljudi koji stoje na bedemima, a to je zastor, pregrada između Dženneta i Džehennema, ustvari one osobe čija su dobra i loša djela poravnata i izjednačena; dobra djela nisu bila dovoljna da ih uvedu u Džennet sa ostalim stanovnicima Dženneta, a loša djela su im bila manja da bi ih odvela u Džehennem sa ostalim njegovim stanovnicima. Oni su negdje između. Očekuju Allahovu dobrotu i nadaju se Njegovoj milosti. Poznaju stanovnike Dženneta po njihovim obilježjima, možda po bjelini i sjaju lica ili po svjetlosti koja obasjava ispred njih i sa njihove desne strane; a prepoznaju i stanovnike Džehennema po njihovim obilježjima, možda po crnilu i tami na licima, ili po žigu na njihovim nosevima koje su na dunjaluku dizali ohoćeci se, kao što se spominje u suri El-Qalem: *Na nos ćemo Mi njemu biljeg utisnuti!* (68/16). Ti ljudi se obraćaju stanovnicima Dženneta nazivajući im selam; govore to nadajući se da će ih Allah uvesti u Džennet s njima. A kada im pogled padne na stanovnike Džehennema, kao da on, mimo njihove volje, skrene na tu stranu, traže utočište i zaštitu od Allaha da im boravište ne bude s njima.

... a na vrhovima ljudi koji će svakog po obilježju njegovom poznati. I oni će stanovnicima dženneta viknuti: "Mir vama!" - dok još ne uđu u nj, a jedva će čekati (7/46).

A kada im pogledi skrenu prema stanovnicima džehennema, uzviknuće: "Gospodaru naš, ne daj nam da budemo s narodom grešnim!" (7/47).

Zatim će opaziti neke glavešine među grijesnicima, koje su im poznate po obilježjima, i obratit će im se uz grdnju i prijekor:

Oni koji će po vrhovima bedema biti zovnuće neke ljude, koje će po obilježju njihovom poznati, i reći će: "Šta vam koristi ono što ste zgrtali i to što ste se oholo držali?" (7/48).

Eto, vi ste u vatri; zgrtanje imetka vam nije koristilo, niti vam je oholo držanje pomoglo.

Potom će ih podsjetiti na ono što su govorili vjernicima na dunjaluku, da su oni zalutali, da im Allah milost neće ukazati:

Zar nisu ovo oni za koje ste se zaklinjali da ih Allahova milost neće stići? (7/49).

Pogledajte sada gdje su oni i šta im je rečeno:

Uđite u džennet, nikakva straha za vas neće biti, i ni za čim vi nećete tugovati! (7/49).

I na kraju, evo nas, čujemo glas koji dolazi sa strane Džehennema, pun očekivanja i molbe za pomoć:

I stanovnici vatre dozivaće stanovnike dženneta: "Prolijte na nas vode ili nešto od onoga čime vas je Allah obdario!" (7/50).

Evo, mi se okrećemo na drugu stranu i čujemo odgovor pun bolnog i gorkog upozorenja:

A oni će reći: "Allah je to dvoje nevjernicima zabranio, kojima je vjera njihova bila igra i zabava i koje je život na Zemlji bio obmanuo!" (7/50-51).

Zatim se glas svih ljudi skriva i nestaje da bi progovorio Gospodar moći i veličine, Vlasnik i Vladar svega:

"Sada ćemo Mi njih zaboraviti, zato što su zaboravljali da će na ovaj Dan pred Nama stajati i zato što su dokaze Naše poricali. "A Mi ovima Knjigu objavljujemo, koju smo kako Mi znamo objasnili, da bude putokaz i milost ljudima koji budu vjerovali. Čekaju li oni da se obistine prijete njene? Onoga dana kada se obistine, reći će oni koji su na njih prije zaboravili: "Istinu su poslanici Gospodara našeg donosili! Da nam je zagovornika kakva, pa da se za nas zauzme ili da nam je da budemo vraćeni, pa da postupimo drukčije nego što smo postupili!" Ali, oni su sami sebe upropastili, a neće im biti ni onih koje su izmišljali (7/51-53).

Tako se nižu i izmjenjuju stranice prizora, dolazeći i odlazeći; čas na ahiretu, čas na dunjaluku; čas sa paćenicima u vatri, zaboravljenim kao što su i oni zaboravljali da će na ovaj Dan pred Allahom stajati i kao što su dokaze Njegove poricali, iako su oni došli u Knjizi jasnoj i detaljno

objašnjenoj; Allah ju je sa znanjem objasnio, a oni su je ostavili i za svojim se strastima, opsjenama i pretpostavkama povelj; čas sa njima dok još uvijek borave na dunjaluku iščekujući konačnu sudbinu i obistinjenje ove Knjige i prijetnje sadržane u njoj; oni se upozoravaju na dolazak tog kraja, a taj kraj je to što vide u ovom prizoru stvarnog stanja.

Doista su to čudesni treptaji na stranicama prikazanog prizora koje na ovaj način može otkriti i predočiti samo ova nadnaravna Knjiga.

Tako završava to veliko prikazivanje; potom dolazi osvrt na nj u skladu s njegovim početkom kao podsjećanje na ovaj Dan i njegove prizore, opomena i upozorenje na poricanje Allahovih dokaza i poslanika i iščekivanje da se obistine prijetnje ove Knjige; ta, evo one se obistinjuju, nema mjesta ni za pokajanje ni za zagovornika kada je najteže, ni povratka nazad, da bi se drugačije postupalo.

Da, tako završava divno izlaganje poslije kojeg se budimo kao što se trznemo nakon obuzetosti nekim prizorom kojeg smo zadubljeni promatrali.

Vraćamo se na dunjaluk u kojem se sada nalazimo. Prevalili smo dug, veoma dug put u odlasku i dolasku.

Putovali smo kroz cijeli život, zatim proživljenje, polaganje računa i rezultat poslije toga; a prije toga smo bili s čovječanstvom u periodu njegovog stvaranja, silaska na Zemlju i boravka na njoj.

Tako Kur'an plovi s ljudskim srcima kroz ove horizonte, prostor i vremena. Pokazuje im šta je bilo, šta jest i šta će biti. Sve to u trenucima, treptajima. Možda će se prisjetiti, dozvati, možda će čuti glas opomene:

Objavljuje ti se Knjiga - i neka ti u grudima ne bude nikakve tegobe zbog nje - da njome opominješ i da vjernicima bude pouka (7/2).

Slijedite ono što vam se od Gospodara vašeg objavljuje i ne uzimajte, pored Njega, nekog drugog kao zaštitnika! - A kako vi malo pouku primате! (7/3).

« إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ، ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ ، يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا ، وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ

بِأَمْرِهِ ، أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ ، تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ * ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ، إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ، وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا ، إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ * وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ ، حَتَّى إِذَا أَقْلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ ، فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ ، فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ النَّعْمَاتِ ، كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ * وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَاتَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ ، وَالَّذِي خَبَثَ لَا يُخْرِجُ إِلَّا نَجَسًا . كَذَلِكَ نَصْرَفُ الْأَيَّاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ » ..

Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova! (7/54).

Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole (7/55).

I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (7/56).

On je Taj koji šalje vjetrove kao radosnu vijest milosti Svoje; a kad oni pokrenu teške oblake, Mi ih prema mrtvom predjelu potjeramo, pa na njegov kišu spustimo i učinimo da uz njenu pomoć rastu plodovi svakovrsni; isto ćemo tako mrtve oživjeti, opametite se! (7/57).

U plodnom predjelu raste bilje voljom Gospodara njegova, a u neplodnom tek s mukom. Eto, tako Mi, na razne načine, ponavljamo dokaze ljudima koji zahvaljuju (7/58).

Nakon putovanja po širokim horizontima, od nastanka pa do povratka, kontekst vodi ljude na dugo putovanje u dubine Kosmosa, a i po njegovoj vanjskoj i vidljivoj strani. Govori o stvaranju nebesa i Zemlje nakon kazivanja o stvaranju čovjeka; usmjerava poglede i misli ka nepoznanicama, misterijama i tajnama Kosmosa, ka njegovim fenomenima

i stanjima, noći koja uzastopno prati dan u Kosmosu koji kruži, Suncu, Mjesecu i zvijezdama koji su potčinjene Allahovoj volji, vjetrovima koji kruže u atmosferi goneći oblake ka mrtvoj zemlji, Allahovom voljom, koja potom oživljava i daje svakovrsne plodove.

Ovo plovljenje kroz Allahovo carstvo kontekst započinje nakon kazivanja o nastanku čovjeka, slikanja dviju krajnjih tačaka putovanja, govora o slijedenju šejtana i oholom odbijanju slijedenja Allahovih poslanika, i nakon izlaganja džahilijetskih shvatanja i običaja koje su ljudi sami sebi ozakonjivali mimo Allahovog odobrenja i Zakona; kontekst započinje ovo plovljenje i putovanje ne bi li ljude vratio njihovom Gospodaru koji je stvorio ovaj Univerzum, potčinio ga, upravlja njime preko zakonitosti koje je On ustanovio, raspolaže njime Svojim određenjem - kaderom, i Koji Jedini sve stvara i određuje.

To je snažan i dubok proglas o pokornosti cijelog Univerzuma njegovom Stvoritelju, tako da se čovjekovo oholo odbijanje ove predanosti pokazuje disonantnim u Univerzumu, što ga čini nakaznim, stranim tijelom u njemu.

I u sjeni tih prizora i ovog proglasa On ih poziva:

Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (7/55-56).

Doista je iskreno ispovijedanje vjere Allahu i obznana predanosti čovječanstva Njemu samo ogranak predanosti cijelog Univerzuma i njegove poniznosti i pokornosti Njegovoj vlasti. To je sugestija koju kur'anski metod namjerava učvrstiti i produbiti u ljudskom srcu. Bilo koje srce ili um koji se s punom sviješću i budnošću usmjeri Kosmosu, njegovim nevidljivim zakonitostima i fenomenima koji govore o tim misterioznim zakonitostima mora osjetiti upliv i dojam čija se snaga ne može obuzdati, mora ustreptati u dubini svoga bića nesavladivim osjećanjem da postoji Onaj koji upravlja, određuje, stvara i naređuje. To je prvi korak u poticanju srca da se odazove Allahovom izaslaniku, da se pokori Njegovoj vlasti kojoj se pokorava cijeli Univerzum bez odstupanja i odbijanja.

Stoga, kur'anski program tretira Univerzum kao svoj primarni prostor u kojem se iskazuje i očituje suština Božanstva, ljudi pokoravaju samo svome Gospodaru, njihova srca i cijela bića upoznaju suštinu

pokornosti i kušaju njen stvarni okus u predanosti pouzdanog i smirenog, onog koji osjeća da je sve što se i ko se nalazi oko njega rezultat Allahovog stvaranja, i da Mu se odaziva.

Nije iznošenje racionalnog dokaza jedino što namjerava i cilja kur'anski program ukazivanjem na predanost Univerzuma Allahu, njegovo potčinjavanje Allahovom odredbom i predaju Njegovoj odredbi i presudi dobrovoljno, lahko, precizno i dubiozno. U pitanju je drugi okus, iza ovog racionalnog dokaza, a i sa njim zajedno, okus sudjelovanja i odazivanja sa Univerzumom; okus smirenosti, lahkoće i uključivanja u sveobuhvatnu povorku imana.

Okus dragovoljne predanosti, koju ne nameće prisila niti pokreće primoravanje, već je pokreće, prije naredbe i zaduženja, osjećanje ljubavi, smirenosti i harmonije sa cijelom egzistencijom, pa ne razmišlja o izbjegavanju naredbe i oslobađanju od prisile, jer zadovoljava svoju prirodnu potrebu za lijepom i prijatnom predanošću, predanošću koja podiže čela, ne dozvoljavajući im da se saginju podanički pred drugima, ili da ih obožavaju mimo Allaha. To je uzvišena, časna i dostojanstvena predanost Gospodaru svih svjetova.

Ova predanost, ustvari, oličava značenje imana i daje mu aromu i okus; ta pokornost je realizacija značenja islama i daje mu životnost, vitalnost i dušu. Ona je upravo temelj koji se mora postaviti i ustabiliti prije same naredbe i zaduženja, prije obreda i zakona. Zato mudri kur'anski program poklanja najveću pažnju postavljanju, učvršćivanju i stabilizaciji tog temelja.

Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova!
(7/54).

Doktrina islamskog tevhida ne ostavlja prostora bilo kojem ljudskom konceptu i shvatanju Allahovog Bića (Uzvišenog) i kakvoće Njegovih djelovanja. Allahu (Uzvišenom) ništa nije slično i zato nema prostora za ljudsko koncipiranje i projektiranje predstave o Allahovom

Biću. Sve ljudske koncepcije nastaju u granicama okruženja i stanja koje ljudski um kreira na osnovu stvari koje ga okružuju. A kako Allahu (Uzvišenom) ništa nije slično, ljudsko poimanje apsolutno odustaje od konstruisanja određene slike Uzvišenog Bića. A kad odustane od konstruisanja određene slike Uzvišenog Bića, sljedstveno tome odustaje i od predodžbe o kakvoći i načinu svih Njegovih djela. Preostaje mu jedino sfera razmišljanja o tragovima i rezultatima tih djela u Univerzumu oko njega. To je njegov domen.

Stoga se pitanja kao ova: kako je Allah stvorio nebesa i Zemlju, kako se uspeo na Ar'sh, kakav je taj 'Arš na koji se uzvisio Allah (Uzvišeni) i njima slična, smatraju besmislenim, a njihovo postavljanje suprotnim osnovi islamskog uvjerenja. A odgovaranje na njih je još veća besmislica koju ne čini onaj ko shvati tu osnovu u startu. Različite sljedbe u povijesti islama su, nažalost, duboko zagazile i uronile u ova pitanja inficirana virusom iz grčke filozofije.

Što se tiče šest dana u kojima je Allah stvorio nebesa i Zemlju, to također spada u nevidljivo (*gayb*), a tom činu niko od ljudi niti od drugih Allahovih stvorenja nije prisustvovao.

Ja nisam uzimao njih za svjedoke prilikom stvaranja nebesa i Zemlje ni neke od njih prilikom stvaranja drugih (18/51).

Sve što se kaže o tome nije utemeljeno na čvrstom i pouzdanom osloncu.

Može to biti šest faza, šest razdoblja, šest dana, Allahovih dana, koja se ne mjere mjerama našeg vremena zasnovanog na mjerenju kretanja tijela, jer one nisu postojale prije stvaranja tijela prema čijem kretanju mi mjerimo vrijeme; može to biti i nešto drugo. Niko nije u stanju kategorički odrediti i precizirati šta znači ovaj broj. Svako navlačenje i rastezanje ovog i sličnih tekstova shodno ljudskim nagađanjima, koja ne izlaze iz kategorije pretpostavke i mišljenja, uime "nauke", usiljeni je pokušaj čiji je uzrok duhovni poraz i frustracija pred "naukom" koja u ovom domenu ne izlazi iz okvira i kategorije pretpostavki i hipoteza.

Završavamo i napuštamo ove rasprave koje ništa ne doprinose cilju i usmjerenju teksta kako bismo krenuli sa divnim tekstovima na inspirativno putovanje kroz predjele vidljivog Kosmosa i njegovih nevidljivih tajni i misterija:

Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova!
(7/54).

Allah koji je stvorio ovaj vidljivi Kosmos, u svoj njegovoj veličini i kolosalnosti, koji je njime zagospodario, upravlja njime Svojom odredbom i usmjerava ga Svojim određenjem - kaderom. On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, u svom stalnom kruženju: ciklus noći dolazi iza dana u ovom kružućem sazviježđu. Onaj koji je učinio da se Sunce, Mjesec i zvijezde pokoravaju Njegovoj volji, Allah, Stvoritelj, Vladar koji upravlja i određuje, On je vaš Gospodar. On zaslužuje da bude vaš Bog i Odgojitelj koji vas odgaja Svojim Programom, okuplja Svojim Sistemom, propisuje vam zakone i presuđuje među vama Svojom Presudom. Samo On stvara i upravlja. Kao što nema drugog stvoritelja mimo Njega, također nema ni drugog nalogodavca mimo Njega. To je pitanje na koje cilja ovo izlaganje; pitanje Božanstva, stvaranja i upravljanja i isključive Allahove nadležnosti u ovim pitanjima. A to je i pitanje ljudske pokornosti zakonima koji reguliraju njihov život. To je tema koju tretira kontekst sure kroz pitanja odjeće i hrane. Kao što je tretira kontekst sure El-En'am u pitanjima stoke, usjeva, obreda i zavjetnog klanja.

Veliki cilj koji kur'anski kontekst namjerava postići ovim predočavanjem ne ometa nas da zastanemo nekoliko trenutaka pred ljepotom prizora, njihovom životnošću, pokretljivošću i čudesnim sugestijama. S te strane, oni su ekvivalentni velikom cilju kojem streme.

Ciklus i kretanje shvatanja i osjećanja sa ciklusom izmjene dana i noći u kružućem Kosmosu, u kojem noć u stopu prati dan, uporno ga tražeći, je ciklus kojem osjećanje ne može odoljeti a da ga ne prati i slijedi; da ne kruži s njim, da ne prati i iščekuje ovu maratonsku utrku između noći i dana sa ustreptalim srcem i zadihanom dušom. Sve samo kretanje i hitnja, iščekivanje i čekanje!

Ljepota pokreta, njegova životnost i personifikacija noći i dana kroz osobinu svjesne osobe koja ima svoju volju i namjeru, sve to je na nivou umjetničke ljepote i izraza do kojeg apsolutno ne može dostići ljudska umjetnost.

Svakodnevni događaji koji "ubijaju" Kosmos i njegove prizore u osjećanju, i daje pogledu u njegov žig tupoglavosti i indiferentnosti, nestaje,

da bi njihovo mjesto zauzeo novi, divni prizor koji kao da se po prvi put otkriva pred ljudskom prirodom. Noć i dan u ovom izrazu nisu dva puka, ponovljena, prirodna fenomena, već su oni dva živa bića koja imaju osjećanje, dušu, namjeru i pravac. Saosjećaju sa ljudima i učestvuju s njima u kretanju života, u sukobu, nadmetanju i utrci koji oblikuju život.

Također i Sunce, Mjesec i zvijezde to su živa bića koja imaju nekakvu dušu. Primaju Allahovu naredbu i provode je pokoravajući joj se i krećući se u skladu s njom. Ona se pokoravaju Njegovoj volji, primaju naredbe, odazivaju se i idu tamo gdje im je naređeno kao što se živa bića pokoravaju Allahu (Uzvišenom).

Otuda se trese ljudska svijest i priklanja se, odazivajući se, na poziv povorci živih bića koja su se već odazivala. Odatle Kur'anu snaga i moć koju ne posjeduje govor ljudi. On se obraća prirodi čovjeka sa ovom snagom i moći koju preuzima od njegovog Autora (Uzvišenog), koji poznaje sve otvore srca i tajne prirode.

Nakon što je kontekst stigao do ovog odjeljka, a ljudsko osjećanje se već uzbudilo zbog živopisnih prizora Kosmosa, pored kojih je ranije nemarno i tupavo prolazilo, i već mu je postala sasvim jasna predanost ogromnih stvorenja i njihova pokornost vlasti i naredbi Stvoritelja, tada kontekst usmjerava ljude ka njihovom Gospodaru, osim kojeg drugog Gospodara nema; da Ga mole i obraćaju Mu se pokajnički i skrušeno; da primaju Njegovo gospodarenje nad njima i pridružuju se granicama svoje pozicije poslušnosti Njemu; da ne nasrću na Njegovu vlast; da ne prave nered na Zemlji ostavljajući Njegov Zakon zarad svojih strasti, kad je na njoj Allah red uspostavio Svojim Programom:

Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, ne voli On one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (7/55-56).

To je usmjeravanje u najpovoljnijem psihičkom momentu, na činjenje dove i pokajanje, skrušeno, ponizno i u sebi, a ne preglasno i uz dernjavu. Neprimjetna skrušenost je prikladnija i primjerenija Allahovom veličanstvu i bliskosti veze između roba i Gospodara.

Muslim prenosi - svojim lancem prenosilaca - od Ebu Mūsāa, koji veli: **“Bili smo sa Poslanikom (alejhi’s-selam) na putovanju - u jednom predanju stoji: ratnom pohodu -, pa su ljudi počeli glasno učiti tekbire. Poslanik (alejhi’s-selam) reče: “O, ljudi, polahko, spustite ton, ne dozivate gluhog ni odsutnog! Vi dozivate Onog koji dobro čuje i koji je blizu! On je s vama!”**

Ovo imansko osjećanje Allahove veličine i bliskosti istovremeno ovdje potvrđuje kur’anski program i obznanjuje ga u njegovoj akcionoj, stvarnosnoj formi, u dovi. Onaj ko stvarno osjeća Allahovu veličinu, stidi se da vičući uči dovu; ko doista osjeća Allahovu blizinu ne vidi razloga za ovu viku.

U sjeni prizora poniznosti u molitvi, stanja skrušenosti i potpune predanosti Allahu dolazi zabrana nasrtanja na Allahovu vlast pripisivanjem sebi - kao za vrijeme džahilijeta - zakonodavnih ovlasti koje su samo u Allahovoj kompetenciji. Također dolazi i zabrana činjenja nereda na Zemlji, slijedenjem strasti, nakon što je Allah na njoj red uspostavio šeriatom. Duša koja je ponizna, skrušena i koja u sebi moli Bliskog, Onog koji se odaziva, ne prekoračuje granice ni u čemu niti nered pravi na Zemlji nakon što je na njoj red uspostavljen. Između dvije emocije postoji čvrsta unutrašnja veza pri formiranju duše i osjećanja. Kur’anski metod slijedi pobude srca i uzbuđenje duša. To je Program Onog koji poznaje ono što je stvorio, jer On je Onaj koji sve potanko zna, Koji je o svemu obaviješten.

A Njemu se molite sa strahom i nadom (7/56).

Strahom od Njegove srdžbe i kazne, a nadom u Njegovo zadovoljstvo i nagradu.

Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine (7/56).

Onih koji obožavaju Allaha kao da Ga vide, pa ako oni Njega ne vide, On njih vidi, kako se navodi u Poslanikovom opisu *ihsana*.

Kontekst po drugi put otvara ljudskom srcu jednu od vidljivih stranica Kosmosa, ali pored koje srca prolaze nezainteresirano i tupoglavo; ne čuju njen govor niti osjećaju njen takt. To je stranica koju otvara na fonu spominjanja Allahove milosti u prethodnom ajetu, kao primjer Allahove

milosti u obliku vode koja pada, bilja koje raste i bujajućeg života nakon smrti i mirovanja:

On je Taj koji šalje vjetrove kao radosnu vijest milosti Svoje; a kad oni pokrenu teške oblake, Mi ih prema mrtvom predjelu potjeramo, pa na njegovu kišu spustimo i učinimo da uz njenu pomoć rastu plodovi svakovrsni; isto ćemo tako mrtve oživjeti, opametite se! (7/57).

To su tragovi Božanskog djelovanja u Kosmosu; tragovi djelotvornosti, moći, upravljanja i određivanja. Svi oni su Allahovo djelo; stoga ljudi drugog gospodara ne bi trebali uzimati; On je Stvoritelj, Opskrbitelj posredstvom ovih uzroka koje stvara Svojom milošću za ljude.

U svakom trenutku puše vjetar; u svakom času goni oblake; u svakom periodu iz oblaka pada kiša. Ali sve je ovo povezano sa Allahovim djelovanjem, kao što u stvarnosti i jeste tako, a to je, ustvari, novi moment koji prezentira Kur'an prezentacijom koja se ocrtava u pokretnim prizorima, kao da ih oči gledaju.

On je Taj koji šalje vjetrove kao radosnu vijest milosti Svoje. Vjetrovi pušu shodno kosmičkim zakonitostima koje je Allah instalirao u Kosmosu. Kosmos nije mogao sam sebe stvoriti, a zatim ustanoviti sebi zakonitosti koje će njime upravljati. Islamski koncept se zasniva na vjerovanju da sve što se dešava u Kosmosu, makar se dešavalo shodno zakonitosti koju je Allah odredio, dešava se i realizira, shodno zakonitosti, posebnom odredbom (*qader hass*) koja ga stvara i iznosi u svijet stvarnosti; i da se stara odredba o važenju zakonitosti ne kosi sa vezivanjem Allahovog određenja (*kadera*) sa svakim pojedinačnim događajem koji se dešava shodno toj zakonitosti. Slanje vjetrova, shodno Allahovim zakonitostima u Kosmosu, jedan je od tih događaja koji se dešava zasebno prema specijalnoj odredbi.³⁶

To što vjetrovi pokreću oblake dešava se također shodno Allahovim zakonitostima u Kosmosu. Ali se događa specijalnim, posebnim određenjem. Zatim Allah tjera oblake, posebnom Svojom odredbom, prema "mrtvom predjelu", pustinjskom ili neplodnom, pa na nj kišu spusti, s odredbom i daje da raste plod, sa odredbom. Sve se to dešava shodno zakonitostima koje je On stvorio i pohranio u prirodi Kosmosa i prirodi života.

---

³⁶V. poglavlja: *Haqiqatu'l-uluhijjeti*, *Haqiqatu'l-kewni* i *Haqiqatu'l-insan* u knjizi *Hasaisu't-tesawwuri'l-islamiji we muqawwimatuhu*, II.

Islamski koncept u ovoj stvari negira spontanost i slučajnost u svemu što se događa u Kosmosu počevši od njegovog nastanka i pojave pa sve do svakog pokreta, promjene i modifikacije u njemu. On također negira mehanički determinizam koji zamišlja Kosmos kao neku spravu koju je Stvoritelj napravio, ustanovio mehanizme pomoću kojih će ona raditi, a zatim je ostavio da se kreće i radi po sistemu automatizma i mehaničkog determinizma shodno slijepim mehanizmima i zakonitostima.

On ustanovljuje da se stvaranje dešava voljom i određenjem. Zatim ustanovljuje stabilnu i važeću zakonitost. Ali je učinio da je prati posebna odredba za svaki njen pokret i svaki put kada se realizira zakonitost; odredba koja stvara pokret i primjenjuje zakonitost, shodno apsolutnoj volji koja stoji iza stabilnih zakonitosti.

To je živ koncept koji odstranjuje od srca tupoglavost i bezosjećajnost automatizma i determinizma i čini ga stalno budnim i samokontrolirajućim. Kad god se desi neki događaj shodno Allahovoj zakonitosti, kad god se desi neki pokret shodno Njegovoj zakonitosti, srce se uzbuđi, vidi Allahovo određenje koje se realizira, Allahovu ruku koja djeluje, veliča Allaha, spominje Ga, stalno Ga ima na umu, ne zanemaruje Ga pod uplivom mehaničkog determinizma niti Ga zaboravlja.

Ovaj koncept oživljuje srca, animira umove i veže ih skupa sa obnavljajućom djelotvornošću Stvoritelja i sa veličanjem Njega, prisutnim u svakom momentu, u svakom pokretu, u svakom događaju tokom noći i dana.

Kur'anski kontekst također veže između stvarnosti života nastalog Allahovom voljom i određenjem na Zemlji i drugog stvaranja koje se realizira također Allahovom voljom i određenjem na način koji vide živa bića prilikom nastanka ovog života:

... isto ćemo tako mrtve oživjeti, opametite se! (7/57).

Nadnaravnost života ima, i pored različitih oblika, formi i okolnosti, jednu prirodu. To sugerise ovaj osvrt. Kao što Allah stvara život iz neživog na Zemlji, također će, na kraju puta, živu iz mrtvih izvesti. Volja koja udahnuje život u različite forme i oblike na ovoj Zemlji je ista volja koja će mrtvima vratiti život. Odredba kojom nastaje život iz mrtvila na dunjaluku ista je odredba kojom se vraća život u mrtve po drugi put.

Opametite se! (7/57).

Ljudi zaboravljaju ovu očiglednu činjenicu i utapaju se u zabludama i opsjenama.

Kontekst ovo putovanje završava kroz predjele Kosmosa i tajne egzistencije navođenjem primjera dobrog i lošeg srca, izvučenog iz ambijenta prezentiranog prizora vodeći računa o skladu u onome što se posmatra i prizorima kao i u prirodama i u činjenicama:

U plodnom predjelu raste bilje voljom Gospodara njegova, a u neplodnom tek s mukom. Eto, tako Mi, na razne načine, ponavljamo dokaze ljudima koji zahvaljuju (7/58).

Dobro srce se u Kur'anu i u hadisu Poslanika (alejhi's-selam) upoređuje sa plodnom zemljom i plodnim predjelom, a loše srce sa neplodnom zemljom i neplodnim predjelom. Oboje su, i srce i zemlja, mjesto gdje niče bilje i rastu plodovi. U srcu niču namjere i osjećanja, emocije i odgovori, usmjerenja i odluke, te djela nakon toga i posljedice u stvarnosti života. A iz zemlje niče bilje i plodovi različitih okusa, boja, aroma i vrsta.

U plodnom predjelu raste bilje voljom Gospodara njegova (7/58).

Lijepo i dobro, lahko i bez muke.

... a u neplodnom tek s mukom (7/58).

S neprijatnostima, teškoćom i naporom.

Uputa, dokazi, savjet i usmjerenje spuštaju se na srce kao što se voda spušta na zemlju. I, ako srce bude dobro, kao što je plodna zemlja, otvori se i prihvati, naraste i isijava dobrom. A ako bude loše i zločesto, kao što su neplodna mjesta i predjeli, zatvori se i otvrdne, nabuja zlom, neredom i štetom i izbacuje trnje i neprijatne stvari kao što takve stvari izbacuje neplodna zemlja.

Eto, tako Mi, na razne načine, ponavljamo dokaze ljudima koji zahvaljuju (7/58).

Zahvala izvire iz dobrog srca ukazujući na dobar prijem i dobru reakciju. Ovim koji zahvaljuju i koji dobro prihvataju i reagiraju ponavljaju

se dokazi. Oni se njima koriste, oni su ih dostojni i pomoću njih postaju čestiti.

Zahvaljivanje je neodvojivi dio ove sure u kojoj se ponavljano spominje, kao upozorenje i podsjećanje. Ovakvo izražavanje smo susretali u ranijem kontekstu, a sustrest ćemo se s njime i u onome što slijedi. Ono je jedna od karakteristika i osobenosti ove sure kada je u pitanju pojašnjavanje, kao i upozoravanje i podsjećanje.

« لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ ، فَقَالَ : يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ، إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ * قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ : إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ * قَالَ : يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَسَكُنِي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ * أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي ، وَأَنْصَحُ لَكُمْ ، وَأَعْلَمُ مِنْ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ * أَوْ عَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ ، وَلِتُنْذِرُوا ، وَلَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ * فَكَذَّبُوهُ ، فَأَخَذْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ ، وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا ، إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ .

« وَإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا ، قَالَ : يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ، أَفَلَا تَتَّقُونَ ؟ * قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ : إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ ، وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ * قَالَ : يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ ، وَلَسَكُنِي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ * أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي ، وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ * أَوْ عَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ ؟ وَادَّكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ ، وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصْطَةً ، فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ * قَالُوا : أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ ، وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا ؟ فَاتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ * قَالَ : قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ

مِّن رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَغَضَبٌ ، أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ
مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ ؟ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ * فَأَنجَيْنَاهُ
وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا ، وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَمَا كَانُوا
مُؤْمِنِينَ .

« وَإِلَى تَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا ، قَالَ : يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنِّ إِلَهٍ
غَيْرُهُ ، قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ : هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ ، فَذَرُوهَا
تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ ، وَلَا تَمْسُوهَا بِسُوءٍ ، فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ *
وَإِذْ كُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ عَادٍ ، وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَخَذُونَ
مِنْ سُوءِلِهَا قُصُورًا ، وَتَنَحَّشُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا ، فَادْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ ،
وَلَا تَعْمَلُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ * قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ
اسْتَضَعُّنَا - لِمَن آمَنَ مِنْهُمْ - : اتَّبِعُوا أُنَّ صَالِحًا مَّرْسَلٌ مِّن رَّبِّهِ ؟ قَالُوا :
إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ * قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا : إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ
كَافِرُونَ * فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ ، وَقَالُوا : بِأَصَالِحِ أَثْنَيْنَا بِمَا
تَمَدَّنَّا إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ * فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ ، فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ
جَائِعِينَ * فَتَوَلَّى عَنْهُمْ ، وَقَالَ : يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي ، وَنَصَحْتُ لَكُمْ ،
وَلَكِن لَّا تَحِبُّونَ النَّاصِحِينَ .

« وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ : أَتَأْتُونَ النِّفَاحَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ
الْعَالَمِينَ ؟ * إِنَّكُمْ لَأَتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ ؟ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ
مُّسْرِفُونَ * وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا : أَخْرِجُوهُمْ مِّن قَرْيَتِكُمْ ،

إِنَّهُمْ أَنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ * فَأَجْبَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ ، إِلَّا أُمَّرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَائِبِينَ * وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا ، فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ .

« وَإِلَى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا ، قَالَ : يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ، قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ ، فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ ، وَلَا تَبْخُسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ ، وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ، ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ * وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ ، وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا ، وَأذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرْتُمْ ، وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ * وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا ، فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا ، وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ^(١) .

« قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ : لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَنَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا . قَالَ : أَوْ لَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ؟ * قَدْ أَفْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا ، وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا - إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا ، وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ، عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا ، رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ ، وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ * وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ : لَنِ اتَّبِعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّا كَذَبُوا إِذَا تَخَاسَرُونَ * فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ * الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا ، الَّذِينَ كَذَبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ * فَتَوَلَّى عَنْهُمْ ، وَقَالَ : يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي ، وَنَصَحْتُ لَكُمْ ، فَكَيْفَ آسَى عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ ؟ » ..

Mi smo poslali Nūha narodu njegovu. "O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu!" (7/59).

A glavešine naroda njegova su odgovarale: "Mi smatramo da si ti u pravoj zabludi" (7/60).

"O narode moj," - govorio je on - "nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova;" (7/61)

poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i svako dobro vam želim; ja od Allaha znam ono što vi ne znate (7/62).

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje, da biste se grijeha klonili i pomilovani bili?" (7/63).

Ali, oni su ga lažnim smatrali, pa smo njega i one koji su bili uz njega u ladi spasili, a one koji u dokaze Naše nisu vjerovali - potopili; uistinu, oni su pravi slijepci bili (7/64).

A Ādu - njegova brata Hūda. "O narode moj," govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate, zar se ne bojite?" (7/65).

Glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, odgovarale su: "Mi smatramo da si ti doista neznalica i mi mislimo da si zaista lažac" (7/66).

"O narode moj", - govorio je on - "nisam ja neznalica, nego sam Gospodara svjetova poslanik;" (7/67)

dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik (7/68).

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje? Sjetite se da vas je On nasljednicima Nūhova naroda učinio; to što ste krupna rasta - Njegovo je djelo. I nek su vam zato uvijek na umu Allahove blagodati, da biste postigli ono što budete željeli" (7/69).

"Zar si nam došao zato da se jedino Allahu klanjamo, a da one kojima su se klanjali preci naši napustimo?" - govorili su oni. "Učini da nas snađe to čime nam prijetiš, ako je istina to što govoriš!" (7/70).

"Već će vas snaći kazna i gnjev Gospodara vašeg!" - govorio je on. "Zar sa mnom da se prepirete o imenima nekakvim kojima ste ih vi i preci vaši

nazvali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? Zato čekajte, i ja ću s vama čekati!" (7/71).

I Mi smo iz milosti Naše njega i one koji su bili uz njega spasili, a do posljednjeg istrijebili one koji dokaze Naše nisu priznavali i koji nisu vjerovali (7/72).

A Semūdu - njegova brata Sāliha. "O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Evo vam znaka od Gospodara vašeg: ova Allahova kamila za vas je znak. Pustite je neka pase po Allahovoj zemlji i ne zlostavljajte je pa da vas patnja nesnosna stigne! (7/73).

I sjetite se da ste Njegovom voljom postali nasljednici Ada i da vas je On na Zemlji nastanio: u ravnicama njezinim palate gradite, a u brdima kuće klešete. I neka su vam uvijek na umu Allahove blagodati, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" (7/74).

A glavešine naroda njegova, one koje su se oholile, upitaše potlačene, one među njima koji su vjerovali: "Vjerujete li vi da je Sālih poslan od Gospodara svoga?" - "Mi, uistinu, vjerujemo u sve ono što je po njemu objavljeno" - odgovoriše oni (7/75).

"A mi, doista, ne vjerujemo u to u što vi vjerujete" - rekoše oni koji su bili oholi (7/76).

I zaklaše onu kamilu, i zapovijed Gospodara svoga ne poslušаше i rekoše: "O Sālihu, učini da nas snađe to čime prijetiш, ako si poslanik" (7/77).

I zadesi ih strašan potres i oni u zemlji svojoj osvanuše mrtvi, nepomični, (7/78)

a on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koji opominju" (7/79).

I Lūta - kad reče narodu svome: "Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio? (7/80).

Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama. Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi!" (7/81).

A odgovor naroda njegova glasio je: "Istjerajte ih iz grada vašeg, oni su ljudi-čistunci!" (7/82).

I Mi smo njega i porodicu njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala sa onima koji su kaznu iskusili (7/83).

na njih smo kišu spustili, pa pogledaj kako su razvratnici skončali (7/84).

A Medjenu - njegova brata Šuajba. "O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Dolazi vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pravo na litri i na kantaru mjerite i ljudima stvari njihove ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen red. To je bolje za vas, ako vjerujete (7/85).

I ne postavljajte zasjede na ispravnom putu, prijeteci i od Allahova puta odvrćajući one koji u Njega vjeruju, želeći krivi put. I sjetite se da vas je bilo malo i da vas je On umnožio, a pogledajte kako su skončali oni koji su nered pravili (7/86).

I ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, pa pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je sudija najbolji!" (7/87).³⁷

Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: "Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati." - "Zar i protiv naše volje?" - reče on (7/88).

"Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi ne treba da je prihćamo, to neće Allah, Gospodar naš, jer Gospodar naš znanjem Svojim sve obuhvaća; u Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si sudija najpravedniji!" (7/89).

A glavešine naroda njegova, one koje nisu vjerovala, rekoše: "Ako podete za Šuajbom, bićete sigurno izgubljeni" (7/90).

I zadesi ih potom strašan potres i oni osvanuše u zelji svojoj mrtvi, nepomični (7/91).

Oni koji su smatrali Šuajba lašcem - kao da nikad nisu u njoj ni bili; oni koji su smatrali Šuajba lašcem, oni su nastradali (7/92).

---

³⁷Ovdje završava VIII džuz, međutim, mi nastavljamo sa kontekstom kako bismo završili kazivanje o Šuajbu koje se jednim dijelom nalazi u IX džuzu.

A on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!" (7/93).

Mi smo sa povorkom vjerovanja... Ovo su velikani vjerovanja... Ovo su biljezi vjerovanja... Ovo su znakovi vjerovanja na putu. Ono se suočava sa čovječanstvom na njegovom dugom putovanju na planeti Zemlji... Suočava se s njim kad god mu se iskrivi put, kad god ono skrene s Pravog Allahovog Puta i kad god svako krene svojim putem pod pritiskom strasti čiji povodac drži šejtan, nastojeći da zadovolji svoju mržnju, ostvari svoju prijetnju i odvede ljude pomoću ovih strasti u Džehennem. Ova časna povorka suočava čovječanstvo sa Uputom, nudi mu svjetlo i donosi mu miris Dženneta, a upozorava ga na djelovanje otrova i podstičaje prokletog šejtana, tog njegovog stvarnog neprijatelja...

... To je zapanjujući prizor... Prizor dubokog sukoba u beskraju života čitavom dužinom puta...

Ljudska historija se zbiva u posve kompliciranoj formi... Ovo biće dvostruke prirode i složenog sustava, biće koje se sastoji iz dva veoma udaljena elementa, a koje je spojila Allahova moć i određenje, element zemlje iz koga je ono nastalo i element Allahovog duha koji je ovo biće učinio čovjekom, ovo biće ide kroz svoju historiju sa faktorima koji se posve prepleću i koji su veoma komplicirani... Ono ide sa ovom svojom prirodom sarađujući sa tim horizontima i svjetovima o kojima smo govorili u kazivanju o Ādemu (alejhi's-selam) u ovom džuzu...³⁸Sarađuje sa Božanskom istinom: njenom voljom i određenjem, njenom moći i silom, njenom milošću i dobrotom... Sarađuje sa nebeskim skupom i melekima... Sarađuje sa Iblisom i njegovom sortom... Sarađuje sa ovim vidljivim Kosmosom, njegovim zakonima i Allahovim zakonima u njemu... Sarađuje sa živim bićima na ovoj Zemlji... Sarađuju jedni sa drugima... Sarađuje na ovim horizontima i ovim svjetovima sa tom svojom prirodom i sa svojim predispozicijama koje su u skladu i u opreci sa ovim horizontima i svjetovima...

U ovom beskraju isprepletenom od veza i obaveza odvija se njegova historija... Od snage i slabosti u njegovom biću, od bogobojažnosti i Upute, od susreta sa nevidljivim i vidljivim svijetom. Od saradnje sa materijalnim elementima u Kosmosu i duhovnim snagama, od saradnje sa Allahovim

---

³⁸U okrilju Kur'ana, VIII., str. 135-138.

određenjem, na kraju... Od svega ovoga sastoji se njegova historija... U svjetlu ove komplicirane kompleksnosti tumači se njegova historija.

Oni koji tumače ljudsku historiju "ekonomskim" ili "političkim" faktorom, oni koji je tumače "biološkim" aspektom, oni koji je tumače "duhovnim" ili "psihološkim" momentom i oni koji je tumače "racionalnim" tumačenjem, svi oni gledaju naivnim pogledom na samo jedan aspekt kompleksnih faktora i divergentnih svjetova sa kojima čovjek sarađuje i iz čije saradnje sa svim ovim oblikuje svoju historiju... Islamsko tumačenje historije je jedino to što obuhvaća ovaj široki beskraj, što ga okružuje i što gleda na ljudsku historiju iz ove prizme.³⁹

Mi se ovdje nalazimo pred vjernim prizorima ovog beskraja... Vidjeli smo prizor ljudskog nastanka. U tom prizoru su se sakupili svi svjetovi, horizonti i elementi - vidljivi i nevidljivi - sa kojima sarađuje ovo biće od prvog trenutka... Vidjeli smo ovo biće sa njegovim osnovnim predispozicijama... Vidjeli smo njegovo odlikovanje u nebeskom skupu i činjenje sedžde njemu od strane meleka i oglašavanje njegovog rođenja od strane Uzvišenog Stvoritelja... Vidjeli smo i njegovu slabost poslije toga i kako ga je iz Dženneta izveo njegov neprijatelj. Vidjeli smo i njegov silazak na Zemlju i njegovo slobodno prihvatanje saradnje sa njenim faktorima i kosmičkim zakonima.

Vidjeli smo ga kako silazi na Zemlju vjerujući u svoga Gospodara, tražeći oprost za svoj grijeh i prihvatajući se ugovora o namjesništvu: da će slijediti ono što mu dolazi od njegova Gospodara, a da neće slijediti šejtana i hireve, s obzirom na to da je stekao to prvo iskustvo u svom životu...

Vrijeme je prolazilo, a njega su talasi bacali po bespuću. Ti komplicirani i isprepleteni faktori su djelovali na samo njegovo biće i na egzistenciju okolo njega. Oni su utjecali na njegovu stvarnost i na njegovu savjest. Potom, evo nas da u ovoj cjelini vidimo kako su ga ovi komplicirani i složeni faktori odveli u neznaštvost, u džahilijet!

On zaboravlja i zaboravio je... On slabi i oslabio je... Šejtan ga savlađuje i nadvladao ga je... Zato je bilo neophodno da se ponovo izbavi!!!

---

³⁹V. poglavlje *Haqiqatu'l-insan* u knjizi *Hasaisu tesawwuri'l-islamijji we muqawwimatuhu*, II.

On je sišao na ovu Zemlju idući Pravim Putem, kajuci se i vjerujući u Jedinog Boga... Međutim, mi se susrećemo s njim kao zalutalim, klevetnikom i mnogobošcem!

Njega su valovi bacali po bespuću... Međutim, znak na njegovu putu postoji... Postoji poslanstvo koje će ga vratiti njegovom Gospodaru. Iz milosti njegovog Gospodara prema njemu, On ga ne ostavlja samog!

I evo, mi se u ovoj suri susrećemo sa povorkom vjerovanja čije zastave podižu plemeniti Allahovi poslanici: Nūh, Hūd, Šālih, Lūt, Šuajb, Mūsā i Muhammed (neka je na sve njih Allahov blagoslov i spas). Vidjet ćemo kako ova časna skupina pokušava da - uz pomoć Allahove smjernice i naučavanja - izbavi ljudsko društvo iz propasti u koju ga vodi šejtan i njegovi pomagači šejtani u ljudskom obliku koji se oholo ponašaju prema Istini u svakom vremenu. Kao što ćemo vidjeti poprišta sukoba između Upute i zablude, između Istine i neistine, između časnih poslanika i šejtana u džinskom i ljudskom obliku... Potom ćemo vidjeti propast onih koji su u laž ugonili na kraju svakog perioda, a spas vjernika, poslije opomene i upozorenja.

Kur'ansko kazivanje ne slijedi uvijek tu historijsku liniju, međutim, ono u ovoj suri slijedi taj tok, s obzirom na činjenicu da ono iznosi hod ljudskog roda, od njegovog prvog nastanka, kao što iznosi povorku vjerovanja, nastojeći da uputi taj rod i da ga izbavi kad god potpuno izgubi znakove na putu i kad ga šejtan povede u propast kako bi ga na njenom kraju predao u Džehennem!

U našem zadržavanju pred univerzalnim i veličanstvenim prizorom primjećujemo nekoliko karakteristika koje ćemo ukratko naznačiti prije nego što prijedemo na tekstove.

*Čovječanstvo započinje svoj put idući Pravim Putem, vjerujući i obožavajući Jedinoga Boga. Zatim skrene u neznaboštvo, zabludu i mnogoboštvo pod utjecajem složenih i kompliciranih faktora u samoj čovjekovoj strukturi, u svjetovima i činionicima sa kojima on sarađuje. Ovdje čovječanstvu dolazi poslanik sa istom onom Istinom koje se ono pridržavalo prije nego što je zalutalo i prije nego što je prihvatilo mnogoboštvo. Propao je onaj ko je propao, a ostao je živ onaj ko je ostao. Ostali su živi oni koji se vrte jednoj vjerskoj Istini. A to su oni koji su shvatili da imaju Jednog Boga i koji su se potpuno predali ovom Jednom Bogu. To su oni koji su čuli riječi svoga poslanika upućene njima: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!...* To je jedina

istina na kojoj počiva svaka Allahova vjera i s kojom su dolazili, jedan za drugim, svi poslanici tokom povijesti. Svaki poslanik koji je dolazio govorio je ove riječi svome narodu, koga je šejtan odvrćao od ovih riječi i koje je taj narod zaboravljao, skretao s puta i pored Allaha uzimao druge bogove za božanstvo -uza svu različitost ovih bogova u različitim džahilijetima - na osnovu čega se vodi borba između Istine i neistine i na temelju čega Allah kažnjava lažljivce, a spašava vjernike. Kur'anski kontekst objedinjuje čak i riječi kojima su se izražavali svi poslanici (neka je na njih Allahov blagoslov) uz različitost njihovih jezika. Objedinjuje kazivanje koje oni govore i objedinjuje njegov značaj u jednom tekstu: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!* To je radi ostvarenja jedinstva nebeske vjere - tokom povijesti - čak i u njenoj izražajnoj formi! Jer, ovaj izraz je precizan u izražavanju suštine vjerovanja, a i njegovo iznošenje u kontekstu, samo po sebi, odražava jedinstvo vjerovanja na konkretan način. Sve ovo ima svoje značenje u utvrđivanju kur'anskog programa o historiji vjerovanja.

U svjetlu ove konstatacije ispostavlja se dalekosežnost razlike između programa "komparativnih religija" i kur'anskog programa. Ispostavlja se da nije bilo postupnosti niti "evolucije" u osnovnom pojmu vjerovanja s kojim su dolazili svi poslanici od strane Allaha i da oni koji govore o "evoluciji" vjerovanja i njihovoj postupnosti i oni koji uključuju Božansku vjeru u ovu postupnost i "evoluciju", govore ono što ne govori Uzvišeni Allah! Ovo vjerovanje - kao što vidimo u Časnom Kur'anu - uvijek je dolazilo sa jednom Istinom koja je uvijek izražavala istinu riječima: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!* Ovaj Bog kome su pozivali svi Božiji poslanici jeste *Gospodar svjetova* Koji će pozvati ljude na odgovornost na Velikom danu. Nije bilo nijednog poslanika koji je poslat od strane Allaha da je pozivao na obožavanje boga jednog plemena, naroda ili nacije. Nije bilo nijednog poslanika koji je poslat od Allaha da je pozivao obožavanju dva ili više bogova. Također, nije bilo nijednog poslanika poslatog od Allaha da je pozivao totemizmu, zvjezdopoklonstvu, idolopoklonstvu ili obožavanju duša! Nije bilo nijedne vjere objavljene od Allaha, a da u njoj nije bilo drugog svijeta, kao što tvrde oni koji sebe nazivaju "učenjacima religija" kad izlažu različita neznaboštva, tvrdeći da su ova vjerovanja bila religije koje je čovječanstvo poznavalo u tim vremenima, a da za druge nije znalo!

Poslanici su dolazili, jedan poslije drugog, sa čistim monoteizmom i Božanstvom Gospodaru svjetova! Dolazili su sa načelom polaganja računa na Sudnjem danu. Međutim, dolazilo je do iskrivljavanja na liniji vjerovanja

poslije svakog poslanstva pod utjecajem novonastalih mnogoboštava i pod djelovanjem složenih i kompliciranih faktora u samoj čovjekovoj strukturi i u svjetovima sa kojima čovjek dolazi u kontakt. Ova iskrivljavanja su se javljala u raznim formama neznabožackih vjerovanja. To su ona vjerovanja koja izučavaju "učenjaci religija" i oni tvrde da su ova vjerovanja ta uzlazna linija u postupnosti religije i njenoj "evoluciji"!

U svakom slučaju, ovo su riječi Uzvišenog Allaha i njih je preče slijediti, a posebno to trebaju činiti oni koji pišu o ovoj temi kad izlažu islamsko vjerovanje ili kad se stavljaju u njegovu odbranu! A kad je riječ o onima koji ne vjeruju u ovaj Kur'an, eto ih tamo i eto im to u čemu se nalaze. Allah sudi po pravdi i On je sudija najbolji.

*Svaki poslanik među poslanicima (neka je na sve njih Allahov blagoslov) dolazio je svome narodu nakon njihovog skretanja s monoteizma u kojem ih je ostavljao njihov poslanik koji je prethodio tom poslaniku. Prvi Ādemovi sinovi su odrasli u monoteizmu obožavajući Gospodara svjetova - kao što je bilo vjerovanje samog Ādema i njegove žene. Zatim su skrenuli s Pravog Puta pod utjecajem faktora o kojima smo govorili i ostali tako u zabludi, sve dok nije došao Nūh (alejhi's-selam) koji ih je pozvao da vjeruju Jedinog Gospodara svjetova. Onda je uslijedio potop, pa su nevjernici uništeni, a vjernici spašeni. Zemlja je naseljena onima koji vjeruju u Jedinog Gospodara svjetova - kao što ih je naučio Nūh - i njihovim potomcima. Pošto je proteklo mnogo vremena, i oni su skrenuli s Pravog Puta kao što su skrenuli oni prije njih. Kada je došao Hūd, nevjernici su uništeni žestokim vjetrom. Eto tako, historija se ponavlja.

Svaki poslanik među poslanicima je bio poslan svome narodu govoreći: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!* Svaki poslanik je svome narodu govorio i ovo: *Ja sam vam iskren savjetnik*, izražavajući time težinu odgovornosti i ozbiljnost posljedica neznaboštva, za koje on zna, a koje ih očekuju na ovom i budućem svijetu i izražavajući tako želju da uputi svoj narod jer je i on njihov a i oni su njegovi. Svaki put su "glavešine" i vode naroda ustajale protiv ove riječi Istine, odbijajući da se predaju Allahu, Gospodaru svjetova, i mrzeći da Božanstvo i presuđivanje pripadne jedino Allahu; ovo je problem sa kojim su se suočila sva poslanstva i svaka Allahova vjera. Ovdje je svaki poslanik javno istupao sa Istinom naočigled vođa. Narod tog poslanika se, zatim, dijelio na dva oprečna tabora na osnovu vjerovanja. Tada je dolazilo do prekidanja plemenskih i porodičnih veza, a pobjeđivala je veza vjerovanja. Tako se jedan narod dijelio na dva različita naroda, među kojima nije bilo srodstva ni veza! Onda je dolazila pobjeda. Allah je rastavljao između grupe

koja je na Pravom Putu i grupe koja je zalutala. On je kažnjavao lažljivce i ohole, a spašavao poslušne i pokorne. Nikad nije dolazilo do primjene Allahovog zakona o pobjedi i podjeli prije nego što ne dođe do polarizacije jednog naroda na dvije grupe na principu vjerovanja. Prije nego što sljedbenici vjerovanja otvoreno ne obznane svoju pokornost jedino Allahu. Prije nego što se oni svojim vjerovanjem ne suprotstave silnicima. Prije nego što oglase svoje odvajanje od svog naroda. Ovome je svjedok povijest Allahove misije tokom historije.

*U svakom poslanstvu koncentracija je bila na jednoj stvari: potčinjavanje svih ljudi jedino njihovom Gospodaru - Gospodaru svjetova - jer ovo potčinjavanje Jedinom Allahu i oduzimanje sve vlasti od silnika, koju oni sebi prizivaju, jeste pravilo bez koga nema nikakvog dobra u ljudskom životu. Kur'an je spomenuo veoma malo pojedinosti poslije ovog osnovnog pravila koje je zajedničko svim poslanstvima. To je stoga što se svaka pojedinost - poslije pravila o vjerovanju - u vjeri vraća ovom pravilu i ne izlazi iz njegovih okvira. Važnost ovog pravila na Allahovoj zemlji jeste to što je učinilo da ga kur'anski program ovako ističe, posebno spominje i izdvaja pri predočavanju povorke vjerovanja, zapravo, u cijelom Kur'anu. Sjetimo se, kao što smo rekli pri upoznavanju sa surom El-En'am,⁴⁰ da je ovo predmet dijela mekkanskog Kur'ana, kao što je bilo predmet dijela medinskog Kur'ana, kad god je iznošen povod za propisivanje zakona ili davanje smjernica.

Ova vjera ima *činjenicu* i *program* za iznošenje ove činjenice. *Program* u ovoj vjeri nije ništa manje originalan ni manje važan od *činjenice* u ovoj vjeri. Na nama je da spoznamo ovu osnovnu činjenicu s kojom je došla ova vjera. Na nama je, isto tako, da se držimo programa koji izlaže ovu činjenicu. U ovom programu je prisutno isticanje, izdvajanje, ponavljanje i naglašavanje činjenice jednoće Božanstva. Otuda i ovo naglašavanje, ponavljanje, isticanje i izdvajanje ovog pravila u kazivanju ove sure.

*Ovo kazivanje predočava prirodu vjerovanja i prirodu nevjerovanja u ljudskim dušama. Ono izlaže uzorak koji se ponavlja za srca koja su spremna za vjerovanje, kao i uzorak koji se ponavlja za srca koja su spremna za nevjerovanje. Oni koji su vjerovali u svakog poslanika, u njihovim srcima nije bilo nimalo oholosti da se predaju Allahu i da budu pokorni svome Poslaniku. Oni se nisu začudili što je Allah izabrao jednog od njih da im dostavlja Objavu i da ih opominje. Što se tiče onih koji nisu

---

⁴⁰U okrilju Kur'ana, VII, str. 77-94.

vjerovali u svakog poslanika, to su bili oni koje je obuzela sila grijeha i oholost i koji nisu pristajali da se odreknu uzurpirane vlasti u korist Allaha, Stvoritelja i Naredbodavca, niti su pristajali da slušaju jednog između sebe. To su bile *glavešine*, vladari, prvaci i uglednici i nosioci vlasti u svom narodu. Odatle i znamo problem ove vjere. To je problem suvereniteta i vlasti. Glavešine su uvijek osjećale kakvu poruku njima nose riječi njihovog poslanika: *O narode moj, Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! ... Ja sam poslanik Gospodara svjetova...* Osjećali su da Jedno Božanstvo i apsolutna vlast znače - prvo što znače - oduzimanje uzurpirane vlasti iz njihovih ruku i vraćanje te vlasti njenom zakonitom nosiocu, Allahu, Gospodaru svjetova. Ovo je ono protiv čega su se oni borili tako da su propast doživjeli! Kompleks vlasti je u njima toliko bio prisutan da, slijedeći koji su dolazili, nisu se okoristili o prethodne niti su od njih uzimali pouku, tako da su slijedili put u propast, kao što su slijedili put u Džehennem! Propast nevjernika - kako je iznosi ovo kazivanje - odvija se po Zakonu koji se ne mijenja i koji se odvija ovim redom: Zaboravljanje Allahovih znakova i skretanje s Njegovog Puta; opomenu nehaijima preko poslanika; uznošenje nad obožavanjem jedino Allaha i pokoravanjem Gospodaru svjetova; uobraženost izobiljem, omalovažavanje opomene i ažuriranje kazne; nasilje, prijetnja i uznemiravanje vjernika; čvrstina vjernika i opredjeljivanje za vjerovanje... zatim, propast koja dolazi prema Allahovom Zakonu tokom povijesti!

*Naposljetku, sila neistine ne podnosi ni puko postojanje Istine... Čak i kad Istina hoće da živi izolirano od neistine - prepuštajući njihovu sudbinu Allahovoj odluci i određenju - jer neistina od Istine ne prihvata ovaj stav. Štaviše, neistina revno prati Istinu, bori se protiv nje i progoni je. Šuajb je govorio svome narodu: *I ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, pa pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je sudija najbolji!*" (7/87). Međutim, oni nisu mogli prihvatiti ovaj plan i nisu mogli podnijeti da vide kako Istina živi. Oni nisu mogli da vide kako jedna grupa vjeruje jedino u Allaha, a napušta vlast silnika: *Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: "Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati"* (7/88). Ovdje Šuajb otvoreno istupa sa istinom odbijajući to što mu nude moćnici: *"Zar i protiv naše volje?" - reče on. "Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli"* (7/88-89).

Protagonisti poziva u Allahovu vjeru treba da znaju da im je borba sa moćnicima obavezna i da im ništa ne vrijedi da je se klonu i da je

izbjegavaju. Moćnici ih neće ostaviti na miru osim ako u potpunosti napuste svoju vjeru i vrate se vjeri glavešina nakon što ih je Allah nje spasio. Allah ih je spasio njihove vjere samim tim što su njihova srca iz sebe istrгла klanjanje tim moćnicima, a pristala na klanjanje jedino Allahu. Stoga, nije bilo druge već voditi borbu, izdržati je i očekivati Allahovu pobjedu nakon što dođe do razlučivanja u toj borbi. Nije preostalo ništa drugo nego da sa Šuajbom kažu: *U Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si sudija najpravedniji!*" (7/89). Zatim dolazi do primjene Allahovog zakona onako kao što je došlo do njegove primjene svaki put tokom povijesti.

Zadovoljit ćemo se ovim znacima na putu kur'anskog kazivanja dok opširnije ne izložimo same tekstove.

Povorci vjerovanja, na čijem čelu stoje časni poslanici, prethodi povorka vjerovanja u cijelom Kosmosu o kojoj je bilo neposredno govora u prethodnoj cjelini: *Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest vremenskih razdoblja stvorio, a onda svemirom zagospodario; On tamom noći prekriva dan, koja ga u stopu prati, a Sunce i Mjesec i zvijezde se pokoravaju Njegovoj volji. Samo On stvara i upravlja! Uzvišen neka je Allah, Gospodar svjetova!* (7/54).

Pokornost ovom Bogu koji je nebesa i Zemlju stvorio, koji je Svemirom zagospodario, koji pokreće noć da prati dan, koji je Sunce, Mjesec i zvijezde učinio da se pokoravaju Njegovoj volji i koji Sam stvara i upravlja, pokornost jedino ovom Bogu jeste to čemu su pozivali svi poslanici. To je ono čemu su oni pozivali cijelo čovječanstvo kad god mu se šejtan našao na putu i zaveo ga, kad god ga je vratio u neznaoštvo koje se ispoljavalo u različitim formama, ali je sve njih karakteriziralo pridruživanje Allahu druga u Božanstvu.

Kur'anski program mnogo dovodi u vezu pokoravanje ovog Kosmosa Allahu i poziv ljudima da budu u harmoniji sa Kosmosom u kome žive i da se predaju Allahu Kome se predao čitav Kosmos koji se kreće pokoravajući se Njegovoj volji. To je stoga što je ovaj sklad sa ovom kosmičkom činjenicom dovoljan jamac da će on dobro protresti ljudsko

srce i da će ga to iznutra podstaći da se i sam uključi u red predane pokornosti, kako ne bi bio on jedino što strši u cijelom sistemu Kosmosa!

Plemeniti poslanici nisu pozivali čovječanstvo ničemu abnormalnom, već su ga pozivali načelu na kome počiva čitav Kosmos i istini koja je ukorijenjena u svijesti ove egzistencije. To je ista ona istina koja je uvriježena u ljudskoj prirodi i koja se oglašava kad nije zapretana strastima i kad je ne odvodi šejtan daleko od njene izvorne suštine.

Ovo je taj poučan doticaj koji se izvlači iz praćenja kur'anskog konteksta sure na način na koji on slijedi.

Mi smo poslali Nūha narodu njegovu. "O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate! Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu!" (7/59).

A glavešine naroda njegova su odgovarale: "Mi smatramo da si ti u pravoj zabludi" (7/60).

"O narode moj," - govorio je on - "nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova; (7/61)

poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i svako dobro vam želim; ja od Allaha znam ono što vi ne znate (7/62).

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje, da biste se grijeha klonili i pomilovani bili?" (7/63).

Ali, oni su ga lažnim smatrali, pa smo njega i one koji su bili uz njega u ladi spasili, a one koji u dokaze Naše nisu vjerovali - potopili; uistinu, oni su pravi slijepci bili (7/64).

Ovdje se kazivanje iznosi sažeto i nije onako opširno kako je to na drugim mjestima u Kur'anu u kontekstu koji iziskuje opširnost, kao što je to u suri Hūd i suri Nūh. Ovdje je cilj predstavljanje tih znakova o kojima smo maloprije govorili. Priroda vjerovanja. Način dostavljanja. Priroda prijema vjerovanja od strane ljudi. Suština osjećanja poslanika. Ostvarenje

prijetnje... Zato kazivanje spominje samo te nizove koji ukazuju na način kako to čini kur'ansko kazivanje:

Mi smo poslali Nūha narodu njegovu (7/59).

Nūh je poslan prema Allahovom zakonu o slanju poslanika iz naroda kome je poslan i na njihovom jeziku, radi zbližavanja srca onih čija iskonska priroda nije bila pokvarena i radi lakšeg komuniciranja i sporazumijevanja s ljudima. Oni čija je priroda bila pokvarena čudili su se tom zakonu i nisu se odazivali, oholeći se da povjeruju čovjeku poput njih i tražeći da im meleki dostavljaju Objavu! Bio je to, međutim, samo izgovor, i oni se ne bi odazvali pozivu Upute, bez obzira na način na koji bi im ona došla!

Mi smo poslali Nūha njegovom narodu i on im se obraćao tim istim riječima s kojima je došao svaki poslanik:

"O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate!" (7/59).

To su riječi koje se ne mijenjaju, to je pravilo ovog vjerovanja bez koga nema tog vjerovanja, to je stub ljudskog života bez koga nema tog života, to je garancija jedinstva pravca, jedinstva cilja i jedinstva veze. One su dovoljan jamac ljudske oslobođenosti od robovanja strastima i robovanja ljudima poput njih, kao i dovoljan jamac premoći nad svim strastima i prijetnjama.

Doista je Allahova vjera program za život. Njeno pravilo je da sva vlast u cijelom ljudskom životu pripada samo Allahu. Ovo je to značenje klanjanja jedino Allahu i značenje da ljudi nemaju drugog Boga osim Njega. Vlast se ogleda u vjerovanju da je Allah Gospodar ovog bitka, da ga je On stvorio i da On njime upravlja Svojom moći i određenjem. Kao što se ogleda u vjerovanju da je Allah Gospodar čovjeka, da ga je On stvorio i da On njime upravlja Svojom moći i određenjem. Na istom nivou ona se ogleda u vjerovanju da je Allah Gospodar ovog čovjeka u njegovom praktičnom i realnom životu, i da se taj život uspostavi na Njegovom šeriatu i Njegovoj odredbi, kao što se ogleda u vršenju obreda jedino Njemu. Sve je to jedna cjelina. Cjelina koja nije podložna razdvajanju. U protivnom, to je širk, to je klanjanje nekom drugom pored Allaha ili umjesto Njega!

Nûh je svome narodu govorio ove iste riječi i upozoravao ih na posljedice toga što ga drže lašcem. Govorio im je sažaljivo, kao što brat savjetuje svoju braću i iskreno kao što vođa savjetuje svoje sljedbenike:

Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu! (7/59).

Ovdje vidimo da je u Nûhovoј vjeri, jednoј od najstariјih vjera, bilo vjerovanje u budući svijet, vjerovanje u polaganje računa i u nagradu i kaznu na Velikom danu. Nûh se plaši patnje koja očekuje njegov narod. Ovako se pokazuje razlika između Allahovog programa u pogledu utvrđivanja vjerovanja i programa "učenjaka religija" i njihovih sljedbenika koji tumaraju po mraku zanemarujući Allahov program.

Kako je ova prava, jasna i istinska misija naišla na prijem kod onih koji su bili skrenuli s Pravog Puta i zalutali iz Nûhovog naroda?

A glavešine naroda njegova su odgovarale: "Mi smatramo da si ti u pravoj zabludi" (7/60).

Isto onako kao što su arablјanski mušrici govorili Muhammedu (alejhi's-selam) da je promijenio vjeru i da je napustio Ibrāhimovu vjeru!

Ovako zalutala osoba dostiže takav stepen zablude, da smatra da je onaj ko je poziva Uputi, ustvari, u zabludi! Zapravo, brutalna oholost dostiže ovaj nivo kad dođe do izobličavanja ljudske prirode! Ovako se poremeti skala vrijednosti i mjerila, ponište norme i regule, pa uzme da presuđuje strast, s obzirom na činjenicu da ta mjerila nisu Allahova mjerila koja ne osciliraju i ne pretežu na jednu stranu.

Šta kaže današnji džahilijet za one koji su upućeni Allahovom Uputom? Kaže da su u zabludi i da su zalutali, obećavajući onima koji se vrate da će ih sa zadovolјstvom prihvatiti! Da, onima koji se vrate u ružnu močvaru i baruštinu u kojoj se valja džahilijet!

A šta kaže današnji džahilijet za djevojku koja ne otkriva svoje tijelo? Šta kaže za mladića kome se gadi jeftina djevojka? On ovaj njihov ponos, njihovu čistoću i čistotu naziva nazadnošću, zaostalošću, krutošću i seoskim mentalitetom!

Šta džahilijet kaže za onoga čija interesiranja sežu do ludila nogometnih utakmica, ludih filmova, bioskopa, televizije i sl., do ludila plesa, ispraznih svečanosti i barova? On za njega kaže da je krut, zatvoren u sebe i da mu nedostaje fleksibilnost i kultura! On pokušava da ga gurne u neku od ovih ispraznosti u kojoj će trošiti svoj život.

Džahilijjet je džahilijjet. On se mijenja samo u oblicima i prema okolnostima!

Nuh negira da je on u bilo kakvoj zabludi otkrivajući im suštinu svoje misije i njen izvor, koga nije on stvorio iz svoje imaginacije niti iz svoje strasti. On je poslanik Gospodara svjetova. On im donosi poslanstvo a s njim i savjet i povjerenje. On od Allaha zna ono što oni ne znaju. On Ga nalazi u sebi, on je s Njim u vezi, a oni su od Njega zaklonjeni:

“O narode moj,” - govorio je on - “nisam ja ni u kakvoj zabludi, nego sam poslanik Gospodara svjetova; (7/61)

poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i svako dobro vam želim; ja od Allaha znam ono što vi ne znate (7/62).

Ovdje primjećujemo prazninu u kontekstu. Oni kao da se čude što Allah bira poslanika između ljudi, jednog od njih, koga zadužuje da dostavi poslanicu svome narodu. Oni kao da se čude što ovaj poslanik u sebi nalazi znanje o Allahu, Gospodaru, koje ne nalaze drugi koje Allah nije počastio ovim izborom. Na ovu prazninu u kontekstu ukazuje ono što dolazi poslije toga:

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje, da biste se grijeha klonili i pomilovani bili?” (7/63).

Nema ništa čudno u ovom izboru. Samo ovo ljudsko biće je u cijelosti čudno. Ono surađuje sa svim svjetovima. Ono je u kontaktu sa svojim Gospodarom preko Allahovog duha koji je ugrađen u njegovu prirodu. Zato, kad Allah bira između njega, Svog poslanika - a Allah dobro zna kome će povjeriti Svoje poslanstvo -, Njegov izabranik prima, zahvaljujući mogućnosti kontakta s Njim i prijemu od Njega kojeg je On ugradio u njegovu biće, prima pomoću te nevidljive tajne koja čovjeka čini čovjekom i koja je predmet vrhunaravne počasti ovome biću čudne konstrukcije.

Nuh otkriva cilj poslanstva:

... da vas opominje, da biste se grijeha klonili i pomilovani bili? (7/63).

To je opomena da pokrene srca osjećanjima bogobojažnosti, kako bi na kraju zadobili Allahovu milost. Ništa drugo iza toga nema Nuh, ni interesa, ni cilja osim ovog uzvišenog i plemenitog cilja.

Medutim, kad ljudska priroda dostigne određen stepen pokvarenosti, ona ne misli, ne razmišlja i ne prisjeća se; njoj ne koristi opomena ni podsjećanje.

Ali, oni su ga lažnim smatrali, pa smo njega i one koji su bili uz njega u lađi spasili, a one koji u dokaze Naše nisu vjerovali - potopili; uistinu, oni su pravi slijepci bili (7/64).

Vidjeli smo ko ih je učinio slijepima da ne primjete Uputu, iskrene savjete i opomenu. Zbog ovog sljepila, oni su svog poslanika smatrali lažnim. Zbog ovog svog sljepila oni su doživjeli ovakvu sudbinu!

Točak povijesti ide, a s njim i kontekst. I, evo nas pred Adom, Hûdovim narodom:

A Ādu - njegova brata Hûda. "O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate, zar se ne bojite?" (7/65).

Glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovala, odgovarale su: "Mi smatramo da si ti doista neznalica i mi mislimo da si zaista lažac" (7/66).

"O narode moj", - govorio je on - "nisam ja neznalica, nego sam Gospodara svjetova poslanik; (7/67)

dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik (7/68).

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje? Sjetite se da vas je On nasljednicima Nûhova naroda učinio; to što ste krupna rasta - Njegovo je djelo. I nek su vam zato uvijek na umu Allahove blagodati, da biste postigli ono što budete željeli" (7/69).

"Zar si nam došao zato da se jedino Allahu klanjamo, a da one kojima su se klanjali preci naši napustimo?" - govorili su oni. "Učini da nas snađe to čime nam prijeteš, ako je istina to što govoriš!" (7/70).

"Već će vas snaći kazna i gnjev Gospodara vašeg!" govorio je on. "Zar sa mnom da se prepirete o imenima nekakvim kojima ste ih vi i preci vaši

nazvali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? Zato čekaite, i ja ću s vama čekati!" (7/71).

I Mi smo iz milosti Naše njega i one koji su bili uz njega spasili, a do posljednjeg istrijebili one koji dokaze Naše nisu priznavali i koji nisu vjerovali (7/72).

To je isto poslanstvo, isti dijalog i isti kraj. To je propisano pravilo, utvrđena norma i jedan zakon.

Ovaj narod, Ad, potomci su Nūha koji su se spasili s njim u ladi. Kaže se da ih je bilo trinaestero. Nema sumnje da su djeca svih vjernika koji su se spasili u ladi bili u vjeri Nūha (alejhi's-selam). Klanjali su se samo Allahu i nisu imali drugog Boga osim Njega. Vjerovali su da je On Gospodar svjetova. Ovako im je Nūh govorio: *Ja sam poslanik Gospodara svjetova...* (7/61). Pošto je proteklo mnogo vremena, oni su se razišli po Zemlji. Šejtan je s njima odigrao igru zavodenja i poveo ih za njihovim strastima - a na prvom mjestu strasti vlasti i strasti uživanja - shodno željama i hirovima, a ne shodno Allahovom šeriatu. Ad, Hūdov narod, prezirao je - da ih njihov poslanik ponovo poziva da se klanjaju jedino Allahu:

A Ādu - njegova brata Hūda. "O narode moj," - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate, zar se ne bojite?" (7/65).

Ovo su riječi koje je govorio Nūh, prije njega, i koje je njegov narod smatrao lažnim, pa ih je pogodilo ono što ih je pogodilo. Allah je poslije njih za nasljednike učinio narod Ada. Ovdje se ne spominje gdje im je bilo prebivalište, dok iz druge sure saznajemo da su bili u Ahkafu, a to su pješčana uzvišenja na jemenskoj granici, između Jemame i Hadremevta. Oni su pošli putem kojim je ranije išao Nūhov narod, pa se nisu prisjećali i nisu razmišljali šta je pogodilo one koji su išli ovim putem. Zato Hūd u svome obraćanju njima dodaje ove riječi: *Zar se ne bojite?* (7/65), negodujući zbog njihovog pomanjkanja straha od Allaha i od te strašne sudbine.

Kao da je glavešinama iz njegovog naroda postalo nesnosno da ih jedan od njih poziva na Pravi Put i da ne odobrava pomanjkanje bogobojažnosti s njihove strane. Oni su u njemu vidjeli nezalicu i glupaka, čime su prešli svaku granicu i imali lošu procjenu situacije! Uzeli su da svi optužuju svoga poslanika za neznanje i laž, bez imalo obzira i stida:

Glavešine naroda njegova, koje nisu vjerovale, odgovarale su: "Mi smatramo da si ti doista nezalica i mi mislimo da si zaista lažac" (7/66).

Onako nasumce, bez razbora, bez razmišljanja i bez argumenata!

“O narode moj”, - govorio je on - “nisam ja neznalica, nego sam Gospodara svjetova poslanik; (7/67)

dostavljam vam poslanice Gospodara svoga, i ja sam vam iskren savjetnik (7/68).

Jednostavno i iskreno je opovrgao da je neznalica - kao što je opovrgao da je u zabludi - otkrivši im, kao što je ranije otkrio Nūh, izvor svoga poslanstva i njegov cilj. Otkrio im je da im je on kroz poslanstvo savjetnik i da je vjeran u dostavljanju. Sve im je to govorio s ljubavlju savjetnika i iskrenošću privrženika.

Bilo je neophodno da se narod začudi, kao što se ranije začudio Nūhov narod, ovim izborom i tom poslanicom. Evo, i Hūd im ponavlja ono što im je odranije rekao Nūh; kao da su obojica jedna duša u dvije osobe:

Zar vam je čudno što vam pouka od Gospodara vašeg dolazi po čovjeku, jednom od vas, da vas opominje? (7/69).

Zatim, tome dodaje ono što mu nameće njihova realnost. Realnost njihovog postavljanja za namjesnike na Zemlji, poslije Nūhovog naroda, dajući im snagu i krupnoću u tijelu, s obzirom na činjenicu da su odrastali u brdima, i dajući im, također, vlast i moć.

Sjetite se da vas je On nasljednicima Nūhova naroda učinio; to što ste krupna rasta - Njegovo je djelo. I nek su vam zato uvijek na umu Allahove blagodati, da biste postigli ono što budete željeli” (7/69).

Trebalo je da ovo nasljedstvo, ova snaga i kršnost budu dostojni zahvale na blagodati, opreza da neće biti prekinuti i izbjegavanja sudbine ranijih naroda. Međutim, oni nisu dali zavjet Allahu: da prestane važiti Njegov zakon koji se ne mijenja i koji se odvija shodno zacrtanom pravilu i po poznatoj jačini. Spominjanje blagodati sugerira da na njoj treba biti zahvalan, a zahvalnost na blagodati prati čuvanje njenih izvora i povoda, pa odatle dolazi do spasa na ovom i budućem svijetu.

Međutim, kad ljudska priroda skrene, ona ne misli, ne razmišlja i ne prisjeća se. Tako je glavešine obuzela oholost grijeha, prekratili su prepirku i ubrzali kaznu poput onoga kome teško padaju savjeti i pogada opomena:

“Zar si nam došao zato da se jedino Allahu klanjamo, a da one kojima su se klanjali preci naši napustimo?” - govorili su oni. “Učini da nas snađe to čime nam prijetiš, ako je istina to što govoriš!” (7/70).

Kao da ih je zvao nečemu odvratnom što nisu mogli slušati i što nisu imali strpaljenja gledati...

"Zar si nam došao zato da se jedino Allahu klanjamo, a da one kojima su se klanjali preci naši napustimo?" (7/70).

Bijedan je to prizor koji prikazuje koliko praktična realnost može da zarobi srca i umove. Ovo je ropstvo koje čovjeka lišava osnovnih ljudskih osobitosti: slobode promatranja i posmatranja i slobode mišljenja i uvjerenja, ostavljajući ga robom običaja i tradicije, robom uobičajenog i poznatog i robom onoga što mu nameću njegove strasti i želje robova poput njega, zatvarajući mu sva vrata za spoznaju i sve prozore za svjetlo.

Ovako je narod preduhitrio kaznu bježeći od suočavanja sa Istinom, zapravo bježeći od promišljanja o ništavnosti, čiji su oni robovi. Odgovorili su svome poslaniku, svome iskrenom savjetniku, slijedećim riječima:

Učini da nas snađe to čime nam prijetiš, ako je istina to što govoriš! (7/70).

Stoga je poslanikov odgovor bio kategoričan i brz:

"Već će vas snaći kazna i gnjev Gospodara vašeg!" - govorio je on. "Zar sa mnom da se prepirete o imenima nekakvim kojima ste ih vi i preci vaši nazvali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? Zato čekajte, i ja ću s vama čekati!" (7/71).

On im je prenio kakav će im biti kraj o kojem je njega obavijestio njegov Gospodar, što se i ostvarilo tako da im nije bilo spasa. Bila je to kazna koju ništa nije moglo otkloniti i koju je pratio Allahov gnjev. Zatim je, poslije njihovog požurivanja kazne koju su preduhitrili, uzeo da im otkrije apsurdnost njihovih vjerovanja i njihovih poimanja:

Zar sa mnom da se prepirete o imenima nekakvim kojima ste ih vi i preci vaši nazvali, a o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio? (7/71).

Ono što vi obožavate pored Allaha, nije ništa što suštinski vrijedi! To su obična imena koja ste im vi i vaši očevi nadjeli. Vi ste to učinili sami od sebe i to Allah nije propisao niti dozvolio, pa oni nemaju nikakvu vlast niti vi imate za njih dokaz.

Ponovljeni izraz u Kur'anu: *A o kojima Allah nikakav dokaz nije objavio* (7/71), jeste izraz koji sugerira jednu bitnu činjenicu, a to je: da svaka riječ, zakon, običaj ili koncepcija koju Allah nije objavio, ima malu težinu,

mali utjecaj i brzo iščezne. Ljudska priroda to sve olahko prima, međutim, kada dođe Allahova riječ, ona dobije svoju težinu, učvrsti se i prodre do dubina duše s obzirom na činjenicu da u sebi nosi Allahov dokaz koji On u njoj pohranjuje.

Koliko je sjajnih riječi, koliko učenja i teorija, koliko nakindurenih koncepcija, koliko situacija na čijoj su strani sve raspoložive snage i dekoracije, međutim, sve se to istopi pred Allahovom riječju, koja u sebi nosi moć koja je dio Njegove moći!

Zato, s punom sigurnošću, pouzdanošću i čvrstinom, Hūd se sučeljava sa svojim narodom upućujući mu izazov:

Zato čekajte, i ja ću s vama čekati! (7/71).

Ovo pouzdanje je rezultat snage koju osjeća onaj koji poziva Allahu. On je uvjeren u slabost, nemoć i malu težinu neistine, bez obzira na to koliko se raširi i koliko dugo traje, kao što je siguran u moć Istine koja je s njim i njenu snagu jer u njoj ima Allahove moći.

Nema dugog čekanja u kontekstu:

I Mi smo iz milosti Naše njega i one koji su bili uz njega spasili, a do posljednjeg istrijebili one koji dokaze Naše nisu priznavali i koji nisu vjerovali (7/72).

Bilo je to potpuno uništenje koje ne mimoilazi nikog. To izražavaju riječi *do posljednjeg istrijebili*, jer *posljednji* znači posljednji pojedinac u koloni koji drugima gleda u leđa!

Ovako se zatvorila druga stranica onih koji su u laž ugonili. Ostvarila se prijetnja po drugi put, nakon što opomena nije koristila. Kontekst ovdje ne detaljizira o ovoj propasti kao što detaljizira u drugim surama. Mi se zadržavamo na tekstu koji ima cilj brzo izlaganje, ne upuštajući se u pojedinosti koje imaju svoje odgovarajuće mjesto u tekstovima.

A Semūdu - njegova brata Sāliha. "O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Evo vam znaka od Gospodara vašeg: ova Allahova kamila za vas je znak. Pustite je neka pase

po Allahovoj zemlji i ne zlostavljajte je pa da vas patnja nesnosna stigne! (7/73).

I sjetite se da ste Njegovom voljom postali nasljednici Ada i da vas je On na Zemlji nastanio: u ravnicama njezinim palate gradite, a u brdima kuće klešete. I neka su vam uvijek na umu Allahove blagodati, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" (7/74).

A glavešine naroda njegova, one koje su se oholile, upitaše potlačene, one među njima koji su vjerovali: "Vjerujete li vi da je Sālih poslan od Gospodara svoga?" - "Mi, uistinu, vjerujemo u sve ono što je po njemu objavljeno" - odgovoriše oni (7/75).

"A mi, doista, ne vjerujemo u to u što vi vjerujete" rekoše oni koji su bili oholi (7/76).

I zaklaše onu kamilu, i zapovijed Gospodara svoga ne poslušаше i rekoše: "O Sālihu, učini da nas snađe to čime prijetiš, ako si poslanik" (7/77).

I zadesi ih strašan potres i oni u zemlji svojoj osvanuše mrtvi, nepomični, (7/78)

a on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koji opominju" (7/79).

Ovo je druga stranica među stranicama kazivanja o čovječanstvu koje ide kroz kovitlac povijesti. I evo, ono doživljava drugi pad u neznaboštvo i džahilijet. Jedan od prizora susreta Istine i neistine, nova propast u nizu propasti onih koji su poslanike lažnim smatrali.

A Semūdu - njegova brata Sāliha. "O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!"(7/73).

Ista ona jedna riječ s kojom je počelo stvaranje i kojoj će se vratiti. Isti onaj program u vjerovanju, usmjerenju, suočavanju i dostavljanju.

Ovdje je samo dodata ta natprirodna pojava koja je bila prateći element u Sālihovom poslanstvu, s obzirom na činjenicu da ju je tražio njegov narod da bi se uvjerio:

Evo vam znaka od Gospodara vašeg: ova Allahova kamila za vas je znak (7/73).

Kontekst ovdje, s obzirom na to da ima cilj da da brz pregled jedne misije i rezultate vjerovanja u nju i posljedice držanja lažnom te misije, ne spominje detalje njihovog zahtjeva sa nadnaravnom pojavom već samo obavještava o njenom postojanju poslije pojave misije. Kontekst također ne navodi više pojedinosti o kamili, osim da je ona dokaz od njihovog Gospodara, da je to Allahova kamila i da je u njoj znak od Njega. Iz ove potvrde saznajemo da je to bila neobična kamila ili da im se pojavila na neobičan način, što je čini znakom od njihova Gospodara, što njena relacija sa Allahom ima svoje značenje i što je čini znakom istinitosti njegovog poslanstva. Ne dodajemo ništa više od onoga što o njoj nije spomenuo ovaj pouzdani izvor. Ovo što je sadržano u ovoj aluziji je dovoljno i nepotrebna je bilo kakva druga pojedinost. Mi idemo dalje sa tekstovima, živeći u njihovom okrilju:

Pustite je neka pase po Allahovoj zemlji i ne zlostavljajte je pa da vas patnja nesnosna stigne! (7/73).

To je Allahova kamila, pustite je da pase po Allahovoj zemlji, u protivnom, to je upozorenje na lošu sudbinu.

Poslije iznošenja znaka i upozorenja na loš kraj, Sālih uzima da savjetuje svoj narod da razmišljaju, da se prisjećaju i da posmatraju kakve su bile sudbine prijašnjih naroda te da budu zahvalni na nasljedstvu koje im je ostavio poslije onih koji su ranije živjeli:

I sjetite se da ste Njegovom voljom postali nasljednici Ada i da vas je On na Zemlji nastanio: u ravnicama njezinim palate gradite, a u brdima kuće klešete. I neka su vam uvijek na umu Allahove blagodati, i ne činite zlo po Zemlji nered praveći!" (7/74).

Kontekst ovdje ne spominje gdje je bila postojbina Semūda, ali spominje u drugoj suri da su oni bili u Hidžru, a to je između Hidžaza i Šama. Iz Sālihovog opominjanja naroda naslućujemo blagodati i mogućnosti koje su bile date Semūdu na Zemlji, kao što naslućujemo prirodu mjesta u kome su živjeli. To su ravnice i brda, u ravnicama su gradili dvorce, a u brdima su klesali kuće. To je graditeljska civilizacija koja ima jasna obilježja u ovom tekstu. Sālih im napominje da ih je Allah učinio nasljednicima poslije Ada, iako oni nisu bili u njihovoj zemlji, ali izgleda da su oni bili nosioci graditeljske civilizacije koja je slijedila iza Adove civilizacije i da se njihova vlast također rasprostirala i izvan Hidžra. Tako su postali nasljednici velikih mogućnosti i snage na Zemlji. To ih je

sprječavalo da čine nered na Zemlji, jer su bili umišljeni u snagu i moć, a pred sobom su imali i pouku u nestalom Ādu!

Ovdje također primjećujemo prazninu u kontekstu u svrhu konciznosti i skraćivanja. Jedna grupa Sālihovog naroda je vjerovala, a druga grupa se uzoholila. Glavešine su posljednji koji vjeruju u misiju koja će ih lišiti vlasti na Zemlji i vratiti je Jedinom Bogu, a to je Gospodar svjetova! Zato je bilo nužno da pokušaju napraviti spletke vjericima koji su sa svojih vratova zbacili okove tiranije time što su prihvatili obožavanje samo Allaha i što su se time oslobodili robovanja ljudima!

Tako vidimo ohole glavešine iz Sālihovog naroda kako se okreću onima koji su vjerovali od potlačenih, spletkareći i prijeteci:

A glavešine naroda njegova, one koje su se oholile, upitaše potlačene, one među njima koji su vjerovali: "Vjerujete li vi da je Sālih poslan od Gospodara svoga?" (7/75).

Jasno je da ovo pitanje ima za cilj prijetnju, zastrašivanje, osuđivanje njihovog vjerovanja u njega i ismijavanje što su mu povjerovali u njegovu tvrdnju da je poslan od Gospodara svoga.

Međutim, potlačeni nisu više bili slabi! Vjerovanje u Allaha ulilo je snagu u njihova srca, sigurnost u sebe i smirenje u njihovu logiku. Oni su uvjereni u ovu svoju stvar, pa, kakva korist od prijetnje i zastrašivanja? Šta koristi ismijavanje i osuđivanje od strane oholih glavešina?

"Mi, uistinu, vjerujemo u sve ono što je po njemu objavljeno" - odgovoriše oni (7/75).

Stoga glavešine oglašavaju svoj stav otvoreno i on nosi pečat prijetnje:

"A mi, doista, ne vjerujemo u to u što vi vjerujete" rekoše oni koji su bili oholi (7/76).

Uprkos dokazu koji im je donio Sālih, i koji ne ostavlja mjesta sumnji kod onoga koji sumnja, oni nisu vjerovali. Nije dokaz to što nedostaje glavešinama da bi povjerovali. To je vlast kojoj prijeti vjerovanje u Jedinog Gospodara! To je kompleks suvereniteta i vlasti, to je strast za posjedovanjem koja je duboko ukorijenjena u čovjeku! To je šejtan koji zalutale vodi za ovaj povodac!

Riječi su im pratila djela. Izvršili su nasilje nad Allahovom kamilom koja im je došla kao dokaz od Njega da potvrdi istinitost u Njegovog poslanika u njegovom pozivu, a na koju ih je bio upozorio njihov poslanik da je ne zlostavljaju, jer će ih stići nesnosna patnja:

I zaklaše onu kamilu, i zapovijed Gospodara svoga ne poslušаше i rekoše: "O Sālihu, učini da nas snađe to čime prijetiš, ako si poslanik" (7/77).

To je oholost koju prati grijeh. Njihov grijeh je izrazio riječima Uzvišenog *ne poslušаше (atev)*, da istakne crtu oholosti pri tom grijehu i da odslika duševni osjećaj koji ga je pratio. Ono što također izražava tu oholost jeste taj izazov požurivanja kazne i omalovažavanja prijetnje.

Kontekst ne čeka da izrazi kraj niti to podrobno izlaže.

I zadesi ih strašan potres i oni u zemlji svojoj osvanuše mrtvi, nepomični, (7/78)...

Strašan potres, mrtvilo i nepomičnost bila je kazna za neposlušnost i oholost. Potres prati veliki strah, a nepomičnost je prizor nemoći da se pokrene. Onaj ko se oholi zbilja zasluđuje da drhti, a onaj ko čini nasilje zasluđuje da bude nemoćan. To je bila odgovarajuća kazna na kraju, a izraz o ovom kraju je slikovit.

Kontekst ih ostavlja u stanju u kome su zatečeni *mrtvi i nepomični (džasimin)*, da bi nam ocrtao prizor Sāliha koga su oni lažnim držali i kome su izazov uputili:

... a on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanicu Gospodara svoga i opominjao sam vas, ali vi ne volite one koji opominju" (7/79).

To je svjedočenje o vjernosti dostavljanja i savjetovanja, o neodgovornosti za sudbinu koju su sami sebi priskrbili ohološću i utjerivanjem u laž.

Ovako se sklapa još jedna stranica od stranica onih koji su lažnim smatrali poslanike. Ovako se ostvaruje prijetnja poslije opomene nad onima koji se izruguju.

Točak povijesti se okreće, dolazi doba Ibrāhima (alejhi's-selam), ali kontekst se ovdje ne posvećuje kazivanju o Ibrāhimu. To je zato što kontekst prati sudbine i propast onih koji su držali lažnim poslanike, u skladu sa onim što je navedeno na početku sure: *Koliko smo mi gradova razorili! I kazna naša im je dolazila noću ili danju kad bi prilegli* (7/4). Ovo kazivanje jeste detaljnije objašnjenje ovoga što je sažeto rečeno o razaranju i uništavanju gradova koji su poslanike držali lažnim. A Ibrāhimov narod nije uništen, jer Ibrāhim (alejhi's-selam) nije tražio od svoga Gospodara da ih uništi. Štaviše, on se izolirao od njih i onoga što su obožavali umjesto Allaha. Zato ovdje dolazi kazivanje o Lūtovom narodu - Ibrāhimovom bratiću i njegovom savremeniku, jer i ono sadrži upozorenje, utjerivanje u laž i uništenje, koje je u skladu sa kontekstom i na kur'anski način kazivanja.

I Lūta - kad reče narodu svome: "Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio?" (7/80).

Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama. Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi!" (7/81).

A odgovor naroda njegova glasio je: "Istjerajte ih iz grada vašeg, oni su ljudi-čistunci!" (7/82).

I Mi smo njega i porodicu njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala sa onima koji su kaznu iskusili (7/83).

Na njih smo kišu spustili, pa pogledaj kako su razvratnici skončali (7/84).

Kazivanje o Lūtovom narodu nam otkriva specifičnu vrstu devijacije ljudske prirode, otkriva nam drugi problem koji nije problem Božanstva i Božije Jedinosti koje su bile predmet prethodnih kazivanja. Ono, međutim, realno nije daleko od problema Božanstva i monoteizma. Vjerovanje u Jedinog Allaha vodi predavanju Njegovim zakonima i Njegovom šeriatu. Allahov zakon je htio da ljude stvori kao muškarce i žene i da ih učini dvama dijelovima jedne duše koja će je upotpuniti. On je htio da se produžetak ove vrste vrši rađanjem i da do rađanja dolazi susretom muška i ženska. Stoga ih je i formirao prema ovom zakonu, prikladne za ovaj susret i pogodne za rađanje potomstva putem ovog susreta, pripremljene fizički i psihički za ovaj susret. On je učinio da užitak koji tada dožive bude dubok i da želja za njim bude prirodna, kako bi se osigurao njihov susret, a oni ostvarili Allahovu volju u produžetku života. Zatim je prije učinio da ta prirodna želja i taj duboki užitak budu motivacija i naknada za teškoće

koje će se poslije toga imati sa potomstvom, poput trudnoće, rađanja i dojenja, poput izdržavanja, odgajanja i zaštite. Potom, da to budu garancije njihovog ostajanja u međusobnoj vezi u porodici, što je garancija za djecu u uzrastu, čije podizanje traje duže od mladunčadi životinja i koja imaju potrebu za dužom brigom starije generacije?

Ovo je Allahov zakon čija spoznaja i postupak u skladu s njim ima veze sa vjerovanjem u Allaha, Njegovom mudrošću i milošću Njegovog planiranja i određenja, pa je, stoga, devijacija i odstupanje od njega povezano sa devijantnošću i odstupanjem od vjerovanja i od Allahovog programa za život.

Izgleda da je devijantnost ljudske prirode u kazivanju o Lūtovom narodu očita, štaviše, Lūt ih ružno dočekuje i ponižava tvrdeći da su oni iznimka među Allahovim stvorenjima i da u ovoj opakoj devijaciji nisu imali prethodnika.

I Lūta - kad reče narodu svome: "Zašto činite razvrat koji niko prije vas na svijetu nije činio?" (7/80).

Vi sa strašću prilazite muškarcima, umjesto ženama! Ta vi ste narod koji sve granice zla prelazi!" (7/81).

Pretjerivanje ili prelaženje granice zla kojom ih Lūt ponižava jeste pretjerivanje u kršenju Allahovog programa predstavljenog u ispravnoj ljudskoj prirodi. To je, ustvari, rasipanje snage koju im je Allah podario kako bi odigrali svoju ulogu u produžetku čovječanstva i razvoju života, međutim, oni je izlijevaju i prosipaju na mjesto koje nije mjesto oplodnje. To je puka nastrana strast, jer je Allah učinio da se užitak postigne na pravi, prirodan način, ostvarujući Allahov prirodni zakon. Zato, kada se nade osoba koja zadovoljstvo nalazi u onome što je oprečno ovom Zakonu, onda je to, dakle, nastranost, perverzija, prirodna pokvarenost, prije nego što je moralna pokvarenost. U suštini, tu nema razlike, jer islamski moral je prirodni moral, bez perversije i pokvarenosti.

Tjelesna građa žene - kao i njena psihička građa - jeste to što ostvaruje pravi prirodni užitak muškarcu pri ovom susretu, koji ne podrazumijeva samo puku strast. Ovaj užitak prati Allahova milost i blagodat, jer se kroz njega ostvaruje Njegov zakon i Njegovo htijenje za produžetkom života koje je praćeno zadovoljstvom koje je izjednačeno sa teškoćom obaveza! Kad je riječ o tjelesnoj građi muškarca - u odnosu na muškarce -, ono ne može da ostvari pravi, prirodni užitak, zapravo osjećaj

odvratnosti i prljavštine tu dolazi na prvom mjestu, pa se zabranjuje i puko usmjerenje kod zdrave prirode.

Priroda vjerskog poimanja, u sistemu života na kome on počiva, ima odlučujuću ulogu u vezi sa ovim pitanjem.

Evo, u savremenom džahilijetu i neznaboštvu u Evropi i Americi strahovito se širi seksualna perverzija. Zato nema drugog opravdanja osim odstupanja od pravog vjerovanja i programa za život na kome on počiva.

Bila je široka kampanja od strane sredstava informiranja, koja usmjeravaju Jevreji, da se sruši humani život nejevreja širenjem vjerske i moralne anarhije. Postojala je široka kampanja usmjerena od ovih sredstava da je pokrivanje žene to što doprinosi širenju ove razvratne nastranosti u društvima! Međutim, očita realnost probada oči. U Evropi i Americi ne postoji nikakvo ograničenje za apsolutni seksualni liberalizam između svakog muškarca i svake žene - kao što je slučaj u svijetu životinja! Pokazalo se da se procent ove seksualne devijacija penje sa povećanjem izmiješanosti, a da se ne smanjuje! Štaviše, nije ograničena samo na perverziju kod muškaraca, već prelazi i u perverziju kod žena. Kome ovo svjedočanstvo ne bode oči neka čita "Seksualno ponašanje kod muškaraca" i "Seksualno ponašanje kod žena" u jednom američkom izvještaju. Međutim, ova sredstva i dalje ponavljaju ovu laž pripisujući je ženinoj mahrami kako bi izvršili ono što žele cionistički protokoli i preporuke sa misionarskih kongresa.⁴¹

Mi se vraćamo Lütovom narodu! Njihova nastranost dolazi do izražaja po drugi put u njihovom odgovoru svome poslaniku:

A odgovor naroda njegova glasio je: "Istjerajte ih iz grada vašeg, oni su ljudi-čistunci!" (7/82).

Ja kakvog li čuda! Zar čistunce treba izbaciti iz grada kako bi u njemu ostali samo prljavci i nastrani?!

Ali zašto se čuditi? Šta radi savremeni džahilijet? Ne progoni li i on one koji su čisti i koji neće da se zamaću u baruštinu u koju se umaću džahilijetska društva?! On to naziva progresom i skidanjem okova sa žene, i ne samo žene. Zar ih on takoder ne progoni u njihovim životima, dušama, imecima, idejama i poimanjima?! On ne podnosi da ih vide čiste, jer je on

---

⁴¹V. *Hel nahnu muslimun i Et-Tetawwuru we's-sebat fi hajati'l-bešerije* od Muhammeda Qutba.

otvoren i prima samo prljave, nečiste i nastrane! To je logika džahilijeta u svakom vremenu!

Kraj se iznosi brzo, bez pojedinosti i drugih objašnjenja kao što dolazi u drugim kontekstima:

I Mi smo njega i porodicu njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala sa onima koji su kaznu iskusili (7/83);

na njih smo kišu spustili, pa pogledaj kako su razvratnici skončali!
(7/84).

Bio je to spas za one kojima su prijetili grijешnici. Bilo je to razdvajanje naroda na osnovu vjerovanja i programa. Njegova žena - koja mu je najbliža - nije se spasila propasti, jer je programom i vjerom bila vezana za one iz njegovog naroda koji su kaznu iskusili i koji su propast doživjeli.

Na njih je spuštена smrtonosna kiša koju je pratio žestok vjetar. Šta misliš, je li ova kiša koja je potapala, i voda koja je šikljala, bila radi čišćenja zemlje od te prljavštine u kojoj su bili i baruštine u kojoj su živjeli i umrli?!

Bilo kako bilo, sklopila se još jedna stranica lažljivaca i razvratnika!

Dolazimo do posljednje stranice naroda koji su poslanike smatrali lažnim u tom periodu povijesti, stranice Medjena i njihova brata Šuajba:

A Medjenu - njegova brata Šuajba. "O narode moj", - govorio je on - "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate! Dolazi vam jasan dokaz od Gospodara vašeg, zato pravo na litri i na kantaru mjerite i ljudima stvari njihove ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen red. To je bolje za vas, ako vjerujete (7/85).

I ne postavljajte zasjede na ispravnom putu, prijeteci i od Allahova puta odvraćajući one koji u Njega vjeruju, želeći krivi put. I sjetite se da vas je bilo malo i da vas je On umnožio, a pogledajte kako su skončali oni koji su nered pravili (7/86).

I ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, pa pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je sudija najbolji!" (7/87).⁴²

Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: "Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati." - "Zar i protiv naše volje?" - reče on (7/88).

"Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi ne treba da je prihvaćamo, to neće Allah, Gospodar naš, jer Gospodar naš znanjem Svojim sve obuhvaća; u Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si sudija najpravedniji!" (7/89).

A glavešine naroda njegova, one koje nisu vjerovala, rekoše: "Ako podete za Šuajbom, bićete sigurno izgubljeni" (7/90).

I zadesi ih potom strašan potres i oni osvanuše u zelji svojoj mrtvi, nepomični (7/91).

Oni koji su smatrali Šuajba lašcem - kao da nikad nisu u njoj ni bili; oni koji su smatrali Šuajba lašcem, oni su nastradali (7/92).

A on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!" (7/93).

Vidimo da je ovo kazivanje nešto duže u odnosu na ostala kazivanja na ovom mjestu. To je zbog toga što ono sadrži, pored pitanja vjerovanja, i nešto iz poslovanja, iako kazivanje teče prema programu sumarnog izlaganja u ovom kontekstu:

A Medjenu - njegova brata Šuajba. "O narode moj", - govorio je on -, "Allahu se klanjajte, vi drugog Boga osim Njega nemate!" (7/85).

To je pravilo poslanstva koje se ne mijenja niti zamjenjuje. Zatim, poslije toga, dolazi nešto pojedinosti o misiji novog poslanika:

Dolazi vam jasan dokaz od Gospodara vašeg (7/85).

---

⁴²Ovdje završava VIII džuz.

Kontekst ne spominje vrstu dokaza - kao što ga spominje u kazivanju o Sâlihü - niti to saznajemo iz drugih mjesta o ovom kazivanju u drugim surama. Međutim, tekst ukazuje na to da je postojao dokaz koji im je on donio i koji je potvrđivao da je on poslan od strane Allaha. Ono što povlači za sobom ovaj dokaz jeste naredba njihovog poslanika da pravo na litru i kantarü mjere i zabrana da na Zemlji red remete, da se produ pravljena zasjeda ljudima po putu i da ne odvrćaju ljude od vjere s kojom su zadovoljni:

Zato pravo na litri i na kantarü mjerite i ljudima stvari njihove ne zakidajte, i red na Zemlji ne remetite kad je već na njoj uspostavljen red. To je bolje za vas, ako vjerujete. I ne postavljajte zasjede na ispravnom putu, prijeteci i od Allahova puta odvrćajući one koji u Njega vjeruju, želeći krivi put. I sjetite se da vas je bilo malo i da vas je On umnožio, a pogledajte kako su skončali oni koji su nered pravili (7/85-86).

Iz ove zabrane shvaćamo da su pripadnici Šuajbovog naroda bili mnogobošci i ne samo da nisu vjerovali u Jedinog Allaha, već su uz Njega pridruživali i druge Njegove robove u Njegovoj vlasti. Također, shvaćamo da se oni u svom poslovanju nisu ponašali prema pravednom Allahovom šeriatu već su sami sebi donosili pravila za međusobno poslovanje - a vjerovatno je i njihov širk bio iz reda ovih osobina - i shodno tome, oni su se loše ponašali pri prodaji i kupovini. Pored toga, činili su nered na Zemlji, praveći zasjede na putu drugim ljudima. Nepravedno su uznemiravali one koji su na Pravom Putu i koji nisu vjerovali u njihovu vjeru, nastojeći da ih odvrte od pravog Allahovog Puta. Prezirali su istrajnost na Allahovom Putu i gledali da put bude kriv, krivudav i ne onakav kakav je u Allahovom programu.

Šuajb (alejhi's-selam) počinje zvati svoj narod obožavanju samo Allaha i njegovoj jednoći u pogledu Božanstva, počinje ih zvati da budu pokorni samo Njemu i da, shodno tome, priznaju samo Njegovu vlast u cijelom životu.

Šuajb (alejhi's-selam) u pozivanju svoga naroda polazi od ovog pravila za koje se zna da iz njega proizlaze svi programi za život i za sve životne okolnosti, kao što iz tog pravila proistječu norme ponašanja, morala i poslovanja. Ove norme su ispravne samo onda kada je ispravno ovo pravilo na kome one počivaju.

Njegov poziv svome narodu popraćen je pozivom da budu pokorni samo Allahu i da svoj život uspostave na Njegovom ispravnom programu,

a da se prođu činjenja nereda na Zemlji iz strasti, kad je već Allah na njoj uspostavio red Svojim zakonitostima. Ovaj njegov poziv svemu ovom popraćen je i nekim inspirativnim momentima. Tako ih on podsjeća na Allahovu blagodat prema njima:

I sjetite se da vas je bilo malo i da vas je On umnožio (7/86).

Plaši ih sudbinom onih koji su prije njih nered pravili:

A pogledajte kako su skončali oni koji su nered pravili (7/86).

On također želi da budu pravedniji i širokogrudniji pa da ne uznemiravaju one koje je Allah uputio i koji su napustili njihovu vjeru. Traži da im ne postavljaju zasjede na putu i da im ne zatvaraju sve puteve, prijeteci im i zastrašujući ih. Traži od njih da pričekaju Allahovu presudu između dvije strane, ako već oni ne žele da budu vjernici:

I ako jedni od vas vjeruju u ono što je po meni poslano, a drugi ne vjeruju, pa pričekajte dok nam Allah ne presudi, jer On je sudija najbolji!" (7/87).

Pozvao ih je najpravednijem rješenju. Zaustavio ih je kod krajnje tačke s koje nema povratka ni jednog koraka. To je tačka čekanja, iščekivanja i koegzistencije bez uznemiravanja. Ostavio je svakog da vjeruje u onu vjeru koju je prihvatio, dok Allah ne presudi, jer je On najbolji sudija.

Međutim, glavešine nisu zadovoljne da na Zemlji postoji vjera predstavljena u vidu grupe ljudi koja ne vjeruje glavešinama. Postojanje na Zemlji grupe muslimana, koja vjeruje samo u Allaha, koja priznaje samo Njegovu vlast, koja u svom životu primjenjuje samo Njegov šeriat i u životu slijedi samo Njegov program, postojanje grupe muslimana poput ove prijetnja je po vlast glavešina, makar se ova grupa izolirala i zatvorila u sebe, ostavljajući glavešine Allahovom sudu, kada za to dođe vrijeme.

Glavešine obavezno nameću borbu zajednici muslimana, makar ona i ne pristajala da vodi borbu s njima, jer postojanje Istine samo po sebi uznemirava neistinu. Tako se samom postojanju Istine nameće borba sa neistinom. To je Allahov zakon i on se tako mora odvijati.

Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše: "Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati" (7/88).

Tako oni otvoreno, oholo i uporno istrajavaju na borbi, ne prihvatajući primirje ni koegzistenciju!

Međutim, ni snaga vjere se ne koleba i ne trese pred strašenjem i prijetnjom. Šuajb (alejhi's-selam) je zauzeo stajalište s kojega ne može ni korak nazad. To je stajalište pomirenja i koegzistencije - tj. da prepusti svakom da ude u vjeru koju on hoće i da prizna vlast koju on hoće, očekujući Allahovu pobjedu i Njegovu presudu između dvije grupe. Nosilac misije ne smije se vratiti niti jedan korak nazad od ove tačke pod bilo kakvim pritiskom i pod bilo kakvom prijetnjom od strane glavešina. U protivnom, u cijelosti će se odreći Istine koju predstavlja i iznevjerit će je. Pošto su ohole glavešine primile ovu njegovu ponudu sa prijetnjom da će ih istjerati iz svog grada ili će se bezuvjetno vratiti u njihovu vjeru, Šuajb je otvoreno rekao istinu, držeći se svoje vjere, odbijajući da se vrati u propalu vjeru, koje ih je Allah spasio, i okrenuo se svome Stvoritelju, svome Utočištu, svome Gospodaru, moleći Ga, tražeći pomoć i tražeći da ispuni Svoje obećanje u vezi sa pomoći Istini i njenim sljedbenicima:

"Zar i protiv naše volje?" - reče on. "Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi ne treba da je prihvaćamo, to neće Allah,, Gospodar naš, jer Gospodar naš znanjem Svojim sve obuhvaća; u Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si sudija najpravedniji!" (7/88-89).

U ovo malo riječi dolazi do izražaja priroda vjerovanja i njegova slast u dušama njegovih sljedbenika, kao što izlazi na vidjelo priroda neznaboštva i njegov odvratani okus. Također smo svjedoci tog veličanstvenog prizora u poslanikovom srcu. Prizor je to Božanske Biti u tom srcu i kako ona u njemu dolazi do izražaja:

"Zar i protiv naše volje?" - reče on (7/88).

On odbija te drske riječi: *"Ili ćete bezuvjetno vjeru našu prihvatiti, ili ćemo mi, o Šuajbe, i tebe i one koji s tobom vjeruju iz grada našeg istjerati" (7/88).* On im odgovara: Zar ćete nas prisiliti da prihvatimo vašu vjeru koju mrzimo i koje nas je Allah spasio?!

"Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli (7/89).

Onaj ko bi se vratio u vjeru glavešina i džahilijeta, a u kojoj ljudi ne izražavaju svoju privrženost i pokornost samo Allahu i u kojoj ljudi jedni druge drže bogovima, mimo Allaha, i kojima priznaju Božiju vlast, onaj ko

bi se vratio u ovakvu vjeru - nakon što mu je Allah dodijelio dobro, otkrio mu put, uputio ga u Istinu i spasio ga robovanja ljudima - iznio bi na Allaha i Njegovu vjeru lažno svjedočenje. Bilo bi to svjedočenje čiji je smisao da on u Allahovoj vjeri nije našao nikakvog dobra, pa ju je ostavio i vratio se u vjeru glavešina! Ili je njegov smisao, u najmanju ruku, da vjera glavešina ima pravo na postojanje i legalitet u vlasti, te da njeno postojanje nije u oprečnosti sa vjerovanjem u Allaha. On se, dakle, vraća toj vjeri i priznaje je, nakon što je vjerovao u Allaha. To je opasno svjedočenje, opasnije od svjedočenja onoga ko nije ni znao za Uputu i ko nije podigao bajrak islama. To je svjedočenje o priznavanju bajraka tiranije, a nema veće tiranije od uzurpiranja Allahove vlasti u životu!

Šuajb (alejhi's-selam) također odbija prijetnje tiranina da će njega i one koji s njim vjeruju vratiti u vjeru od koje ih je spasio:

Mi ne treba da je prihvaćamo (7/89).

Mi s tim, u principu, nemamo ništa. Mi nikako ne treba da se u nju vratimo. On ovo kaže, a pred njim je prijetnja koju prakticira tiranija u svakoj zemlji sa zajednicom muslimana koja obznanjuje svoje napuštanje njegove vlasti, a pokoravanje jedino Allahu bez partnera pored Sebe.

Obaveze napuštanja robovanja tiranima i pokoravanja jedino Allahu - bez obzira na to koliko bile mučne i teške - manje su i lakše od obaveza robovanja tiranima! Obaveze robovanja tiranima su ogromne - bez obzira na to koliko u njima na prvi pogled bilo spasa, sigurnosti i mira za život, položaj i izdržavanje! To su spore i dugoročne obaveze! To su obaveze ljudskosti samog čovjeka. Ove ljudskosti nema, čovjek je rob čovjeku. A koje je to ropstvo gore od toga nego kad je čovjek potčinjen onome što mu propisuje drugi čovjek?! Koje je to ropstvo gore od toga nego kad je srce čovjeka ovisno o volji drugog čovjeka, o njegovom zadovoljstvu njim ili o njegovoj srdžbi na njega?! Koje je to ropstvo gore od toga nego kad sudbina čovjeka zavisi od hira čovjeka poput njega, od njegovih želja i prohtjeva?! Koje je to ropstvo gore od toga nego kad čovjek ima ular ili uzdu za koju ga vodi drugi čovjek kako on hoće?!

Međutim, stvar se ne zaustavlja kod ovih suptilnih značenja. Ona se spušta sve niže i niže dok ne optereti ljude - pod vlašću tiranina - njihovim imecima koje ne štiti nikakav zakon niti ograđuje bilo kakva ograda. Kao što ih opterećuje njihovom djecom, jer ih tiranin odgaja kako hoće, nudeći im poimanja, ideje, saznanja, moral, tradiciju i običaje koje on hoće. Povrh toga, on vlada sarnim njihovim dušama i životima koljući ih po svojoj volji,

praveći od njihovih lobanja i tjelesa spomenike svoje slave i veličine! Na kraju ih opterećuje njihovom čašću, tako da otac nije u stanju da spriječi svoju kćerku od nemoralna na koji je navodi tiranin, bilo u formi otvorenog silovanja - kao što se dešavalo u širokom obimu povijesti -, bilo u formi odgoja na takvim osnovama i spoznajama koje čine da postaju podložne strastima pod bilo kojom parolom i koje im krče put za nemoral i razvrat pod bilo kojim izgovorom. Onaj ko misli da može spasiti svoj imetak, svoj život i živote svojih sinova i kćeri pod vlašću tiranina, bez Allahove vlasti, živi u iluziji ili je izgubio osjećaj za realnost!

Robovanje tiraninu preskupo je za dušu, čast i imovinu. Zato, koliko god koštalo robovanje Allahu, ono je unosnije i ispravnije čak i po mjerilima ovog života, a kamoli kad je riječ o njegovoj težini po Allahovim mjerilima.

Ebu A'la el-Mevdudi u knjizi *Moralne osnove islamskog pokreta* kaže:

"... Svako ko se imalo razumije u problem ljudskog života, nije mu nepoznato da pitanje - na kome počiva ispravnost ili neispravnost ljudskih poslova - jeste pitanje upravljanja ljudskim poslovima i onih u čijim je rukama stvar odlučivanja. To je isto kao što vidiš da se voz kreće samo u onom smjeru u kome ga usmjeri njegov mašinovoda, pa putnici moraju - milom ili silom - putovati u tom istom smjeru. Tako isto voz ljudske civilizacije ide samo u onom pravcu u kome ga uprave oni u čijim je rukama pitanje rukovođenja tom civilizacijom. Očito je da cjelokupno čovječanstvo ni u kom slučaju ne može odbiti da ide po tom planu koga su mu zacrtali oni u čijim su rukama sredstva i izvori dobara na Zemlji, oni u čijim su rukama svi konci odlučivanja, oni koji imaju apsolutnu vlast u planiranju ljudskih poslova i oni od kojih zavise životi i nade širokih slojeva, jer oni posjeduju sredstva za stvaranje ideja i teorija i njihovo oblikovanje po kalufima koje sami žele, oni su mjerodavna institucija za odgajanje individualnih karaktera, za formiranje grupnog sistema i za određivanje moralnih vrijednosti. Ako su ove vode i rukovodioci od onih koji vjeruju u Allaha i koji očekuju da će polagati račun, onda sistem života u cijelosti mora ići putem dobra, razboritosti i čestitosti i da se opaki i zli vrate u okrilje vjere i poprave svoje stanje i djelovanje. Dobra se također povećavaju i sadnice su im čiste, a najmanje na što društvo može da utječe, kad su u pitanju loša djela, jeste da se ona ne razmnožavaju, ako im u potpunosti nije nestalo traga i ako nisu izumrla. Međutim, ako je ova vlast - vlast vođenja, rukovođenja i predstavljanja - u rukama ljudi koji su se okrenuli od Allaha i Njegovog Poslanika, koji slijede strasti i koji su zaronili u razvrat i nasilje, onda je nužno da se cjelokupan sistem života zaputi

putem nepravde, nasilja i razvrata, da u njemu zaživi izopačenost i anarhija u idejama, teorijama, nauci, književnosti, politici, civilizaciji, kulturi, građevinarstvu, moralu, poslovanju, pravosuđu i zakonodavstvu u cjelini i da se zla razmožavaju i cvjetaju...”

“... Očito je da prvo što Allahova vjera traži od ljudi jeste da svi obožavaju Allaha, potpuno Mu se predajući i pokoravajući, tako da na njihovim vratovima ne ostane nijedna od ogrlica obožavanja nekog drugog mimo Uzvišenog Allaha. Zatim, traži od njih da u svom životu nemaju drugog zakona osim onog kojeg je objavio Uzvišeni Allah, a dostavio nepismeni i plemeniti Poslanik (alejhi's-selam). Isto tako, islam od njih traži da nestane poroka na Zemlji i da se iz korijena iščupaju sva loša i ružna djela koja na ljude navlače Allahovu srdžbu i gnjev. Od ovih uzvišenih ciljeva nemoguće je ostaviti bilo šta ako je rukovođenje ljudima i uređivanje njihovih poslova na Zemlji u rukama vođa nevjerovanja i zablude. U tom slučaju, sljedbenicima prave vjere i njenim pomagačima ne preostaje ništa drugo nego da se predaju odredbi ovih i pokore se njihovoj sili, spominjući Allaha, uvučeni u svoje zabiti, odsječeni od ovoga svijeta i njegovih poslova, koristeći sve velikodušnosti i garancije koje im udjeljuju ovi silnici! Iz ovoga se vidi koliko veliku važnost ima dobro rukovodstvo i uspostavljanje istinskog sistema, tako da je to jedan od ciljeva i temelja vjere. Istina je da čovjek ne može postići zadovoljstvo Uzvišenog Allaha nijednim svojim djelom ako zaboravi ovu obavezu i ako izbjegava da je izvrši. Niste li vidjeli šta se sve navodi u Allahovoj Knjizi i Poslanikovom Sunnetu o zajednici, slušanju i pokornosti, tako da čovjek zasluži da bude ubijen ako napusti zajednicu - i za dlaku - makar postio, klanjao i tvrdio da je musliman. Ima li za to drugog razloga osim da je stvarni cilj vjere da uspostavi sistem zasnovan na Istini i razumno rukovodstvo i da učvrsti njegove temelje na Zemlji. Ostvarenje svega ovoga zavisi od zajedničke snage, pa onaj ko ruši zajedničku snagu i doprinosi njenom slabljenju čini takav grijeh prema islamu i muslimanima, da ga ne može ispraviti niti otkloniti namazom, niti čak potvrđivanjem riječi vjerovanja u Božiju jednoću. Zatim, pogledajte kako je džihad zadobio visok položaj i visoko mjesto u vjeri, da Kur'an naziva dvoličnjacima one koji ga izbjegavaju i koji se na zemlji prikrivaju. To je stoga što je džihad permanentan napor i konstantna borba radi uspostavljanja sistema zasnovanog na Istini i ništa drugo. Ovaj džihad je to što je Kur'an učinio mjerilom kojim se mjeri čovjekova vjera i njegova iskrenost prema vjeri. Drugim riječima, onaj ko vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika ne može se zadovoljiti da vlada sistemom neistine ili da sjedi ne žrtvujući sebe i svoj imetak radi uspostavljanja sistema Istine. Svako u čijim djelima izgleda da

ima imalo slabosti i popuštanja na ovom planu zna da je slabe vjere i sumnjivog karaktera, pa kako će mu onda koristiti bilo koje njegovo djelo poslije toga?”

“Uspostavljanje dobrog rukovodstva na Allahovoj Zemlji ima suštinsku važnost i veliku ulogu u islamskom sistemu. Svako ko vjeruje u Allaha i Njegovog Poslanika i istinski prihvaća vjeru, njegova aktivnost ne završava samo na tome da ulaže sav mogući trud da svoj život uskladi prema islamskom modelu, već je obavezan da, u skladu s tim vjerovanjem, utroši sve svoje snage i napore da istragne kormilo vlasti iz ruku nevjernika, razvratnika i nasilnika, kako bi ga preuzeli čestiti ljudi koji se boje Allaha i koji vjeruju da će polagati račun i kako bi se na Zemlji uspostavio istinski sistem kojim je Allah zadovoljan i u kome će stvari i poslovi na ovom svijetu biti časni i poštteni.”⁴³

Islam, kada poziva ljude da preuzmu vlast iz ruku ljudi koji su je uzurpirali i da je svu vrte Allahu, samo ih poziva da spase svoju ljudskost i da se oslobode ropstva ljudima, kao što ih poziva da spase svoje duše i svoje imetke od prohtjeva i strasti tiranina. On im stavlja u zadatak teret borbe protiv tiranina - pod svojim bajrakom - podnoseći sve žrtve potrebne za tu borbu, međutim, on ih spašava većih i dugoročnijih žrtava koje su mrže i prezrenije! On ih poziva dostojanstvu i spasu istovremeno.

Zato Šuajb (alejhi's-selam) odgovara gromko i kategorično:

“Ako bismo vjeru vašu prihvatili nakon što nas je Allah spasio nje, na Allaha bismo laž iznijeli. Mi ne treba da je prihvaćamo (7/89).

Međutim, Šuajb, koliko god diže glavu i koliko god podiže glas u sučeljavanju sa tiranima između ljudi iz reda glavešina njegovog naroda koje su bile ohole, on u toj mjeri spušta svoju glavu i predaje svoje lice u susretu sa svojim Uzvišenim Gospodarom koji znanjem Svojim obuhvaća sve... On se pri susretu s Njim ne oholi, on pred Njegovim određenjem ne odlučuje ništa, on prepušta Njemu da ga On vodi dajući Mu svoje kormilo i izjavljujući Mu svoju pokornost i poniznost:

“Mi ne treba da je prihvaćamo, to neće Allah, Gospodar naš, jer Gospodar naš znanjem Svojim sve obuhvaća (7/89).

---

⁴³Izvodi iz predovora za knjigu *El-ususu'l-ahlaqijjetu li'l-hareketi'l-islamijje*, od Fbu A'la el-Mevdudija, vode “El-džema'atu'l-islamijje” u Pakistanu.

On svoje pitanje prepušta Allahu, svome Gospodaru, da u budućnosti odredi šta će biti s njim i šta će biti s onima koji s njim vjeruju. On je u stanju da odbije ono što mu nude tirani, a to je da se vrati u njihovu vjeru. On izražava svoju odlučnost i odlučnost onih koji s njim vjeruju da se neće vratiti, zapravo, izražava apsolutnu osudu samog principa kao takvog. Međutim, on je nemoćan da bilo šta odluči o sebi i o njima pored Allahove volje. Stvar je prepuštena ovoj volji jer on i oni koji s njim vjeruju ne znaju, dok njihov Gospodar znanjem Svojim sve obuhvaća. Oni se prepuštaju i predaju Njegovom znanju i Njegovom htijenju.

To je znak lijepog ponašanja Allahovog prijatelja sa Allahom. Ponašanja koje se drži svojih normi i prilika. On se poslije toga ne oholi na Njegovu volju i Njegovo određenje. On ne odbija ništa što mu On želi i što mu On odredi.

Ovdje Šuajb ostavlja glavešine svoga naroda i njihovo zastrašivanje i prijetnje okrećući se svome Prijatelju u koga se sigurno uzda i moleći Ga da po pravdi presudi njemu i njegovom narodu:

U Allaha se uzdamo! Gospodaru naš, Ti presudi nama i narodu našem, po pravdi, Ti si sudija najpravedniji! (7/89).

Ovdje vidimo zadivljujući prizor, u kome se otkriva bit "Božanstva" u duši Allahovog prijatelja i Njegovog poslanika.

On zna izvor snage i oslonac sigurnosti. On zna da je njegov Gospodar taj Ko će presuditi po pravdi - vjerovanju i nasilnicima. On se pouzda samo u svoga Gospodara u vođenju borbe koja je nametnuta njemu i onima koji s njim vjeruju, borbe koja se ne može izbjeći sve dok Allah ne presudi i ne pošalje pomoć.

Tada se glavešine njegova naroda, one koje nisu vjerovale, okreću onima koji u njega vjeruju zastrašujući ih i prijeteci im da ih odvrte od njihove vjere:

A glavešine naroda njegova, one koje nisu vjerovale, rekoše: "Ako pođete za Šuajbom, bićete sigurno izgubljeni!" (7/90).

To je izgled borbe koja se ponavlja i ne mijenja. Nasilnici se prvo ustreme na nosioca misije da se prode poziva. Kada se on drži svoga vjerovanja i kada je siguran u svoga Gospodara, kada se čvrsto drži emaneta dostavljanja i odgovornosti i kada ga ne prestraše sredstva zastrašivanja koja posjeduju nasilnici, okrenu se onima koji ga slijede nastojeći da ih strašenjem i prijetnjama, zatim prinudom i kažnjavanjem,

odvrte od njihove vjere. Oni nemaju argument za svoju neistinu, ali zato imaju sredstvo prinude i zastrašivanja. Oni nisu u stanju da uvjere srca u svoj džahilijet - posebno ona koja su spoznala Istinu pa se više ne plaše neistine - ali su u stanju da upotrijebe silu protiv onih koji su ustrajni u vjerovanju, koji se pokoravaju samo Allahu i koji priznaju samo Njegovu vlast.

Međutim, prema važećem Allahovom zakonu, kada se razluče Istina i neistina i kada stanu licem u lice jedna protiv druge, potpuno odvojene, tada na scenu stupa Allahov zakon koji ne izostaje... I tako je i bilo.

I zadesi ih potom strašan potres i oni osvanuše u zemlji svojoj mrtvi, nepomični (7/91).

Mrtvilo i nepomičnost je kazna za prijetnju i drskost, kazna za dizanje ruke i nanošenje bola i nesreće.

Kontekst odgovara na njihove riječi: *Ako podete za Šuajbom, bićete sigurno izgubljeni* (7/90). To su one riječi koje su oni govorili prijeteći i zastrašujući vjernike propašću! Pa konstatira - sa jasnim sarkazmom - da propast nije bila sudbina onih koji su pošli za Šuajbom, već je bila sudbina druge grupe:

Oni koji su smatrali Šuajba lašcem - kao da nikad nisu u njoj ni bili; oni koji su smatrali Šuajba lašcem, oni su nastradali! (7/92).

I, evo nas, u trenu oka, vidimo ih mrtve u njihovim kućama. U njima nema života ni pokreta. Kao da nisu ni nastanjivali ovu kuću, kao da u njoj nema ni traga od njih!

Kontekst previja njihovu stranicu od koje se njihov poslanik, koji je bio njihov brat, oprašta ostavljajući je ugašenu, zaboravljenu, napuštenu i odvojenu, jer se njegov put razišao sa njihovim putem i njegova sudbina se razišla sa njihovom sudbinom, tako da on ne tuguje za njihovom bolnom sudbinom niti nad njihovom propašću:

A on ih je bio već napustio i rekao: "O narode moj, prenio sam vam poslanice Gospodara svoga i savjetovao vas, pa zašto da tugujem za narodom nevjerničkim?!" (7/93).

On je jedne, a oni druge vjere. On je jedan, a oni drugi narod. A kad je riječ o vezi po srodstvu i naciji, ona se ne uzima u obzir u ovoj vjeri i ona nema nikakve težine na Allahovoj vagi. Vječna veza, jeste veza ove vjere, a povezivanje među ljudima treba samo da bude u čvrstom Allahovom užetu.

Kraj osmog džuza, slijedi deveti riječima Uzvišenog:

Glavešine naroda njegova, one koje su bile ohole, rekoše...

